

top agro

Slovensko
2020/2021

VYHODNOTENIE NAJLEPŠÍCH MANAŽMENTOV AGROKOMPLEXU ZA ROK

2020

Výročná publikácia

KLUBU POĽNOHOSPODÁRSKÝCH NOVINÁROV

Syngenta prináša inovatívne riešenia

Pomocou
nových technológií
zvyšujeme úrodnosť plodín
a efektivitu ich pestovania

Prípravky
na ochranu rastlín

Osivá

Poradenstvo

syngenta®

Obsah

JUDr. Samuel Vičan , minister pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR	
Očista, zmena, uznanie a rešpekt	4
Jozef Sedlák , predseda Klubu poľnohospodárskych novinárov	
Kto sú dobrí hospodári	5
Emil Macho , predseda Slovenskej poľnohospodárskej a potravinárskej komory	
Len spoločne začneme konečne strieľať góly	6
Martin Hubinský , manažér VÚB banky pre poľnohospodárstvo	
Vieme prispieť k efektívnemu využitiu dotačných zdrojov	7
Ján Bilinský , generálny riaditeľ COOP Jednota Slovensko	
Prečo práve slovenské potraviny	8
Klaudia Halászová , rektorka Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre	
Poľnohospodárstvo – vec verejná	9
Daniel Poturnay , prezident Potravinárskej komory Slovenska	
Potravinári očakávajú razantné opatrenia na rozvoj celého odvetvia	10
Ing. Štefan ADAM, PhD. , riaditeľ NPPC-VÚEPP v Bratislave	
Aj v nežičlivom roku 2020 rástla produkčná výkonnosť poľnohospodárstva	11
TOP Agro – celkové poradie	12
TOP Agro – poradie podľa kategórií	14
TOP Agro – podniky podľa tržieb z rastlinnej a živočíšnej výroby	16
FirstFarms Gabčíkovo : dobrý manažment zabezpečuje úspech	19
ZELSTAR v Zemnom šíje technológie na vlastnú mieru	20
V spoločnosti SEMA HŠ neľutujú, že vsadili na ekológiu	21
Pestovateľ zo Senca : Maďarsko melónom neovládne, zemiakom však áno	22
Spríevodcom v Dolnom Dubovom môže byť aj štvorročný Samko	23
V PD Veľké Zálužie sa držia zdravého rozumu	24
Agro-Gombár : ako hospodária a uvažujú tí, ktorí pôde rozumejú	25
Kde zachraňujú česť poctivého kurčatá? Aj v Žabokrekochoch	27
Roľník z Malých Bedzian : akú hodnotu má slovenský farmár v spoločnosti?	28
Obdivuhodné dielo Zdenka Černaya	29
MATEX – centrum sóje aj ďaleko za našimi hranicami	30
V PPD Komjatice nezabúdajú ani na starostlivosť o krajinu	31
Poľno SME : čas múdrych hospodárov	32
Rodinné hospodárstvo Kijovských so špičkovými výsledkami v chove dojníc	34
V PPD Rybany nepoľavili, pridali	35
Produkcia mlieka v Dolnej Krupej bude pokračovať	37
V PD Okoč-Sokolec sa dojniciam blýska na lepšie časy	38
Aj sny sa môžu v PPD Prašice splniť	39
V Poľnohospodári Nové Zámky mlieko i ovocie nad očakávanie	40
V Novogale dúfajú, že sa z bludného kruhu podarí vystúpiť	41
Ani pandémie nepoložila PD Hlohovec na kolena	42
Ján Jelen : žatva doby digitálnej roľníka (ne)mení	43
FARMA NEMEŠANY ponúka chutné zemiaky aj menej tradičné plodiny	44
Pracovitosť a odborná zdatnosť ľudí zabezpečuje úspech POD Veľkeho	46
Vo VPP Koliňany spájajú produkciu s mnohými ďalšími aktivitami	47
Úvahy zo Sokoliec : bolo rozhodnutie o živočíšnej výrobe správne?	48
Rady Juraja Fándlyho sú aktuálne v Hornom Dubovom aj po 300 rokoch	49
V RaOS Bojničky sú prioritou vinice	50
Malženické družstvo ostáva verné osvedčeným postupom	51
V Kukučínove moderná technika drží skúsených a láka mladých	52
PD Lieskovec – svieže hlavy plné dobrých nápadov	53
Agro družstvo Staré napreduje vďaka šikovným ľuďom	55
Tvrdošinske družstvo podalo žalobu na ministerstvo pôdohospodárstva	56
V Soli investujú do techniky a rozširujú chov dojníc	57
Kto vojde Rúfsovými schodmi do neba? Aj ekohospodári z Liptova	58
PD Magura Zborov patrí k väčším zamestnávateľom v okrese	59
Ocenenia 25. a 26. ročníka TOP Agro	78
ROZHOVOR	
Bude slovenské mlieko onedlho vzácnosťou?	60
REPORTÁŽE	
Kde vstúpi mor, život sa končí	63
Ovčiarci sú hospodári aj šoumeni	69
Zlatá škótska rovnobežka	73
INZERCIA	
Syngenta Slovakia, s.r.o., Bratislava	2
Pottinger, s.r.o.	15
BASF, s.r.o., Bratislava	18
Brigstone Europe NV/SA, organizačná zložka Slovensko	26
Chemstar Slovakia, a.s., Bratislava	36
Mliečny fond	45
Horsch, Radošina	54
Agropoistenie, s.r.o., Nitra	62
Agromagazin	66
Agroservis, s.r.o., Komárno	68
Château Topoľčianky	70
Osivo, a.s., Zvolen	72
Profi Press	75
Slovenský zväz spracovateľov mäsa, Bratislava	76
Polnoinfo.sk	77
Coop Jednota Slovensko	79
VÚB Banka	80

TOP Agro Slovensko 2020/2021

Publikácia k vyhodnoteniu najúspešnejších manažmentov agro-potravinárskeho komplexu za rok 2020

Vydal Klub poľnohospodárskych novinárov

Zodpovedná redaktorka: Lora Dobrucká

Autori príspevkov: Milan Debnár, Malvína Gondová, Juraj Huba, Martin Jurčo, Soňa Ludvigová, Jozef Sedlák, Ladislav Szilvássy, Štefan Ščecina

© Klub poľnohospodárskych novinárov

Akékolvek použitie informácií alebo fotografií len so súhlasom vydavateľa

Očista, zmena, uznanie a rešpekt

JUDr. SAMUEL VLČAN

minister pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR

Som nesmierne rád, že sa po ročnej nútenej prestávke mohlo uskutočniť ocenenie najúspešnejších manažmentov v poľnohospodárstve. Nad tradičným – už štvrtstoročie trvajúcim podujatím – som so ctou prevzal záštitu aj preto, že ide o rešpektovanú udalosť v našich agropotravinárskych kruhoch. Verím, že oceňovanie najlepších podnikateľských a manažérskych výkonov v poľnohospodárstve má zmysel, pretože je na jednej strane zadostučiním pre tých najlepších a zároveň je aj inšpiráciou a motiváciou pre ostatných tvrdo pracujúcich ľudí v našom odvetví.

Uvedomujem si, že práca v rastlinnej alebo živočíšnej výrobe či potravinárskom podniku je náročná – a bohužiaľ – v súčasnosti aj málo docenená. Napriek tomu, že každý obyvateľ Slovenska sa s produktmi poľnohospodára a potravinára stretne minimálne trikrát za deň. Ste nenahraditeľnou súčasťou hospodárstva i každodenných životov nás všetkých. Zároveň prispievate svojou prácou k tvorbe charakteru slovenského vidieka a uchováвате aj tradičné remeslá v našej krajine. Za to sa vám chcem úprimne poďakovať!

Všetci nominovaní na ocenenie ukázali, že na slovenskej pôde je možné písať úspešné podnikateľské príbehy. Verím, že ich bude čoraz viac a počty súťažiacich budú každý rok pribúdať. Či už to sú a budú súkromne hospodáriaci roľníci, poľnohospodárske družstvá alebo veľké spoločnosti. Všetci spoločne rozvíjate náš agrosektor.

Musíme si však priznať, že slovenský agropotravinársky sektor nie je v dobrej kondícii. Dnes čelíme situácii, ktorá sa vyvíjala postupne a problémy sa hromadili niekoľko desaťročí. Vieme, že transformácia odvetvia v 90-tych rokoch neprebíhala najlepšie. Na-

stavovanie pravidiel v minulosti bolo veľakrát ovplyvnené záujmami rôznych, neraz korupčných skupín. A to všetko viedlo nielen k slabej ekonomickej výkonnosti agropotravinárskeho sektora v porovnaní s Európou, ale – čo považujem za ešte horšie – celkovo k zlému postaveniu agropotravinárstva v spoločnosti.

Naozaj potrebujeme zmenu. Potrebujeme očistiť celý sektor, a to táto vláda robí. Viacerí páchatelia korupčnej činnosti sú dnes vyšetrovaní, obžalovaní a my musíme nastaviť objektívne pravidlá tak, aby ste boli všetci motivovaní viesť svoje podnikanie správnym smerom.

Vo výrobe potravín všetci chceme znížovať negatívne saldo obchodnej bilancie so zahraničím. Aby sa nám to podarilo, potrebujeme mať v produkcii vybraných potravín aj európskych šampiónov.

Máme dobré podmienky napríklad na pestovanie paradajok alebo jablák... To však neznamená, že tí ostatní sú iba do počtu. Chceme pravidlá nastavovať tak, aby sa rozvíjali aj menšie podniky integrované v odbytových vertikálach, ktoré budú schopné ponúkať zaujímavé regionálne potraviny.

Trend, ktorý prichádza, je, že sa nám sektor rozdelí na veľkých agropotravinárskych veľkovýrobcov a na lokálnych, dobre zorganizovaných producentov, ktorí budú pod ochranou vlastných, nimi riadených odbytových vertikál.

Na ďalšie obdobie 2023-2027 je na podporu slovenského poľnohospodárstva a potravinárstva v prvom a druhom pilieri celkovo viac zdrojov. Predovšetkým vďaka tomu, že slovenská vláda rozhodla o zvýšení spolufinancovania v druhom pilieri z 25,7 na 36,92 percenta, čo celkovo predstavuje stovky miliónov eur. Aj keď som si vedomý, že nebudeme vedieť naplno vyhovieť všetkým požiadavkám, je pre nás dôležité, aby sme nastavovaním schém docielili vyššiu ekonomickú výkonnosť, vyššiu konkurencieschopnosť a tým vyššiu úspešnosť našich producentov na otvorenom európskom trhu.

Považujem za dôležité pripomenúť, že agrosektor vytvára a udržiava charakter 90 percent územia Slovenska. Pestuje lesy, udržiava pasienky, kosí lúky, obrába polia. Vytvára malebnú slovenskú krajinu, ktorú máme radi. Napriek tomu za posledné tri desaťročia poľnohospodárstvo stratilo v spoločenskom vnímaní miesto, ktoré kedysi malo. Musíme poľnohospodárom vrátiť uznanie a rešpekt. Je našou povinnosťou, aby sme verejnosti od dieťaťa v materskej škole vysvetľovali, že poľnohospodárstvo, lesníctvo sú dôležité, že lesníci sú pestovatelia lesa a tvoria krajinu, že potravinári nás živí a že bravčové rezne sa nevyrábajú na pulte retailového reťazca.

Navyše, žijeme v dobe postupujúcej klimatickej zmeny. Je nevyhnutné, aby sme spoločne mali na mysli aj ďalší dôležitý cieľ: spravovať našu krajinu tak, aby sme ju ďalším generáciám odovzdali v lepšom stave. A aj tu zohráva agrosektor kľúčovú úlohu. Verím, že výsledkom nášho dobrého hospodárenia bude zelená krajina, dobre hospodáriaca s vodou, so zdravým životným prostredím, produkujúca kvalitné potraviny na stoly slovenských spotrebiteľov.

Kto sú dobrí hospodári

JOZEF SEDLÁK,

Predseda Klubu poľnohospodárskych novinárov

Ludia, ktorým vonia zem prevrátená pluhom, nevedia sa dočkať chvíle, kedy zrno vyklíči a neskôr sa pole zrelých klasov pšenice vlní ako oceán.

Po skúsenostiach s pandémiou koronavírusu Slovensko začína prichádzať na to, čo znamená dostatok vlastných potravín a vážiť si ľudí, ktorí obrábajú polia, udržiavajú rodiace sady a vinice, chovajú dobytok, ovečky. Starajú sa o to, aby sme jedli lepšie, zdravšie a žili v prostredí, v ktorom pookrejmeme, kde sa vždy cítime dobre. Utvárajú obraz našej domoviny.

Pôda a všetko, čo sa na nej rodí, vrátane nás samých, môže byť niečo identickejšie?

Sebauvedomenie a pochopenie, ako funguje spoločnosť, kto v nej hrá akú rolu, prečo je jeho práca dôležitá, neprichádza automaticky. Je výsledkom zbierania životných skúseností, porovnávania toho, čo sme dosiahli my a čo iní, umenia počúvať jeden druhého.

Súťaž TOP Agro Slovensko vstúpila do druhého štvrtstoročia. Za ten čas sme sa navzájom lepšie spoznali – novinári aj poľnohospodári. Usilovali sme sa zobrazit život roľníka taký, aký je, presnejšie, aký bol, ako sa v spoločne prežitom čase menil a mení.

Roľníka nahradilo slovo poľnohospodár a teraz sa používa čoraz viac farmár. Farma je hospodárstvo, farmár hospodár. Starším anglikanizmus vadí, mladí, ktorí majú radi úspornejšiu reč, navyše pretkanú množstvom iných cudzích slov, vo farmárovi vidia zmenu. Jedno je isté – obe pôvodné slovenské slová vyjadrovali vzťah i puto hospodára s roľou, teda pôdou, s kúskom krajiny, ktorú obrábal. Na podstate tohto vzťahu, ktorý udržiava ľudí pri živote a krajinu plodonosnou, sa za posledných desaťtisíc rokov nič nezmenilo.

Vyvstáva množstvo praktických otázok súvisiacich s hospodárením – podnikaním na pôde. Hľadiac do nedávnej minulosti, ale aj prítomnosti a budúcnosti znie nástoľčivo najmä otázka, kto je poľnohospodár 21. storočia na Slovensku?

Na to dodnes neexistuje jednoznačná odpoveď. Je dôležitá nielen z hľadiska distribúcie dotácií, ale aj spoločenského sociálneho statusu človeka, ktorý podniká a pracuje na pôde – hlavou, ale aj priamo fyzicky. Ani najpresnejšie senzory nenahradia ruky a vôbec naše zmysly, pretože pôda, rastlina, zviera potrebujú ľudský kontakt.

Nezabúdajme, že sme súčasť prírody. Delba práce, vlastnícke vzťahy, práca za mzdu sa prelínajú s hlavnou osou poľnohospodárstva, ktorou je už desaťtisíc rokov pestovanie, chovanie, napokon i riadenie podniku – rodinnej farmy, družstva podielnikov či obchodnej spoločnosti.

Veru, sme mnohorakí, premenliví, ustavične sa vyvíjajúci, obnovujúci to, čo už bolo dávno objavené, hľadajúci čosi nové.

Práve preto často v nekompromisných sporoch a zápasoch vzniklo veľa podôb a modifikácií hospodárenia – podnikania, ale podstata

pochtivo – teda s rozumom a srdcom hospodáriť – zostáva. Dokumentuje to aj výber najlepších hospodárov a manažérov, o ktorých píšeme v 26. ročenke TOP Agro Slovensko.

Parlament má v blízkej budúcnosti sformulovať obsah a poslanie slova poľnohospodár. Ktorý z aspektov dostane prednosť? Ten pojem nie je ľahko uchopiteľný, pretože odráža komplikovaný vývoj, ktorým poľnohospodárstvo prešlo minimálne od roku 1945, pričom naša súčasnosť je determinovaná stále reálnymi dozvukmi uhorského dedičského práva k pôde. Nech robíme, čo robíme, od svojich koreňov sa neodstrihneme.

Reálne máme na Slovensku prakticky všetky podnikateľské aj veľkostné formy hospodárenia. Sú produktom doby, povojnového rozdelenia sveta, kolektivizácie, novembrovej revolúcie a po nej nasledujúcej transformácie a začlenenia Slovenska do EÚ.

Sme pestrejší, ako sme si schopní niekedy pripustiť. Sme verným odrazom vývoja krajiny, ktorá má množstvo neuveriteľných variácií nielen nárečí, krojov a zvykov, ale aj spôsobov, ako hospodáriť na pôde. Z toho pramení naša unikátnosť. TOP Agro prináša ojedinelé svedectvo o storakých cestách k dosiahnutiu hospodárskej stability.

Podnikanie na pôde pripomína hudbu s množstvom jej rozmanitých prejavov. Dospievame k poznaniu, že zložitý orchester, v ktorom je dôležitá pikola i kontrabas, treba vyladiť. To si vyžaduje vzájomné pochopenie všetkých, viac porozumenia a znalostí potrieb poľnohospodárstva zo strany politikov, ale aj ústretovosti a kooperácie medzi poľnohospodármi samými.

Tento nadhľad treba premietnuť do toho, čomu sa hovorí stratégia rozvoja pôdohospodárstva a života na vidieku. Je to výzva pre politikov a politikov, poľnohospodárov a médiu, aby prenikajúc do podstaty vecí prispeli a dospeli k tomu, že pôda a podnikanie na nej slovenskú spoločnosť zjednotí, upevní a poskytne jej všetky istoty, na ktorých stojí život sám.

Len spoločne začneme konečne strieľať góly

EMIL MACHO

predseda Slovenskej poľnohospodárskej a potravinárskej komory

Rok 2021 mal byť rokom príležitostí. Na jednej strane práve vďaka pandémie využili naši poľnohospodári a potravinári príležitosť a ukázali občanom Slovenska, že aj v tak náročnom čase dokážu založiť budúcu úrodu, starať sa o zvieratá, obhospodarováť krajinu a produkovať kvalitné produkty, ktoré sú zdravé a ekologické. Toto všetko dokázali naši agropotravinári bez vážnych problémov s minimálnou podporou od štátu. A za to im patrí obrovská vďaka a uznanie!

Na strane druhej tu mala byť príležitosť na zmenu. Príprava Strategického plánu budúcej Spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ, ktorá udáva noty slovenským poľnohospodárom a potravinárom, však nešla podľa našich predstáv. Určite sme nevyužili všetok čas, ktorý sme na prípravu zásadných dokumentov dostali a riešili sme skôr témy, ktoré nás rozdeľovali. Budúcnosť slovenského vidieka sa nastoľovala s emóciami bez odborného prístupu a výraznejšieho zapojenia ľudí z praxe. Dnes s novým vedením rezortného ministerstva len ťažko doženieme zameškané. Stále však máme nádej, že sa veci pohnú konečne dopredu.

Otázkou tiež je, čo všetko by sa za posledný rok-dva udialo, ak by nebolo Slovenskej poľnohospodárskej a potravinárskej komory, ktorá v kľúčových témach upozornila na rodiači sa problém a obraňovala existenciu agropotravinárskych podnikov. Áno, futbal sa hrá na góly, ale my sme mnohým gólom do našej brány zabránili.

Rok príležitostí sa tak z nášho pohľadu zmenil na rok obrany. Teraz už s určitosťou vieme povedať, že sme ešte viac pozadu za našimi kolegami z okolitých krajín. Je to memento aj pre nás, agropotravinarov, je to poučenie aj pre politikov, že zásadné náročné témy musia riešiť odborníci. Bez emócií, ale s nadhľadom a jasnou víziou do budúcnosti.

Teraz opäť hľadíme dopredu a po nadobudnutých skúsenostiach sme ostrieľanejší a určite silnejší. Sú pred nami ďalšie výzvy – oze-

ľovanie krajiny, stúpajúce náklady na výrobu potravín, vyššie ceny energií...

Všetky náročné prichádzajúce témy vnímame. Pracujeme na tom, aby naši agropotravinári mohli v prvom rade robiť to, čo majú zo svojej povahy skutočne robiť – produkovať a chovať, starať sa o krajinu a vytvárať zisk, pretože to je základný prvok podnikania. Áno, poľnohospodári sú lekármi krajiny a plne si uvedomujú svoju úlohu v spoločnosti. Agropotravinárstvo však nie je hoby, ale spôsob obživy nás

a našich rodín a, samozrejme, aj vytvárania zisku. Nehanbime sa o tom hovoriť nahlas.

Každý podnikateľ na pôde a každý výrobca potravín potrebuje silného partnera, potrebuje niekoho, kto bude hájiť jeho záujmy a v konkrétny čas povie jasne a nahlas, či sa uberáme správnym smerom, alebo prešľapujeme na mieste a opäť si komplikujeme život. S vervou sme sa na jeseň pustili do nastavenia pripravovaných ekoschém, ktoré budú súčasťou novej európskej politiky od roku 2023. Verím, že pravidlá ekologickejšej výroby potravín sa musia pripraviť efektívnejšie, aby motivovali poľnohospodárov aktívne sa do nich zapojiť. Veľmi intenzívne tiež riešime problémy novej vrstvy svahovitosti aplikovanej v tejto kampani a ďalšie témy, ktoré majú dosah na podnikanie na pôde. Všetky opatrenia, do ktorých sa púšťame, prinášajú agropotravinárom úžitok a krajine väčšiu šancu na pozitívnu zmenu.

Verím, že pri správnom a motivačnom nastavení budúcich pravidiel budeme mať viac takýchto TOP podnikov, ktoré sa stanú príkladom života na vidieku, symbolom stability poľnohospodárskej produkcie, najmä tej špeciálnej, a zárukou lákavého a dobre oceneného – aj spoločensky – zamestnania v poľnohospodárstve.

Spolu sme silnejší a spolu máme väčšiu šancu efektívne sa brániť, ale naučiť sa aj útočiť a konečne začať dávať góly. Stále totiž máme chuť a odhodlanie prinášať spotrebiteľom kvalitné produkty a zanechať pre budúce generácie krajinu, ktorá bude krásna, zdravá a plná života. Toto nás spája a poháňa stále ďalej.

Všetkým oceneným v súťaži Top Agro Slovensko blahoželám a prajem chuť vyhrávať aj v ďalších ročníkoch tohto projektu.

Vieme prispieť k efektívnemu využitiu dotačných zdrojov

MARTIN HUBINSKÝ

manažér VÚB Banky pre poľnohospodárstvo

Nová európska agropolitika prinesie so sebou príležitosti, ktoré môžu pomôcť k ďalšiemu rozvoju poľnohospodárstva, poľnohospodárstva či vidieka. Programové obdobie, ktoré sa začína v roku 2023, poskytne nové finančné zdroje na päťročné obdobie. Negatívom je, že ich bude menej, ako poľnohospodári boli zvyknutí v predchádzajúcich obdobiach.

Priamo na projektové podpory má byť vyčlenených len 66 miliónov eur, čo znamená iba niečo viac ako 13 miliónov eur na rok. Najdôležitejšiu časť investičného balíka budú tvoriť finančné nástroje. Tento nástroj by mal priniesť do celého procesu transparentnosť a zabezpečiť oveľa vyššiu efektívnosť vynakladania európskych aj národných zdrojov. S menšími prostriedkami môže agrozorot získať vyššie investície do rozvoja investične náročných oblastí agropotravinárstva. Ide najmä o rôzne stavebné investície či zložité technologické celky v podobe zariadení a strojov.

Finančnými nástrojmi v poľnohospodárstve myslíme bonifikáciu istiny a úrokov z úverov na investičné projekty, ako aj garančné mechanizmy pre slabšie ratingové skupiny poľnohospodárov, ktoré by mohli priniesť v prípade portfóliových záruk multiplikačný efekt a úvery pre agropodnikateľov zvýšiť o desiatky miliónov eur. V prípade bonifikácie istiny a úrokov by bola na banky prenesená úloha analýzy životaschopnosti jednotlivých projektov, čo by zvýšilo transparentnosť schvaľovania, narástla by efektívnosť poskytnutých dotačných zdrojov a znížilo by sa administratívne zaťaženie štátneho aparátu.

V ostatných desiatich rokoch sme boli svedkami, ako dlho Pôdohospodárska platobná agentúra vyhodnocovala projektové podpory. V prípade využitia finančných nástrojov sa tento čas radikálne skráti, čo vnesie dynamiku do realizácie investícií a následného posilnenia produkčnej schopnosti nášho agropotravinárskeho sektora.

Finančné nástroje boli zavedené v iných odvetviach a ich výsledok sa prejavil v roku 2020, keď sme spolufinancovali takzvané antikورونا projekty vyhlásené ministerstvami financií a hospodárstva. Podpora presadenia a efektívneho nastavenia finančných nástrojov

na roky 2023 – 2027 je aj spoločným cieľom VÚB Banky a Slovenskej poľnohospodárskej a potravinárskej komory.

Naša banka je ochotná podieľať sa na štruktúrovaných zmenách slovenského poľnohospodárstva, ktoré ho naštartujú k produkcii potravín a znížia závislosť štátu od dovozu. Podnebie Slovenska je priam predurčené na produkciu ovocia, zeleniny alebo hrozna.

Naši klienti vnímajú aktivity VÚB Banky v agrosektore pozitívne, čo najlepšie dokazuje to, že naše produkty využíva každý štvrtý agropodnikateľ. Umožňujeme poľnohospodárom preklenúť výpadky v prevádzkovom financovaní a predfinancovať priame platby až vo výške 200 miliónov eur ročne. Podporujeme investície do modernizácie a zvýšenia produktivity slovenského agropotravinárstva. Aj napriek nepriaznivým podmienkam alebo neúrodným rokom patril agrosektor v ostatných desiatich rokoch k odvetviam s najnižšou mierou zlyhania úverov. To len ukazuje, akí sú agropodnikatelia serióznymi a spoľahlivými obchodnými partnermi.

Z hľadiska úverového financovania najvýraznejšie rastú úvery poskytované na obdobie dlhšie ako päť rokov. Do tejto skupiny patria aj úvery na financovanie poľnohospodárskej pôdy. Za rok 2020 vzrástli v porovnaní s rokom 2017 o dva a pol násobok na 28 miliónov eur. Nákup pôdy je čoraz zaujímavejší, veď ide o základný výrobný prostriedok poľnohospodára.

Vlani sme zmenili podmienky financovania nákupu pôdy tým, že sme predĺžili maximálnu dobu splácania úverov z desať na dvadsať rokov. Pomôže to výrazne ekonomike podniku, ktorý má potom možnosť využiť peňažné prostriedky počas roka na niečo iné, možno aj na vykrytie prevádzkových výdavkov. V tomto prístupe plánujeme pokračovať, pretože sa dá očakávať, že financovanie nákupu pôdy z úverov bude rásť aj v najbližšom období.

Vo VÚB Banke rastú aj krátkodobé úvery so splatnosťou do jedného roka a do piatich rokov. A to najmä vďaka rastúcej popularite flexibilného financovania priamych platieb vo výške až 170 percent očakávaných podpôr bez nutnosti každoročne podpisovať novú zmluvnú dokumentáciu. To umožňuje poľnohospodárom sústrediť sa na výrobnú činnosť a financovanie nechať na banku.

Som rád, že VÚB Banka je opäť generálnym partnerom podujatia TOP Agro Slovensko, ktoré si všima a vyhodnocuje najúspešnejšie slovenské manažmenty v poľnohospodárstve. Oceneným prajem dobré úrody, priaznivé nákupné ceny rastlinných a živočíšnych komodít, stabilitu v dodávkach vstupov do výroby a predvídateľnú štátnu a európsku agropolitiku. VÚB Banka ako partner poľnohospodárov bude robiť všetko pre to, aby rezort rástol a zvyšoval svoju produkčnú schopnosť.

Som rád, že ocenení v súťaži TOP Agro sú tí, ktorí vedú využiť impulzy, čo ponúka meniac sa spoločnosť k svojmu firemnému úspechu a zvyšovaniu potravinovej sebestačnosti Slovenska! Predstaviť 100 najlepších poľnohospodárskych subjektov na Slovensku gratulujem!

VÚB BANKA

Prečo práve slovenské potraviny

JÁN BILINSKÝ

generálny riaditeľ COOP Jednota Slovensko

Rád spomínam na detstvo, keď sme sa naháňali s kamarátmi za futbalovou loptou a po zápase sme sa vyhľadovaní rozprchli domov, kde nás čakali mamy a staré mamy s dobrotami od výmyslu sveta. Vlastne, nie zo sveta, ale z vtedajšieho Československa. Napriek tomu boli svetové, ale najmä naše, vyjadrujúce našu chuť.

Kuchyňa rozvonila makom, lekvárom, strúhanými jablkami, bobulovým ovocím. V pivniciach voňali debničky jabĺk, vrecká zemiakov, hrdlá nám denne vyštípali cesnak a cibula. Jedlo bolo čerstvé, sezónne, plodom domoviny. Iste, nebola možnosť nakúpiť si také množstvo zahraničnej produkcie, na aké sme si zvykli, no na nálade nám to neuberalo. Dnes máme veľa možností, atraktívnymi obalmi nás vábajú výrobky, ktoré k nám zavítali z opačnej strany planéty. Tradičné plodiny pestované na Slovensku sa však vytratili z polí aj jedálnych lístkov.

Do minulosti odišla plodínová pestrosť. Pestovanie fazule či šošovice je pracnejšie, času ubudlo, poľnohospodárom živiacich sa matkou zemou chýba väčšia podpora. Najmä tá zo strany štátu.

V COOP Jednote nám to nie je ľahostajné. S dodávateľmi aktívne komunikujeme aj na tému zachovania tradičných plodín. Podporujeme snahy zakladať rodinné farmy a odbytové družstvá, vítame každého, kto má záujem pestovať hrach, šošovicu, fazuľu, cícer či iné typické plodiny.

Pestovanie komodít, ktoré sú pre Slovensko príznačné, podporujeme aj prostredníctvom našej vlastnej značky. Vlni sme rozšírili sortiment privátnej značky o mak, ktorý sa krátko na to zaradil medzi najobľúbenejšie produkty. Len za prvé dva mesiace od jeho zavedenia na trh pod vlastnou značkou sme predali 65-tisíc kusov od slovenského pestovateľa. Obľúbenosť maku podčiarkuje aj fakt, že vyhral v súťaži Voľba spotrebiteľa – Najlepšia novinka 2020.

Positívne je, že dopyt zo strany spotrebiteľov, našťastie, postupne stúpa, už len zostáva nájsť spôsob, prostriedky, aby sa toho, o čo je záujem na trhu, na Slovensku aj viac vypestovalo. Uvítali by sme, aby nám pestovatelia ponúkli produkciu vo väčšom objeme, v požadovanej kvalite a druhovo pestrú. Rozumieme potrebám producentov, spracovateľov, farmárov aj potravinárov a stojíme na ich strane. Nie je nám ľahostajné, s akými následkami na ďalšiu produkciu prežijú ťažkú koronovú dobu. Aj preto sme sa napriek prehlbujúcej sa globalizácii obchodu s potravinami neodklonili od zámeru predávať predovšetkým slovenské potraviny.

Dve tretiny predaných výrobkov v našej maloobchodnej sieti pochádzajú od slovenských dodávateľov, počas pandémie sme zvýšili počet lokálnych dodávateľov, ktorý už dávno prekročil tisícovú hranicu. Vsádzame na čerstvosť, kvalitu, regionálnosť, sortiment oživujeme množstvom lokálnych špecialít, aby sme aj našim zákazníkom priblížili kvalitu z regiónov a zároveň podporili drobných výrobcov.

Tretinu z viac ako 1 100 lokálnych dodávateľov COOP Jednoty tvoria pekári. Do 2 100 predajní maloobchodnej siete denne dovážajú čerstvý chlieb, rožky, rôzne žemle, pletenky, sendviče, balené a nebalené cukrárenské výrobky, parené buchty a chladené knedle. Silné zastúpenie majú mäsiari a vo výpočte by sme mohli pokračovať. Slo-

venských dodávateľov podporujeme aj cez vlastnú značku, kde majú 85-percentné zastúpenie.

Aj tento rok pokračujeme v projekte zameranom na podporu domáceho ovocia a zeleniny. Do veľkého centrálného skladu, ktorý sme minulý rok otvorili pri Senci, denne dovážajú kamióny úrodu od slovenských pestovateľov. V snahe zaručiť odbyt aj menším poľnohospodárom, zverejnili sme začiatkom roka výzvu producentom zemiakov a sezónnej zeleniny. Nebránime sa novým kontraktom, pod-

statné pre nás je, aby dodávatelia vedeli zabezpečiť dostatok produkcie v požadovanej kvalite.

Mimoriadnu dôležitosť zvyšovania potravinovej sebestačnosti Slovenska v plnej miere potvrdila pandémia koronavírusu, ktorá po celom svete pretrvávajú už druhý rok. Otázniky nad kvalitou dovozových výrobkov nastavili aj rôzne pochybenia odhalené potravinovými a veterinárnymi inšpektormi. Neprestávame byť aktívni v podpore slovenskosti, preto sa pravidelne stretávame so zástupcami potravinárskych a poľnohospodárskych samospráv a hľadáme spôsoby, ako dostať domáce produkty na pulty predajní.

Vždy hrdo hlásam, že v našom obchodnom systéme predávame 75 percent výrobkov od slovenských

dodávateľov, no vieme pridať ešte niekoľko percent navyše. Snažíme sa byť príkladom aj našim konkurentom zo zahraničia, ktorých to na vidiek z dôvodu nízkej rentabilnosti veľmi neláka. Prevádzkujeme viac ako 2 000 predajní. Naše obchody sú tam, kde žijú ľudia. Zastávame názor, že všetci obyvatelia by mali mať zabezpečený prístup aspoň k základným druhom potravín, a tieto potraviny nech sú slovenské.

Teší ma, že hoci agrárna téma nie je veľmi populárna, stále má svojich priaznivcov. Že skúsení profesionáli na slovenské poľnohospodárstvo nezanevrelí a že o remeslo majú záujem aj mladí farmári. Podujatie TOP Agro Slovensko je už štvrtstoročie dôkazom, že na Slovensku máme špičkové manažmenty v poľnohospodárstve. Aj podporou tohto tradičného podujatia sa snažíme dávať poľnohospodárom a potravinárom najavo našu podporu.

Svet sa mení. Silnejú snahy o ochranu životného prostredia, veľkí hráči sa zapájajú do ochrany klímy a ani my nie sme nečinným divákom. Popri ďalších environmentálnych aktivitách sme v lete rozbehli projekt Jednotne-ekologicky, prostredníctvom ktorého učíme spotrebiteľov správne triediť odpad. Na obaly výrobkov našej vlastnej značky postupne umiestňujeme grafické symboly vo farbe prislúchajúceho triediaceho kontajnera. Problematike triedenia použitých obalov sa venujeme aj na samostatnej webovej stránke www.jednotne-ekologicky.sk.

Počas celého roka sa pripravujeme na zálohovanie jednorázových PET fliaš a plechoviek. Výrazne sa zapojíme aj do dobrovoľného zberu, čím značne podporíme ciele zálohového systému. Podobne ako pri zásobovaní obyvateľstva potravinami, považujeme za dôležité nezabúdať na obyvateľov vidieka.

Krôčik po krôčiku robíme všetko preto, aby sme sa na Slovensku mali lepšie. Bez poctivého prístupu tisícok drobných i väčších farmárov a poľnohospodárov, bez všedného veľkého úsilia a umenia výrobcov potravín, bez nadšencov ľudí blízko či vzdialene zapojených do celého agropodnikania, ale rovnako bez tisícok kolegov a kolegyň v našich predajniach by to nešlo. Všetkým patrí moje veľké ďakujem.

Poľnohospodárstvo – vec verejná

KLAUDIA HALÁSZOVÁ

rektorka Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre

Poľnohospodárstvo bolo a je obrazom krajiny, vzťahu spoločnosti k prostrediu, v ktorom žije, vzťahu k pôde, z ktorej sa odvíja aj ľudský život, k potravinám, bez ktorých by sme jednoducho nemohli existovať. Na rovinu povedané, stav, ktorého sme svedkami, málokoho uspokojuje. Všetci túžime po zmene.

Vcelku presne vieme povedať, čo nám vadí a čo by sme chceli mať lepšie, no už dlho sa nevieme zhodnúť na spôsobe, ako zmenu uskutočniť. Prirodzene čakáme, že tón udá politika, parlament a vláda, moc zákonodarná a výkonná spravujúca v našom mene veci verejné, medzi ktoré patrí aj hospodárenie a podnikanie na pôde.

Akokoľvek sa poľnohospodárstvo opiera o hospodárstva – rodinné farmy, družstvá, obchodné spoločnosti, kde motorom rozvoja je iniciatíva podnikavého človeka, vlastníka či podielnikov firmy, ale aj pracovných tímov, stále je aj výsostne vecou verejnou.

Tak to bolo vo všetkých spoločnostiach, ktoré boli predelom v histórii ľudstva, či už išlo o starý Egypt, antické Grécko alebo Rím. A tak je to aj dnes. Poľnohospodárstvo hýbalo a hýbe svetom. Politika doň vstupovala, vnucovala mu svoju vôľu v záujme prežitia spoločnosti.

Ak má politika poľnohospodárstvu prospieť, musí prinášať rozhodnutia, ktoré prekonajú zaostávanie a oprú sa o program prinášajúci rozvoj, povzbudenie jednak pre všetkých poľnohospodárov, jednak pre spoločnosť. A kto, ak nie Slovenská poľnohospodárska univerzita s jej intelektuálnym zázemím, postupne modernizovanou vedecko-výskumnou bázou reagujúcou na meniace sa potreby poľnohospodárstva a spoločnosti, má poskytnúť potrebné impulzy a návrhy, ako sa zo situácie dostať.

Musíme konať rýchle a zvažovať, čo Slovensko z hľadiska dramatických zmien, ktoré prináša 21. storočie klimatickou zmenou či pandémiami nebezpečných chorôb, najviac potrebuje. Vari je to jasné, potrebujeme produktívne poľnohospodárstvo priateľsky komunikujúce s krajinou a ľuďmi. Dospeli sme do štádia, keď otázka stojí naozaj kategoricky: alebo sa vzchopíme, alebo sa staneme na dlho príveskom krajín, ktoré manažment agropotravinárstva vrátane obchodu, ale súčasne aj života ľudí obývajúcich poľnohospodársku krajinu, zvládajú lepšie ako my.

Univerzity boli vždy prirodzenými centrami zmeny. SPU nejde len o to, aby sa aktívne podieľala na príprave toľko diskutovaného Strategického plánu. Základom obnovy je dosiahnuť veľkú spoločenskú dohodu o rozvoji poľnohospodárstva, potravinárstva, vidieckej krajiny. Ponúkame kapacitu univerzity so všetkým, čo k nej patrí. Našou výhodou je, že sme rodiskom niekoľkých generácií vysokoškolsky vzdelaných poľnohospodárov bez ohľadu na ich politickú rôznosť. Chceme, aby naši študenti, mladí ľudia, plnili ideály, energie boli svedkami tohto zjednotenia, nech sa cítia spoluvtorcami zmeny.

Ako ju navodiť? Súťaž TOP Agro Slovensko je prehliadkou najlepších manažérskych výkonov v rôznych podnikateľských formách hospodárenia na pôde. Jedno má väčšina úspešných agromanažérov spoločné – kvalitné vzdelanie získali na SPU v Nitre. To je pre nás ocenenie i výzva zároveň, ako lepšie spolupracovať s ľuďmi z praxe, ako zbierať podnety od nich a sami ich dávať.

Vzájomne potrebujeme živé puto, obojsmernú transfúziu poznatkov, inšpiráciu. Slovenský vidiek sa rýchlo mení a s ním aj pohľad na rolu poľnohospodárstva, jeho produkciu ako aj s tým spojené efekty na krajínovtvorbu, kvalitu životného prostredia, bývanie či posudzovanie potravín z hľadiska zdravého životného štýlu. To všetko dnes naše študijné programy berú do úvahy, prechádzajú veľkou prestavbou a sú reakciou na nové požiadavky spoločnosti.

Zmena sa začína z malých aj veľkých krokov, ktoré smerujú k pestovaniu kontinuity. Tú vidíme, keď k nám prichádzajú študovať synovia a dcéry zakladateľov rodinných fariem, deti z rodín úspešných manažérov družstiev či obchodných spoločností. Zároveň si však všímame, že neraz sa doplnenie odborníkov vo väčších spoločnostiach rieši na poslednú chvíľu, keď okolo štátnic vyzvávajú telefóny s prosbou, odporučte nám kohosi šikovného. Spravidla býva už neskoro.

Robme to inak. Všetci zdôrazňujeme dôležitosť praxe. Budeme radi, ak naši študenti otestujú sami seba a podniky zasa ich tým, že budú u nich pravidelne praxovať. Badáme nový jav, študenti majú potenciál, ale neskrývajú obavy, ako si poradia v praxi. Potrebujú vidieť, ako veci fungujú zvnútra, príklady, ako sa riešia praktické úlohy na poli, v sade, vinohrade, v maštali, ako si radový manažér organizuje svoju prácu, ako zvláda svojich podriadených, ako s nimi komunikuje. Nejde o vodenie za ručičku, ide o to, aby jedna aj druhá strana mala z praxe prospech. Doladenie detailov prinesie život sám.

Žijeme čoraz viac vo svete digitálnych dát a intenzívnej komunikácie na sociálnych sieťach, čo zrýchľuje prenos informácií, ale prináša aj skratkovitý pohľad na poľnohospodárstvo. Na všetkých úrovniach sa musíme učiť novému druhu komunikácie. Kľúčovým sa stáva rozvíjanie kreativity. Univerzita aj s podporou ministerstva kultúry chystá kreatívne centrum, kde sa bude skúmať napríklad aj dizajn potravín alebo neuromarketing, teda naše podvedomé vnímanie spôsobu, ako nám ponúkajú potraviny.

Chceme vnieť nový pohľad do krajiny aj prostredníctvom toho, aby sme mali dôvod v nej zastaviť sa, posadiť sa na peknú lavičku a intenzívnejšie vnímať, čo nám práca poľnohospodárov, ktorí napríklad obnovili či vysadili alej stromov, prináša. Pôdohospodárstvo sa mení pred našimi očami. Myslím, že ak budeme spolupracovať, viac sa vzájomne počúvať a spoločne hľadať východiská, dospejeme k zmene, ktorá prospeje krajine, jej hospodárom a všetkým, čo v nej žijeme.

Potravinári očakávajú razantné opatrenia na rozvoj celého odvetvia

DANIEL POTURNAY

prezident Potravinárskej komory Slovenska

Od začiatku minulého roku prechádza naša spoločnosť obrovskou skúškou tolerancie, spolupráce a najmä schopností rýchlo reagovať na meniacu sa situáciu. Pandémia spôsobená ochorením COVID-19 postavila Slovensko, ale aj celý svet pred náročné úlohy, ktorým nemusela čeliť od druhej svetovej vojny. Obmedzenie pohybu obyvateľov, uzatvorenie hraníc štátov aj v rámci Európskej únie či zákaz vývozu určitých druhov výrobkov, cez zastavenie chodu celého gastrosektora, sa výrazne dotkli aj samotného potravinárskeho odvetvia. Potravinári sa museli zo dňa na deň oboznamovať s novými pandemickými opatreniami, hľadať spôsoby rýchleho prístupu k osobným ochranným prostriedkom, vyrovnávať sa s celonárodným testovaním, ale aj zabezpečiť očkovanie zamestnancov tak, aby nedošlo ku kritickému výpadku pracovnej sily.

Na politickej scéne sme boli po parlamentných voľbách vo februári 2020 svedkami zmeny vlády, ktorá sa zaviazala v prvom rade očistiť krajinu od korupcie. Je potrebné skonštatovať, že nová vláda si vo svojom programovom vyhlásení definovala aj odvážne plány na podporu potravinárskeho odvetvia. Očakávame, že po skoro dvoch rokoch od konania parlamentných volieb pristúpi súčasné vedenie ministerstva pôdohospodárstva k razantnejšiemu plneniu predsavzatí z Programového vyhlásenia vlády. Príprava schém štátnej pomoci pre potravinárske odvetvie, zjednotenie úradnej kontroly potravín, príprava finančných nástrojov, zjednodušenie potravinového práva Slovenskej republiky a odstránenie gold-platingu, podpora transferu vedomostí a inovácií, zabezpečenie reálne fungujúceho poradenského systému, vzdelávanie spotrebiteľov o potravinách a vytvorenie účinného mechanizmu na podporu udržania kvalifikovaných zamestnancov v potravinárstve – to sú úlohy, ktorých plnenie je možné realizovať súbežne s ostatnými strategickými úlohami rezortu.

Pre ďalší rozvoj potravinárskeho priemyslu a zachovanie jeho konkurencieschopnosti je dôležitá finančná podpora na technologickú obnovu, na podporu inovácií a ochranu životného prostredia. Technologický dlh spracovateľského odvetvia sa vyšplhal k jednej miliarde eur a musíme skonštatovať, že v podpore potravinárstva výrazne zaostávame za susednými štátmi, aj za ostatnými krajinami EÚ. Ani v posledných dvoch rokoch sa potravinári nedočkali výraznej finančnej podpory. Okrem tzv. Zelenéj nafty pre potravinárov a COVID po-

moci, ktorá však nebola dostupná pre všetky spracovateľské odvetvia, sme museli čeliť krutej realite s nulovou podporou potravinárov z Fondu obnovy Slovenskej republiky. V súčasnosti očakávame vypísanie veľkej výzvy pre investície do potravinárskej výroby, ktorú ešte začiatkom roku 2021 avizoval vtedajší minister pôdohospodárstva pán Mičovský.

Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR pripravuje zásadné dokumenty na ďalší rozvoj celého agropotravinárskeho odvetvia, najmä Víziu spoločných postupov pri budovaní moder-

ného poľnohospodárstva do roku 2035. Je potrebné zdôrazniť, že táto vízia by nemala byť len prázdny papierom, ktorý načrtáva možnosti podpory jednotlivých vertikál. Mala by sa stať základným kameňom pre súčasnú aj nasledujúce vlády, aby našli dostatok finančných prostriedkov na vybudovanie kvalitného potravinárskeho odvetvia, ktoré bude schopné spracovávať doma získanú surovinu a prinášať tak pridanú hodnotu a zamestnanosť pre Slovensko. Ďalším významným dokumentom je Strategický plán Slovenskej republiky na obdobie 2023-2027. Pred dvomi mesiacmi predstavilo Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR návrh Intervenčnej stratégie. Za potravinárske odvetvie musíme vyjadriť obrovské sklamanie. Napriek neustálej deklarácii politikov, že spracovanie potravín je najslabším článkom celej vertikály Z farmy na stôl, sa pre spracovateľov potravín počíta len s alokáciou vo výške 105 miliónov eur. Pri takejto podpore odvetvie nebude schopné konkurovať zahraničným výrobcam a očakávame jeho ďalší úpadok.

Ďalším dôležitým aspektom pre celkový rozvoj potravinárstva je priaznivé podnikateľské prostredie. S tým súvisia aj predvídateľné legislatívne procesy a možnosť odbornej verejnosti zapájať sa do diskusie pri príprave dôležitých právnych predpisov v rámci riadneho pripomienkového konania aj ostatných ústredných orgánov štátnej správy. V poslednom období sme svedkami výrazného nárastu cien potravín. Tento nárast spôsobuje nielen rast cien komodít, obalových materiálov, energií, ale aj recyklačných poplatkov či minimálnej mzdy a s tým súvisiacich príplatkov. Je potrebné zdôrazniť, že rast cien potravín nie je len záležitosťou Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR. Vláda by si mala uvedomiť, ktoré opatrenia z jednotlivých rezortov zvyšujú podnikateľom náklady a pri príprave právnych predpisov dôsledne vypracovávať doložku vplyvov na podnikateľské prostredie tak, aby dosah na konečných spotrebiteľov nebol zásadného charakteru a nevyvolal celospoločenskú krízu.

Aj v nežičlivom roku 2020 rástla produkčná výkonnosť poľnohospodárstva

ING. ŠTEFAN ADAM, Ph.D.

riadiťel NPPC-VÚEPP v Bratislave

Rok 2020 nebol vôbec ústretový ani voči poľnohospodárom. Celosvetová pandémia koronavírusu nemeškala a naplno zasiahla aj Slovensko. Na zamedzenie jej šírenia vláda prijímala rôzne opatrenia, okrem iného pristupovala aj k zatvoreniu časti ekonomiky. V agrosektore sa vyskytli mnohé ťažkosti spôsobené prísnyimi obmedzeniami pohybu zavedenými v členských štátoch, ako aj povinným zatvorením obchodov, trhovísk, reštaurácií a iných stravovacích a ubytovacích zariadení. Narušenie hospodárenia vyvolalo u poľnohospodárov a v malých vidieckych podnikoch, ktoré spracúvajú poľnohospodárske produkty, problémy s likviditou a peňažnými tokmi. Napriek týmto ťažkostiam odvetvie plynule zabezpečovalo zásobovanie obyvateľstva potravinami.

K problémom v súvislosti s pandémiou sa pridružili aj ďalšie, nie menej závažné – nežičlivé vrtchy počasia. V niektorých obdobiach poľnohospodárov postihlo enormné sucho, inokedy zase vytrvalé dažde. Dôsledky zmeny klímy sa v roku 2020 naozaj prejavili v plnej sile.

Aj keď nepriaznivých vplyvov bolo skutočne veľa, produkčná výkonnosť poľnohospodárstva, t.j. celková poľnohospodárska produkcia sa zvýšila. Podľa predbežných údajov poľnohospodárstvo dosiahlo za rok 2020 kladný výsledok hospodárenia pred zdanením – zisk bol 63,2 miliónov eur. V porovnaní s rokom 2019 však jeho úroveň mierne poklesla o 3,4 mil. eur (5,1 %). A v porovnaní s päťročným priemerom rokov 2015-2019 bol výsledok hospodárenia v roku 2020 výrazne nižší – až o 31,8 percenta. Podiel ziskových podnikov na celkovom počte podnikov v sektore sa dlhodobo pohybuje nad 60 percentami s rozdielnou úrovňou výsledku hospodárenia na podnik. Rozhodujúcu úlohu v ekonomike mali podpory, bez ktorých by bola väčšina podnikov stratová. Je to stabilizačná zložka príjmov poľnohospodárov. Takmer 72 percent finančnej podpory slovenského poľ-

nohospodárstva bolo poskytnutých zo zdrojov EÚ a časť výdavkov bola spolufinancovaná zo štátneho rozpočtu SR. Medziročne celkové výdavky do agrosektora z európskych a národných zdrojov poklesli (7,4 %) a dosiahli objem 908,3 mil. eur. Pretrvávali naďalej diferencie medzi úrovňou podpôr slovenského poľnohospodárstva a poľnohospodárstva krajín EÚ-15.

Aj v roku 2020 sa opäť posilnil trend dominancie rastlinnej výroby nad živočíšnou produkciou. Pozitívne je, že mierne vzrástli stavy najmä hovädzieho dobytku, ošípaných, hydiny. U hovädzieho dobytku sa zlepšili reprodukčné vlastnosti ako mlieková úžitkovosť na dojnicu a priemerný denný prírastok dobytku vo výkrme. Poklesol však stav dojníc.

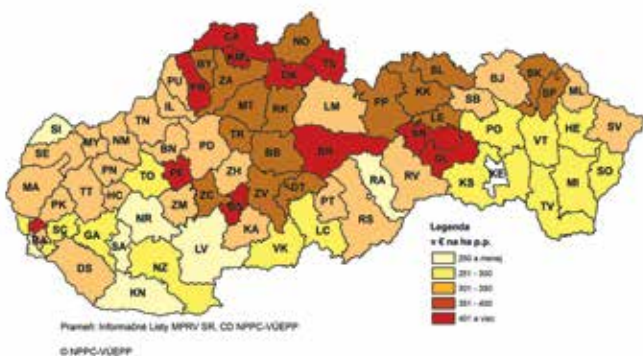
Znížilo sa záporné saldo zahraničného obchodu s agropotravinárskymi výrobkami o 5,1 % na úroveň -1 695 mil. eur, k čomu prispela vyššia dynamika rastu agroexportu (5 %) ako agroimportu (1,2 %).

Výsledky dosiahnuté v poľnohospodárstve sa odrazili aj v záujme podnikov prihlásiť sa do súťaže TOP Agro Slovensko. Ich vyhodnotenie urobil NPPC-VÚEPP na základe výsledkov dosiahnutých za rok 2020 a uložených v údajovej databáze Informačných listov MPRVSR. Pri hodnotení boli použité nasledovné základné ukazovatele:

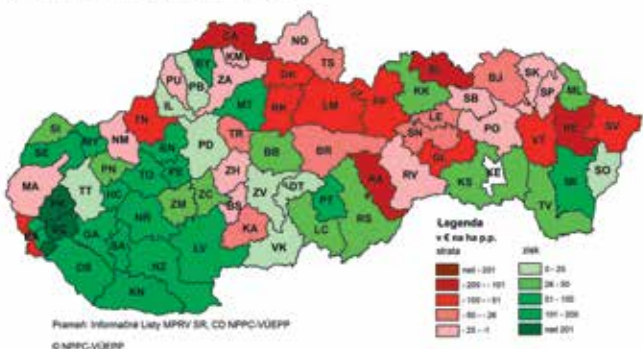
- rentabilita celkového kapitálu
 - nákladovosť výnosov z hospodárskej činnosti bez dotácií
 - produktivita práce z pridanej hodnoty
- Zohľadnili sa aj ďalšie ukazovatele, a to najmä obrat, tržby z rastlinnej a živočíšnej výroby, stavy hospodárskych zvierat a sociálny aspekt,

t.j. počet zamestnancov. Podniky boli zaradené do znevýhodnených oblastí, ak 70 percent ich poľnohospodárskej pôdy patrí do týchto oblastí. Do úvahy sa brali okrem horských oblastí aj tie s prírodnými a špecifickými obmedzeniami. Do súťaže sa prihlásilo cez databázový systém Informačných listov MPRV SR 407 podnikov. Každý z nich mohol získať maximálne 300 bodov integrovaného ukazovateľa a podľa jeho výšky sa určilo poradie v rámci prvých sto podnikov.

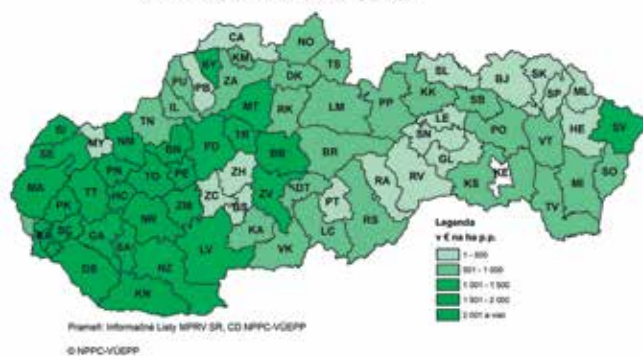
Neinvestičné podpory do poľnohospodárstva za právnické osoby za rok 2020
(v € na ha poľnohospodárskej pôdy)

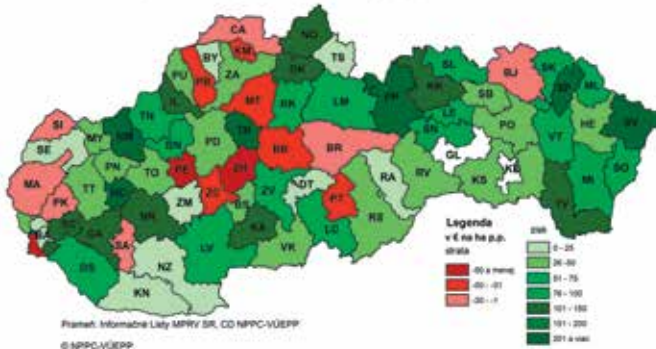
Výsledok hospodárenia poľnohospodárstva za právnické osoby za rok 2020
(v € na ha poľnohospodárskej pôdy)

Tržby z predaja vlastných výrobkov za rok 2020
(v € na ha poľnohospodárskej pôdy)

Výsledok hospodárenia SHR za rok 2020
(v € na ha poľnohospodárskej pôdy)

TOP Agro – celkové poradie podnikov

(na základe finančno-ekonomických výsledkov za rok 2020)

Por. č.	Názov subjektu	Rentabilita celkového kapitálu v %		Nákladovosť výnosov z hospodárskej činnosti (bez dotácií) v €		Produktivita práce z pridanej hodnoty v € na pracovníka		Celkovo
		Hodnoty	Body	Hodnoty	Body	Hodnoty	Body	
1.	FirstFarms, s.r.o., Gabčíkovo	8,51	94	80,35	97	98 676	100	291
2.	ZELSTAR, s.r.o., Zemné	9,26	97	83,53	95	54 210	95	287
3.	LÚČNICA, s.r.o., Lúčnica nad Žitavou	11,85	99	92,10	88	58 140	97	284
4.	AGROTREND Kolárovo, s.r.o., Horná Potôň	8,71	95	91,67	89	66 447	98	282
5.	VITA – ZEL & company, s. r.o., Marcelová	10,59	98	96,52	84	54 243	96	278
6.	SEMA HŠ, s.r.o., Sládkovičovo	7,84	91	97,59	82	47 974	94	267
7.	PLANTEX, s.r.o. Veselé pri Piešťanoch	7,62	90	93,45	87	37 822	87	264
8.	AGROMAČAJ, a.s., Kráľová pri Senci	4,10	78	95,69	85	85 648	99	262
9.	PD Popudinské Močidlany, družstvo	8,39	93	103,38	76	39 398	89	258
10. – 11.	AGROCOOP IMEL, a.s.	7,34	89	100,39	80	32 110	84	253
10. – 11.	EK-FARM, s.r.o., Žabokreky nad Nitrou	2,85	67	71,27	100	36 533	86	253
12.	PD Dolné Otrokovce, s.r.o., Bratislava	8,73	96	97,94	81	25 542	73	250
13.	Roľnícke družstvo podielnikov Dolné Dubové	6,74	87	107,51	70	29 063	79	236
14.	Poľnohospodárske družstvo Veľké Zálužie	4,48	80	107,14	72	30 191	82	234
15.	Poľnohospodárske družstvo Veľké Kosihy	3,60	74	101,28	79	28 943	78	231
16.	AGRO-GOMBÁR, s.r.o., Dvory nad Žitavou	5,81	85	106,75	73	25 041	72	230
17.	Podnik živočišnej výroby, a.s., Žabokreky nad Nitrou	6,92	88	107,53	69	23 431	67	224
18.	Poľnohospodárske družstvo v Chynoranoch	4,82	82	108,55	66	25 617	74	222
19.	Poľnohospodárske družstvo Zlatý klas Urmince	4,79	81	109,43	60	29 772	80	221
20.	Zdenek Černay, Senec	3,21	71	85,23	94	21 259	55	220
21.	Poľnohospodárske družstvo Jaslovské Bohunice	6,07	86	108,73	65	23 367	64	215
22.	SANAGRO, s.r.o., Senica	12,46	100	78,87	98	3 014	6	204
23. – 24.	Ing. Peter Badiar – BONUM, Bratislava-Staré Mesto	3,48	73	83,20	96	15 518	34	203
23. – 24.	PD Košeca, a.s.	8,05	92	109,45	59	20 709	52	203
25.	Donau farm Kalná, s.r.o.	0,65	31	102,87	77	46 349	93	201
26.	Ing. Ľubor Paulen, Topoľčany	0,53	26	90,49	91	30 053	81	198
27. – 28.	Jozef Slovák NAD Slovák, Sokolovce	0,05	4	86,20	92	41 652	90	186
27. – 28.	MATEX, s.r.o., Veľké Kapušany	3,87	77	109,32	62	19 123	47	186
29.	Poľno SME, s.r.o., Palárikovo	0,97	43	108,23	67	26 191	75	185
30.	Podielnicke poľnohospodárske družstvo Komjatice	1,84	58	112,68	48	28 869	77	183
31. – 32.	Agrofarma-K, s.r.o., Medzany	3,66	75	106,24	74	14 693	31	180
31. – 32.	EKORAJ ĎURDOVÉ, s.r.o., Považská Bystrica	1,66	55	116,94	34	42 359	91	180
33. – 34.	Podielnicke poľnohospodárske družstvo Rybany	2,64	65	109,59	58	21 637	56	179
33. – 34.	Ing. Jozef Mikuš Fa JM VINARSTVO, Doľany	0,06	5	93,55	86	38 711	88	179
35. – 36.	Poľnohospodárske družstvo KRUPÁ v Dolnej Krupej	3,43	72	114,85	43	22 842	63	178
35. – 36.	AGROMRKT Nýrovce, s.r.o., Nýrovce	2,87	68	109,39	61	19 603	49	178
37.	AGROPEX, s.r.o., Sklabina	5,66	84	115,25	42	20 391	51	177
38.	PD „BREZINA“ PRAVOTICE, družstvo	1,43	52	110,07	56	23 872	68	176
39.	Farma SPP, s.r.o., Koš	0,34	18	107,46	71	31 321	83	172
40.	AGRO-PODHORIE, s.r.o., Oravské Veselé	4,85	83	107,58	68	10 972	20	171
41.	FirstFarms AgraM, s.r.o., Malacky	0,23	15	108,78	63	44 287	92	170
42.	AGRODAN, s.r.o., Koš	1,75	57	116,75	36	26 458	76	169
43.	Poľnohospodárske družstvo Nižná	1,56	54	114,75	45	24 023	69	168
44.	Podielnicke družstvo „Považie“ Považany	2,40	63	114,82	44	21 703	58	165
45 – 48.	Poľnohospodárske družstvo Oľkoč-Sokolec, Oľkoč	1,47	53	112,41	50	22 325	60	163
45 – 48.	Poľnohospodársko – podielnicke družstvo Prašice sídlo Jacovce	2,55	64	111,16	53	19 082	46	163
45 – 48.	Poľnohospodár Nové Zámky, a.s., Nové Zámky	1,00	46	111,82	52	23 416	65	163
45 – 48.	TopToma, s.r.o., Dunajská Streda	1,86	59	122,96	19	33 342	85	163
49.	Novogal, a.s., Dvory nad Žitavou	0,38	19	103,96	75	23 416	66	160

Por. č.	Názov subjektu	Rentabilita celkového kapitálu v %		Nákladovosť výnosov z hospodárskej činnosti (bez dotácií) v €		Produktivita práce z pridanej hodnoty v € na pracovníka		Celkovo
		Hodnoty	Body	Hodnoty	Body	Hodnoty	Body	
50.	Agrovia, a.s., Bratislava	2,99	69	114,05	47	17 880	43	159
51.	Poľnohospodárske družstvo Hlohovec	1,01	47	110,66	54	21 227	54	155
52.	FOOD FARM, s.r.o., Trnava	2,29	62	108,76	64	14 299	28	154
53.	Ing. Peter Horváth, Galanta	0,80	35	90,84	90	13 679	26	151
54.	Poľnohospodárske družstvo Holice – družstvo	0,99	45	109,67	57	16 290	38	140
55. – 56.	Ing. Ján Jelen, Nová Dedina	0,95	42	85,40	93	2 840	3	138
55. – 56.	FARMA NEMEŠANY, s.r.o., Nemešany	2,79	66	116,57	37	15 782	35	138
57.	Poľnohospodárske družstvo KOLTA, Kolta	0,13	10	112,06	51	24 129	70	131
58. – 59.	Poľnohospodárske obchodné družstvo Veheč	3,16	70	118,81	26	15 097	33	129
58. – 59.	Vysokoškolský poľnohospodársky podnik SPU, s.r.o., Koliňany	1,34	50	117,17	31	19 504	48	129
60.	PD Horné Dubové – Naháč, Horné Dubové	0,48	22	116,82	35	24 825	71	128
61. – 62.	Roľnícka a obchodná spoločnosť Bojničky, a.s., Bojničky	0,54	28	116,03	39	22 180	59	126
61. – 62.	Poľnohospodárske družstvo v Smoleniciach, Smolenice	1,15	49	116,48	38	16 683	39	126
63.	Poľnohospodárske družstvo Sokolce	0,73	34	112,60	49	17 255	41	124
64.	AGRO-S, s.r.o., Dvorianky	3,74	76	118,27	27	10 521	18	121
65.	RUPPOS, s.r.o., Ružindol	0,82	37	117,35	29	20 891	53	119
66.	Ing. Štefan Olos, Hubová	0,02	1	73,56	99	7 257	12	112
67. – 69.	Poľnohospodárske družstvo Podolie	0,84	38	117,71	28	19 001	45	111
67. – 69.	Poľnohospodárske družstvo Maľženice	0,52	25	118,81	25	22 400	61	111
67. – 69.	Poľnofarma MOGBI, s.r.o., Hrachovo	2,12	60	124,88	14	16 053	37	111
70.	HATAFARM, s.r.o., Hatalov	4,13	79	128,23	12	10 743	19	110
71.	Kukučínov-Poľnohospodárske družstvo, Kukučínov	0,86	39	115,36	41	14 521	29	109
72.	PD Špačince, družstvo, Špačince	0,80	36	120,40	22	19 604	50	108
73. – 74.	Poľnohospodárske družstvo „Ponitrie“ Preseľany	0,18	14	116,96	33	21 657	57	104
73. – 74.	Poľnohospodárske družstvo, Lieskovec	0,64	30	117,17	30	18 177	44	104
75.	Ing. Jozef Gajdoš, Maňa	0,04	3	97,25	83	7 890	16	102
76.	MEGART, a.s., Zemianska Oľča	0,93	41	114,35	46	5 054	9	96
77.	Podielnicko poľn. družstvo Bakov, Nová Bašta	0,49	23	110,17	55	8 781	17	95
78.	Poľnohospodárske družstvo Trenčianska Turná	0,55	29	119,42	23	17 522	42	94
79. – 80.	Agro družstvo Staré, Zbudza	2,12	61	135,20	8	12 843	23	92
79. – 80.	Družstvo podielnikov Včelince, Rimavská Sobota	0,13	9	120,43	21	22 802	62	92
81. – 82.	SLOV-MART, s.r.o., Kátlovce	0,07	7	101,47	78	2 995	4	89
81. – 82.	FirstFarms Mast Stupava, a.s., Malacky	0,98	44	115,94	40	3 010	5	89
83.	AGROSTAAR KB, spol. s r.o., Kráľov Brod	0,54	27	117,10	32	14 053	27	86
84.	Poľnohospodárske družstvo Poradie	1,07	48	124,59	15	11 076	21	84
85.	Podielnícke roľnícko – obchodné družstvo, Bobrov	0,70	32	123,25	18	14 630	30	80
86.	Poľnohospodárske družstvo Žlkovce-Ratkovce, Ratkovce	0,32	17	119,23	24	16 009	36	77
87.	Poľnohospodárske družstvo „Vršatec“, Pruské	0,71	33	124,49	16	13 622	25	74
88.	Poľnohospodárske družstvo Radošovce	0,06	6	122,62	20	16 768	40	66
89.	Poľnohospodárske družstvo podielnikov Kežmarok	0,39	20	129,54	11	15 095	32	63
90.	AGROSPOL – podielnícke poľnohospodárske družstvo Diviaky nad Nitricou	0,91	40	135,42	7	7 555	14	61
91.	BOS-POR AGRO, s.r.o., Borský Svätý Jur	1,71	56	187,70	1	2 798	2	59
92.	ŽIAREC, poľnohospodárske družstvo, Tvrdosín	0,42	21	126,56	13	12 937	24	58
93.	Poľnohospodárske družstvo Nová Ľubovňa	1,42	51	151,05	3	2 760	1	55
94.	Poľnohospodárske družstvo Dubnica nad Váhom	0,14	11	123,51	17	11 399	22	50
95.	Agrodružstvo v Soli, Sol'	0,51	24	136,51	6	6 511	11	41
96.	AGRO-RACIO, s.r.o., Liptovský Mikuláš	0,16	12	134,48	9	7 739	15	36
97.	DONA, s.r.o., Veľké Revišťa	0,18	13	145,52	5	7 386	13	31
98.	Poľnohospodárske podielnícke družstvo Liptovská Teplička	0,28	16	183,22	2	4 944	8	26
99.	Podielnícke družstvo ONDAVA Stropkov	0,08	8	132,89	10	3 547	7	25
100.	Poľnohospodárske družstvo „Magura“, Zborov	0,03	2	147,68	4	5 884	10	16

Poradie TOP podnikov 2020

(podľa kategórií)

Por.	Názov subjektu	Body
------	----------------	------

POĽNOHOSPODÁRSKE DRUŽSTVÁ		
Produkčné oblasti		
1.	PD Popudinské Močidlany, družstvo	258
2.	Roľnícke družstvo podielníkov Dolné Dubové	236
3.	Poľnohospodárske družstvo Veľké Zálužie	234
4.	Poľnohospodárske družstvo Veľké Kosihy	231
5.	Poľnohospodárske družstvo v Chynoranoch	222
6.	Poľnohospodárske družstvo Zlatý klas Urmince	221
7.	Poľnohospodárske družstvo Jaslovské Bohunice	215
8.	Podielnicke poľnohospodárske družstvo Komjatice	183
9.	Podielnicke poľnohospodárske družstvo Rybany	179
10.	Poľnohospodárske družstvo KRUPÁ v Dolnej Krupěj	178
11.	PD „BREZINA“ Pravotice, družstvo	176
12.	Poľnohospodárske družstvo, Nižná	168
13.	Podielnicke družstvo „Považie“ Považany	165
14. – 15.	Poľnohospodárske družstvo Okoč-Sokolec, Okoč	163
14. – 15.	Poľnohospodárske - podielnicke družstvo Prašice sídlo Jacovce	163
16.	Poľnohospodárske družstvo Hlohovec	155
17.	Poľnohospodárske družstvo Holice - družstvo	140
18.	Poľnohospodárske družstvo KOLTA, Kolta	131
19.	Poľnohospodárske družstvo Sokolce	124
20.	Poľnohospodárske družstvo Malženice	111
21.	PD Špačince, družstvo, Špačince	108
22.	Poľnohospodárske družstvo „Ponitrie“ Preseľany	104
23.	Družstvo podielníkov Včelince, Rimavská Sobota	92
24.	Poľnohospodárske družstvo Žilkovce-Ratkovce, Ratkovce	77
25.	Poľnohospodárske družstvo „Vršatec“, Pruské	74
26.	Poľnohospodárske družstvo Radošovce	66

Znevýhodnené oblasti		
1.	Poľnohospodárske obchodné družstvo Vechec	129
2.	Poľnohospodárske družstvo Horné Dubové - Naháč, Horné Dubové	128
3.	Poľnohospodárske družstvo v Smoleniciach, Smolenice	126
4.	Poľnohospodárske družstvo Podolie	111
5.	Kukučínov-Poľnohospodárske družstvo, Kukučínov	109
6.	Poľnohospodárske družstvo, Lieskovec	104
7.	Podielnicke poľnohospodárske družstvo Bakov, Nová Bašta	95
8.	Poľnohospodárske družstvo Trenčianska Turná	94
9.	Agro družstvo Staré, Zbudza	92
10.	Poľnohospodárske družstvo Poriadie	84

Por.	Názov subjektu	Body
------	----------------	------

11.	Podielnicke roľnícko - obchodné družstvo, Bobrov	80
12.	Poľnohospodárske družstvo podielníkov Kežmarok	63
13.	AGROSPOL - podielnicke poľnohospodárske družstvo Diviaky nad Nitricou	61
14.	ŽIAREC, poľnohospodárske družstvo, Tvrdošín	58
15.	Poľnohospodárske družstvo Nová Ľubovňa	55
16.	Poľnohospodárske družstvo Dubnica nad Váhom	50
17.	Agrodružstvo v Soli, Sol'	41
18.	Poľnohospodárske podielnicke družstvo Liptovská Teplička	26
19.	Podielnicke družstvo ONDAVA Stropkov	25
20.	Poľnohospodárske družstvo „Magura“, Zborov	16

OBCHODNÉ SPOLOČNOSTI		
----------------------	--	--

Produkčné oblasti		
1.	FirstFarms Gabčíkovo, s.r.o.	291
2.	ZELSTAR, s.r.o., Zemné	287
3.	LÚČNICA, spol. s r.o., Lučnica nad Žitavou	284
4.	AGROTREND Kolárovo, s.r.o., Horná Potôň	282
5.	VITA - ZEL & company, spol. s r.o., Marcelová	278
6.	SEMA HŠ, s.r.o., Sládkovičovo	267
7.	PLANTEX, s.r.o., Veselé pri Piešťanoch	264
8.	AGROMAČAJ, a.s., Kráľová pri Senci	262
9. – 10.	AGROCOOP IMEL, akciová spoločnosť	253
9. – 10.	EK-FARM, s.r.o., Žabokreky nad Nitrou	253
11.	PD Dolné Otokovce, s.r.o., Bratislava	250
12.	AGRO-GOMBÁR, s.r.o., Dvory nad Žitavou	230
13.	Podnik živočíšnej výroby, a.s., Žabokreky nad Nitrou	224
14.	SANAGRO Senica, s.r.o.	204
15.	PD Košeca, a.s.	203
16.	Donau farm Kalná, s.r.o.	201
17.	Poľno SME, s.r.o., Palárikovo	185
18.	AGROMARKT - Nýrovce, s.r.o., Nýrovce	178
19.	AGROPEX, s.r.o., Sklabina	177
20.	Farma SPP, s.r.o., Koš	172
21.	AGRO-PODHORIE, s.r.o., Oravské Veselé	171
22.	FirstFarms AgraM, s.r.o., Malacky	170
23. – 24.	Poľnohospodár Nové Zámky, a.s.	163
23. – 24.	TopToma, spol. s r.o., Dunajská Streda	163
25.	Novogal, a.s., Dvory nad Žitavou	160
26.	FOOD FARM, s.r.o., Trnava	154
27.	Roľnícka a obchodná spoločnosť Bojničky, a.s., Bojničky	126

Por.	Názov subjektu	Body
28.	RUPOS, s.r.o., Ružindol	119
29.	MEGART, a.s., Zemianska Olča	96
30.-31.	SLOV-MART, s.r.o., Kátlovce	89
30.-31.	FirstFarms Mast Stupava, a.s., Malacky	89
32.	AGROSTAAR KB, spol. s r.o., Kráľov Brod	86
33.	DONA, s.r.o. Veľké Revišťa	31

Znevýhodnené oblasti

1.	MATEX, s.r.o., Veľké Kapušany	186
2. - 3.	Agrofarma-K, s.r.o., Medzany	180
2. - 3.	EKORAJ ĎURĎOVÉ, s.r.o., Považská Bystrica	180
4.	AGRODAN, s.r.o., Koš	169
5.	Agrovia, a.s., Bratislava	159
6.	FARMA NEMEŠANY, s.r.o., Nemešany	138
7.	Vysokoškolský poľnohospodársky podnik SPU, s.r.o., Koliňany	129
8.	AGRO-S, spol. s r.o., Dvorianky	121
9.	Poľnofarma MOGBI, spol. s r.o., Hrachovo	111

Por.	Názov subjektu	Body
10	HATAFARM, s.r.o., Hatalov	110
11.	BOS-POR AGRO, s.r.o., Borský Svätý Jur	59
12.	AGRO-RACIO, s.r.o., Liptovský Mikuláš	36

SAMOSTATNE HOSPODÁRIACI ROLNÍCI

1.	Zdenek Černay, Senec	220
2.	Ing. Peter Badiar - BONUM, Bratislava-Staré Mesto	203
3.	Ing. Ľubor Paulen, Topoľčany	198
4.	Jozef Slovák NAD Slovák, Sokolovce	186
5.	Ing. Jozef Mikuš Fa JM VINARSTVO, Dolňany	179
6.	Ing. Peter Horváth, Galanta	151
7.	Ing. Ján Jelen, Nová Dedina	138
8.	Ing. Štefan Olos, Hubová	112
9.	Ing. Jozef Gajdoš, Maňa	102

PRAMEN: Národné poľnohospodárske a potravinárske centrum –
Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva, Bratislava

PÖTTINGER

TERRIA DOKONALÉ SPRACOVANIE PÔDY

150
PÖTTINGER
1871 - 2021

OBCHODNÉ ZASTÚPENIE FIRMY PÖTTINGER PRE SR:

Ing. Juraj Kandra, 0918 520 426, juraj.kandra@pottinger.sk, www.pottinger.sk

DEALERSKÁ SIET':

Agrobon Zvolen, s.r.o., Zvolenská Slatina • Agro-Auto, s.r.o., Veľká Lomnica, AT Agrotyp, s.r.o., Ružomberok
Agrozet Slovensko, s.r.o., Nitra, G-TECHNIK, s.r.o., Holíč • MOREAU AGRI, s.r.o., Madunice, vrátane stredísk
v rámci celej SR

Podniky podľa tržieb z rastlinnej a živočíšnej výroby

(2020, s podielom tržieb zo živočíšnej výroby viac ako 30 %)

Por.	Názov subjektu	Tržby z rastlinnej a živočíšnej výroby (tis. €)	Podiel tržieb zo živočíšnej výroby (%)
1.	Podnik živočíšnej výroby, a.s., Žabokreky nad Nitrou	5 459	100,00
2.	Poľnohospodárske družstvo KRUPÁ v Dolnej Krupej	1 882	96,20
3.	Novogal, a.s., Dvory nad Žitavou	16 088	95,77
4.	Farma SPP, s.r.o., Koš	1 645	95,58
5.	Družstvo podielníkov Včelince, Rimavská Sobota	1 054	88,41
6.	FirstFarms, s.r.o., Gabčíkovo	6 787	86,08
7.	Podielnícke roľnícko – obchodné družstvo, Bobrov	1 054	81,23
8.	Poľnohospodárske družstvo Nová Ľubovňa	854	80,51
9.	Poľnohospodárske družstvo „Vršatec“, Pruské	1 725	77,72
10.	AGROSPOL-podielnícke poľnohospodárske družstvo Diviaky nad Nitricou	596	76,62
11.	EK-FARM, s.r.o., Žabokreky nad Nitrou	377	74,35
12.	Poľnofarma MOGBI, s.r.o., Hrachovo	696	71,76
13.	FirstFarms AgraM, s.r.o., Malacky	11 327	71,64
14.	Agrofarma-K, s.r.o., Medzany	417	71,06
15.	AGROCOOP IMEL, akciová spoločnosť	2 483	68,91
16.	AGRO-RACIO, s.r.o., Liptovský Mikuláš	2 059	67,65
17.	Poľnohospodárske družstvo v Chynoranoch, Chynorany	4 292	65,01
18.	FirstFarms Mast Stupava, a.s., Malacky	3 112	60,75
19.	Poľnohospodárske družstvo Okoč-Sokolec, Okoč	2 145	60,00
20.	Poľnohospodárske družstvo, Lieskovec	1 304	58,98
21.	Podielnícke družstvo ONDAVA, Stropkov	1 231	54,68
22.	Poľnohospodárske družstvo Horné Dubové – Naháč, Horné Dubové	1 028	54,15
23.	Poľnohospodárske družstvo podielníkov Kežmarok	839	50,23
24.	FOOD FARM, s.r.o., Trnava	2 243	48,34
25.	Podielnícke poľnohospodárske družstvo Rybany	2 038	48,14
26.	PD Dolné Otrokovce, s.r.o., Bratislava	1 000	48,02
27.	Poľnohospodárske družstvo Malženice	563	47,32
28.	MEGART, a.s., Zemianska Oľča	824	46,85
29.	Kukučínov-Poľnohospodárske družstvo, Kukučínov	1 018	45,90
30.	AGROSTAAR KB, s.r.o., Kráľov Brod	1 978	45,87
31.	AGRODAN, s.r.o., Koš	951	45,59
32.	Poľnohospodárske družstvo Dubnica nad Váhom	813	45,55
33.	Poľnohospodárske družstvo Podolie	1 329	44,41
34.	Poľnohospodárske družstvo v Smoleniciach	1 016	43,91
35.	Poľnohospodárske družstvo Holice - družstvo	870	43,79
36.	Poľnohospodár Nové Zámky, a.s., Nové Zámky	2 970	43,30
37.	Poľnohospodárske družstvo Radošovce	1 377	42,62
38.	Poľnohospodárske družstvo Trenčianska Turná	740	41,47

Por.	Názov subjektu	Tržby z rastlinnej a živočíšnej výroby (tis. €)	Podiel tržieb zo živočíšnej výroby (%)
39.	PD „BREZINA“ Pravotice, družstvo	1 259	40,86
40.	Agrodružstvo v Soli	453	40,73
41.	Poľnohospodárske družstvo Sokolce	4 476	40,35
42.	Vysokoškolský poľnohospodársky podnik SPU, s.r.o., Kolíňany	1 447	39,60
43.	Poľnohospodárske družstvo Poradie	686	38,29
44.	Agrovia, a.s., Bratislava	745	37,74
45.	PD Špačince, družstvo, Špačince	1 018	37,20
46.	Podielnicke poľnohospodárske družstvo Komjatice	912	32,27
47.	Poľnohospodárske podielnicke družstvo Liptovská Teplička	137	32,23
48.	Poľnohospodársko – podielnicke družstvo Prašice sídlo Jacovce	2 315	30,15
49.	AGRO-S, s.r.o., Dvorianky	416	30,13

PRAMEŇ: Národné poľnohospodárske a potravinárske centrum – Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva, Bratislava

Podniky zamerané na živočíšnu výrobu (2020, s podielom tržieb zo živočíšnej výroby nad 50 %)

Por.	Názov subjektu	Tržby zo živočíšnej výroby (tis. €)	Podiel tržieb zo živočíšnej výroby (%)
1.	Podnik živočíšnej výroby, a.s., Žabokreky nad Nitrou	5 459	100,00
2.	Poľnohospodárske družstvo KRUPÁ v Dolnej Krupej	1 882	96,20
3.	Novogal, a.s., Dvory nad Žitavou	16 088	95,77
4.	Farma SPP, s.r.o., Koš	1 645	95,58
5.	Družstvo podielnikov Včelince, Rimavská Sobota	1 054	88,41
6.	FirstFarms, s.r.o., Gabčíkovo,	6 787	86,08
7.	Podielnicke roľnícko – obchodné družstvo, Bobrov	1 054	81,23
8.	Poľnohospodárske družstvo Nová Ľubovňa	854	80,51
9.	Poľnohospodárske družstvo „Vršatec“, Pruské	1 725	77,72
10.	AGROSPOL - podielnicke poľnohospodárske družstvo Diviaky nad Nitricou	596	76,62
11.	EK-FARM, s.r.o., Žabokreky nad Nitrou	377	74,35
12.	Poľnofarma MOGBI, s.r.o., Hrachovo	696	71,76
13.	FirstFarms AgraM, s.r.o., Malacky	11 327	71,64
14.	Agrofarma-K, s.r.o., Medzany	417	71,06
15.	AGROCOOP IMEL, akciová spoločnosť	2 483	68,91
16.	AGRO-RACIO, s.r.o., Liptovský Mikuláš	2 059	67,65
17.	Poľnohospodárske družstvo v Chynoranochoch	4 292	65,01
18.	FirstFarms Mast Stupava, a.s., Malacky	3 112	60,75
19.	Poľnohospodárske družstvo Okoč-Sokolec, Okoč	2 145	60,00
20.	Poľnohospodárske družstvo, Lieskovec	1 304	58,98
21.	Podielnicke družstvo ONDAVA, Stropkov	1 231	54,68
22.	Poľnohospodárske družstvo Horné Dubové – Naháč, Horné Dubové	1 028	54,15
23.	Poľnohospodárske družstvo podielnikov Kežmarok	839	50,23
26.	AGROPEX, s.r.o., Sklabiná	542	50,31

PRAMEŇ: Národné poľnohospodárske a potravinárske centrum – Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva, Bratislava

Revycare[®] + Flexity[®] Pack

Obilniny ešte nikdy
nemali takú starostlivosť

obsahujú
REVYSOL[®]

Osiris[®] Duo Pack

Záruka revyľučnej úrody

BASF

We create chemistry

Revystar[®] + Caramba[®]

FirstFarms Gabčíkovo: dobrý manažment zabezpečuje úspech

Výmera poľnohospodárskej pôdy	1 577 ha
Počet zamestnancov	43
Počet prasníc	300 ks
Podiel živočíšnej výroby na celkových tržbách 88 % externých tržieb z predaja ošipaných, 12 % z rastlinnej výroby	

Spoločnosť FirstFarms vznikla v roku 2005, keď osem dánskych investorov a poľnohospodárov kúpilo slovenský poľnohospodársky podnik Agra M v Malackách s rastlinnou výrobou a produkciou mlieka. Neskôr k nej pribudli ďalšie poľnohospodárske podniky na Slovensku, v Rumunsku, Maďarsku a Českej republike. Spoločnosť sa časom stala modernou poľnohospodárskou skupinou, ktorá je kótovaná na burze cenných papierov. Skúsenosti s odborným riadením poľnohospodárskych podnikov a osvedčené výrobné postupy aplikujú vo svojom podnikaní pri produkcii mlieka, v chove ošipaných a rastlinnej výrobe. Skupina dosahuje atraktívne prevádzkové výnosy a zvyšuje hodnotu investícií pre investorov, pričom sa zameriava na diverzifikáciu rizík produktov a odvetví činností. FirstFarms má viac ako 300 zamestnancov, dcérske spoločnosti v štyroch krajinách a jej produkcia je rozšírená na 16 miestach.

FirstFarms Gabčíkovo, s.r.o., sa stala súčasťou skupiny FirstFarms v roku 2019. Hlavným predmetom podnikania je chov ošipaných a rastlinná výroba, ktorej produkcia sa používa najmä ako krmivo pre zvieratá. Ročne z nich vyrobí 6 000 ton mäsa. Štyri farmy s ošipanými sa nachádzajú do päť km vzdialenosti od seba. Ročne sa tu narodí okolo 86 000 prasiatok, z ktorých časť predávajú na výkrm do českej dcérskej spoločnosti FirstFarms Granero, s.r.o., a druhá časť, viac ako 35 000 prasiat ročne, vykrmujú na dvoch výkrmových farmách. Po dosiahnutí priemernej hmotnosti 120 kg väčšina putuje

Morten Knudsgaard (v strede) so svojimi spolupracovníkmi po vyhlásení výsledkov Top Agro 2020.

na slovenský trh. V nedostatočnej sebestačnosti Slovenska v produkcii bravčového mäsa vidia dánski farmári dlhodobú perspektívu podnikania v tejto oblasti.

Do roku 2019 ako pôvodná spoločnosť JK Gabčíkovo bola firma niekoľkokrát ocenená v rámci súťaže Top Agro: v roku 2012 získala 3. miesto v kategórii Živočíšna výroba, v roku 2016 obsadila 3. miesto medzi obchodnými spoločnosťami a v roku 2016 získala ocenenie UniCredit Bank za výsledky produkcie. V aktuálnom ročníku Top Agro 2020 sa FirstFarms Gabčíkovo, s.r.o., stala absolútnym víťazom súťaže. Konateľ firmy Morten Knudsgaard pri preberaní ocenenia uviedol: „Je pre mňa veľkou ctou stať na tomto mieste po prvom celom roku pôsobenia v tejto spoločnosti.“ Podľa jeho slov firmu prevzali vo veľmi dobrom technickom aj finančnom stave, takže bolo na čom budovať. S novým majiteľom prišli aj nové nápady a stratégie, avšak základom zostáva využívanie genetického materiálu najvyššej kvality od spoločnosti Danish Genetics a vysoko odborný chov ošipaných. Cieľom genetického výberu je optimalizovať produkciu a chovom ošipaných známych svojím vysokým podielom mäsa a vysokou kvalitou dosiahnuť zisk. Zvyšovanie kvality produkcie je v Gabčíkove rozhodujúce: „Nachádzame sa v oblasti, ktorá je zásobárňou pitnej vody, čo limituje možnosti zvyšovania objemu výroby. Preto sa viac zameriavame na zvyšovanie kvality našich ošipaných,“ zdôrazňuje M. Knudsgaard.

V poslednom období vyvolalo potrebu investícií do biologickej bezpečnosti zvyšujúce sa ohrozenie šíriacim sa africkým morom ošipaných. Podľa M. Knudsgaarda bude čoskoro rozhodujúce, ako zodpovedne zvládnu úrady situáciu s ním. „Potrebujeme z ich strany flexibilitu pri implementácii investícií do biologickej bezpečnosti.“

Aj keď skupina FirstFarms má majiteľov v Dánsku, na vedúcich pozíciách firiem sú aj miestni ľudia. „Podľa môjho názoru sa dobrý manažment podieľa na úspechu firmy na 80 percent. Ak máte peniaze, môžete si kúpiť technológiu a chovať zvieratá s vysokou genetickou hodnotou. Ale ak nemáte ľudí, ktorí vedú, ako efektívne viesť podnik, aktíva nemajú žiadnu hodnotu. Bez mojich spolupracovníkov tu v Gabčíkove by sme určite také dobré výsledky nedosiahli,“ presviedča Morten Knudsgaard a dopĺňa, že u nich dbajú na vytváranie dobrých podmienok pre zamestnancov a na ich ďalšom vzdelávaní. „Nemáme problémy pri hľadaní pracovníkov na naše farmy v Gabčíkove, snažíme sa im ponúknuť primerané pracovné podmienky v porovnaní s miestnym trhom práce. Zabezpečujeme im školenia priamo na pracovisku a tiež máme vlastný vzdelávací program, ktorý absolvuje každý zamestnanec. Veríme v silné a otvorené vzťahy s miestnou komunitou, snažíme sa organizovať rôzne podujatia a zapájať sa do života mesta a obcí, v ktorých pôsobíme,“ tvrdí konateľ. Mohli sme to vidieť na vlastné oči. Počas našej návštevy na farme sa práve pripravovala dožinková slávnosť pre zamestnancov a ich rodiny s občerstvením, skákacím hradom pre deti, aj hudbou.

Skupina FirstFarms si vypracovala vlastnú stratégiu pod názvom „Vízia 2025“. Obsahuje štyri vymedzené oblasti, na ktoré sa bude v nasledujúcich rokoch zameriavať, aby dokázala naďalej lukratívne podnikáť a dosahovať stanovené ciele. Ide o rozvoj organizácie (zameraný najmä na kvalitu zamestnancov), udržateľnosť (zameraná na požiadavky a nároky spotrebiteľov), rozvoj podnikania a rast efektívnosti (zameranie na zvýšenie synergií v rámci skupiny a využívanie digitálnych riešení).

Na farme Gabčíkovo sa ročne narodí okolo 86 000 prasiatok.

> KONTAKT

FirstFarms Gabčíkovo, s.r.o.
Patašská 586,
930 05 Gabčíkovo
Konateľ: Morten Knudsgaard
Tel.: +421/ 31/ 550 97 16

Cieľom genetického výberu je optimalizovať produkciu a dosahovať zisk chovom ošipaných známych svojím vysokým podielom mäsa a vysokou kvalitou.

ZELSTAR v Zemnom šije technológie na vlastnú mieru

Pestovateľská plocha/skrytá	4 ha
Dodaný počet uhoriek do obchodnej siete ročne	3,7 mil. ks
Celkové výnosy za rok 2020	1 555 870 eur
Počet zamestnancov	12

O potransformačnom vývoji a postavení slovenského zeleninárstva už bolo povedané veľa, väčšinou vyznievali nelichotivé fakty, ktoré celý proces formovali do súčasného nepriaznivého stavu. Od transformácie družstiev, cez straty odbytových trhov, hlavne českej, až po nástup obchodných reťazcov, ktoré postupne prebrali úlohu zásobovania obyvateľov lacnými, dovezenými potravinami – aj zeleninou – z cudziny. Domáci pestovatelia nedokázali úspešne súperiť s technicky a technologicky oveľa vyspelejšími zahraničnými partnermi a boli nútení postupne opustiť a uvoľniť svoje trhové pozície. To viedlo k veľkému obmedzeniu výroby a k zániku mnohých malých a stredných pestovateľov.

Ale aj pri takomto negatívnom vývoji ostali aj pozitívne príklady. Sú to tí pestovatelia, ktorí už pred dvoma desaťročiami namiesto vyplakávania o utlácaní a znemožnení domácich výrobcov sa začali systematicky prispôbovať novým požiadavkám. Uvedomili si základnú trhovú axiómu, že v nových zmenených trhovských podmienkach sa dá presadiť len kvalitou a dostatočným objemom konkurenciaschopných produktov.

Na takúto cestu sa vydala aj rodina Asztalosovcov zo Zemného, ktorá svoje viacročné praktické skúsenosti získané počas pestovania zeleniny na voľnej ploche a potom vo fóliovníku dokázali pretransformovať do nových, moderných technológií v pestovaní uhoriek na hidropónii. V rámci špeciálne upraveného fóliového hospodárstva, ktoré je vyhrievané geotermálnou energiou a kde celý proces výroby je riadený počítačmi. Od nastavenia vnútorných prevádzkových hodnôt, ktoré ovplyvňuje intenzita svetla, teplota, vlhkosť a aj množstvo odtečenej, tzv. drenážnej vody, cez dávkovanie výživy až po automatické riadenie indukčných vozíkov na zväzanie pozberanej úrody.

Zakryté pestovateľské plochy na dvoch hektároch sú vysoké 6,5 metra, ďalšie dva majú výšku 10 metrov a sú s dvojitým fóliovým krytom, v ktorých sa, samozrejme, uplatňujú aj najmodernejšie zahraničné skúsenosti. Pestovateľské bloky majú rovnakú rozlohu, po jednom hektári, z rovnakej konštrukcie je vyrobená aj časť na pestovanie priesad ako aj technologická časť a priestor na triedenie a balenie. Na zastrešenie slúži dvojité nafukovaná fólia, cez ktorú sa vháňa vzduch v pravidelných intervaloch, čo zabezpečuje až o 25 percent väčšiu izoláciu než

Rodina Asztalosovcov: Alžbeta Recsková-Asztalosová, Imre Asztalos, jeho žena Alžbeta a Katarína Asztalosová s vnúčkami.

napríklad sklo, a má tzv. plasterycký efekt (ľúče sa počas noci odrážajú späť smerom dovnútra). Aj ostatné technologické zariadenia boli objednané podľa vlastných požiadaviek a zmontované väčšinou vlastnoručne a svojpomocne.

O to sa postarala predovšetkým hlava rodiny Imre Asztalos, ktorý svoje dlhoročné teoretické a praktické znalosti a skúsenosti vedel aplikovať a postaviť dielo, na ktoré môže byť aj je právom hrdý. Pritom, keď vystúpil z miestneho družstva, zazneli aj kvičie hlasy, či vôbec bude schopný z malej plochy užiť rodinu. On to dokázal a aj teraz je ten, kto udáva smer napredovania, prináša nové nápady a praktické riešenia, má svoj výrazný podiel aj na ich realizácii. Od betónovania základov cez zváranie konštrukcie až po vybudovanie trasy samostatného indukčného vozíka a sfunkčnenie a spúšťanie systému zvlhčovača vzduchu. K tomu dospeli vo firme po viacerých skúškach, aj omylov, kým dokázali vytvoriť optimálne pestovateľské podmienky pre kvalitnú úrodu uhoriek. Imre Asztalos sa už teraz zamýšľa aj nad riešením dôsledkov nastupujúcej klimatickej zmeny. Tri veľké nádrže popri sklenníkoch na zadržiavanie spodných vôd a zrážok už nasvečujú, že aj na tento problém má vlastné riešenie.

V práci a zaniatosti nezaostávajú ani ostatní rodinní príslušníci. Staršia dcéra Alžbeta Recsková-Asztalosová je konateľkou

Samostatná hala na predpestovanie priesad.

Zelstar, s.r.o., vedie administratívu a ekonomiku, zároveň zastupuje firmu vo vonkajších vzťahoch. Popri tom sa stará aj o základný materiál na pravidelnú obmenu porastu, o vypestovanie priesad uhoriek. Je na to vyhradená samostatná hala, kde podľa harmonogramu pestujú planty uhoriek. Mladšia dcéra Katarína má na starosti odbyť a spoluprácu s ich hlavným odberateľom, reťazcom Kaufland, s ktorým úspešne obchodujú už vyše 10 rokov a permanentne dokážu spĺňať vysoké kvalitatívne požiadavky. Ale nezľakne sa ani práci na hociakom stroji, vie tiež na montážnom regáli spájať montážne dielce. Stará sa aj o bezchybné fungovanie biologickej ochrany, s ktorým dokážu ochrániť porast bez použitia chemických ochranných prostriedkov. Manželka Alžbeta má na starosti operatívne riadenie pracovníkov, ich zadenie na jednotlivé pracovné pozície a úkony podľa aktuálnych požiadaviek. Zo zoznamu nemožno vynechať ani štyri vnúčence, z ktorých staršie už aktívne pomáhajú napr. pri lepení cedulí na bedničky. V súčasnom nedostatku pracovných síl sú určitou nádejou aj do budúcnosti.

ZELSTAR, s.r.o., je typická rodinná firma, ktorá bola založená v roku 2004, a nielen slovné, ale aj obsahovo spĺňa všetky náležitosti a charakteristiky tejto formy súkromného podnikania. V súčasnosti, keď táto forma sa čoraz častejšie spomína aj ako s jednou z možných ciest rozvoja slovenského zeleninárstva, dokazuje, že napriek nárekom o nedostatkoch dotáciách a neefektívnosti pestovania, každodenná práca s ucelenou a na vlastné podmienky šitou, podrobne rozpracovanou a finančne vybilancovanou rozvojovou stratégiou je možné úspešne fungovať. Dôkazy a výsledky ich kvalitnej práce sa dajú denno-denne objaviť medzi domáce produkty na pultoch obchodov.

Systém zvlhčovania vzduchu je dôležitou súčasťou pestovateľskej technológie.

> KONTAKT

ZELSTAR, s.r.o.
Orechová 465
941 22 Zemné
Konateľka: Alžbeta Recsková-Asztalosová
Mobil: +421/ 908 588 557
e-mail: zelstar@zoznam.sk
www.zelstar.com

V spoločnosti **SEMA HŠ** neľutujú, že vsadili na ekológiu

Výmera poľnohospodárskej pôdy	1 250 ha
Produktivita na pracovníka	47 974 eur
Pridaná hodnota	1 151 376 eur
Zisk pred zdanením	511 973 eur

Ekologická firma SEMA HŠ, s.r.o., v okrese Galanta patrí už dve desiatky rokov k stáliciam prestížnej súťaže TOP Agro Slovensko. Zapájajú sa do nej najmä preto, že chcú zistiť, ako sú na tom v konkurencii poľnohospodárskych podnikov. A môžu byť spokojní, lebo sa im darí. Vďaka manažmentu, ktorý vie, čo chce a kam sa chce posunúť. Nebolo tomu inak ani v zložitom pandemickom roku 2020. „COVID-19 sa síce hlásil všade, ale našťastie firma zvládla nezhody a obmedzenia, dosiahli sme aj slušné ekonomické výsledky. Napriek tomu, že cena bio kukurice podstatne klesla prakticky o štvrtinu,“ konštatuje konateľ spoločnosti Ing. Marian Halmeš.

Nové aleje sú nielen šetrné pre zdravie ľudí, ale skrášľujú aj polia.

Aj tak si však v spoločnosti pochvaľujú, že pred 24 rokmi vsadili na ekologickú výrobu. Bio kukurica, pšenica, slnečnica aj jačmeň sa dá totiž vždy lepšie speňažiť, než produkcia z konvenčného poľnohospodárstva. Svoje bio komodity predávajú do Nemeck-

ka. „Máme tam dlhoročných a spoľahlivých obchodných partnerov. Platia načas, aj keď sú nároční na kvalitu produkcie,“ prezrádza poznatky z obchodnej praxe Marian Halmeš. A kvalita, to nie sú iba kvalitatívne parametre zrna. To je aj kvalita prostredia, v ktorom sa urodí a uskladňuje produkcia, aj technológia sejby, ošetrovania i zber samotnej produkcie. Hospodárenie v ekológii je omnoho zložitejšie v porovnaní s konvenčným poľnohospodárstvom.

Každý rok pestovatelia podliehajú slovenskej kontrole spoločnosti NATURALIS SK a získavajú ekologický certifikát na bio produkty. Marian Halmeš vysvetľuje: „Kontrolóri prejdú všetko – účtovníctvo, terén, na poli sa musia presvedčiť, či naozaj nebola použitá chémia, no a potom kontrolujú sklady, či nemiešame konvenčnú s bio produkciou. Pokiaľ máme zhodu, tak je všetko v poriadku a vystavia nám nový certifikát na každú plodinu na jeden rok. Keďže 90 percent produkcie predávame do Nemecka, prídu aj kontrolóri odtiaľ a tiež zisťujú, či sú plodiny naozaj pestované v ekologickom režime. Nemci majú podmienku, že si pošlú svoju kontrolu. Zvyčajne po slovenskej NATURALIS SK prídu inšpektori z BIOLANDU, ktorí vlastne preveria, či skutočne všetko zodpovedá tomu, čo zistili slovenskí kontrolóri, dokonca pri prehliadke sú ešte prísnejší.

Spoločnosť SEMA HŠ využíva strojový park aj v sesterskej firme AGROSEMA. V nej sa venujú chovu zvierat a konvenčnému pestovaniu plodín. „Nebolo ľahké naučiť ľudí, že keď prechádzajú so strojmi z konvenčnej výroby do ekologickej, musia dôkladne vyčistiť mechanizmy. Aby zabránili kontaminácii zvyškami chémie či výživy používaných v konvenčnom poľnohospodárstve. Napríklad sejačku, ktorá siala morené osivo, musia mechanicky vyčistiť a potom prípravkami povolenými v ekológii doslova dezinfikovať. Inak by ekologickí kontrolóri zistili zvyšky

Marian Halmeš je spokojný z tohtoročnou úrodou bio kukurice.

z konvenčných plodín a dostali by sme sankciu za nerešpektovanie ekologických pravidiel, ba museli by sme sa rozlúčiť s dobrým speňažovaním produkcie. Bioprodukcia je totiž až o 40-50 percent drahšia, ako konvenčná,“ vysvetľuje Marian Halmeš.

Nadmerná dažďová jeseň v roku 2020 narobila problémy v oševnom postupe. Ten, ktorý si v spoločnosti naplánovali, museli operatívne zmeniť. Dodržali ho iba spolovice. A hoci majú sejačku wäderstadt, ktorá dobre znáša mokré podmienky, predsa len s tými vlaňajšími mala trochu problém. Výmeru osevu dodržali, ale nezvládli striedanie plodín podľa plánu. Kukurica však, aj keď ju predávali za menej, zaradila dobre a nezhoršila citelne hospodárske výsledky. „Prakticky sme za produkciu z hektára, ktorej bolo viac, mali porovnateľné tržby,“ tvrdí Marian Halmeš.

Mariana Halmeša potešilo, že vlni ukončili investíciu do závlahového hospodárstva aj výstavbu skladového hospodárstva. Napriek tomu má hlavu v smútku, lebo dodnes nedostali peniaze z Pôdohospodárskej platobnej agentúry za tento projekt.

Pracovníci spoločnosti SEMA HŠ však nerobia len to, čo súvisí s ekologickým hospodárením a samotnou produkciou. Ich zmysľovanie a konanie úplne podľahlo gazdovaniu, ktoré je šetrné k životnému prostrediu a zdraviu ľudí. Napríklad iba od roku 2017 vysadili päť kilometrov nových alejí. Lemuje ich 4 800 kanadských topoľov, ktoré nespôsobujú ťažkosti alergikom.

> KONTAKT

SEMA HŠ, s.r.o.
Nový Dvor 1862
925 21 Sládkovičovo
Konateľ: Ing. Marian Halmeš
Tel.: +421/ 31/ 7841 721
Fax: +421/ 31/ 7841 923
sekretariat@sema.sk
www.sema.sk

Závlahy sú v čoraz suchšom a horúcejšom počasi alfou a omegou pri pestovaní plodín.

Pestovateľ zo Senca: Maďarsko melónom neovládne, zemiakom však áno

Výmera poľnohospodárskej pôdy	8 700 ha
Výmera pôdy, na ktorej sa pestujú zemiaky a zelenina	2 600 ha
Počet zamestnancov	570
Skladová kapacita zemiakov a zeleniny	68 000 ton

Ešte pred piatimi rokmi sa na Slovensku pestovala mrkva a karotka na ploche približne 200 hektárov pôdy. Na pulloch obchodných reťazcov bola bežná najmä produkcia z Českej republiky. Vlni už pestovateľské výmery mrkvy u nás dosiahli takmer 500 hektárov. Juraj Mačaj, najväčší tuzemský zeleninár, tvrdí, že priestor na rast produkcie tu stále je. „Pokiaľ na Slovensko bude prichádzať zelenina či zemiaky zo zahraničia, my môžeme rásť. Nesmieme však zabúdať na to, že rastie aj zahraničie,“ upozorňuje.

S najväčšími obavami pozerá na nášho severného suseda, u ktorého sa zdá, že na čo v minulosti siahol, to sa mu podarilo. Pred rokmi ovládli európsky trh poľské jablká a úspešní sú aj v spracovaní mlieka. Dnes to vyzera, že na výrazný nárast produkcie sa pripravujú aj pri pestovaní zemiakov. Juraj Mačaj pripomína, že integrujú pestovateľov v severnej oblasti Poľska a do desiatich rokov chcú produkovať až 200-tisíc ton zemiakov. To je ročná spotreba Slovenska a štvrtina toho, čo aktuálne vypestujú poľnohospodári z oblasti Senca.

„Sme integrátorom špeciálnej rastlinnej výroby v produkčnej oblasti Slovenska. Štrnásť producenti zeleniny z nášho regiónu, ktorých na západe ohraničuje hlavné mesto, na juhu Dunajská Streda a na severe Trnava, pestujú zemiaky na výmere 1 350 hektárov poľnohospodárskej pôdy. Celková ročná produkcia dosiahla vlni 54-tisíc ton,“ vypočítava Juraj Mačaj. Za mimoriadne dôležité považuje, aby pestovatelia pôsobili na trhu spoločne prostredníctvom odbytových organizácií.

„My, poľnohospodári, potrebujeme vo vzťahu napríklad ku koncentrovanému obchodu monopolizovať ponuku. Potrebujeme znížiť počet hráčov vyjednávajúcich s dopytom na strane obchodu. Bez toho nedokážeme dosiahnuť lepšie ceny,“ hovorí Juraj Mačaj. Tento spôsob monopolizácie ponuky prostredníctvom odbytových organizácií výrobcov nenamieta ani Európska únia, ba naopak, podporuje vznik spoločných organizácií poľnohospodárov.

„Neberieme medzi nás každého. Minule sa nám ozval roľník z obce vzdialenej

Juraj Mačaj hovorí, že integrovaní pestovatelia môžu spoločne využívať množstvo výhod, no aj podpory z Európskej únie.

stovky kilometrov od Senca. Odporúčam takýmto poľnohospodárom, aby si vytvorili vo svojom regióne takúto skupinu. Bude sa im dýchať ľahšie,“ myslí si J. Mačaj. Okrem toho, že integrovaní pestovatelia môžu využiť výhody spoločných skladovacích priestorov, baliacich liniek či pestovateľskej technológie, majú aj oveľa jednoduchší prístup napríklad ku kvalitnému sadivu.

„Standardizujeme výber odrôd. Rozdiel medzi odrodami je obrovský a my nakupujeme tie najlepšie. Svet funguje tak, že keď je niekto veľký, má možnosť si vybrať. Platí to aj pri bežných plodinách, ale pri zelenine často oveľa výraznejšie, lebo je to malý trh. Niektorí naši pestovatelia donedávna nemali výsledky a cibuľa sa im napríklad šúpala, nevedeli, čo robia inak, ako my. Pritom stačilo, že dnes pracujú so správnymi odrodami a problém sa odstránil. My ako integrátor máme takú kúpnu silu, že sme schopní stiahnuť z trhu tie najlepšie odrody,“ ubezpečuje Juraj Mačaj.

Výrazne lepšia vyjednávacía pozícia uľahčuje nákup vstupov, ale aj export. Tu sa pestovatelia z oblasti Senca dostávajú do podobnej pozície, akú vyčítajú naši poľnohospodári zahraničným producentom. Pri boji s prebytkami sa ide na hranu. „Ak cibuľu predávame po 45 centov, zrazu pri vyprázdnení skladov počas exportu do Poľska, ideme za dvanásť centov. Jednoducho občas to inak nejde. My ako integrátor však dávame poľnohospodárovi priemernú mesačnú cenu. To znamená, že v našej DNA musí byť, že sme solidárni,“ hovorí Juraj Mačaj.

Cibuľu ročne pestujú na výmere takmer 700 hektárov pôdy a ročná produkcia dosiahla 35-tisíc ton. Tam sú silní a vedú určovať trend. Podobne je to pri mrkve, petržlene či cesnaku.

Melóny a paprika sú však problémové. Tu bojujú so zahraničnými prebytkami. Nákladová cena ich melónov nedosahuje ani úroveň, za ktorú sú talianske melóny už na pulloch slovenských obchodov. Z tohto dôvodu prerobili len na pár hektároch viac ako 100-tisíc eur a táto sezóna bola na najbližšie roky pre melóny posledná. „Musíme ísť cestou špecializácie a orientovať sa na plodiny, ktoré máme dokonale technologicky zvládnuté,“ podčiarkuje Juraj Mačaj.

Tamojší zeleninári majú prepočítané, čo prinesie každé euro vložené z projektových podporných do pestovania zeleniny. Pri investovaní 30 percent prostriedkov z pripravovanej výzvy do špeciálnej rastlinnej výroby dokážu zvýšiť pestovateľskú výmeru zeleniny na Slovensku o 800 hektárov. Dôležité je najmä budovanie skladovacích kapacít. Zvýšenie tržby o 15 až 20 miliónov eur prinesú takmer okamžité zvýšenie odvodov a daní do štátneho rozpočtu o tri až štyri milióny eur ročne. Posilnenie domácej sebestačnosti je pritom najmä v neistej dobe nenahraditeľné.

„Maďarsko napríklad vôbec nejde cestou zvyšovania produkcie zemiakov. Ich projekty sú zamerané na skleníky a foliovníky a na plodiny ako uhorky, paprika či melóny. V tomto im budeme konkurovať len veľmi ťažko, ale vieme získať ich trh so zemiakmi či cibuľou,“ uzatvára Juraj Mačaj.

Skupina Agromacaj disponuje rozsiahlymi skladovacími priestormi, baliacimi linkami či štandardizovanou pestovateľskou technológiou.

> KONTAKT

Skupina Agromacaj, a. s.

Predseda predstavenstva:

Ing. Juraj Mačaj

900 50 Kráľová pri Senci 455

Mobil: +421/ 903 256 680

e-mail: juraj.macaj@agromacaj.sk

www.zeleninarska.sk

Sprievodcom v Dolnom Dubovom môže byť aj štvorročný Samko

Výmera poľnohospodárskej pôdy

830 ha

Počet pracovníkov

15

Kedy už pôjeme karátovať? To štvorročný Samuel dobiedza do svojho otca Andreja. Oboch Adamovičovcov som na družstve v Dolnom Dubovom prekvapil, keďže som sa dopredu neohlásil. Prechádzal som cez obec zo susedného družstva, s ktorým ešte v osemdesiatych rokoch spoločne hospodárili v JRD 9. mája. Pomyslel som si, ak predsedu zastihnem v bielom dome, dám si s ním kávu. Ak nie, vypýtam si ju tiež, no vypijem ju asi sám.

To, že v družstve stretnem aj pokračovateľa rodu, na ktorom bolo vidieť, že sa v administratívnej budove pohybuje s ľahkosťou v minulosti preskúmaného, som nečakal. Samuel bol s otcom v práci, lebo škôlkari a školáci mali jesenné prázdniny. Na začiatku sa predo mnou hanbil. Na sympatiách mi určite nepridávalo ani to, že som ho neustále obťažoval otázkou, čo to karátovanie vlastne je.

Andrej Adamovič, ktorý pred takmer dvadsiatimi rokmi patril k najmladším predsedom na Slovensku a dodnes určite k tým najvyšším, sa len usmieva. „Naozaj nevieš, čo tým myslíš?“ spýtal sa ma a ja som strácal pevnú pôdu pod nohami. Dobehol ma štvorročný chalan. Keďže Samuel sa stále ešte hanbil na to, aby mi odpovedal komplexne, toto právo využil jeho zákonný zástupca. „Včera sedel v traktore s Vladom Žiakom a pripravovali pôdu pod sejbu pšenice. A prečo to volá karátovanie? No, lebo ten stroj, ktorým kypria, je Lemken Karat,“ vysvetľuje mi Andrej Adamovič.

Samuel kráča vedľa nás po dvore a otcove slová neprerušuje. Či nás počúva, je ťažké

Štvorročný Samuel Adamovič s otcom Andrejom na staršej sejačke.

povedať. Aj dieťa, ktoré sa narodí, nerozpráva. Slová matky prijíma spolu s materským mliekom. Až neskôr, v dvoch-troch rokoch začne hovoriť vycibrenou rečou, ku ktorej sa cudzinec vypracuje až po rokoch štúdia daného jazyka. Andrejove vedomosti sa dobre zapíšu v Samovej hlave. Získava ich všade. Lietaním po družstevných kanceláriách aj po hospodárskom dvore. Pomaly ich absorbuje a zrazu bude mať výhodu oproti tým, ktorí sa budú musieť roky o poľnohospodárstve učiť na strednej či vysokej škole.

Samuel z mojej návštevy nie je vôbec nadšený. Keby som neprišiel, sedí už dávno v traktore. „Vlado je kamarát. Robili sme už aj s podrývakom, ktorý má štyri zuby,“ hovorí mi. Od vysvetlenia, čo je karátovanie, sa zrazu nehanbí. Berie ma na hospodársky dvor a stáva sa mojim sprievodcom. „Takýto zelený traktor máme aj doma na dvore, len šlapací. A táto sejačka je nová. Máme už dve. No sú tu aj staré šunky,“ vysvetľuje mi malý Samuel a ukazuje na zrobený, hádam aj štyridsaťročný Zetor.

Andrej svojho syna necháva hovoriť. Je vidieť, že je hrdý na chalana, ktorý možno len rok – dva rozpráva, ale už je nasatý informáciami, ktoré okolo neho preletia. Má to po otcovi. Ten sleduje agronomické videá na youtube či na odborných portáloch. Prináša to družstvu výsledky. Vedia, čo trh žiada, aj ich úrody sú tak výnimočné. Príkladom je skorá odroda pšenice, ktorá je špeciálne určená pre českého výrobcu napolitánok. Tohtoročná úroda dosiahla 8,6 ton z hektára! Neuveriteľný výsledok. „Túto pšenicu mám rád, lebo patrí

k prvým plodinám žatvy. Je to taká predpráca, či máme v poriadku kombajn,“ hovorí predseda.

Na začiatku žatvy ich potešila aj repka. V aktuálnom roku priniesla 4,3 tony z hektára a vlni výnimočných 4,85 tony. S vlašajúcou úrodou sa dokonca stali v súťaži NAJ najlepším pestovateľom repky v krajine. Andrej Adamovič vidí dobré úrody v rešpektovaní základných agronomických pravidiel. „Ak sa hovorí, že olejina by na tom istom poli mala byť najskôr po troch až štyroch plodinách, treba to tak robiť. Proti prírode sa ísť nedá. A ak niekto proti nej ide, je to drahé a ten výsledok nie je adekvátny vynaloženým prostriedkom,“ tvrdí.

K striedaniu osevného postupu pristupuje s veľkou citlivosťou. Napríklad cukrová repa. Pestujú ju stále na značnej výmere, ale podľa neho to už dávno nie je tak ideálna predplodina, ako ich učili na vysokej škole. „Vytiahne z pôdy vlahu a zmení aj jej štruktúru. Najlepšie to vidíme na tom, aké úrody dosahujeme po cukrovej repe nasledujúci rok. S vlahou pritom musíme v našich podmienkach hospodáriť opatrne,“ vysvetľuje predseda.

Keď otec dohovori, malý Samko ma začína organizovať, ktorý stroj mám na dvore odfoťiť. Okrem iných vysloví požiadavku, nech idem odfotografovať aj „bulkov“. Opäť netuším, čo tým myslí. Pohľad na staršieho z dvojice ma prezradí. „Chce ťa zobrať pozrieť býkov,“ preloží mi detskú reč predseda.

Stovka býkov je až na pár výnimiek schovaná v stavbách, ktoré ešte pred rokmi slúžili na výrobu mlieka. Andrej Adamovič vezme lopatu a začne prihrňat krmivo. Ako škrtá lopata po podlahe, zvieratá začnú vychádzať zo stavby. A mladý Samko nadšené kričí: „Teraz fot!“

Živočišnú výrobu reprezentuje výkrm býkov.

Keď sa malý Samko chce odfoťiť pred traktorom, nemôže to byť žiadna stará šunka.

> KONTAKT

Roľnícke družstvo podielnikov
919 52 Dolné Dubové
Predseda: Ing. Andrej Adamovič
Tel.: +421/ 33/ 559 21 46
+421/ 33/ 559 23 17
e-mail: rdpdd@centrum.sk
www.rdpdd.sk

V PD Veľké Zálužie sa držia zdravého rozumu

Výmera poľnohospodárskej pôdy	1 540 ha
Počet pracovníkov	41
Zisk pred zdanením	191 821 eur
Produktivita práce na pracovníka	81 094 eur

Kam sa uberá slovenské poľnohospodárstvo? Málokto z poľnohospodárov si v poslednom čase nepoložil túto otázku. Vyplýva z rýchlo sa meniacich podmienok, vyvolaných nielen klimatickou zmenou, ktorá mení charakter počasia, ale aj z nestálosti a nevyrovnanosti slovenskej agrárnej politiky. Panta rei, vraveli starí Gréci. Všetko plynie, svet sa mení, ale ľudia, ak sa majú posunúť vpred, potrebujú pevný záchytný bod. Poľnohospodárstvo nie je výnimkou.

Keď sa v roku 2020 rozpútala veľká diskusia o repke ako o žltom nebezpečenstve a k tomu sa pridali až romantické predstavy o ozelenení hospodárstva na pôde, chytali sa tí, ktorých sa rozprava najviac dotýkala, za hlavu. Neprešiel ani rok a prišla odpoveď na v spoločnosti vyvolané vášne.

Vlani aj tohto roku to bola repka, ktorá podržala ekonomiku podnikov, spolu s pšeniciou. Veci sú totiž trochu zložitejšie, ako na prvý pohľad vyzerajú. Potvrdzuje to aj hospodárska prax PD Veľké Zálužie, ktoré dlhodobo patrí k najlepším hospodáriacim družstvám v produkčných oblastiach Slovenska. V aktuálnom ročníku Top Agro obsadilo tretie miesto za výsledky v roku 2020.

Z pohľadu ekonomiky sa oň zaslúžila predovšetkým repka, ktorá pri úrode 4,61 tony priemerne po hektári priniesla rekordné tržby v objeme 571-tisíc eur. Rok nato repka opäť drží ekonomiku rastlinnej výroby. Keď predseda družstva inžinier Jozef Páleník hovorí o jej prínose, nevidí, samozrejme, len jej ekonomickú bonitu, ale aj priaznivý vplyv na pôdu. Jedno od druhého nemožno odtrhnúť.

Repka sa stala po nástupe jedného „ekologicky“ zmýšľajúceho ministra univerzálnym nástrojom, ktorý mal slúžiť na to, aby sa rastlinná výroba Slovenska stala plodnovo pes-

trejšou. Vo Veľkom Záluží pestujú dovedna desať plodín, nájdeme tu aj lucernu, nielen zrnovú, aj silážnu kukuricu, veď je tu aj chov dojníc, kurčiat, pestujú tiež hrach, slnečnicu a, pravdaže, obilniny.

Keby sme sa pozreli do štatistík za posledné desaťročie, zistili by sme, že úrody v družstve prekračujú bežný slovenský štandard. To hovorí o tom, že pôdu tu nik neokráda, dbá o pravidelné dopĺňanie organickej zložky, že tu robia agrotechniku nehládac na rozmery počasia na minútu presne, že rozumejú výžive rastlín aj ich ochrane. S ohľadom na zdravie pôdy, rastlín, zvierat, a napokon aj nás spotrebiteľov.

Na Slovensku sa hovorí, že futbalu, hokeju a poľnohospodárstvu rozumie každý. Lenže skúste byť agronómom a poradiť si v situácii, keď namiesto ročných 550-600 milimetrov vlhky spadne z nebies len 330-430 milimetrov. Vtedy sa zistí, kto je čoho hoden. Veľmi prezieravými sa v tejto situácii ukazujú investície do techniky. Bezmála štyristokoňový traktor je schopný na jeden prejazd so špeciálnym strojom vybaveným diskami, radličkami, valcami spracovať pôdu na sebu. Šetrí to naftu i vlahu v pôde.

Jedna z opôr družstva Peter Barantal, ktorý obsluhuje traktor vybavený GPS systémom, hovorí, že ľudia nemajú potuchy o možnostiach moderných strojov. Stroj pracuje na parcele vďaka satelitu s centimetrovou presnosťou. Lenže nech robíte na poli akúkoľvek prácu, zdvihnete prach, pri zaoberaní hnoja vankov donesie z role ódor do dediny. A to najmä niektorým mladým obyvateľom vidieka vadí.

V rôznych prieskumoch ľudia volajú po slovenských potravinách, súčasne však zabúdajú, že každá ľudská činnosť, aj produkcia potravín, má aj odvrátenú stránku. Dnes pracuje vo Veľkom Záluží na družstve 41 ľudí, v ére ešte zlúčeného JRD ich bolo 10-krát viac.

„Nezmocňuje sa nás nostalgia, ale pri pohľade do minulosti najviac spomíname na generáciu družstevníkov, ktorá bola naučená pracovať 365 dní do roka. Tá pomaly odchádza,“ porovnáva predseda družstva Jozef Páleník minulosť a súčasnosť. Dodá, že ľudia, ktorí si uvedomujú nepretržitú prácu, v živočíšnej výrobe obzvlášť, je čoraz menej.

Ako urobiť prácu v poľnohospodárstve atraktívnejšou? Dnes, keď je pre mladých získanie bytu drahou záležitosťou, môže byť na koni ten, kto vie k práci ako bonus ponúknuť práve riešenie bytovej otázky. V družstve zrekonštruovali bývalú až priveľkorysovanú administratívnu budovu a získali 26 jedno-, dvoj- a trojizbových bytov. Tie slúžia aj na stabilizáciu pracovníkov HSH Veľké Zálužie, ktoré je kľúčovým podielnikom družstva.

Cez bytovú výstavbu sa kedysi upev-

Predseda družstva Ing. Jozef Páleník.

ňovali družstvá. Zdá sa, že pokiaľ budeme chcieť poľnohospodárstvo stabilizovať, niet spoľahlivejšieho prostriedku spolu s prácou na moderných strojoch v dobre vybavených prevádzkach, ako dostať novú krv do odvetvia. Krok v tomto smere a vôbec v celkovej popularizácii agroodvetvia by mohol urobiť aj štát. Viac než jalové reči o ekopoľnohospodárstve potrebuje Slovensko pragmatickú agrárnu politiku.

Pohľad na zrekonštruovanú administratívnu budovu, ktorá ponúka 26 bytov.

> KONTAKT

Poľnohospodárske družstvo
Hlavná 1
951 35 Veľké Zálužie
Predseda: Ing. Jozef Páleník
Tel.: +421/ 37/ 6592 210
Mobil: +421/ 910 966 967
e-mail: pdvz@pdvz.sk,
palenik@pdvz.sk

Peter Barantal pracuje s moderným strojom na prípravu pôdy.

Agro-Gombár: ako hospodári a uvažujú tí, ktorí pôde rozumejú

Výmera poľnohospodárskej pôdy

2 210 ha

Počet pracovníkov

26

Produktivita práce na pracovníka z pridanej hodnoty

25 041 eur

Kontinuita, pokračovanie v práci a diele, do ktorého vložili život generácie roľníkov, by mali byť úplne prirodzené. Omladzovanie poľnohospodárstva a jeho príťažlivosť pociťuje ako veľký problém celá Európa, Slovensko obzvlášť. Dôvodom nie je iba starnutie ľudí hospodáriacich na pôde, ale v krajine pod Tatrami aj stále nevyjasnené základné smerovanie agroodvetvia. A práve to vnáša nepokoj aj medzi najväčších skalných, ľudí, ktorí rozumejú svojej práci, ale prestávajú rozumieť slovenskej agrárnej politike.

Predkovia Ivana Gombára boli roľníci. Keď prišlo združstevňovanie, nik sa nepýtal, či chcú, alebo nechcú vstúpiť do JRD. Družstvá sa na prelome 50-tych a 60-tych rokov stali realitou. Nezmažateľne vstúpili do života ľudí, ovplyvnili výber ich povolání, zmenili životný štýl aj celú infraštruktúru vidieka. Po 40 rokoch režim padol a postupne sa začal komplikovaný, aj rozpadom mnohých družstiev poznamenaný prechod k súkromnému hospodáreniu na pôde.

K slovu sa dostala generácia vzdelaných poľnohospodárov, ktorí zvládli manažérske procesy merané nie výmerou rakúskej rodinnej farmy, ale stonásobne väčších podnikov. V tejto „maličkosti“, ktorá bola produktom historického vývoja sveta rozdeleného železnou oponou, je ukrytý na jednej strane veľký potenciál, ale aj preklatie a nepochopenie možnosti rozvíjať podnikanie na pôde inak, než ako ho poznajú len ortodoxní vyznávači jednej cesty k úspechu.

Keď sa v družstve, v ktorom Ivan Gombár pracoval, nevedeli zhodnúť na tom, ako ďalej, začal súkromne podnikať a rodinnému podniku sa darilo. V druhej polovici 90-tych rokov, keď družstvo v Bardoňove ohlásilo konkurz, trúfol si prevziať podnik v hlbokom úpadku. V tom čase dospievali obaja jeho synovia Roland a Marián a pozvoľna, ani ne-

vediac ako, sa ocitli zainteresovaní do veľkého rodinného projektu.

Po necelom štvrtstoročí spoločnosť Agro-Gombár dokonale zrevitalizovala hospodárenie bývalého družstva. Kvalitná základná agrotechnika, súčasťou ktorej sa stalo hlboké podryvanie, riadená výživa pôdy a rastlín, precízna ochrana plus citlivý výber odrôd a hybridov priniesli zvýšenie úrod.

Súčasne sa v hluchých vegetačných obdobiach pracovný tím pustil do obnovy strediska. Jeho srdcom je kompletná pozbebová linka a skladové hospodárstvo, ktoré je schopné pojať celú úrodu obilnín, olejnin a kukurice. Dovedna sa tu otočí zhruba 14-tisíc ton produktov. Toto úžasné dielo v podstate vytvoril tím, ktorého kostrou boli traktori, opravári a vôbec ľudia s dnes tak cennými aj stavbárskymi zručnosťami. Rozobrali do poslednej tehly staré objekty a postavili nové! Také niečo sa hneď tak nevidí.

Veľkosť zmeny si uvedomujú najmä tí, ktorí si pamätajú, ako vyzeral areál družstva pred 23 rokmi. V ročenke Top Agro sme spoločnosť mapovali každý z týchto rokov a môžeme dosvedčiť, že keby takýmto tempom postupovali aj iné podniky, vyzeralo by slovenské poľnohospodárstvo dnes inak.

Keď už bol celý dvor prestavaný, dovolili si Gombárovcovia urobiť posledný krok – zrenovovali starú družstevnú sýpku a premenili ju na sídlo firmy. Dýcha z nej solidnosť a sila podniku, ktorý všetko dosiahol naozaj opierajúc sa o vlastné zdroje a manažérsky rozum. „Neboli sme takí bohatí, aby sme mohli využiť eurofondy,“ konštatuje Marián Gombár. Tento výrok je v kontexte nedávnej i súčasnej doby vefavravý.

Z čoho má dobrý hospodár najväčšiu radosť? Akiste nielen z dobrej úrody, ale najmä z toho, ak sa mu podarí vychovať dobrých nasledovníkov. Marián Gombár spomína na svoje začiatky. Ako študent vysokoškolsk

začínal na traktore a kombajne. Kto chce riadiť, mal by prejsť po celom rebríčku povolaní, potom lepšie porozumie, ako funguje firma, ako sa správa za sucha či mokrá pôda na tom či onom hone chotára. Dnes zrelý štyridsiatnik sa teší z toho, že do zberu jahôd nastúpil tohto roku jeho najstarší syn Samuel. Vrávi, že študent gymnazista prišiel na to, koľko úsilia treba vynaložiť, keď si chce človek zarobiť svoje prvé vlastné peniaze.

Rodí sa tretia, vlastne x-tá generácia Gombárovcov – zodpovedných hospodárov na pôde. Starý otec, obaja synovia Marián

Marián Gombár patrí k novej kreatívnej generácii poľnohospodárskych manažérov na Slovensku.

a Roland (venuje sa obchodu s poľnohospodárskou technikou), citlivo vnímajú zmeny, ktorými prechádza slovenské poľnohospodárstvo. Marián vraví, že politici by mali starostlivo zvažovať každú zmenu, ktorú pripravujú. Na mysli má to, aby dva razy merali a raz rezali, kým prijímú rozhodnutie ovplyvňujúce hospodárenie na pôde. Snaha o ekologizáciu prostredníctvom politiky tzv. ekoschém nemusí priniesť predpokladaný efekt.

„V nájomných zmluvách sa predsa farmár zaväzuje, že sa bude o pôdu riadne starať. Remízky, biopásky môžu naraziť aj na nepochopenie vlastníkov pôdy, tí chcú, aby o pôdu bolo riadne postarané, nemajú záujem o to, aby sa pôda prestala hnojiť, obrábať,“ reaguje na nové iniciatívy Marián Gombár.

Obavy poľnohospodárov vyvoláva aj novela zákona 504. „Vo Francúzsku či Holandsku, ktoré majú bohatú skúsenosť s prenájmom pôdy, platí, že základné obdobie, na ktoré sa prenajíma, je 15 rokov. Na pôde sa nedá gazdovať tak, že po roku či dvoch vypovie vlastník pozemku zmluvu a pobeží k tomu, kto mu ponúkne viac. Za takýchto podmienok sa riadne hospodáriť nedá. Zákon by nemali písať ľudia, ktorí nepoznajú, ako funguje poľnohospodárstvo, v živote nič nedopestovali, nevychovali, ale radi rozprávajú, ako im leží na srdci sebestačnosť krajiny,“ zdôrazňuje Marián Gombár.

Napokon dodáva, že verí vo víťazstvo zdravého rozumu. „Naši dedovia, otcovia i my sami sme zažili už dosť experimentov. Treba podporovať to, čo reálne prospieva Slovensku a ľuďom, ktorí sa starajú o to, aby krajina mala dosť vlastných potravín.“

> KONTAKT

AGRO-GOMBÁR, s.r.o.

Hlavná 7

941 31 Dvory nad Žitavou

Konatelka: Ing. Ivan Gombár

Ing. Marián Gombár

Tel.: +421/ 35/ 6484 305

e-mail: agrogombar1@gmail.com

Jahody – jeden z najžiadanejších produktov farmy.

BRIDGESTONE

VX-TRACTOR
Viac trakcie. Na dlhšie obdobie.

Záruka 10 rokov

Lepšie hospodárenie s produktmi od spoločnosti Bridgestone

Pre svojho najbližšieho autorizovaného predajcu spoločnosti Bridgestone navštívte naše webové stránky.

Bridgestone dlhodobo patrí k najväčším výrobcom pneumatík a gumárenských výrobkov na svete.

Bridgestone Europe NV/SA, organizačná zložka Slovensko
Ivan Kamenský, tel. 0911 983 240
ivan.kamensky@bridgestone.eu, www.bridgestone.eu

Kde zachraňujú česť poctivého kurčata? **Aj v Žabokrekoch**

Producent prémiových kurčiat, jednorazový zástav

500-tisíc

Počet pracovníkov

43

Produktivita práce z pridanej hodnoty

36 533 eur

Produkcija hydiny patrí k pilierom sebestačnosti Slovenska v mäse. V posledných rokoch však klesá a vlni Slováci skonzumovali každé druhé kurča z dovozu. Česť slovenských hydínarov zachraňujú chovy, ktoré dokážu konkurovať lepšie podporovaným zahraničným producentom špičkovými chovateľskými parametrami, kvalitou produkcie a celkovou efektívnosťou výroby. K takýmto spoločnostiam patrí Podnik živočíšnej výroby v Žabokrekoch nad Nitrou.

Podnik si v minulosti založili poľnohospodárske družstvá okresu Topoľčany. Družstevní akcionári však po transformácii JRD na družstvá podielnikov svoj špecializovaný podnik predali súkromným akcionárom. Definitívnu stabilitu priniesol až prechod chovateľov brojlerov pod krídla úspešnej hydínárskej spoločnosti HSH Veľké Zálužie. Tá do čela Podniku živočíšnej výroby vybrala pred deviatimi rokmi Gabriela Bíro, po tom, čo sa manažérsky osvedčil v materskej firme.

Gabriel Bíro vyrástol na vidieku, od útleho detstva sa na dvore rodičov vždy chovali domáce zvieratá, mládenec musel školu stihnúť spolu s nahotovením krmiva pre zvieratá. Stíhal, pretože práca mu prinášala potešenie. Potom sa prihlásil na potravinár-

O kurčatá na farme Podniku živočíšnej výroby je dobre postarané, hovorí riaditeľ Gabriel Bíro.

sku školu v Nitre a odtiaľ jeho cesta viedla na SPU v Nitre.

Najväčšou devízou manažéra je schopnosť samostatne riešiť veľké spektrum úloh. Tie nesúvisia len s organizáciou chovu, zooteknikou, ekonomikou. Ukazuje sa, že čoraz viac úsilia musia poľnohospodárski manažéri venovať komunikácii s vlastnými pracovnými tímami a s prostredím, ktoré ich obklopuje.

Do popredia dnes vystupuje schopnosť predstaviť spotrebiteľom kvalitu kurčiat, ich čerstvosť, chuťové vlastnosti, zdravotnú neškodnosť ako protipól toho, čo sa predáva bežne v obchodných sieťach a najmä servíruje v gastronomických zariadeniach. Pred časom prišli hydínari z Podniku živočíšnej výroby na trh s prémiovými kurčatami.

Ľudia si všimli, že sú chutnejšie, pretože prednosť pred rýchlosťou výkrmu dostali životné podmienky. Klesla hustota kurčiat vo výkrmových halách, keď na metri štvorcovom je dnes 15 namiesto 21 kurčiat. Výrazne klesol úhyn z 5 až 10 percent na 2 až 3 percentá. Predĺženie výkrmu o desať dní sa odrážalo na kvalite kuracieho mäsa. Náročnejší spotrebiteľ tak dostal kurča, ktoré naplnilo jeho gurmánske chute.

Lenže obstať na trhu s rozmanitou cenovou ponukou kurčiat z okolitých štátov vonkoncom nie je jednoduché. Obchod tlačí slovenských producentov ustavične do akcií, poukazujúc na to, že konkurenti ponúkajú svoje produkty lacnejšie. Vtip je v tom, že okolité štáty viac podporujú svojich producentov. A to nielen priamo, ale aj systémom daňových a iných odvodových úľav.

To mimoriadne sťažuje pozíciu slovenských hydínarov.

Problémom z iného súdka je vzťah hydínarov s obyvateľstvom vidieka. Hoci farmy pôvodne vyrástli v bezpečnej vzdialenosti od obydľí ľudí, obce rozširujú intravilány po samé farmy. Často „zabudnú“ komunikovať s farmármi ako účastníkmi stavebných konaní. Rovno ponúkajú na predaj lacnejšie stavebné pozemky v blízkosti fariem, ľudia ich rozchytajú a potom sa sťažujú, že poľnohospodári im znepriemňujú život.

Nuž poskytnúť čerstvé slovenské mäso slovenským spotrebiteľom nie je jednoduché. Ako vlastne von zo slepej uličky? Podnik živočíšnej výroby začal vysádzať zelené aleje z bukov, javorov a smrekov, ktoré pôsobia ako prirodzená oššitná hranica medzi výrobným a obytným územím. Niekedy stoja hydínari pred šalamunským riešením, veterinári nechcú vidieť kvôli vtáčej chrípke v okolí farmy žiadne stromy, úrady životného prostredia si ich, naopak, želajú.

„Musíme sa naučiť viac vzájomne počúvať a pochopiť, že život je o tolerancii. Tam, kde je poľnohospodárska výroba, je jej odvrátenou, ale prirodzenou súčasťou aj produkcia exkrementov,“ hovorí Gabriel Bíro. Dodáva, že hnoj treba raz za čas zaoberať do pôdy. Traktory musia prejsť s nákladom po dedine. No kým prv na vidieku, najmä pokiaľ fungovalo samozásobiteľské drobnochovy, ľudia s tým nemali problém, teraz sa najmä prisťahovalci z miest pohoršujú. Niektorým milovníkom vidieckej romantiky vadí už aj kikirkanie kohútov.

Spoločnosť za uplynulých tridsať rokov prešla veľkými zmenami. Je načase uvedomiť si, že poľnohospodárstvo je súčasťou každej ekonomiky. Že bez živočíšnej výroby by nebolo čerstvé mlieko ani mäso, že toto odvetvie poskytuje pracovné príležitosti.

Gabriel Bíro vraví, že za posledné roky sa Podniku živočíšnej výroby podarilo stabilizovať pracovníkov. Ide zväčša o pokolenie známej generácie Husákových detí. Mnohí sa skúšali uchýliť v priemyselných parkoch, ale čoskoro zistili, že práca na páse im neseďí. Hydínari poskytujú ľuďom slušné zárobky, dovolenkové bonusy a dva razy do roka – na Vianoce a veľkonočné sviatky – prílepšenie v podobe čerstvého kuracieho mäsa a špecialít z neho.

Až keď nazrieme za oponu farmy, kde sa chová hydina, uvedomíme si, že udržať jej prosperitu nie je vôbec jednoduché. Sú však ľudia, ktorí svojej práci rozumejú, baví ich a prináša im potešenie a spoločnosti zdravé a chutné potraviny.

> KONTAKT

Podnik živočíšnej výroby, a.s.
Topoľčianska cesta 321
958 52 Žabokreky nad Nitrou
Riaditeľ: Ing. Gabriel Bíro
Tel.: + 421/ 38/ 5421 248
Mibil: + 421/ 905 318 628
e-mail: ekonomicke@pzv.sk

Hned po príchode na farmu vidno, komu patrí hlavné slovo – kurčatú.

Roľník z Malých Bedzian: akú hodnotu má slovenský farmár v spoločnosti?

Výmera poľnohospodárskej pôdy	200 ha
Výmera lesa	60 ha
Počet hydiny	200 ks
Počet ošipáných	365 ks

S Luborom Paulenom sa už pár minút rozprávame o chove ošipáných, keď sa zrazu zdvihne. Odíde do vedľajšej miestnosti a vráti sa s malou písankou, ktorej ošúchaný obal prezrádza, že jej majiteľ ju držal v rukách už nespočetne mnohokrát. Aj teraz ju otvorí a začne v nej pomaly listovať. „Neskutočne si vážim tento zošit,“ povie a vzápätí vysvetlí, čím sú tieto rukou písané poznámky výnimočné.

„Vyzerá to ako „agenda poľského farmára“. Pozrite sa. Tu je dátum, keď si spotrebiteľ objednal u nás svinku, požiadavka na jej váhu a termín, kedy si ju odvezie,“ číta Lubor Paulen.

Spotrebiteľia z okolia Topoľčian, ktorí uprednostňujú vlastnú zakáľačku pred nákupom výsekového mäsa v obchode, vedia o tomto poľnohospodárovi veľmi dobre. Lubor Paulen ich pozná tiež. Váži si ich rozhodnutie uprednostniť nákup od slovenského chovateľa. „Toto sú praví patrioti. Možno toľko nerozprávajú, nebúchajú sa do hrude, no podporujú svojich. Pozrite tu. Dve ošipané. Každá za 1,60 eur za kilogram živej váhy,“ pozerá do otvoreného zošitu L. Paulen.

hovorí poľnohospodár. Je vďačný za takýchto zákazníkov. Vie, že uprednostnili nákup na jeho farme pred obchodným reťazcom, kde je cena často nižšia.

Konkurenčnou výhodou Ľubora Paulena však je, že mnohí spotrebiteľia vnímajú všetky zmysly. A keď sa rozhliaďu po jeho farme, vidia, ako si tamjšie zvieratstvo žije. Kačice sa v krídlach promenádujú okolo prírodnej vodnej plochy a najdrzejšie snehovo biele kohúty pozerajú na svojich sokov z výšky kurína. Keď sa po zvieracom kráľovstve Ľubora Paulena rozhliaďate, máte pocit, že ste tento výjav už niekde videli.

A potom vám to vyzdá na um! V každej rozprávkevej knihe, ktorá popisuje život na farme, to nevyzerá inak. V kníhkupectvách ich nájdeme desiatky. Vydavatelia veľmi radi siahajú po poľnohospodárskych motívoch. Pre detského čitateľa sú ľahko uchopiteľné. Poľnohospodár pestuje či chová, aby ľudia mali čo jesť. Jednoduché, priame a pre každého pochopiteľné.

Až časom začnú túto skutočnosť z detskej mysli vytlačať iné podnety a pri mnohých ľuďoch sa vzťah k poľnohospodárstvu stra-

Zoznam zákazníkov si Ľubor Paulen starostlivo uchováva.

keď sa rozhodnú kúpiť produkciu lacnejšiu niekde v obchodnom reťazci. Niektorí spotrebiteľia si neuvedomujú, že keď mne dá cent navyše, peniaze ostanú u nás doma. Keď dá o cent menej zahraničnému, peniaze idú preč zo Slovenska.“

Nejde tak o celú cenu, ktorú spotrebiteľ za výrobok zaplatí, ale len o ten drobný cenový rozdiel. Lubor Paulen je presvedčený, že tento náš prístup je ojedinelý aj v Európskej únii. V rakúskom obchode nájdeme najmä ich výrobky, v českých potravinách len veľmi ťažko zbadáme jogurt zo Slovenska. Prečo by aj? Veď biely jogurt každého výrobcu chutí takmer rovnako. Na slovenských pultoch však nemáme problém kúpiť porovnateľné výrobky zo zahraničia.

„Kde je chyba? V Európskej únii? Nie. V nás! V našom zmýšľaní. Stále sa hovorí, aké je tu rozdrobené vlastníctvo pôdy. Takmer každý Slovák má kúsok zeme. Jeho pôdu obhospodaruje poľnohospodár. Spotrebiteľ akoby nevnímal, že aj z tej jeho zeme niekto dopestoval či dochoval kus toho slovenského produktu. Takže jeho kúpou podporí miestneho poľnohospodára a v konečnom dôsledku aj seba,“ podčiarkuje Lubor Paulen.

A opäť pozrie do zošita, ktorý zostal celý čas otvorený na stole malej miestnosti, v ktorej sa spolu rozprávame. „Preto si vážim túto písanku. Sú tu kontakty na tých, ktorí myslia inak a vďaka nim je v našich starých hospodárskych stavbách život. Viem, že nezmením svet, ale robím všetko pre to, aby náš tradičný vidiecky život nezanikol,“ uzatvára Lubor Paulen.

> KONTAKT

Ing. Ľubor Paulen
Malé Bedzany 40
955 01 Topoľčany
Tel: +421 38/5321 067
e-mail: paulen@paulen.sk
www.paulen.sk

Na gazdovskom dvore.

Farmár z Malých Bedzian dochová toľko ošipáných, koľko má rok dní. Hovorí, že spotrebiteľovi je schopný predat' každý deň jednu. Nie vždy sa to však podarí. A aby zvieratá neprerástli, občas ich dodáva aj na bitúnok. Tam je však cena úplne iná a preto po tejto možnosti siaha ako po poslednej.

Radšej komunikuje priamo so zákazníkmi. Tomu má, čo ponúknuť. Jeho farma vyzerá ako zoologická záhrada. Spotrebiteľ tu kúpi od prepeličích a slepačích vajčiek, aj kohúta na polievku či kačice alebo kráľika na pečenie. Lubor Paulen je spokojný, aj keď sa niekto zastaví len pre desať slepačích vajec. „Keď si ich kúpi u mňa, viem, že ich na druhý deň nekúpi v zahraničnej obchodnej sieti,“

tí úplne. Najlepším dôkazom podľa Ľubora Paulena je komplexný pohľad na náš rezort za ostatné roky. Od toho, ako sa štát stavala k jeho podpore, cez skupiny, ktoré si mysleli, že prostriedky určené pre poľnohospodárov patria im, až po vzťah spotrebiteľa k domácej výrobe. Vystihuje to významný dovoz potravín zo zahraničia, medzi ktorými sú aj také položky, ktoré vieme bez problémov aj u nás vyrobiť.

„Viete, akú hodnotu má slovenský farmár v slovenskej spoločnosti?“ spýta sa Ľubor Paulen. Dobre položená otázka, pri ktorej hospodár od Topoľčian nečaká na odpoveď. „Niekoľko centov,“ znie odpoveď a vysvetľuje prečo: „vlastní vás zapredajú za cent,

Obdivuhodné dielo **Zdenka Černaya**

Výmera poľnohospodárskej pôdy	1 704,66 ha
Počet pracovníkov	39
Obrat	4 458 604 eur
Produktivita práce na pracovníka	114 323 eur

Kolko trvá vybudovanie rodinnej farmy? Spravidla niekoľko generácií. Na Slovensku po 40-ročnom období kolektizácie prakticky neexistovali. Po novembri 1989 sa však našli ľudia, ktorí nabrali odvahu podnikáť na pôde predkov. Nebolo ich veľa, mnohých opustilo nadšenie, keď narazili na prvé prekážky a vzdali sa svojho sna. Boli však takí, ako senecký farmár Zdenek Černay, ktorý v priebehu troch desaťročí vytvoril obdivuhodné dielo.

V tomto mužovi sa bili od detstva dve vášne – jedna k motorom a druhá k pôde. Tá prvá je pre chlapcov celkom prirodzená, opája ich sila, rýchlosť, možnosť vyriešiť technické rébusy. Láska k pôde je z iného súdka, je prejavom inštinktu postarať sa o seba a svoj rod vlastnými silami. V čase, keď odumieral socializmus a umožňoval aké také drobné podnikanie, začal mladý Černay pestovať cesnak a spracúvať ho na pastu. Žiadaný produkt predával aj do Čiech. Po revolúcii začal hospodáriť na troch hektároch rodičovskej pôdy. Prejavil sa ako húževnatý človek, muž činu, rovnako na pôde ako aj pri riešení technických problémov a vizionár. Nebál sa prevziať pôdu, ktorú mu ponúkli reštituenti a keď sa začal rozpadávať Štátny majetok Senec, odkúpil jeden z úpadkových hospodárskych dvorov.

Ocitol sa v novej manažérskej role: na jednej strane stál pred otázkou, na čo v poľnohospodárskej výrobe staví, ako ju zorganizovať v mierke už nie pár hektárov, lež stoviek a neskôr pol druhu tisíciky hektárov. Už výsledok nezávisel len od neho, ale aj od súhry ľudí, ktorí sa starali o polia, zvieratá a techniku.

Rýchlo prišiel na to, že farma so sto kusmi mladého dobytku a 40 kravami napriek slušnej úžitkovosti zvierat si vyžaduje obrovské investície. Zrušil ju a preorientoval sa na špeciálnu rastlinnú výrobu. Cibula, zemiaky, neskôr osivová kukurica, aj pšenica, špeciálna pásiková slnečnica na kŕmenie vtáctva,

Piliere rodinnej farmy Černayovcov: Jozef Kadnár (zľava), Kristína Černayová, Zdenek Černay zakladateľ farmy a syn Erik Černay.

dnes aj osivová redkev, repka, facélia a k tomu veľké pozberové hospodárstvo, vybavené baličkami. Napospol sú to produkty s vysokou mierou zhodnotenia, lebo ide buď o osivá, alebo žiadané druhy zeleniny. Aby ich vedel dorobiť dosť, podoprel pestovanie o intenzívne zavlažovanie.

Tridsať rokov uletelo ako voda. Farmárovi medzitým dorástli deti, vyštudovali vysoké školy – staršia dcéra Kristína je právnička a mladší syn Erik je inžinier poľnohospodár so zjavným príklonom k technike. Keď vznikli nejaké právne problémy, otec ich celkom prirodzene konzultoval s dcérou. Potešilo ho, ako vecne a chladnokrvne vedela posúdiť praktickú stránku toho či onoho sporu. A syn sa ukázal ako podnikavý muž, keď na otcovom hospodárstve rozbehol výrobu vriec rôznych spotrebiteľských veľkostí. Balia do nich zeleninu a zemiaky vari všetci slovenskí farmári.

Na prelome rokov 2020/2021 urobil Zdenek Černay spolu s deťmi jedno z najdôležitejších životných rozhodnutí – odovzdať vedenie farmy do ich rúk. Vedel, že ten čas raz príde, rodinná farma je o kontinuite, o plynulom pokračovaní v diele, ktoré začal budovať s toľkou vášňou. Na otázku, či sú Kristína s Erikom zrelí na vedenie farmy, odvetí, pravdaže a hneď dodá, že sa im nemieni miešať do ich rozhodnutí. Poradiť, prekon-

zultovať, to áno. Okrem toho sa obaja môžu oprieť o manažérske skúsenosti Černayovej pravej ruky Jozefa Kadnára, ktorý má v maličku organizáciu všetkých poľných prác.

Aké sú najbližšie ciele nasledovníkov? Kristína vraví, že minimálne zachovať dosiahnutú úroveň, ale spolu s bratom túžia aj zveľadiť životné dielo svojho otca. Široko ďaleko má jeden z najlepších obrobeň chotárov. Stal sa pojmom precízneho hospodárenia na pôde, v ktorom sa zrkadlí tak vybavenie technikou, ako aj um architektu rastlinnej výroby a ľudí, čo pretavujú jeho zábery do stabilných úrod. Záleží jej na dobrom pracovnom ovzduší, prízvukuje, že výkon, odmena, ale aj regenerácia ľudí idú vedno spolu.

Erik má v pláne technologicky povzniesť farmu. Vlní začali s rozsiahlou modernizáciou závlahového hospodárstva, ktoré má vyústiť do plnej automatizácie celého systému. Bystrý mladý muž podotýka, že závlahy musia v aridnej časti Podunajskej nížiny byť v prevádzke takmer nonstop. Je to ťažká vyčerpávajúca práca, preto je dôležité, aby gro práce zvládli stroje. Paralelne rieši modernizáciu baliarne, ktorú doplní nielen nová balička, ale aj pracovňa zemiakov.

Povýše kompaktného hospodárskeho strediska, kde sa sústreďujú sklady a pozberové spracovanie úrody, renovuje Zdenek Černay konské maštale pôvodného Červeného majera. Z majstrovsky urobenej atiky, priečelí, okien vidno, že ľudia pred sto rokmi si dali záležať aj na vzhľade hospodárskych stavenísk. Zdenek Černay dal k maštaliam dobudovať v rovnakom štýle agropenzión. Bude tu reštaurácia s vyberanou kuchyňou, ubytovaním pre ľudí, ktorí si nechajú chovať na Červenom majeri športové kone. Opodiaľ je krásny dubový les, polia, ktoré sa priam núkajú na prechádzky v sedle koní.

Zdenek Černay tvrdí, že teraz je to jeho zábavka, bude to čerešnička na rodinnej farme, lebo ako vraví, nielen prácou a chlebom sme živí. Kone oživia priestor, dodajú mu ducha, ktorý sa z neho vytratil.

Má slovenské poľnohospodárstvo budúcnosť? Zdenek Černay je presvedčený, že má, pokiaľ sa nielen roľníci, ale aj vlády formujúce štátnu agrárnu politiku budú držať zdravého rozumu. Aj ozelenovanie, ekologizácia hospodárenia na pôde má svoje hranice. „Motýky sú v múzeách, budúcnosťou sú precízne stroje, citlivé dávkovanie ochranných látok, lebo nik už nebude ručne zbierať pásavku zemiakov, ani okopávať zeleninu,“ hovorí zakladateľ černayovskej rodinnej farmy. Dodáva, že namiesto rojkov treba dať priestor zodpovedným hospodárom. „Mám vnúťatá a som si istý, že moje deti budú gazdovať tak, aby oni rovnako ako všetci ostatní jedli vždy len zdravé potraviny.“

> KONTAKT

Zdenek Černay, SHR
Slnečná 4
903 01 Senec
Mobil: +421/ 905 905 962
e-mail: info@cernay.sk
www.cernay.sk

Závlahy u Černayovcov.

MATEX – centrum sóje aj ďaleko za našimi hranicami

Výmera poľnohospodárskej pôdy	1 807 ha
Počet stálych pracovníkov	40
Tržby	2 824 584 eur
Zisk po zdanení	120 643 eur

Na Slovensku nenájdeme vari ani jedného pestovateľa sóje, ktorý by nepoznal spoločnosť MATEX z Veľkých Kapušian – Veškoviec. Táto plodina má významne postavenie najmä na poliach Východoslovenskej nížiny. Veľký podiel na tom majú práve ľudia z MATEX-u. Pravidelne organizujú poľné dni, poskytujú odborné poradenstvo a predovšetkým vyrábajú kvalitné osivo. Z Veškoviec nepochádza len certifikované osivo sóje, množia aj odrody ozimnej pšenice a líniové repky.

Nový samostatný postrekovač Horsch Leeb s pracovným záberom ramien 36 metrov. Na stroji dokáže obsluha nastaviť svetlú výšku až do 2,1 metra a taktiež rozchod kolies.

„Každé zrnko osiva, ktoré ponúkame, pochádza z nášho množenia. Predtým ako jednotlivé odrody začneme predávať, dôkladne ich preveríme v našich pestovateľských podmienkach,“ zdôrazňuje konateľ spoločnosti Ing. Ladislav Kováč. V tejto súvislosti musíme zopakovať tvrdenie zaznievajúce počas takmer každého pestovateľského podujatia: kvalita osiva je minimálne tak dôležitá ako kvalita odrody. Nie všetko, čo vynikajúco vychádza z zahraničia, musí byť zákonite úspešné aj u nás.

Uplynulý pestovateľský ročník začal Ing. L. Kováč hodnotiť slovami: „Predošlých päť-šesť rokov sme mali prevažne suchých. Až vlaňajšok nás vytrápil častým daždivým počasím, hlavne počas prípravy pôdy a sej-

by na jeseň. Z 330 ha repky sme museli túto jar zdiskovať jednu 80-hektárovú parcelu, kde bola približne polovica plochy úplne prázdna v dôsledku podmočenia.“ Slovo vyorať nebolo použité zámerne, keďže pluh vylúčili v spoločnosti už pred niekoľkými rokmi. Každoročne zvyknú zasieť okolo 800 ha ozimnej pšenice, z toho 300 ha tvrdej. „Kým sme minulý rok siali pšenicu po sóji priamo do strniska na 500 ha, išlo to pomerne dobre. Horšie to už bolo na zvyšnej výmere, kde sme museli pripravovať pôdu. Agrotechnické termíny sme nedodržali, pšenicu sme dosiali po 20. novembri, čo sa nám stalo prvýkrát v histórii,“ dodáva Ing. L. Kováč.

Sója vlni presvedčila o svojich výhodách jednak ako výborná predplodina, ale aj z hľadiska možnosti priamej sejby vo vlhších podmienkach. Pred sejbou stačilo aplikovať akurát sietnaté hnojivo bežným rozhadzovačom, okrem výživy to splnilo tiež úlohu dezinfekcie pôdy. Vo Veškovciach majú ustálený oševný postup, pšenicu sejú len po sóji a repke. Teda po oboch výborných predplodinách pod obilniny.

Náročná seba pokračovala aj na jar. Pod sóju zvyčajne začínajú pripravovať pôdu prvý aprílový týždeň a okolo 10. dňa v tomto mesiaci už aj sejú. Tento rok poveternostné podmienky posunuli začiatok sejby až na 25. apríla. „V apríli sme zasiali len 75 ha v jednej časti nášho chotára. Podstatná časť sóje – 420 ha, išla do zeme až v období od 2. do 30. mája. Tak neskoré sejby si osobne u nás nepamätám,“ hovorí konateľ. Strojový park majú v MATEX-e dostatočne nadimenzovaný. Vlhké podmienky z uplynulej sezóny im však odhalili nedostatky vo vybavení, preto sú rozhodnutí investovať už v blízkej budúcnosti do nových strojov.

Žatevné výsledky hodnotí Ing. L. Kováč takto: „Skoré a stredne skoré pšenice tento rok zahoreli, viac vydržali neskoršie odrody. Rozdiely boli aj 1,5 tony z hektára, pri skorších pšeniciach sme mali úrody do šiest ton z hektára a pri neskorších vyše sedem

Ing. Ladislav Kováč, konateľ spoločnosti MATEX, má výrazný podiel na rozvoji pestovania sóje na Slovensku.

ton. Platilo to aj pre tvrdú pšenicu, keď pri neskoršej Sambadur bola vyššia. Ale každý rok je iný, rok predtým, naopak, vyšli lepšie skoršie odrody.“

Zber letných plodín zvládli v spoločnosti s pomocou 5 vlastných kombajnov v priebehu 13 dní. Okrem spomínanej repky a pšenice kosili aj 36 ha jarného jačmeňa a 30 ha hrachu. Jačmeň odrody Overture pestovali na osivo a získali vynikajúcu úrodu – takmer osem ton z hektára. Na osivárske účely poslúži aj hrach odrôd Eso a Avatar. Spomenieme ešte žatevný výsledok pri repke, ktorú zberali v priemere po 3,5 t/ha. Ide o najnižšiu úrodu za posledné roky, zvyknutí sú pravidelne prekročiť hranicu štyri tony.

Starostlivosti o pôdu venujú v MATEX-e veľkú pozornosť. Ako príklad uvedieme melioračné vápnenie v dávke dve tony na hektár každoročne na polovici výmery. A rovnakú plochu ročne hlboko podryjú. V blízkom období plánujú investovať nielen do závesnej techniky, ale aj do ťažných prostriedkov. Najnovšou veľkou investíciou je samostatný postrekovač Horsch Leeb, dodaný bol začiatkom júna. „Tento stroj považujeme za špičku na trhu, unikátnym je najmä systém stabilizácie postrekovacích ramien. Denne bez problémov zvládneme s nim ošetriť 230 hektárov,“ tvrdí konateľ.

Živočišnú výrobu berú v spoločnosti ako cenné doplnenie, podieľajúce sa na zlepšovaní úrodnosti aplikovaním maštalného hnoja. Chovajú kravy bez trhovej produkcie mlieka a ročne vyprodukujú aj 200 ošipáných.

> KONTAKT

MATEX, s.r.o.
Veškovce 1194
079 01 Veľké Kapušany
Konatelia: Ing. Ladislav Kováč,
Lubomír Kapustník
Mobil: +421/ 905 139 911
Tel.: +421/ 56/ 6389 068
e-mail: info@agromatex.sk
www.agromatex.sk

Deň poľa sóje fazuľovej tento rok usporiadali 17. septembra. Predstavili 40 odrodových pokusov od 11 osivárskych spoločností. Ide o najväčšiu prehliadku sóje nielen na Slovensku, ale aj ďaleko za našimi hranicami.

V PPD Komjatice nezabúdajú ani na starostlivosť o krajinu

Výmera poľnohospodárskej pôdy	1 840 ha
Počet zamestnancov	35
Počet dojníc	340 ks
Produktivita práce na pracovníka	28 869 eur

Úspešné hospodárenie PPD Komjatice sa v rebríčkoch Top Agro každoročne prejavuje umiestnením na popredných priečkach. Družstvo sa naďalej pýši vysokými hektárovými úrodami a nezanedbáva ani produkciu mlieka. Aj v aktuálnej sezóne, keď viaceré podniky hlásili problémy s pestovaním repky, ktorú kvôli vrtochom počasia niektorí nahradili inou plodinou, v Komjatiach dosiahli úrodu štyri tony z hektára.

Veľká časť rastlinnej produkcie putuje do živočíšnej výroby, kde sa ďalej zhodnocuje. Vlastná senáž z lucerny a miešanka vo vakoch sú k dispozícii počas celej zimy. Sušička pomáha pri dosušovaní kukurice, a ak je to potrebné, aj pšenice, prípadne repky. V posledných rokoch kŕmne zmesi obohacuje aj hrach, ktorý pestujú v družstve na 30 až 40 hektároch. Šetrí to náklady na nákup drahej sóje, ktorej sa tu kvôli suchu až tak veľmi nedarí a je potrebné ju na účely kŕmenia tepelne upravovať. Hrach je dobrá predplodina, zlepšuje pôdu, ale bez využitia v živočíšnej výrobe by jeho pestovanie neprinášalo žiadne benefity, keďže na trhu oň záujem nie je. Počas našej návštevy sme mali možnosť vidieť nakladanie balíkov slamy, ktorých každý rok pripraví štyri až päťtisíc. Pre 320 dojníc vo voľnom ustajnení a 300 kusov mladého dobytku je toho treba naozaj veľa.

Pred rokom sme pri našej návšteve hovorili s hlavným agronomom Pavlom Barátom o zámere rozdeľovať veľké pozemky na menšie. Nie kvôli tomu, že to niekto „zhora“ chcel nariadiť, ale najmä kvôli rozdeleniu rizika, ak sa pri niektorej plodine vyskytne problém. „Parcelu 220 ha sme rozdelili na dve, ďalšie budeme deliť maximálne na výmeru 90 ha,

Predseda PPD Komjatice Ing. Miroslav Špacír s hlavným agronomom Pavlom Barátom.

menšie parcely nie sú najmä kvôli výkonnej technike vhodné. Robíme to dobrovoľne, je to praktickejšie – tak ľahšie vypracujeme oševný plán,“ tvrdí P. Barát.

Menšie parcely s rovnakou plodinou môžu pomôcť aj zamedziť šíreniu chorôb, škodcov, či prípadne premnoženej divo žijúcej zveri. Aj keď v Komjatiach sa na ňu, na rozdiel od mnohých iných podnikov, nesažujú. „Máme tu poľovné združenie, ktoré sa o svoj revír dobre stará, takže s premnožením zveri problémy nemáme. Veľmi dobre spolupracujeme s poľovníkmi. V poslednom období ich aj častejšie využívame, pretože si k nám na polia, ako aj do lesov akosi zvykli chodiť ľudia, ktorí tam nemajú čo robiť, a čo je ešte horšie, robia nám na poliach aj v lese nepolechu,“ sťažuje si predseda PPD Komjatice Ing. Miroslav Špacír a dopĺňa: „Nie sme proti tomu, aby ľudia chodili na prechádzky do chotára. Problémom sú tí, ktorí si na motorkách či na štvorkolkách robia rallye na zasiatych poliach alebo v lese plašia zver. Sú bezohľadní, myslia si, že môžu čokoľvek. Nielen nám narobia škody, ohrozujú aj sami seba. Ľahko môže dôjsť ku kolízii s veľkou poľnohospodárskou technikou. Mali sme ťažbu štrku, kde po jej ukončení vzniklo jazero a zrazu sa tam chodia kúpať ľudia, autá majú značky aj zo vzdialených okresov. Vôbec neviem, ako sa o tom dozvedeli. Sú to všetko nebezpečné aktivity, veľmi ľahko sa môže stať nešťastie a kto bude potom braný na zodpovednosť?“

Miestni družstevníci sa pritom starajú nielen o svoje porasty, ale udržiavajú aj poľné cesty, vykašávajú remízky. Avšak tam, kde zasahovať nemôžu, akosi starostlivosť zo strany zodpovedných zlyháva. „Voľakedy boli aj hrádze pekne vykosené, dnes tam neprejde. Korytá sú zarastené, potom sa nemôžeme čudovať, že dochádza k záplavám. Tiež

sa nám odtiaľ šíria na polia náletové dreviny. Keby sme sa spoľahli, že sa o to postará ten, čo je za to zodpovedný, máme onedlho namiesto poľa les. Sme predseda v poľnohospodárskej krajine, nemôžeme prírodu nechať samú na seba,“ hovorí predseda.

Príroda však aj sama pomáha v boji proti škodcom. Na hraboše sa tu totiž nesažujú. Asi pred dvoma rokmi v spolupráci s ornitológom RNDr. Romanom Slobodníkom z občianskeho združenia Ochrana dravcov na Slovensku a študentmi nakúpili a inštalovali búdky pre dravce. Onedlho sa v nich uhniezdili sovy, aj sokol myšiár a priviedli na svet mladé. „Už chytajú hraboše, asi sa im u nás páči, lebo niektoré mali aj po štyri mláďatá. Nestálo nás to veľa a efekt je viditeľný,“ pochvaľuje si P. Barát. V spolupráci so študentmi a ich pedagógmi majú tiež na pláne vysádzať stromy, čo zatiaľ brzdia pandémie. Obnovia sa tak porasty v remízках a vetrolamoch, kde už staršie stromy vypadli.

„Nebránime sa starostlivosti o krajinu, veď v nej žijeme a hospodárime. Niektoré rozhodnutia, ktoré majú chrániť prírodu, však idú v konečnom dôsledku proti nej. Nemôžeme napríklad používať morené osivo repky, o to viac musíme postrekovať pyretroidmi. Je to dobré riešenie? Postrek musíme opakovať viackrát, s tým súvisia prejazdy techniky, zhutňovanie pôdy, spotreba nafty. Pritom sme so včelami nikdy problém nemali. Vieme, ako chemické prípravky používať tak, aby sme ich neohrozili. Takisto by bolo dobré, keby sa pri rozhodovaní o zásadných veciach brali do úvahy rozdielne podmienky v rámci Slovenska. Dátumy a termíny používania chemických prípravkov či hnojív je potrebné prispôbiť našim podmienkam, nie všetko dať na jeden dátum. Podobne je to aj s veľkosťou parciel. U nás na rovine sú úplne iné ohrozenia eróziou ako na pahorkatinách či v podhorských oblastiach. Pritom máme nakúpenú modernú výkonnú techniku, ktorá sa na 50 ha parcelách nebude dať použiť,“ uzatvára na záver našej tohtoročnej návštevy predseda PPD Komjatice Ing. Miroslav Špacír.

Veľkú časť rastlinnej produkcie využíva živočíšna výroba, kde sa ďalej zhodnocuje.

> KONTAKT

PPD Komjatice
Hviezdoslavova 10
941 06 Komjatice
Predseda: Ing. Miroslav Špacír
Tel.: +421/ 35/ 6591 257
e-mail: pppdkomjatice@datagate.sk

Šmykovo riadený JCB nakladač nakladá naraz na dve vlečky po 24 balíkov, aby sa urýchlil zber slamy.

Poľno SME: čas múdrych hospodárov

Výmera poľnohospodárskej pôdy

3 508 ha

Počet pracovníkov

57

Tržby

8,2 mil. eur

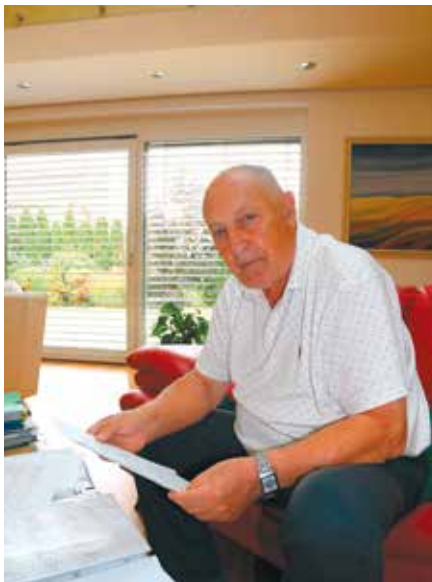
Šesťdesiate roky 20. storočia priniesli v Československu politické uvoľnenie. Ožil nielen film, divadlo, literatúra, pripravovala sa zásadná reforma ekonomiky. K slovu sa dostala aj vysokoškolsky vzdelaná, ambiciózná vrstva poľnohospodárov. Práve toto pokolenie sa stalo motorom potravinovej sebestačnosti krajiny. Dostali príležitosť a využili ju.

Jedným z jeho príslušníkov bol inžinier Zoltán Černák. Mal 24 rokov, keď sa stal ekonómom družstva. O štyri roky neskôr už družstvo viedol ako jeho predseda. Potom prišla príležitosť riadiť a ovplyvňovať poľnohospodárstvo v jednom z najväčších okresov Slovenska – Levice.

Ľudský život je nepretržitou sériou výziev. Neraz počuť, že v prednovembrových časoch šlo v poľnohospodárstve všetko ľahšie, akoby samo od seba, len preto, že štát poskytoval poľnohospodárom dotácie. Boli porovnateľné s tými, ktoré dávali západné vlády svojim farmárom. Ak Československo malo v osemdesiatych rokoch dosť obilia, mlieka, mäsa, zeleniny a ovocia, poľnohospodári zdroje nepremárnili.

Mohli byť výsledky lepšie? Mohli, veď o to šlo aj Černákovi a jeho rovesníkom – Milanovi Smolkovi, Cyrilovi Méresovi, poľnohospodárom dobre známym nielen v mierke okresu Levice.

A potom prišla prudká spoločenská zmena. Nanovo podrobila ľuďom aj podniky existencnej skúške. JRD sa premenili na družstvá podielnikov a štátne majetky privatizovali. Boli to zvláštne časy, keď po desaťročia budované podniky sa odrazu v čase plnom chaosu dostávali do stavu núdze, ale aj časy,

Výsledkom môjho snaženia je silná firma, ktorá garantuje ľuďom životné istoty, zárobky umožňujúce rodinám dosiahnuť vytúženú životnú úroveň, hovorí Zoltán Černák.

ktoré ukázali, kto podnikaniu na pôde skutočne rozumie.

Začiatkom nového milénia bolo vidno, kto je kto. Tí, čo ľahko prišli k majetkom a chceli z nich vyťažiť len peniaze, boli odrazu vyčerpaní nielen rozmarmi počasia a výkyvmi cien dorábaných produktov. Unavovalo ich bremeno ľahko nadobudnutých statkov a chceli sa ich zbaviť. Zoltán Černák, ktorý sa po revolúcii presadil v obchode s ag-

rokomoditami, ako čerstvý šesťdesiatnik dostal v roku 2003 ponuku na kúpu úpadkovej poľnohospodárskej spoločnosti Poľno SME v Palárikove. Mohol viesť život seniora. Neodolal však výzve a vrhol sa do dvoch podnikateľsky vari najvzrušujúcejších dekád svojho života.

Keď na sklonku leta 2021 palárikovskí traktoristi vychádzali do poľa, aby zasiali repku, Černák sa im prihovril ako obvykle. „Dajte si záležať na sebe.“ Koľkokrát to počuli, lenže prekvapil ich dôvetok: „Začíname nové, veľmi zložité obdobie.“

Ako tomu rozumieť? Veď ktorý z predchádzajúcich rokov bol jednoduchý?! Čo mal muž, ktorý vstúpil do ich životov a oni jemu, muž, ktorý postavil na nohy do bankrotu smerujúce Poľno SME a spolu s ním aj palárikovské družstvo a neskôr družstvá v Červonom Hrádku a Nevidzanoch na mysli?

„Na rok budem mať osemdesiat rokov. Chceme, aby všetci okolo mňa – syn Roman, dcéra Renáta a omladený manažment na čele s Robertom Židuliakom – ukázali, že sú dobre pripravení na ešte väčšie výzvy,“ vrátil sa k onej epizóde Zoltán Černák.

Rok 2020 sa naozaj stal medzným bodom. Nielen kvôli pandémie, ale aj celkovým zmenám v globálnej i slovenskej ekonomike a politike. Počasie a trhy ešte nikdy neboli také turbulentné ako za posledné dva roky. „Prichádzajúce obdobie bude vo všetkých prejavoch dramatickejšie, než tie, čo boli doteraz,“ predpokladá Zoltan Černák.

Každý manažér sa pokúša odhadnúť, kam sa uberie vývoj. Správny odhad sa rodí dlhou praxou a celoživotnými skúsenosťami, vyhodnocovaním všetkých prvkov, čo ovplyvňujú podnikanie. Z. Černák vzišiel z rodiny, ktorá rozumela obchodu, poctivo viedla účty a učila deti poriadkumilovnosti. Rád čítal aj verneovky opisujúce svet nových technológií. Ľudský život sa vždy pohyboval a pohybuje na rozhraní fantázie a racionality. Keď malý Zoltán uvidel prvé traktory, žasol, ale aj pochopil: jeden svet sa končí,

Supervýkonný šesťstotoňový pásový traktor JD 9620 RX utiahne bez problémov sejačku SUMO, ktorá na jeden prejazd pôdu skypri, zapraví do nej semeno, výživu a uzavrie pôdu. Bola vyrobená pre Poľno Sme na mieru.

Do spoločensko-sportovo-relaxačného areálu patrí aj citlivo zrekonštruovaná károlyovská koniareň. V pozadí vidno tiež zrekonštruovanú historickú drevenú vodáreň.

prichádza nová éra. Fascinácia novými technológiami ho už neopustila. Pridal k nej inú schopnosť, veľmi dôležitú pre hospodársku prax – schopnosť organizovať, manažovať, riadiť podnik. Je to talent, ktorým nie je každý obdarený. Poľnohospodár a s ním spojené družstvá majú dnes aktívne ekonomické skóre, vyplatené úvery, lízingy, strojový park je obrazom možností doby.

Černák presadzuje v hospodárení zásadu trvalej udržateľnosti, čiže udržanie úrodnosti pôdy ako princíp mravný aj ekonomický zároven. Kritériom úspešnosti preň je konkurencieschopnosť v medzinárodnej mierke, rentabilita garantujúca obnovu a rozvoj firmy. Rok 2021 naznačuje, že môže byť najlepším v dlhodobej histórii podnikov pod taktovkou Zoltána Černáka. Ale podnikateľ vidí aj riziká. Súčasne s rastom cien nastalo ešte väčšie zvýšenie vstupov, energií. Napríklad zemného plynu, z ktorého sa vyrába močovina, základ priemyselných hnojív, ale aj Ad Blue do naftových motorov, ktoré hýbu poľnohospodárstvom a dopravou vôbec.

Čo vlastne môže robiť poľnohospodár?

Nič viac a nič menej len poctivo urobiť svoju robotu a podniknúť kroky na to, aby to, čo mu z úrody patrí, mu aj zostalo.

Ako sa rodila posledná úroda, z ktorej žijeme a budeme žiť? Jeseň roku 2020 bola v Palárikove mokrá. Otázka stála, či sa vôbec podarí zasieť pšenicu. Drahocenný čas získali tak, že časť plôch zasiali v praxi stále unikátnou sejačkou SUMO rovno po kukurici. Siali do podrveného kukuričného kôrovca. Sejačka so záberom deväť metrov urobila ryhu, do nej padlo zrno plus potrebná štarťovacia dávka výživy a výsevná päťka ešte zrno pritlačila. Podnik dosiahol úrodu sedem ton pšenice priemerne po hektári, tvrdej pšenice dokonca 7,5 tony.

Pritom si museli poradiť aj s extrémnymi situáciami na honoch so zamokrenou pôdou. Siali tam rozmetávacmi! Hektárová úroda na úrovni päť ton potvrdila správnosť riskantného kroku. Na jar 2021 zasa riešili dilemu, čo s jačmeňom, ktorý poznačil chlad. Rozhodli sa ho vyorať a zasieť kukuricu. Dosiahli úrodu okolo 10 ton priemerne po hektári.

Takto v skratke všetko vyzerá jednodu-

cho. V skutočnosti je za dobrým výsledkom rokmi zveľaďované know-how a kvalitný strojový park, využívanie pásovej 600-koňovej techniky nielen pri spracovaní a sejbě pôdy, ale aj pri zbere. Palárikovské pôdy sú totiž ťažké, za mokra sa do nich nedá vstúpiť. No ak sú stroje na pásoch, dostanú sa ľudia s nimi do polí skôr a nezchutnia pôdu ako klasická kolesová technika.

Nové technológie vníma Zoltán Černák ako prostriedok ekologizácie poľnohospodárstva. Na samom začiatku je však uvažujúci hospodár a tím ľudí okolo neho na všetkých úrovniach. Zrelý muž hľadá na kontinuitu, odovzdávanie skúsenosti, či už ide o základné pracovné tímy, alebo aj o manažérov.

Pevnú manažérsku reťaz predstavujú na jednej strane Černákovi generačne blízki kolegovia Pavol Hudák, Alojz Košík a Karol Kuchár, ktorí dodali firme rozlet. V ich diele pokračuje nové, dynamiku búrlivej doby postihujúce pokolenie Roberta Židuliaka, Adriána Bradáča, Patrika Knapca. Všetko sú to muži odchovaní vyššou – palárikovskou manažérskou školou Zoltána Černáka a dodajme, aj jeho nenapodobiteľným ľudským osudom.

„Výsledkom môjho snaženia je silná firma, ktorá garantuje ľuďom životné istoty, zárobky umožňujúce rodinám dosiahnuť vytúženú životnú úroveň,“ zhŕňa Zoltán Černák to, o čo mu vždy išlo a ide, o naplnenie zmyslu života. Nedávno zorganizovala firma pre svojich bývalých pracovníkov a členov družstiev výletnú plavbu po Dunaji zo Štúrova do Vyšehrada. „Je dobré, že po 30-40 rokoch sa opäť stretávajú bývalí spolupracovníci, aby zaspomínali na časy, keď pracovali, ako najlepšie vedeli. Bez nich by sme neboli tam, kde sme. To si musíme pamätať,“ vraví Černák.

O podniku a jeho ľuďoch veľa prezrádza nielen to, ako vyzerá chotár, ale aj sídlo firmy. Kedysi v Palárikove hospodárila šľachtická rodina Károlyovcov. Občas sa tu jeden z jej potomkov, József Károlyi, zastaví a kvituje, že pri kormidle sú ľudia, ktorí rozumejú nielen pôde, ale pokračujú v budovaní širšieho kultúrneho odkazu, čo z bohatstva dobre obhospodarovanej zeme vyrastá. Ten má dnes na jednej strane podobu spoločensko-sportovo-relaxačného areálu, doškolovalacie centra a súčasne tu nachádzame aj citlivo zrekonštruovanú károlyovskú koniareň, parkúr, starú vodárenskú vežu.

Poľnohospodárstvo nie je iba o dorábaní chleba, ale ako zvykne pripomenúť Zoltán Černák, aj o hľadaní širších súvislostí zmyslu ľudského života. Je dobré, ak každá z generácií vtlačá krajine svoju originálnu hospodársku aj kultúrnu stopu. Pečať, s ktorou sa spája jej rozvoj.

> KONTAKT

Poľnohospodár

941 11 Palárikovo

Remeselnícka 2

Konatelka: Ing. Zoltán Černák

Ing. Roman Černák

Tel.: +421/ 35/ 6493 205

e-mail: polnosme@polnosme.sk

www.polosme.sk

www.relaxcentrumpalarikovo.sk

Rodinné hospodárstvo Kijovských so špičkovými výsledkami v chove dojníc

Výmera poľnohospodárskej pôdy	369 ha
Počet stálych pracovníkov	12
Tržby	589 905 eur
Zisk po zdanení	24 691 eur

niektoré náklady, ale efekt vyššej úžitkovosti sa prejavil okamžite. Tri dojenia denne zatiaľ absolvuje len polovica z dojeného stáda, tá produkčnejšia.“

Od roku 2003 má miestny chov štatút šľachtiteľský. O dva roky neskôr predali prvého plemenného býka, pričom dodnes počet narástol k číslu 150 – skvelá vizitka pre

Rok 1989 priniesol v našej spoločnosti viaceré zmeny a aj nové možnosti na podnikanie. Vývoj v poľnohospodárstve však nebol v mnohých prípadoch ideálny, viaceré družstvá skončili v konkurze a na hospodárskych dvoroch zostali opustené a zdevastované maštale. To bol aj prípad JRD v Šarišských Michaľanoch, ktoré takto ukončilo svoju činnosť už v roku 1994. Pravda, koniec družstva znamenal novú etapu v rozvoji hospodárstva Františka Kijovského. Začal podnikáť ako súkromník prakticky hneď po nežnej revolúcii a po rozpade spomínaného JRD prevzal jeden z jeho dvorov – v Medzanoch. Jednotlivé budovy si vyžiadali okamžité opravy, pričom v najväčšej miere sa zamerlal na maštale pre hovädzí dobytok.

František Kijovský je dnes už síce v dôchodkovom veku, ale na pracovný oddych zďaleka nemyslí a naplno pomáha svojmu synovi Petrovi, ktorý v súčasnosti stojí na če-

Agrofarma – K v Medzanoch je vzorným rodinným hospodárstvom, kde sa do práce zapájajú tri generácie Kijovských.

Aktuálne najlepšie stádo dojníc plemena slovenské strakaté.

le rodinnej spoločnosti Agrofarma – K, s.r.o. (Transformáciu z právnej formy SHR na s.r.o. završili v roku 2015). Navyše čoraz viac času na farme trávi už aj Petrov 13-ročný syn Kamil. Kiežby takáto vzorná generačná postupnosť bola v našom poľnohospodárstve zastúpená čo najviac!

Peter Kijovský začal oficiálne pracovať na rodinnom gazdovstve hneď po absolvovaní strednej školy pred vyše 20 rokmi. Popri práci dokázal ešte vyštudovať aj ekonomiku na nitrianskej SPU. Jeho srdcu je najbližšia živočišna výroba, čo veľmi dobre vidieť na špičkových výsledkoch v chove dojníc plemena slovenské strakaté. Na poslednom vyhodnotení NAJ slovenský chov si prebral ocenenie za prvé miesto ako najlepší chovateľ za rok 2020 na Slovensku (hodnotený celkový index). Chov mliekových kráv patrí k najnáročnejším odvetviam nášho poľnohospodárstva, jednak z hľadiska ekonomiky, ale aj pre nedostatok pracovnej sily. U Petra Kijovského sa vhodne kombinujú vlastnosti výborného chovateľa, ale zároveň aj ekonó-

ma, čo dokazujú dlhodobé hospodárke výsledky. Keď František Kijovský prebral v lete 1994 hospodársky dvor v Medzanoch, prevzal tiež 25 dojníc s biednou úžitkovosťou. Ešte väčším problémom boli chýbajúce zásoby krmovín. Aby zvieratá prežili zimu, nakupoval seno od menších aj väčších gazdov z okolia. Našťastie, v tom čase boli ešte funkčné stodoly bežnou súčasťou dedinských dvorov. Popri oprave maštali bolo treba investovať postupne aj do genetiky stáda. Aj keď sa gazda spočiatku pohrával s myšlienkou chovať plemeno holštajn, nakoniec sa rozhodol pre slovenský strakatý dobytok. S odstupom času hodnotia v podniku toto rozhodnutie ako správne. V súčasnosti chovajú spolu 250 kusov dobytka, z toho 105 dojníc.

Cena mlieka dlhodobo stagnuje a chovatelia sa preto musia poriadne obracať, aby sa aspoň priblížili k nule. O nejakej extra ziskovosti nemôže byť ani reči. Peter Kijovský ponúka recept na zvýšenie intenzity: „Od mája dojíme trikrát denne. Síce nám trochu stúpili

chovateľa. V čase našej návštevy pripravovali aj sedem jalovic na export do zahraničia.

Kijovskí hospodári len v okolí obce Medzany na výmere takmer 370 ha. Vlnajšiu jeseň zasiali pšenicu na 140 ha, pričom daždivé počasie rozdelilo sebu do troch etáp: na začiatok októbra, druhú polovicu tohto mesiaca a skončili začiatkom novembra. „Úroda pšenice bola v priemere 4,4 t/ha, medzioročne nižšia o 2 metráky. Pestujeme len krmnu pšenicu, z ktorej 90 percent predávame. Súčasné ceny sú slušné a aktuálne sa ponuky pohybujú mierne nad 190 eur za tonu (na reportáži sme tam boli v auguste). „Horšie to už vyzerá pri nákupe krmných zmesí, ako napríklad repkové a sójové šroty,“ hovorí Peter Kijovský. Trhovo realizujú ešte hrach z 20 ha a sladovnícky jačmeň zo 40 ha. S úrodami jarín 4,2 t/ha jačmeňa a okolo 2 t/ha hrachu sú v spoločnosti spokojní.

Veľmi pekne sa koncom augusta ukazovala kukurica, ktorú tam pestujú na 75 ha. Väčšiu časť zosilážujú a po naplnení jám zvyšok pokosia kombajnom a zrno zakonzervujú (CCM). Okrem krmovín pestujú ešte zemiaky na troch hektároch. Tie predávajú priamo z dvora alebo zásobujú menšie stravovacie prevádzky v okolí.

Najvýkonnejší traktor v Medzanoch – Valtra T 234. Používajú aj Kubotu a staršie Zetory. Niekoľkoročný Belarus vo výbornom stave s výkonom 200 koní ponúkajú na predaj.

> KONTAKT

Agrofarma – K, s.r.o.
082 21 Medzany 168
Kontakt: Ing. Peter Kijovský
Mobil: +421/ 905 931 200
e-mail:
agrofarmamedzany@gmail.com

V PPD Rybany nepoľavili, pridali

Výmera poľnohospodárskej pôdy	2 207 ha
Počet pracovníkov	86
Zisk po zdanení	114 227 eur
Produktivita práce na pracovníka	77 772 eur
Priemerný zárobok	1 351 eur

Na konci bič plieska. Kto dôvernejšie pozná toto príslovie ako poľnohospodári? Rok má 365 dní, ktoré sú naplnené nevyspytateľným priebehom počasia, vlnobitím cien na trhoch s agrokomoditami a pokusmi politikov meniť poľnohospodárstvo na svoj obraz.

Do pozornosti ho celkom oprávnené dáva predseda družstva Jaroslav Jaško.

Čo je za ekonomickou stabilitou? Nepochybne dobrá štruktúra poľnohospodárskej výroby, ktorá prezrádza predvídavú stratégiu manažmentu, jeho schopnosť dobre realizovať dorobenú produkciu a, samozrejme,

najvýnosnejšia plodina, keď sme na tone zarobili 91 eur, čo bolo viac ako pšenica, kde tona dala čistý príjem o jednu tretinu nižší – 59 eur,“ porovnáva ekonómka PPD Rybany Emília Géciová. Vrávi, že politici by nemali strieľať od boku a dobre si zvážiť všetky zásahy do štruktúry poľnohospodárskej výroby, pretože na celé roky môžu ovplyvniť ďalší vývoj odvetvia a zamestnanosť.

Rybianske družstvo patrí k najlepším producentom mlieka na Slovensku, priemerná ročná dojnosť na kravu prevyšuje desaťtisíc litrov mlieka, ale tržby nepokrývajú náklady. Keby družstevníci nebrali do úvahy rôzne laikom skryté súvislosti, bolo by najjednoduchšie chov hovädzieho dobytku zrušiť. To by sa však podľa rybianskeho manažmentu okamžite dotklo zamestnanosti a po čase aj kvality pôdy.

Výroba mlieka priamo i nepriamo vytvára v družstve väčšinu pracovných príležitostí – z 86 ľudí celých 56 pracuje buď v živočišnej výrobe, alebo dorába krmoviny, alebo sa stará o technické a technologické zázemie spojené s chovom dobytku.

Všimnime si úrody, ktoré dosiahli vlni v družstve. Pšenice zobrali priemerne po osem ton z hektára, tohto roku bol výsledok ešte o čosi lepší – 8,15 tony. Jačmeň sypal 7,1 tony priemerne po hektári. Je to len obraz lepšieho rozloženia zrážok alebo je to zúročenie dlhodobu dobrej starostlivosti o pôdu? Nepochybne ide o trvalo dobré hospodárenie a to v priereze 72 rokov existencie družstva.

Dostávame sa tak k otázke kontinuity, nasledovníctva. Ak Jaroslav Jaško a Emília Géciová predstavujú generáciu, ktorá zažila obdobie pred i po novembri 1989 a úspešne zvládla transformáciu družstva, mechanizátor Jakub Škoda, agronóm Peter Kovalčík sú protagonistami pokolenia tridsiatnikov. Sem patrí aj ekonómka Katka Kišacová, ktorá robí na družstve v Chlievanoch, ktorého majoritným podielnikom je PPD Rybany. Mladí inžinieri ukazujú, že práci rozumejú a že v nej našli rovnaký zmysel a potešenie, ako tí, čo sa upísali družstvu a pôde na celý život. Napokon je to pravda odveká: poľnohospodárstvo vtedy funguje, ak sa s pôdou, zvieratami a družstvom ľudia úplne stotožnia.

Sú to krízové situácie vyvolané počasím, výkyvmi cien, voluntarizmom politikov či morovou pandémie, lebo ňou koronavírusová nákaza v podstate je, ktoré naostatok preveria skutočnú ľudskú i ekonomickú silu družstva. PPD Rybany hospodári nepretržite so ziskom, garantuje svojim členom stabilné a vysoko nadpriemerné príjmy a Slovensku pravidelný objem základných potravín, čo svedčí o tom, že si vie poradiť v každej situácii. Nie náhodou patrí medzi top poľnohospodárske podniky našej krajiny.

Manažment PPD Rybany: Predseda družstva Jaroslav Jaško (úplne zľava), ekonómka Emília Géciová, mechanizátor Jakub Škoda a agronóm Peter Kovalčík.

Rok 2020 si na Slovensku všetci dobre zapamätáme ešte z jedného dôvodu – krajinou sa prevládala pandémia koronavírusu, ktorá priniesla lockdown ekonomiky. Boli však odvetvia a profesie, ktoré nepostáli ani minútu. Okrem zdravotníkov to boli aj poľnohospodári, potravinári. Neboli v centre pozornosti ako lekári či sestričky, no aj oni v rozhodujúcej chvíli podržali krajinu. Do mliekarní a obchodov ďalej prúdilo mlieko, deň čo deň sa piekol čerstvý chlieb a rožky. Aj vďaka takým podnikom, ako je Poľnohospodárske a podielnícke družstvo v Rybanoch.

Družstvo napríklad vlni vyrobilo 5,603 milióna litrov mlieka, k tomu takmer 5 500 ton pšenice, vyše 2 300 ton jačmeňa aj 1 290 ton repky a bežmála 11 000 ton cukrovej repy. Z hľadiska ľudskej výživy ide o kľúčové produkty. Obyčajní spotrebitelia si to príliš neuvedomujú, do obchodov chodia so samozrejším očakávaním, že v nich všetko nájdú. Potraviny sa však ľahko nerodia, tak ako sa nerodí dlhodobá stabilita poľnohospodárstva.

V Rybanoch si ekonomické istoty, ktoré garantuje družstvo, mnohí členovia uvedomili, až keď si vlni začali pozornejšie porovnávať príjmy, čo do rodiny prinášali manželja. Ten, kto z dvojice pracoval v družstve, s výplatami neklesol, ba v porovnaní s predchádzajúcim rokom si priplesil. Celoročná priemerka stúpila v PPD Rybany na 1 351 eur, medziročne to znamenalo polepšenie o 90 eur. Na slovenské pomery to určite nie je štandardné, ale skôr mimoriadne polepšenie.

spoľahlivý výkon družstevných pracovných tímov.

Ekonomiku rybianskeho družstva vlni najviac podržala repka, okolo ktorej rozpútal veľkú spoločenskú diskusiu dnes už bývalý minister pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Ján Mičovský. Bez hlbšieho poznania súvislostí žiadal, aby poľnohospodári výrazne obmedzili jej pestovateľské plochy. Lenže repka má nezastupiteľnú rolu tak v osevnom postupe, ako aj v ekonomike nielen družstva, ale aj Slovenska. Bol to Brusel, ktorý v záujme zníženia energetickej nezávislosti stanovil normy na pridávanie mera vyrábaného z repky do nafty. Slovensko tento záväzok podpísalo, vybudovalo spracovateľské kapacity a poľnohospodári pre ne dopestovali repku.

„Nechápali sme útok na tzv. žlté zlo, ale jedno vieme: vlni to bola z hľadiska príjmov

Žatva na poliach PPD Rybany.

> KONTAKT

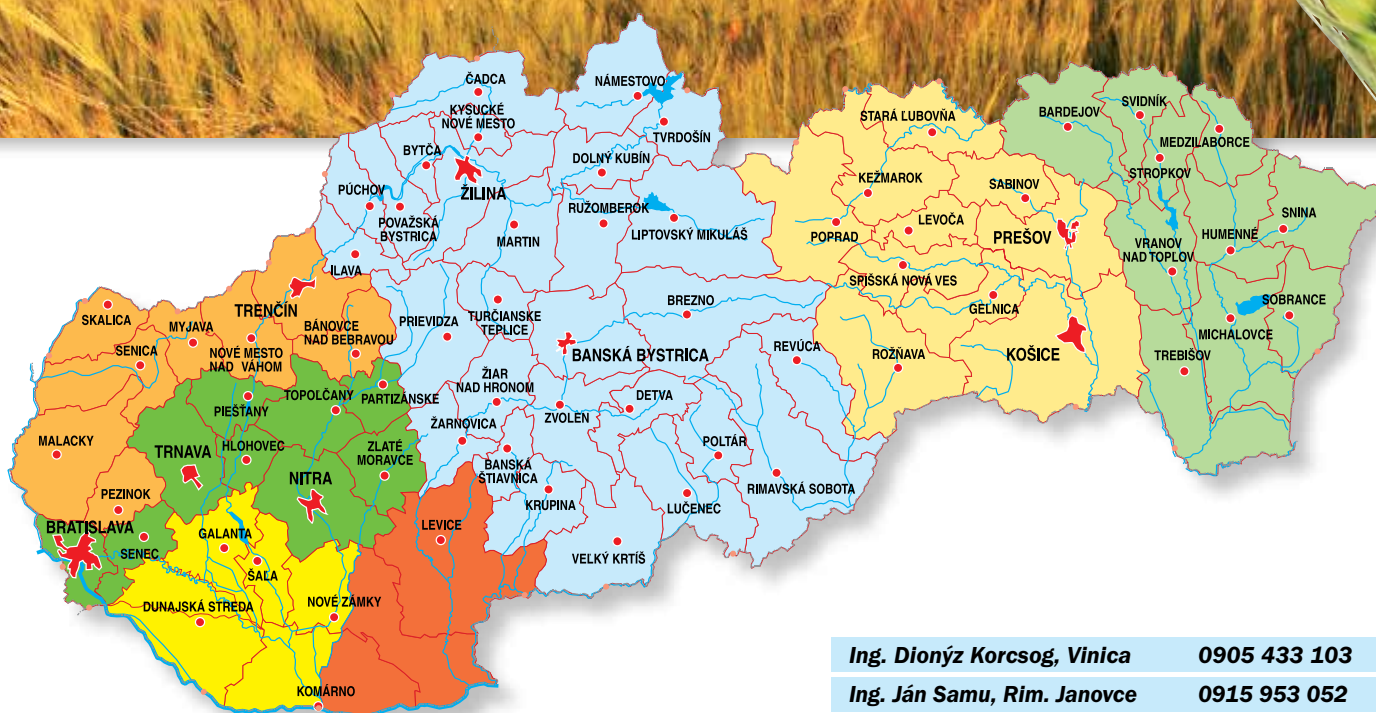
Podielnícke poľnohospodárske družstvo
965 36 Rybany
Predseda: Ing. Jaroslav Jaško
Tel.: +421/ 38/ 7463 714
e-mail: sekretariat@ppdrybany.sk

Sme tu pre Vás...

Chemstar

...už viac ako 25 rokov

- ✓ Poradenstvo a optimalizácia ochrany pestovania rastlín
- ✓ Flexibilná logistika a promptné dodávky osív, pesticídov a hnojív
- ✓ Prefinancovanie základných vstupov rastlinnej výroby
- ✓ Výkup rastlinných komodít
- ✓ Precízne poľnohospodárstvo

CHEMSTAR SLOVAKIA, a.s.,
811 06 BRATISLAVA, Novosvetská 18
tel.: 02 54 41 75 57, fax: 02 54 41 75 59
www.chemstar.sk

Ing. Dionýz Korcsog, Vinica	0905 433 103
Ing. Ján Samu, Rim. Janovce	0915 953 052
Ing. Arpád Selmeczi, Neded	0905 433 107
Marek Čarný, Janovík	0911 402 953
Ing. Roland Vinter, Perín	0907 754 102
Ing. Jozef Svinger, Čakany	0915 757 364
Ing. Vladimír Puškáč, Modra	0917 477 214
Gustáv Bajkai, Čata	0905 433 109

stredisko pre osivá, pesticídy a komodity: VELKÝ MEDER, Železničná 52, tel.: 031 555 15 07, fax: 031 555 14 36
stredisko pre pesticídy a osivá: RIMAVSKÁ SOBOTA, Okružná 116, tel.: 047 501 11 77, fax: 047 501 11 76

Produkcia mlieka v Dolnej Krupej bude pokračovať

Výmera poľnohospodárskej pôdy

2 880 ha

Počet zamestnancov

58

Priemerná ročná úžitkovosť na dojnicu

10 110 litrov

Hospodária v priemyselnom regióne Trnavy a napriek tomu nemajú problém s nedostatkom pracovnej sily v živočíšnej výrobe. V ostatných rokoch dokonca do kolektívu zamestnancov Poľnohospodárskeho družstva Krupá v Dolnej Krupej pribudlo viacero mladých žien. Riaditeľ vysvetľuje, prečo je to tak.

„Najdôležitejšie je si uvedomiť, že ľudia sú najväčším pokladom podniku. Samozrejme, s tými, čo nechcú pracovať a dodržiavať pravidlá, je potrebné sa rozlúčiť. S kolegami, ktorí hľadajú možnosti a stoja za dobrými výsledkami družstva, je potrebné komunikovať s úctou, rešpektom a vytvoriť im dobré pracovné podmienky,“ podčiarkuje riaditeľ Daniel Nádaský.

Aj mladé ženy, ktoré prišli z priemyselných podnikov, si na poľnohospodárstve cenia, že práca pri zvieratách neprináša monotónne sa opakujúcu činnosť, ktorú poznali napríklad z výroby automobilov. Jedna zamestnankyňa družstva, šikovná dojička, kedysi pracovala v Sociálnej poisťovni. A keďže práca s ľuďmi je často tou najťažšou a pritom najviac podceňovanou, rozhodla sa zmeniť vzduch. Dnes sa spolu s ostatnými kolegyňami stará o stádo štyristotrinástich dojníc.

Pracujú na jednej zmene a spolu s riaditeľom družstva sme ich stretli, keď práve odchádzali z ranného dojenia. Bezprostredný rozhovor s prenikavým smiechom žien, na ktorých nebolo poznať skoré ranné vstávanie ani nefahkú prácu pri zvieratách, prerušilo až moje vytiahnutie fotoaparátu. „Hádam by ste nás teraz nefotili! Príďte, keď budeme upravené,“ okríkla autora týchto riadkov jedna zo žien.

Riaditeľovi stihli ešte v chvate povedať, že odchádzajú trochu neskôr, lebo dezinfikovali mliečnicu. „Mrzí ma, že táto práca je často

podceňovaná. Veľmi sa snažíme o to, aby boli naši kolegovia hrdí na to, čo robia. Ošetrovatelia či dojičky musia toho veľa vedieť a byť empatickí. Celý čas aktívne používajú hlavu, sú v strehu, dodržiavajú prísne hygienické opatrenia a disciplínu. Majú byť naoč hrdí,“ myslí si riaditeľ.

Tamojší manažment ešte pred prepuknutím pandémie pravidelne otváral brány svojho podniku žiakom základných škôl z Trnavy i zo samotnej Krupej. Aby deti videli, čo všetko stojí za pohárom čerstvého mlieka či ovocného jogurtu.

„Nemám rád žiadne pátosy, akí sme hrdinovia, že dorábame chleba. Sme len hrdí na to, čo robíme. Každá profesia by mala mať svoju profesionálnu hrdosť. Určite nie sme dôležitejší ako učiteľka v materskej škole alebo upratovačka v atómovej elektrárni,“ hovorí riaditeľ družstva.

V Krupej nevnímajú dobré pracovné podmienky zamestnancov ako frázu, ktorou mnohí zamestnávateľia lákajú budúcich kolegov. Vážne sa zamýšľajú nad tým, ako zlepšiť podmienky ľuďom prostredníctvom investícií. Aktuálne napríklad do ustajňovacích priestorov. Prerábanie starých krávinov nie je ideálna možnosť. Preto sa rozhodli, že do niekoľkých rokov postavia novú maštal' pre 536 dojníc. V súčasnosti prebieha príprava projektu a nákup pozemkov.

Investícia je realizovaná už pod skupinou Agrofert, ktorá do tamojšieho družstva vstúpila v roku 2017. Vtedy sa zmenil aj manažment a podnik začal riadiť Daniel Nádaský, ktorého pracovná história sa od osemdesiatych rokov spája s neďalekým špačinským družstvom.

„Zásadná zmena v štruktúre výroby s príchodom Agrofertu nenastala. Možno len tá, že sme sa začali vo výraznejšej miere orien-

Daniel Nádaský vedie podnik od roku 2017. Dovedy pracoval v neďalekom špačinskom družstve.

tovať na tvrdú pšenicu a pred rokom sme prvý raz pestovali mak,“ vymenúva Daniel Nádaský.

Družstvo v Krupej bolo pritom v minulosti významným pestovateľom maku. Pisali sa osemdesiate roky a makové polia vtedy zaberali výmeru aj dvesto hektárov. Po spoločensko-ekonomických zmenách sa však tradícia postupne prerušila. „Vlani sme mak pestovali po rokoch opäť a prišlo nám šťastie začiatočníka. Dobré prírodné podmienky sa pretavili do výborných úrod,“ konštatuje riaditeľ.

Tento rok bola situácia iná. Mak siali do suchom vyprahnutých pôd, ktoré následne zaliali výdatné zrážky. Lhké semienko maku niekde voda odplavila, inde hlboko ukryla do pôdy. Výsledkom tak je nevyrovnaný porast, ktorý zo 40-hektárovej výmery priniesol podpriemernú úrodu.

Potešila ich však tvrdá pšenica, ktorú majú vysiatu na sedemsto hektároch. Obávali sa, že extrémne horúce a suché počasie, ktoré nastalo s príchodom júna, výrazne odkrojí z jej úrod. „Poľnohospodár musí mať najmä vedomosti a intuíciu. Intuícia sa získava skúsenosťou a informovanosťou. Z môjho pohľadu však v tomto roku padli všetky skúsenosti a poučky, ktoré sme nadobudli na školách, ale aj dlhoročnou praxou. Príroda nás prekvapila úrodami, ktoré očakával na začiatku leta len málokto. Práve to je pekné na poľnohospodárstve, že prináša neustále nové situácie, na ktoré sa nedokážete pripraviť. Nikdy však nemôžete ísť proti prírode,“ uzatvára Daniel Nádaský.

V roku 2020 sa po dlhých rokoch vrátili k pestovaniu maku.

> KONTAKT

Poľnohospodárske družstvo KRUPÁ
v Dolnej Krupej
Družstevná 138/2
919 65 Dolná Krupá
Predseda: BC. Emil Macho
Riaditeľ: Ing. Daniel Nádaský
Tel.: +421/ 33/ 5577 123
e-mail: daniel.nadasky@pdkrupa.sk

V PD Okoč-Sokolec sa dojniciam blýska na lepšie časy

Výmera poľnohospodárskej pôdy	1 697 ha
Počet zamestnancov	50
Počet dojníc	557 ks

Vynikajúce ekonomické výsledky dosahujú už niekoľko rokov po sebe členovia PD Okoč-Sokolec, ktoré je súčasťou skupiny Agropodnik, a.s., Trnava. A aby boli ešte lepší, chcú podporiť novú investíciu, ktorá v poslednom období začala naberať reálne obrysy.

Koncom roka 2020 po dlhšom období príprav vyhlásili súťaž na dodávateľa stavby a technológií pre nový krávin. Veľa času a práce zabral výkup pozemkov pod stavbu, čo vyžadovalo rokovania so 44 majiteľmi, vrátane Slovenskej republiky (Slovenský pozemkový fond). Bolo treba si počkať i na schválenie investície u vedenia Agrofertu a na poskytnutie úveru od banky. Áno, stavbu financujú z vlastných a úverových zdrojov, čakanie na dotačnú výzvu PPA by mohlo znamenať dlhé obdobie neistoty, ktorá by nakoniec nemusela byť korunovaná úspechom. Takto majú moc nad veľkým projektom vo vlastných rukách. Po získaní všetkých súhlasov a povolení sa mohla spustiť samotná realizácia projektu. Našťastie, k tomu došlo v poslednej chvíli, pred prudkým zdražovaním stavebných materiálov, ktorého sme svedkami v posledných mesiacoch. Výber dodávateľa bol ukončený vo februári 2021. Odvtedy ceny stavebných materiálov išli výrazne hore. Len ceny dreva sa zvýšili o 300 percent, takisto aj ostatné materiály. Vysúťažené ceny sú však záväzné a dodávateľ ich musí dodržiavať. Ak sa niečo doobjednáva, je to spôsobom „ber alebo nechaj tak“. Cena platí niekoľko dní, platí sa ihneď. Takisto sa zvyšujú ceny energií, nafty, krmív. Nie je sa teda čo čudovať, že dodáva-

Vedenie PD Okoč – Sokolec pri stavbe novej maštale. Zľava: agronóm Július Fitos, vedúci živočíšnej výroby Milan Blaho, zástupca riaditeľa Štefan Győri, riaditeľ Ing. Róbert Pataki a ekonóm Ing. Vincent Dosztál.

teľská firma sa sťažuje, ale na druhej strane poľnohospodári dúfajú, že sa stavba výrazne nepredraží. Musia si už len usledovať, aby bola dodržaná požadovaná kvalita.

Takáto investícia by mala priniesť lepšiu pohodu pre zvieratá najmä v letnom období. V starých maštaliach dojnice zle znášajú vysoké teploty, znižuje sa aj dojivosť. Teraz v priemere každá dojnica podojí 34-35 litrov mlieka denne. Zlepšia sa aj podmienky pre zamestnancov, ktorých je do živočíšnej výroby čoraz ťažšie získať. Počíta sa aj so znížením materiálových a prevádzkových nákladov, ako aj nákladov na stráženie doterajších stredísk živočíšnej výroby, ktoré v posledných rokoch stúpili najmä v dôsledku víkendových a nočných príplatkov. Ešte dobre, že sa cena mlieka zvýšila a v roku 2020 bola najlepšia za posledné roky. Súviselo to aj s prechodom k novému odberateľovi, ktorý ponúkol zaujímavé ceny. PD Okoč-Sokolec dodáva v priemere viac ako 17 000 litrov mlieka denne, čo predstavovalo za rok 2020 viac ako šesť miliónov litrov.

Ak sa pozrieme aj na ostatné výsledky za rok 2020, vidíme, že bol lepší ako ten predchádzajúci. Na tom mala veľkú zásluhu pšenica, ktorá dala 8,01 tony z hektára, aj kukurica s úrodou 9,11 tony. Pestujú tu aj potravínarsku pšenicu pre známu taliansku firmu Barilla, ktorá má vysoké požiadavky na kvalitu aj presnú odrodovú skladbu, keďže každá odroda má svoje charakteristické vlastnosti, vhodné na výrobu iného produktu. Stredoeurópske podmienky sú teraz vhodnejšie na pestovanie a dosiahnutie žiadanej kvality hlavnej suroviny na výrobu talianskych cestovín. Takto sa už prejavuje postupná zmena klimatických podmienok, aj keď ani u nás počasie nie je spoľahlivé, vždy môže poriadne zamiešať karty.

Dôležitou plodinou je tu aj slnečnica, ktorú pestujú na 228 ha. V aktuálnej sezóne sa síce hlavne zo začiatku roka dosť vytrápila, najprv bolo chladno, potom dlho sucho. Ešte v apríli bola maličká, ale napriek všetkému sa ukazuje veľmi dobre. Chýba však prípravok na desikáciu, ktorý bol zakázaný, a tak poľnohospodári musia čakať, kým vyschne sama. To však odsúva zber na neskoršie obdobie a následne mešká príprava pôdy pod pšenicu a jej sejbu.

Téma opakujúca sa v mnohých podnikoch, sú škody, ktoré v porastoch spôsobuje divá zver. „Pracujem v poľnohospodárstve 40 rokov, ale toto sme ešte nezažili. Rozmnožila sa tu srnčia a diviacia zver a robia veľké škody,“ hovorí Štefan Győri, zástupca riaditeľa podniku. Agronóm Július Fitos ho dopĺňa: „Kukuricu sme museli opakovane zasívať. Spísali sme síce s poľovníkmi zápisnicu, ale náhrady sa od nich nedočkáme.“ Riaditeľ podniku Ing. Róbert Pataki upresňuje: „Mohli by sme to dať na súd, ktorý by im uložil, aby zaplatili. Ale to je veľmi dlhá cesta. Musíte dokázať súdu, že ste spolupracovali, že sa urobili opatrenia, znalec musí vyčíslit škody, všetko musí byť zaznamenané a jednoznačné. Je to veľa byrokracie a nakoniec z náhrady škody nič nebude a pohneváte si všetkých naokolo. Skúšali sme rôzne opatrenia, rôzne plašiče alebo feromóny, ale nič nefunguje. Keď je zver premnožená a hladná, prekoná všetko. Škoda, že si v tomto neberieme príklad z iných krajín, kde ten, kto na pôde hospodári, je aj poľovníkom. Udržiava podľa zákonov na svojich poliach stav zveri. U nás je to naopak. My pre zver vypestujeme krmivo a na konci roka vykážeme nižšie úrody a nižšie tržby.“

Slnečnica je tento rok nižšia ako obvykle, dôležité však je, aká bude kvalita semena, hovorí agronóm Július Fitos.

> KONTAKT

Poľnohospodárske družstvo
Okoč-Sokolec
Hlavná ul. 716
930 28 Okoč
Konateľ: Bc. Emil Macho – predseda
Výkonný riaditeľ: Ing. Róbert Pataki
Mobil: +421/ 905 228 540

Stavba rastie každým dňom, čoskoro v nej nájde nový domov 440 dojníc.

Aj sny sa môžu v **PPD Prašice** splniť

Výmera poľnohospodárskej pôdy

4 150 ha

Produktivita z pridanej hodnoty na pracovníka

19 082 eur

Peter Čaniga (vľavo), Marian Fodora a Marian Cikatricis (vpravo) si zvykli riadiť chod družstva spoločne.

V katastroch štrnástich obcí hospodári pod pohorím Tribeč PPD Prašice so sídlom v Jacovciach. Pre toto družstvo bol pandemický rok 2020 v úrodách uspokojivý. Predseda Marian Cikatricis jedným dychom dodáva, že problémy sa dali za pochodu vyriešiť. Najviac sa obávali, ako to postihne živočíšnu výrobu, kde sa musia ľudia starať o zvieratá a dojiť kravy denne. „Na začiatku pandémie sme chystali aj ubytovanie. Rátali sme s tým, že možno budú musieť ošetrovať zvieratá v družstve prespávať. Chystali sme aj karanténne miestnosti pre prípad, že by sme ich potrebovali. Naše obavy boli zbytočné, nepotrebovali sme ani ubytovanie, ani karanténne miestnosti. Zato sme za rok investovali 11-tisíc eur na dezinfekčné prostriedky, na rúška, lieky, vitamíny C, D3 a zinkomoratátom.“

V družstve nemuseli ani znížiť výrobu, lebo nedodávajú tovar priamo do obchodnej siete. Majú len jednu predajňu, v ktorej predávajú vlastné krmné zmesi pre dojnice, jalovice, pre hovädzí dobytok vo výkrme, pre teľatá, ošipané, prasnice, nosnice, pštrosy, králiky, kone a ďalšie podľa požiadaviek odberateľa. A táto predajňa bola pri dodržaní všetkých potrebných opatrení stále otvorená. Okrem živočíšnej výroby to bolo druhé rizikové pracovisko, ale zvládli to všetko bez problémov.

Jedným z výrobných

odvetví družstva je chov brojlerov v jednorazovom zástave 70-tisíc kusov na farmách v Tvrdomesticiach a v Tesároch. Zároveň vlastnými krmnými zmesami vykrmia ďalších 140-tisíc brojlerov v jednorazovom zástave na dvoch farmách HSH Nitra (v Žabokrechoch a v Prázdňovciach). Brojlery dodávajú do HSH Nitra. Ročne celkom 733 ton.

Ďalším podstatným výrobným programom je chov tisíc kusov hovädzieho dobytku na troch farmách. Na mlieko aj na jalovice chovné a mäso. Od 550 dojnic slovenského strakatého plemena a holštajin-

Mladá zooteknička na farme vo Velušovciach Romana Herdová miluje zvieratá a tvrdí: „Inak by som s nimi nemohla pracovať.“

sko-frízskeho predali takmer päť miliónov litrov mlieka do bratislavského RAJA prostredníctvom obdobytového družstva Západ, ktoré vytvorili s ďalšími družstvami v regióne. Potešilo ich, že už v novembri 2020 splnili výrobu mlieka podľa svojich predstáv. Podpísala sa pod to dôkladná starostlivosť o dojnice, ktoré im dali viac a kvalitnejšie mlieko ako predpokladali. „Dalo by sa však vyrábať ešte efektívnejšie, keby mali zvieratá lepšiu pohodu ako v zastaraných maštaliach zo 70. – 80. rokov minulého storočia,“ konštatuje predseda. Mladučká zooteknička z farmy vo Velušovciach Ing. Romana Herdová už dnes snívá o novej maštali s výbehmi pre zvieratá. „To by bolo radosť byť v takom pracovnom prostredí so zvieratami. Som tu len čosi vyše roka, ale prirástli mi k srdcu, aj keď som vyštudovala udržateľné poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka na nitrianskej SPU. Učím sa však starať o zvieratá od skúsených ošetrovateľov a vytvorili sme výborný tím,“ hovorí.

K poľnohospodárstvu mala aj s bratom blízko od malička. Často trávili dni s babkou a dedkom v družstve. Vlni obaja omladili tamjšie osadenstvo a spolu s nimi prišli ďalší štyria mladí ľudia.

Pred velušovskou farmou dojnic spočinie zrak na novučičkom mliečnom automate. Starý už doslúžil a ľudia z okolitých obcí si žiadali kupovať čerstvé kravské mlieko. „Vlni sme ho teda nahradili,“ informuje predseda a dodáva: „Cez automat predáme 60-tisíc litrov mlieka za rok. Tržby nás síce nevytrhnú, ale spokojnosť občanov v obciach je úžasná.“

Investície v družstve nezahľávajú. Vlni dokončili linku na pozberovú úpravu obilia vo Veľkých Bedzanoch. „Mala byť hotová pred žatvou, ale pandémia nám zamiešala karty,“ tvrdí výrobný riaditeľ Ing. Marian Fodora. „Problematické bolo dostať počas lockdownu cez hranice Čechov, ktorí ju mali zmontovať. Technický riaditeľ Ing. Peter Čaniga ho dopĺňa: „Nabehali sme sa, kým sme vybavili pre nich výnimky a napokon sme stihli záver žatvy.“ Podľa neho sen mladučkej zootekničky z Velušoviec nie je až taký nereálny, aj keď je realizácia v nedohľadne. „Projekt rekonštrukcie maštale s modernými technológiami pripravujeme, rozrobený je aj projekt na chov brojlerov. Čakáme, aby vyšli výzvy.“ Kedy to bude, nikto nevie. Ale výzvy ich nezaskočia. Budú pripravení. Aby mohli družstvo rozvíjať. „Sme presvedčení, že je na čom stavať. Družstvo je ekonomicky stabilné a má svoje miesto na trhu,“ konštatuje Marian Cikatricis.

> KONTAKT

PPD Prašice

Májová 65

956 21 Jacovce

Predseda: Marian Cikatricis

Tel.: +421/ 38/ 5361 333

Mobil: +421/ 903 729 038

e-mail: ppdprasice@ppdprasice.sk

www.ppdprasice.sk

V Poľnohospodári Nové Zámky mlieko i ovocie nad očakávania

Výmera ornej pôdy	3 972 ha
Výmera sádov a viníc	47 ha
Počet zamestnancov	100
Zisk	162 000 eur

Spoločenosť Poľnohospodár Nové Zámky, a.s., sa zaoberá rastlinnou, živočíšnou a špeciálnou rastlinnou výrobou v katastrálnych územiach Nových Zámkov a Bánova. V rastlinnej výrobe sa venuje najmä obilninám, olejninám či krmovinám. V živočíšnej výrobe sa orientuje na chov kráv s trhovou produkciou mlieka a príležitostne aj na chov mäsového dobytku. V ovocinárstve je to pestovanie jablák, broskýň, sliviek, hrozna a liečivých rastlín.

Sledovaný rok 2020 hodnotia hospodári ako priemerný. „Boli sme svedkami nielen prudkého striedania vysokých a nízkych teplôt, ale aj nerovnomerného rozloženia zrážok počas roka. Veľmi suchú jar vystriedala veľmi daždivá jeseň,“ hovorí generálny riaditeľ Marek Šimunek a pripomína, že v apríli a máji nepršalo a prvé zrážky prišli až okolo desiateho júna. Táto situácia ovplyvnila vzhádzanie takmer všetkých plodín. „Málo účinné boli aj ďalšie agrotechnické zásahy, ktoré sa bežne nepoužívajú ako valcovanie po sejbě, čím sme chceli podporiť vzhádzanie,“ dodáva. „Závlahy sme sústredili na plochy s hroznou kukuricou, kde reálne hrozilo, že sa nedosiahne synchronizácia medzi otcovskými a materskými rastlinami, čo zabrzdí opelenie. V čase klasenia sme ešte zavlažili pšenicu na 66 hektároch.“

Na jeseň boli zrážky až štvornásobné v porovnaní s priemerom, čo spôsobovalo problémy najmä pri zbere plodín a sejbě ozimín. Siat začali v Nových Zámkoch v septembri a skončili až v polovici novembra. Z tradičných poľných plodín pestujú najmä pšenicu potravinársku, pšenicu tvrdú, jačmeň ozimný i jarný, repku a kukuricu, ale majú aj raž, slnečnicu a cukrovú repu. Tak isto dorábajú plodiny na zabezpečenie krmovín pre vlastnú živočíšnu výrobu. Dlhodobu sa venujú osivárskemu programu, a to pri kukurici, hrachu a pšenici.

Zastúpená je aj divízia pestovania ovocia, hrozna a liečivých rastlín. Jablonoňový sad

má takmer 18 hektárov a jeho úrodu sčasti poznačil mráz, preto museli väčšiu časť produkcie predávať ako II. a III. triedu. Celková úroda 1 171 ton splnila očakávania na viac ako 150 percent. Rovnako dobre dopadla aj úroda broskýň, vyše 73 ton sa urodilo na 8,50 hektároch, čo bolo dvojnásobok plánu. Slivky boli najviac postihnuté jarnými mrazmi, keď sa urodilo len necelých 24 ton. Časť úrody z ovocia sa použila na výrobu ovocných destilátov a štiav. Hrozno pozberali v objeme takmer sto ton, pričom 86 ton predali, a zvyšok si ponechali na výrobu vlastného vína. Potešilo ich aj stolové hrozno na výmere pol hektára. Pokusne sa snažia už niekoľko rokov pestovať aj medovku, ktorej vyrobili vyše sedem ton a jej úrodu sa darí postupne každý rok zvyšovať.

Produkty z tejto divízie sa snažia realizovať prostredníctvom vlastnej predajne. V minulosti mali až tri, no dve boli nerentabilné. Aj to poukazuje na to, ako náročné a dôležité je nielen dopestovať či vyrobiť, ale najmä dobre predat.

Ako nám ďalej povedali novozámockí poľnohospodári, chov dojníc sa v roku 2020 rozširoval podľa predpokladov. Umožnilo to neustále zlepšovanie podmienok pre zvieratá a modernizácia farmy v Bánove. Počet dojníc v tomto roku prekročil osemsto a postupne by sa mal podľa plánu zvyšovať na 820, ďalší rok na 850 kusov. Či to tak reálne bude, ukáže budúcnosť. Nemalú úlohu pritom určite zohrá aj podpora zo strany štátu a nastavenie priaznivejšieho podnikateľského prostredia. Rok 2020 však ukázal pozitíva a nárast produkcie mlieka. „Prekonali sme osemmiliónovú hranicu a medziročne stúpila produkcia o viac ako 300-tisíc litrov mlieka,“ tvrdí Marek Šimunek a bude rád, ak sa očakávané rozširovanie podarí naplniť podľa scenára aj v ďalších rokoch. Ak sa pozrieme do výnosov spoločnosti, najviac sa k plánu priblížili pri predaji mlieka a komodít z rastlinnej výroby.

Poľnohospodár Nové Zámky je firma,

„Ak chceme prilákať do poľnohospodárstva mladých ľudí, musíme sa orientovať na moderné technológie, aj keď je to finančne veľmi náročné,“ hovorí predseda predstavenstva a generálny riaditeľ Ing. Marek Šimunek.

ktorá každoročne investuje výraznú časť výnosov do obnovy techniky. Na ochranu piatich stredísk najmä v noci bol dôležitý nákup kamerového systému. V spoločnosti dokončujú aj rekonštrukciu pozberovej linky. „Zrekonštruovali sme spevnené plochy a komunikácie sušičky, sklad obilia pri sušičke. Štyristopäťdesiat tisíc eur stálo len dokončenie technológie sušenia. Popritom sme zrekonštruovali príjem, expedíciu a skladové kapacity. Ak chceme prilákať do poľnohospodárstva mladých ľudí, musíme sa orientovať na moderné technológie, ktoré nám uľahčujú prácu a skvalitňujú pracovné prostredie, aj keď je to finančne veľmi náročné,“ zdôrazňuje Marek Šimunek. Aj nároky na podmienky nájmu ornej pôdy sú čoraz vyššie. Preto sa firma zamerala v posledných rokoch na nákup pôdy v lokalitách, ktoré obhospodaruje, vysvetľuje obchodný riaditeľ Juraj Hatala.

V budúcnosti chcú pokračovať v modernizácii a inovatívnych trendoch. Inšpirovať sa chcú najlepšími domácimi, ale i zahraničnými podnikmi a uberať sa smerom na precízne poľnohospodárstvo, postupy na zadržiavanie vody v krajine či vyspelé technológie na šetrenie zdrojov. Je škoda, že sa spoločensky nedoceníl prínos investícií pre poľnohospodárov do BPS či fotovoltiky na strechách budov, ktoré by znamenali stabilitu a lepšie využili vlastných zdrojov.

> KONTAKT

Poľnohospodár Nové Zámky, a.s.
Komjatická 67
940 85 Nové Zámky
Predseda predstavenstva
a generálny riaditeľ:
Ing. Marek Šimunek
Obchodný riaditeľ: Ing. Juraj Hatala
Tel.: +421/ 35/ 6428 314
e-mail: polno@polno.sk

V maštaliach čoraz častejšie vítajú aj deti – nielen zo ZŠ v Bánove. Spolupráca poľnohospodárskeho podniku s obyvateľmi obce sa často podceňuje.

V Novogale dúfajú, že sa z bludného kruhu podarí vystúpiť

Počet zamestnancov	149
Zisk po zdanení	66 262 eur
Tržby	17 184 000 eur
Produktivita práce na pracovníka	115 335 eur

Konzumné slepačie vajcia s logom Novogalu a Ovogalu Dvory nad Žitavou sa stali asi najbežnejšou značkou v našich obchodoch. Je to logické, veď je to najväčší producent na Slovensku, ktorý sa blíži k jubilejnej šesťdesiatke s ročnou produkciou zhruba 180 miliónov vajec. Či to tak bude aj o niekoľko rokov, nie je však také isté, pripomína riaditeľ spoločnosti Ladislav Birčák.

Kým pred viacerými rokmi sa žiadali obohatené klieťky, dnes podnik najviac trápí, ako zafinancovať (tentoraz) požiadavku obchodníkov – do konca roku 2025 vymeniť klieťky za voliéry. Zatiaľ sa to v Novogale podarilo na štvrtinu. A hoci staršia technológia by bola ešte použiteľná, ak chcú dodávať, musia sa tomuto trendu prispôbiť. Novogal však možno bude ťahať za kratší koniec povrazu, keď zahraniční obchodníci majú v domovských krajinách prebytok slepačích vajec a obchody na Slovensku radšej kladú polená pod nohy domácim producentom len preto, aby im neustále znižovali nákupnú cenu. Výrobné náklady sú aj tak vyššie ako cena pre obchodné reťazce. Ladislav Birčák pripomína, že takouto praxou trpia nielen producenti. Logicky klesá aj sebestačnosť Slovenska so slepačimi vajcami. Tá sa za posledné roky znížila o 15 percent

Novogal má šesť prevádzok – v Dvoroch nad Žitavou, Dubníku, Dolnej Seči a dve v Leviciach (okrem slepačích vajec produkuje aj brojlerové mäso v množstve 3 500 ton ročne). Nateraz sa podarilo vymeniť technológiu v desiatich nosnicových halách zo 40. Problém je aj vlastné financovanie, lebo bankové úvery zaťažujú firmu na ďalších desať rokov. „Na Slovensku doteraz nie je žiadna podpora podnikov na výmenu technológií, kým v zahraničí podporujú v tomto procese producentov ich vlastné štáty až do výšky 55

percent. Nie sú k dispozícii ani prostriedky zo zdrojov EÚ, ako to bolo pri výmene klieťkového chovu za obohatené klieťky,“ upozorňuje Ladislav Birčák. Má hlavu v smútku, keďže chýbajú prostriedky na rýchlejšiu výmenu obohatených klieťok za voliery. Ak by peniaze aj boli, nemožno prerábať viac ako 10 percent kapacity klieťok, aby sa nanarúšili zazmluvnené dodávky. Navyše priemerná doba čakania na novú technológiu po podpise objednávky je niekoľko mesiacov. Paradoxné je, že drahá technológia, ktorú zaplatila EÚ, je v polovici svojej životnosti, a tak by mohla ešte slúžiť niekoľko rokov. Namiesto toho ju likvidujeme a bez legislatívnej opory v EÚ obchodné reťazce tlačia na rýchlo zmeny chovov na voliery.

Aby toho nebolo málo, postupne sa ukazujú aj ekonomické limity volieryových chovov. Kým v pôvodných obohatených klieťkach produkovovalo v čistej podobe zhruba 15-tisíc nosníc, v nových je zredukovaná hustota o 20 percent. Volieryový chov znamená voľný pohyb nosníc po maštali i zvýšenú spotrebu krmiva. Voľná voliéra je aj živnou bázou pre kanibalizmus sliepok, značné sú aj straty z väčšieho množstva znosených vajec vo voľnom priestore. Tie by boli použiteľné, no je problém nájsť brigádnikov, ktorí by v takomto prostredí plnom amoniaku pracovali. „Je zaujímavé, že kým aj zástancovia ekológie tlačili na zmeny podmienok chovu nosníc, súčasná vysoká chorobnosť a úmrtnosť jedincov v takýchto chovoch, ich už príliš nezaujímajú. Ani kupovanie vyradených nosníc. Niektorí špekulanti totiž ich preperia (trýznenie hladom sa považuje za týranie zvierat) a zrazu „produkujú“ vajcia v pomyselných biokvalite za oveľa nižšiu cenu ako v Rakúsku,“ pohoršuje sa L. Birčák a pripomína, že Novogal produkuje top kvalitu,

Riaditeľ Novogalu Ladislav Birčák pripomína, že neustále inovujú aj grafickú stránku obalov – aby spotrebiteľovi priniesli čo najviac informácií o produkte.

ktorá je zabezpečená dôležitými kontrolnými reťazcami – od kvalitného krmiva (použitá sója má napríklad certifikát GMO free), cez jednotlivé zložky zvozu vajec z hál (bez dotyku pracovníka s produktom), prvotriedne uskladňovanie až po výsledovateľnosť všetkých článkov reťazca.

Chov hydiny, špeciálne dorábanie konzumných slepačích vajec, sa na Slovensku dostalo na rázcestie, a to nie vinou chovateľov. Napriek tomu tieto problémy, v Novogale zatiaľ zvládajú, aj keď im nijako nepomáha ani vláda. A to nehovoríme o opakujúcej sa hrozbe vtáčej chrípky a špekulácií malých firiem v dorábaní a označovaní vajec. „Ročne aj šesťkrát chovatelia dostávajú zákaz vypúšťania nosníc. Napriek tomu spotrebiteľ si od takýchto producentov kupuje vajcia s označením 1, čo znamená voľnovýbehový chov. Pritom to, že nosnica niekedy aj pol roka denné svetlo ani voľný výbeh nevidela, už nikto nerieši. Ani kontrolné orgány, ani reťazce, ani ochranári,“ tvrdí L. Birčák a predpokladá, že prípadov takéhoto označovania vajec bude isto pribúdať najmä u producentov s nejasným pozadím a rovnako aj na vajciach dovážaných z Poľska. „Z tejto krajiny deklarujú, že chovajú 85 percent nosníc v klieťkach. Ako teda chcú onedlho dodávať vajcia z podstielkových chovov?“

Z tejto problematickej situácie by azda slovenských producentov vytrhol zásah agrozortu. Ale ten, zatiaľ, zdá sa, nekoná. O niekoľko rokov však už môže byť neskoro.

> KONTAKT

Novogal, a.s.
Hlboká cesta 1421
941 31 Dvory nad Žitavou
Riaditeľ: Ing. Ladislav Birčák
Tel./fax: +421/ 35/ 6484 291-3
Mobil: +421/ 903 563 057
e-mail: bircak@novogal.sk
www.novogal.sk, www.vajce.eu

Volieryový chov znamená voľný pohyb nosníc po maštali. Prináša to zvýšenú spotrebu krmiva. Voľná voliéra je tiež živnou bázou pre kanibalizmus sliepok a prináša straty aj z väčšieho množstva znosených vajec vo voľnom priestore.

Ani pandémie nepoložila **PD Hlohovec** na kolena

Výmera poľnohospodárskej pôdy

3 700 ha

Výnosy

12,5 mil. eur

Počet zamestnancov

180

Predseda družstva Ing. Anton Cebo aj v záplave administratívnej roboty dodržiava prísne hygienické pravidlá.

Pandémia koronavírusu zaskočila aj družstevníkov v Hlohovci, ale zvládajú ju so ctou. „Ešte síce nie je koniec všetkým trampotám, ale zatiaľ sme prežili,“ vystižne pomenoval reálnu situáciu predseda družstva Ing. Anton Cebo a pokračoval: „Dosiahli sme zisk, i keď o polovicu nižší ako predchádzajúci rok. Začiatkom roka 2020 sa napríklad cena za kilogram živej jatočnej ošípanej pohybovala okolo 1,5 eura, tak sa naši zooložníci rozhodli nakúpiť dostatok odstaviť vo vidine dobrého zisku. Odstavčatá však stáli viac ako zvyčajne. Krmili sme ich, oni rástli a v čase jatočnej zrelosti postihla celý svet pandémia koronavírusu. A lockdown zatvoril dvere našich hlavných odberateľov mäsa a mäsových výrobkov na niekoľko mesiacov. Školy, reštaurácie aj menšie predajne mäsa náš tovar nepotrebovali.“

Vedúci bitúnku František Pallay predsedu doplnil: „Situácia bola zložitá najmä preto, že všetky ošípané a býky chováme len pre potrebu vlastného bitúnku a výroby mäsových výrobkov v Kľačanoch. Výrobu sme však museli znížiť o pätinu.“ Bolo treba riešiť problém, kam s jatočnými zvieratami. A v družstve sa vynasli. Ponúkli jatočné ošípané aj polovičky na predaj a ľudia prejavili záujem. Jatočné zvieratá teda nevyšli nazmar, ale družstevníci za ne získali menej peňazí, než keby ich zúročili prostredníctvom vlastnej mäsovej výroby. Napriek rozumnému riešeniu aktuálnej situácie ošípané napokon predsa len vytvorili stratu.

Ani mlieko Hlohovčanom nerobí radosť. Hoci má vysokú kvalitu, za ktorú by sa mal rozumný mliekar doslova biť a dobre zaplatiť. Lenže na Slovensku je všetko inak. Hovädzí holštajnsky dobytok (1 323 kusov) družstevníci totiž nechovajú len na mäso. V Sasinkove majú 510 dojníc, o ktoré sa museli postarať

aj v čase pandémie koronavírusu. Niektorých ošetrovateľov a dojičky položila choroba na čas do postele, iní v rodine museli zostať v karanténe. A opäť bolo treba riešiť problém. Kto bude kŕmiť, ošetrovať a dojiť zvieratá? Bývalé dojičky – dôchodkyne totiž už nedokážu obsluhovať moderné technológie.

Stále ešte vyrábame o pätinu menej mäsových výrobkov ako pred pandemiou, hovorí vedúci bitúnku František Pallay.

Zvyčajne zaskočili predtým za chorých ľudí zo živočíšnej výroby. Samotní ošetrovatelia však prišli s návrhom, že sami budú zaskakovať za chorých kolegov či tých v karanténe. A kým za normálnych okolností bol režim ich služieb – 24 hodín v práci a vzápätí 2 dni voľno, počas pandémie strávili so zvieratami aj tri dni za sebou. Dojnice sa im za starostlivosť odvdáčili vysokou úžitkovosťou. V roku 2020 napriek zložitému obdobiu sa

spomedzi 200 fariem holštajnskeho dobytku z celého Slovenska umiestnili na 9. mieste. Každá dojnica dala priemerne po 11,5-tisíc kilogramov vysoko kvalitného mlieka za rok. Napriek tomu družstvo dosahuje pri jeho výrobe nulový zisk. Vysoké úžitkovosti aj kvalite však podriaďujú kŕmnu dávku a jej kvalitu. Viac ako 75 percent kŕmnej dávky si dorobia sami (objemové krmivá, lucernovú senáž, kukuričnú siláž, jadro – zrnó, robia si sami aj kŕmne zmesi). Aj to je rozumné riešenie, ktoré ráta so speňažovaním veľkej časti rastlinnej výroby cez mäso, mäsové výrobky a mlieko. Kupujú len výživové doplnky, vitamínové koncentráty, minerály a sóju. Sója (z dovozu, lebo Slováci jej pestovanie len obnovujú) je teraz takmer dvakrát tak drahá ako pred pandemiou.

Hlohovecké družstvo je klasickým poľnohospodárskym podnikom, ktorý sa niekoľko rokov umiestňuje v tabuľke TOP 100 firiem na Slovensku. Výrobu operatívne podriaďuje reálnej situácii. Aj v strojárskych produkciách, ktorej sa nevzdalo. Jeho sejačky PNEUSEJ poznajú poľnohospodári aj za hranicami Slovenska. A je o ne stále záujem. Dokonca sa mierne zvýšil. V poslednom čase pribudla k nim aj výroba strojárskych komponentov. Náhradné dielce na mechanizmy poľnohospodárstva vždy potrebuje.

Čím sa družstevníci môžu naozaj pochváliť, je vzťah ľudí k robote. Predseda Anton Cebo to vyjadruje takto: „Počas pandémie sa ukázalo, že ľudia firme veria a boli solidárni pri riešení problémov. Vtedy sme sa iba s úsmevom poďakovali každému, kto prejavil iniciatívu či ochotu potiahnuť za kolegov. Ale zohľadnili sme to aspoň čiastočne v konco-ročných odmenách. Za solidárnosť s firmou, so zvieratami, za ochotu potiahnuť za kolegov. Aby pandémia nepoložila družstvo na kolena.“

> KONTAKT

PD Hlohovec
Nitrianska 109
920 12 Hlohovec
Predseda: Ing. Anton Cebo
Te.: +421/ 33/ 7351 225
pdhlohovec@pdhlohovec.sk
www.pdhlohovec.sk
www.pneusej.sk

Kvalitné siláže sú v družstve zárukou vysokej úžitkovosti zvierat.

Ján Jelen: žatva doby digitálnej roľníka (ne)mení

Výmera poľnohospodárskej pôdy	527 ha
Celkové príjmy	913 906 eur
Zisk	42 648 eur
Počet stálych pracovníkov	5
Produktivita práce na pracovníka	152 317 eur

Kedy sa pred desaťtisíc rokmi v dobe bronzovej z lovcov a zberačov semien stali roľníci, zmenili život na celej planéte. Keď na prelome storočí chlapci informatiči zo Silicon Valley zosieťovali pomocou internetu celú zemeguľu, opäť radikálne zmenili parametre existencie ľudstva. Zápas o obilné zrnko, prazák ľudskej potravy, sa zmenil na technologické dobrodružstvo.

Farmár Ján Jelen z Novej Dediny pri Leviciach má za sebou niekoľko obchodných rokov. Z vrečka vytiahne mobil, aby si preveril, ako sa darí osádke jeho žatevnej linky. Na obrazovke sa rozsvieti správa z kombajnu a centrály komárňanskeho Agroservisu: pšenica sype v tejto chvíli 7,48 tony zrna priemerne z hektára.

Ján Jelen, ktorý s manželkou Magdou začal budovať rodinnú farmu pred 30 rokmi, hovorí, že spolu s ďalšími poľnohospodármi sú priamymi účastníkmi permanentnej technologicko-revolúcie. Smeje sa nad prežívajúcou predstavou, kto zosobňuje poľnohospodára – traktorista v uprášených montérkach alebo tetuška v zástere a gumákoch tmoliaca sa okolo kráv.

Farmy a polia pritom už dávno ovládli stroje novej generácie, ktoré sú vybavené počítačmi, kamerami, družicovými systémami, senzormi, superpresnými tryskami a jemnými robotickými rukami. Vrhajú nový pohľad na živé biologické procesy odohrávajúce sa v pôde, rastlinách a zvieratách. Nepretržitý tok informácií umožňuje vzdelanému hospodárovi precizovať pestovanie plodín a chov zvierat. Mobil mu vyhadzuje údaje za každú parcelu i v súčte za všetky, roztriedi úrodu podľa plodín. Z údajov farmár vidí odchýlky na každom hone. Po žatve si nechá urobiť cielene rozbery pôdy a dá jej toľko živín, koľko rastliny dokážu skonzumovať a premeniť na zrnko najvyššej kvality.

Pred tridsiatimi rokmi bol mladý poľnohospodár otcom malých detí, teraz už má vnúčatá. Najstaršia dcéra Andrea vyštudovala manažment a jej manžel informatiku, ktorého systém presného poľnohospodárstva tiež prekvapil a zaujal. Syn vyštudoval programovanie, najmladšia dcéra bude lekárka. Keď sa rodina zide, pretriasa sa rodinný biznis z pohľadu nárokov generácie mileniálov. Je to pokolenie, ktoré chce zdravo žiť, mať istotu, že potraviny sú zdravé a prácu berie ako zábavu i výzvu zároveň. Keď sa v súvislosti s poľnohospodárstvom spomenie výživa a ochrana rastlín, mnohí znervózňujú v obave, že pôda je presýtená veľkými dávkami priemyselných hnojív a pesticídov. Najradšej by sa vrátili do doby bronzovej.

Ibaže tadiaľto cesta nevedie. Štyri milióny ton zrna pšenice, jačmeňa, kukurice, sóje

sa nedá na Slovensku dorobiť v záhradkách, zrnoviny celkom prirodzene potrebujú veľké lány. Farmár z Novej Dediny ukazuje, ako dosiahnuť, aby obilie bolo bez akýchkoľvek reziduí. Jeho záhrada, za ktorou rastie slnečnica, je plná včiel.

Vyštudovaný inžinier mechanizátor systematicky modernizoval strojový park. Jeho traktory, sejačky, rozhadzovače hnojív a kombajn sú vybavené družicovými systémami a senzormi, ktoré snímajú a skúmajú pole na základe najnovších pestovateľských programov. A keďže stroje majú presné dávkovanie hnojív či ochranných látok, môže farmár precízne dávkovať výživu plodín i liečbu proti chorobám či škodcom rastlín.

Farmár 21. storočia musí byť všestranne vzdelaný človek vyznajúci sa v pôde, rastlinách, zvieratách, v kolobehu živín, obsluhu strojov. A k tomu ešte aj dobrý obchodník. Dve či tri stredné poľnohospodárske školy na Slovensku už nepripravujú traktoristov, ale agromechanikov, akýchsi novodobých agroastronautov ovládajúcich nie vesmírne, ale poľné koráby.

Jelenov syn Marek vyštudoval informatiku, ktorá je krvou celého moderného systému hospodárenia na pôde. Všetky informácie o poľnohospodárstve sa digitalizujú, kto ich vie analyzovať, je hospodárnejší, efektívnejší agrobiznisman, vyrába kvalitnejšie, viac, má nižšie náklady. Prosperuje. A Jelenova farma patrí už roky k najlepším na Slovensku.

Za sebou má ťažký poľnohospodársky rok, ale úrody sú nad očakávanie veľmi dob-

Farmár Ján Jelen sa teší z dobrej úrody pšenice.

ré. Ozimný jačmeň mu dal z hektára priemerne po 8,3 tony, jarný sedem ton a takáto sa tesne pred žatevným finále črtala aj úroda pšenice. Počasie sa pritom tohto roku zahrávalo s Jelenom rovnako ako s ostatnými poľnohospodármi.

Ján Jelen sa do žatvy pustil s jedným jediným zato supermoderným kombajnom. Dva staršie stroje predal a stavil na posledný výdobytok techniky, ktorým uzavrel informačno-technologickú linku. Jeho najnovší kombajn s lištou so záberom 7,6 metra má dostatočný výkon, denne zožne zrnko z 30 až 35 hektárov. Pracuje čisto a zároveň dáva potrebné informácie, čo urobiť pre stabilizáciu úrody do budúcnosti.

Na otázku, ako si hrdina nášho príbehu poradil s výkyvmi počasia, odvetí, že už tridsať rokov obohacuje pôdu o rastlinné zvyšky, vďaka čomu lepšie hospodári s vlhkosťou. Bonita hektára pôdy z katastra Novej Dediny vyjadrená ešte v korunách sa pohybuje na úrovni od 36- až po 65-tisíc. Nie je to niva. Hrona z okolia Kalnej nad Hronom až po jeho ústie do Dunaja, kde bonita pôdy dosahuje 100- až 120-tisíc korún na hektár. Lenže v priebehu troch desaťročí Ján Jelen do takej miery obohatil pôdu o organickú humusovú zložku, že sa dotiahol úrodami na úroveň hospodárov z nívných pôd.

Na chvíľu sa hospodár pristaví pri hnojení. Na jačmeni vysvetlí, že ho v čase vlahovej núdze niekoľko ráz malými dávkami prikrmil tekutou výživou na listy a tým dosiahol bohatší koreňový systém. Moderné dávkovače pracujú s presnosťou umožňujúcou dať rastline len toľko, čo potrebuje a s úžitkom pre seba i človeka spotrebuje. „Dobrý hospodár nerobí chemoterapiu, ale homeopatiu,“ odkazuje Jelen tým, čo si myslia, že spása poľnohospodárstva je v motyke.

> KONTAKT

Ján Jelen
939 25 Nová Dedina
Mobil: 421/ 903 658 872
e-mail: jnjelen@gmail.com

S manželkou Magdou začali budovať rodinnú farmu pred 30 rokmi.

Farma Nemešany ponúka chutné zemiaky aj menej tradičné plodiny

Výmera poľnohospodárskej pôdy	426,51 ha
Počet stálych pracovníkov	6
Tržby	405 173 eur
Zisk po zdanení	20 533 eur

Pohľad na malebnú scenériu polí pod Spišským hradom v okolí obce Nemešany, navyše väčšinou vzorne obrozenými, poteší nielen ľudí so vzťahom k poľnohospodárstvu. Za tým, aby tieto polia pekne vyzerali a zároveň dokázali priniesť úrodu kvalitných potravín, stojí množstvo ľudskej práce – ťažkej a podkutej odbornosťou. Opis z predošlých viet patrí rodinnej spoločnosti FARMA NEMEŠANY, ktorú vlastní rodina Bartošových.

Stanislav Bartoš začal svoje hospodárstvo rozvíjať v roku 1992. Dovtedy pracoval ako plemennársky technik pri chove oviec. Spočiatku obrábal len 3,5 ha, ale výmera postupne narástla až na súčasných vyše 400 ha. Mnohí z miestnych ľudí si časom overili, že s jeho menom sa spája seriózna práca na pôde a nejde o žiadneho „dotačného“ špekulanta. Preto mu s dôverou zverili starostlivosť o svoju pôdu.

Dnes má Stanislav Bartoš už pár rokov po sedemdesiatke, ale práca na gazdovstve mu je stále bližšia ako užívanie si pohodlia na dôchodku. Pravda, v súčasnosti najmä pomáha synom Stanislavovi a Pavlovi, ktorí naplno prevzali do rúk podnikové kormidlo. FARMA NEMEŠANY je vzorným príkladom rodinného podniku, kde kedysi otcovi pomáhali synovia v podstate od detstva a postupne oni prebrali štafetu ako ďalšia generácia. Pritom otec im naďalej pomáha. Ukázkový príklad, bohužiaľ, nie až tak bežný.

Stanislav Bartoš so synom Pavlom a Stanislavom (vľavo).

Počas našej návštevy nás sprevádzal starší syn – Stanislav. Náš rozhovor prebiehal ešte v lete počas zberu jarného sladovníckeho jačmeňa, prevažne v kabíne kombajnu. „Pred rokom sme na jeseň dokázali zasieť len 31 ha repky a 12,5 ha ozimnej pšenice, čo nebola ani pätina z plánovanej výmery,“ začal hodnotiť uplynulú pestovateľskú sezónu náš hosťiteľ a pokračoval: „Na jar sme v dôsledku toho zvýšili plochu sladovníckeho jačmeňa na 115 ha. Pri tejto plodine dosahujeme dlhodobé výborné výsledky. Výhodou jarného jačmeňa je krátky čas od sejby po zber, preto väčšinou divá zver nestihne spôsobiť veľké škody. Úrody presahujúce šesť ton z hektára sú u nás štandardom, v kombinácii s výberovými sladovníckymi parametrami.“ Hlavným odberateľom jačmeňa je Pivovar Šariš.

Druhou najpestovanejšou plodinou tejto sezóny sa tu stal pestec mariánsky, zberali ho z výmery až 104 ha. „Pestec pestujeme už 15 rokov. Pri tejto plodine, ako sa zvyšuje jej výmera a intenzita pestovania, postupne prichádzajú aj viaceré problémy. Ukazujú sa nové choroby, škodcovia a pritom možnosti ochrany máme veľmi obmedzené, keďže na trhu je schválených len minimum prípravkov. Mnoho pestovateľov dosiahne najvyššiu úrodu v prvom roku a potom im úrody pestreca klesajú,“ tvrdí Stanislav Bartoš. v Nemešanoch dosahujú v súčasnosti úrody od 0,6 do jednej tony z hektára.

Konope nemá väčšinou výrazné zastúpenie v osevných postupoch poľnohospodárskych podnikov, iné je to v Nemešanoch. Tejto plodine sa tu darí, tento rok ju pestujú na 41 ha. Len doplníme, aby sme predišli sklamaniam milovníkov sušenia konopných listov, že ide o technické odrody.

Na miestnych poliach nechýbajú ani zaujímavé novinky. Prvý rok pestujú na 6,5 ha pohanku, a to bez akejkoľvek chemickej

ochrany. Odbyt majú zabezpečený – celú produkciu odkúpi jedna reštaurácia v blízkom meste. Ale asi najväčšou špecialitou aktuálnej sezóny sú narcisy, pestované na výmere 0,7 ha. „Cibuľky narcisov sme posadili vlni v novembri, tento rok zakvitli a po odkvitnutí zostávajú naďalej v zemi. Budúci rok zakvitnú opäť a po odkvitnutí, teda po dvoch rokoch, na jeseň pozberáme cibuľky. Uplatnenie nájdú vo farmaceutickom priemysle,“ hovorí o novej menej tradičnej plodine Stanislav Bartoš. „Narcisy sme sadili zemiakovou technológiou do hrobčekov. Na konci roka sa nás ľudia pýtali, či sme zasadili ozimné zemiaky. Keď pole na jar zakvitlo do krásnej žltej farby, chodili sa prechádzať medzi lány kvetov.“

Osobitne musíme vyzdvihnúť plodinu, ktorá robí dobré meno FARME NEMEŠANY prakticky po celom Slovensku. Sú to zemiaky, ktorými zásobujú školy, škôlky, reštaurácie a veľkú časť predávajú priamo z dvora. Aj ľudia z veľkej diaľky, prechádzajúci severnou diaľnicou D1, zvyknú zísť zjazdom na Spišské Podhradie a po približne minútke cesty si priamo z farmy kúpiť čerstvé zemiaky. Slovo čerstvé nespomíname náhodne, zemiaky tu skladujú v podzemných skladoch prirodzenou prírodnou technológiou a v plnej kvalite sú dostupné väčšinou až do leta. Osobne som sa presvedčil o kvalite, neporovnateľnej s tým, čo môžeme väčšinou kúpiť v obchodných reťazcoch. V najbližšom čase plánujú v spoločnosti investovať do technológií balenia, preto čoskoro budú ponúkať aj maloobchodné balenia možno už od 5 kg (doteraz 15 a 25 kg).

Slamu lisujú do okrúhlych balíkov a slúži pre vlastný chov hovädzieho dobytku bez trhovej produkcie mlieka. Nový lis, s variabilnou lisovacou komorou, ponúkajú aj ako službu pre iných poľnohospodárov, podobne ako rôzne iné moderné stroje.

S vlni kúpeným kombajnom Case IH 8250 robia počas služieb výbornú reklamu nielen sebe, ale aj predajcom – spoločnostiam EURIS PRO-AGRO a AGRI CS. Veľmi podstatným sa ukázal tiež výber pásovej lišty MacDon so záberom 10,5 metra.

> KONTAKT

FARMA NEMEŠANY, s.r.o.

053 02 Nemešany 3

Konateľ: Stanislav Bartoš

Mobil: +421/ 905 749 597

Tel.: +421/ 53/ 4541 378

e-mail: farma.nemesany@gmail.com

AKTIVITY MLIEČNEHO FONDU PRISPIEVAJÚ K ZVYŠOVANIU SPOTREBY MLIEKA A MLIEČNYCH VÝROBKOV PÔVODOM ZO SLOVENSKA

SPOTREBA SLOVENSKEHO MLIEKA
A MLIEČNYCH VÝROBKOV NA OSOBU/ROK

200

150

100

153 KG
NA OSOBU/ROK

179,3* KG
NA OSOBU/ROK

2008

2020

* PREDBEŽNÝ ÚDAJ

ĎAKUJEME SLOVENSKÝM PRVOVÝROBCOM A SPRACOVATEĽOM MLIEKA,
ŽE PRISPIEVAJÚ DO MLIEČNEHO FONDU OD ROKU 2008.

mliečny
fond

Pracovitosť a odborná zdatnosť ľudí zabezpečuje úspech **POD Vechec**

Výmera poľnohospodárskej pôdy	2 220 ha
Počet stálych pracovníkov	47
Tržby	2 029 659 eur
Zisk po zdanení	148 293 eur

História družstva vo Vechci, obci susediacej s okresným mestom Vranov nad Topľou, sa začala písať v 70-och minulého storočia. Pred rokom 1989 počet jeho členov atakoval až číslo 1 300. Samozrejme, nešlo len o ľudí pracujúcich priamo v poľnohospodárstve. Väčšina z nich nachádzala uplatnenie skôr v rôznej pridruženej výrobe, ktorá po zmene režimu postupne zanikala a začala prevládať poľnohospodárska výroba.

Súčasný názov Poľnohospodárske obchodné družstvo Vechec nesie podnik od roku 1995. Transformácia v ňom prebehla kontinuálne, bez výraznejších personálnych zmien, čo môže byť príkladom pre mnohé podniky, kde bol vývoj neporovnateľne komplikovanejší. POD Vechec si za dlhé roky vybudovalo povest' jedného z najlepších poľnohospodárskych podnikov na Slovensku, o čom svedčí aj umiestnenie v súťaži Top Agro za rok 2020 (víťazstvo v kategórii Družstvá hospodáriace v znevýhodnených podmienkach). Čo hľadať za týmito úspechmi? Odpoveď je jednoduchá, ale cesta k tomu určite nebola ľahká: pracovitosť a odborná zdatnosť miestnych ľudí. Predsednícka stolička patrí druhým rokom Mariánovi Bindasovi, ktorý bol predtým agronomom. Post predsedu dovtedy úspešne dlhé roky zastával Ján Kravec, v súčasnosti už na dôchodku.

Družstevný chotár sa rozprestiera na 2 220 ha poľnohospodárskej pôdy v katastrach Vechca, Juskovej Vole, Banského a čiastočne Vranova nad Topľou, Sačurova

Predseda POD Vechec Marián Bindas (vľavo) a spoľahlivý zamestnanec Peter Čandík.

a Komáran. Väčšia časť pôd nemá vysokú bonitu, tie najkvalitnejšie parcely sú v okolí rieky Topľa. Naopak, neúrodné pôdy s malou vrstvou ornice sú v okolí obce Banské v Slanských vrchoch.

Vedenie POD Vechec si plne uvedomuje význam previazanosti živočíšnej výroby s rastlinnou. Chov 195 dojnic sa sústreďuje na hospodárskom dvore Ortáše, ale čoraz viac sa prehlbuje problém s pracovnou silou a zároveň dlhodobá nepriaznivá ekonomika pri tomto nesmierne náročnom odvetví poľnohospodárskej výroby. Zelenú tu určite dostane rozšírenie chovu mäsového dobytká, okrem plemena slovenské strakaté aj limousine.

Najväčšie zastúpenie na ornej pôde majú obilniny. Zaberajú vyše 1 600 ha a pri mimoriadne daždivej jeseni ich sejba nebola vlni vôbec jednoduchá. Vo Vechci zaznamenali počas minuloročného októbra až 109 mm zrážok. „Ozimný jačmeň sme zasiali v náročných podmienkach na 43 ha, aj z dôvodu nakúpeného osiva. Oveľa horšie dopadol plánovaný osev ozimnej pšenice. Z pôvodných 430 ha bola konečná realita len 250 ha, pritom posledné sejby sme ukončili až v polovici novembra,“ spomína Marián Bindas a dodáva: „Ozimnú pšenicu sme nahrádzali jarnou a zvýšením výmery sóje, kukurice a slnečnice. Ideálna nebola ani sejba širokoriadkových plodín. Pre chladné počasie sme mali na to optimálny len jeden týždeň v polovici mája. Aj preto sme využili služby externej firmy, ktorá nám zasiala 200 ha kukurice. Akonáhle sa sejba skončila, spadlo 80 mm zrážok a naše zľavavé pôdy to doslova zabetónovalo. Následne za takmer dva mesiace napršalo dohromady iba 15 mm, aj to postupne, v ťažko merateľných dávkach.“

Pod repku pred rokom v družstve nao rávali, čo v miestnych podmienkach nebýva veľmi zvykom. Vzhľadom na počasie však inú možnosť nemali. Po zoraní 150 ha vzni-

kol značný problém s rozrobením veľkých hrúd, aj preto nedokázali osiať približne 10 ha. Repku tak zberali v poslednej žatve z výmery 146 ha.

Žatvu odštartovali na prelome júna a júla výmlatom tráv na seno, ktorých pestovanie má vo Vechci dlhoročnú tradíciu. „Medziročne sme zvýšili ich plochy o 35 ha na súčasných 100 ha. Na tento účel využívame najmä menej úrodné parcely, kde by nám iné plodiny ekonomicky nevychádzali. Úrody dosahujeme väčšinou od osem metrákov do jednej tony z hektára,“ hovorí Marián Bindas. Na úrodách obilnín sa negatívne podpísala problematická sejba a početné výmoky na parcelách. V dôsledku toho pri ozimnom jačmeni zaznamenali v družstve jednu z najnižších úrod za posledné roky, len štyri tony z hektára. Pšenica sypala v priemere po 6,2 tony, repka 3,4 tony a jarný sladovnícky jačmeň 4,7 tony z hektára. Tesne pred žatvou, 11. júla, sa cez vyše 200 ha ich najúrodnejších polí prehnal silný ľadovec, čo sa tiež značne podpísalo pod celkové úrody. V čase našej augustovej návštevy jesenné plodiny ešte len čakali na zber, vlni sa kukurice urodilo 10,7 tony z hektára, slnečnice 2,8 a sóje 3,2 tony. Mimochodom, daždivý záver minulého roka posunul koniec zberu kukurice až do januára.

Radličkový kyprič Pöttinger Terria s pracovným záberom štyri metre. Ide o prvý stroj tohto typu dodaný na Slovensko.

Tento rok pribudlo do strojového parku POD Vechec niekoľko nových strojov, vrátane traktora John Deere 8R 310 a ťahaného postrekovača Tecnomu. Osobitne možno vyzdvihnúť radličkový kyprič Pöttinger Terria 4030. Ide o novinku od výrobcu a stroj dodaný do Vechca bol vôbec prvým na Slovensku.

> KONTAKT

Poľnohospodárske obchodné družstvo Vechec
Družstevná 19
094 12 Vechec
Predseda: Marián Bindas
Mobil: +421/ 918 623 270
Tel.: +421/ 57/ 4881 612
e-mail: podvechec@gmail.com

Mechanizátor POD Vechec Dušan Rakoci.

Vo VPP Kolíňany spájajú produkciu s mnohými ďalšími aktivitami

Výmera obhospodarovanej poľnohospodárskej pôdy	1 960 ha
Počet zamestnancov	75
Produktivita práce z pridanej hodnoty na pracovníka	19 504 eur
Výsledok hospodárenia	51 421 eur

Vysokoškolský poľnohospodársky podnik (VPP) SPU so sídlom v Kolíňanoch má v rebríčku Top Agro svoje stabilné miesto. Medzi obchodnými spoločnosťami hospodáriacimi v znevýhodnených oblastiach sa umiestňuje pravidelne na popredných priečkach.

Postavenie tohto podniku je medzi poľnohospodárskymi podnikmi výnimočné, pretože okrem pestovania plodín a chovu hospodárskych zvierat má za úlohu vytvárať podmienky a poskytovať služby pri praktickej výučbe a odbornej praxi študentov, ako aj pre výskumné úlohy vedeckých pracovníkov a pedagógov Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre. Zároveň dosahuje výborné ekonomické výsledky.

Od 1. júla 2021 došlo k zmene na pozícii konateľa a zároveň riaditeľa podniku. Ing. Ján Lajdu nahradil Ing. Ján Dzurjanin. Medzi jeho hlavné ciele na tejto pozícii patrí zavedenie nových technológií pestovania a obrábania pôdy, ako aj obnova strojového parku, ktorá sa v posledných rokoch úspešne rozbehla, ale je potrebné v nej pokračovať. „Chceme zhodnotiť stavby a technologické vybavenie už existujúcich objektov a hospodárskych dvorov aj obstaráť nové stroje. Je tam investičný deficit a jeho vyrovnanie bude beh na dlhé trate. Nie je ani také dôležité dosahovať zisk, dôležitejšie je zvyšovať hodnotu základného imania firmy,“ zdôrazňuje J. Dzurjanin.

Blížiac sa nové programové obdobie prinesie nové podmienky a nové výzvy, ktorým sa podnik bude musieť prispôbiť. Vo VPP určite chcú zachovať to, čo u nich doteraz dobre funguje a čo je efektívne. „Nevieme, či nedôjde k určitým zmenám pri špeciálnych plodinách. Ide hlavne o tekvicu olejnú bezšupkovú, ktorá je pre nás veľmi zaujímavou plodinou. Máme stabilného zahraničného odberateľa, ktorému ju dodávame na výrobu

tekvicového oleja. Na tento a budúci rok sú ešte zachované podpory v rámci integrovanej produkcie, ale ešte stále nie je jasné, ako to bude po roku 2023. Keby sa táto podpora skončila, spravilo by nám to dosť veľký škrt v rozpočte – približne 125 000 eur,“ vysvetľuje riaditeľ. Ak by k tomu došlo, budú v podniku musieť rýchlo nájsť náhradné riešenia. Očakávajú však, že nová SPP a aj náš slovenský Strategický plán na takéto podpory nezabudnú, takže v Kolíňanoch budú môcť pokračovať v pestovaní tejto tekvice, prípadne aj iných špeciálnych plodín. „Dúfam tiež, že budú podporované podniky s pridanou hodnotou, so živočíšnou výrobou, také, ktoré majú výsledky a snahu produkovať,“ zamýšľa sa ďalej J. Dzurjanin. Okrem činností prinášajúcich zisk sa v rámci podpory výučby na SPU vo VPP venujú aj šľachtiteľskému chovu oviec, šľachtiteľskému chovu ošipovaných, má aj vzorkovnicu koní a hrabavej hydiny či chov kapra.

Pri hodnotení roka 2020 sa nový riaditeľ netají spokojnosťou s výsledkami, ktoré dosiahli aj napriek suchému počasiu. Stále plodiny ako pšenica ozimná, hustosiatie obilniny, jarný jačmeň, pšenica tvrdá mali nadpriemerné úrody, repka dosiahla 3,53 t/ha (v roku 2021 dokonca 3,83 t/ha). Horšie dopadla cukrová repa, v roku 2020 bola strátová, takže v tomto roku jej pestovanie dočasne zastavili. Podľa vývoja cien v budúcnosti sa podnik rozhodne, či sa k nej vráti. Problém bol aj s tekvicou najmä kvôli dlhotrvajúcim nadpriemerným zrážkam v čase zberu úrody aj pri zakladaní novej úrody. Jarné plodiny tak či tak nedosahujú také výsledky, ako ozimné, lebo im chýba zimná vlaha.

Nosným pilierom živočíšnej výroby naďalej zostáva produkcia mlieka. V roku 2020 bola dojivosť v podniku v priemere okolo 10 600 litrov na dojnicu, teda vyprodukovali 3 979 000 litrov mlieka. To je zvýšenie oproti predchádzajúcemu roku o 184 000 litrov pri priemernej nákupnej cene 0,32 eur za liter.

V súčasnosti prebieha rekonštrukcia čerpacej závlahovej stanice a závlah v katastri obce Oponice, ktorá by mala byť ukončená do konca roka 2021. Výsledkom by malo byť zvýšenie zavlažovanej plochy na zhruba 400 ha, ktoré v podniku využívajú najmä pre osivo kukuricu a osivovú sóju. Ďalšie projekty, ktoré čakajú na schválenie, sú smerované do živočíšnej aj do rastlinnej výroby. „V rámci rastlinnej výroby by sme si chceli zaobstaráť sejačku na presný výsev s tým, že nám ide najmä o výsev tekvice olejnej. Pre živočíšnu výrobu by sme potrebovali zakúpiť krmný voz. Ide o veľmi jednoduché projekty, ale stále čakáme na ich vyhodnotenie,“ hovorí J. Dzurjanin a dopĺňa ďalší zámer, ktorý však naráža na problémy: „V rámci živočíšnej výroby máme aj chov kapra v rybníku

Ing. Ján Dzurjanin: „Nie je ani také dôležité dosahovať zisk, dôležitejšie je zvyšovať hodnotu základného imania firmy.“

v Kolíňanoch, ale rozvíjajúca sa výstavba nových domov v obci prináša problém s odpadovými vodami. Ak by sme chceli využívať vybudovanú závlahovú sieť, ktorú máme v Kolíňanoch, museli by sme si vybrať buď ryby, alebo závlahy, tu však vyvstáva otázka kvality závlahovej vody.“

Keďže SPU je Zelená univerzita, aj VPP je zapojený do projektu zelenej infraštruktúry. V spolupráci s obcou Oponice realizujú výsadbu bylinkových spoločenstiev, pripravuje sa výsadba lipovej aleje, ktorá nahradí staré čerešne popri ceste od kaštieľa smerom k vinnej pivnici VPP. V blízkosti rieky Nitra zase sa na mokradiach uplatnia vodozádržné opatrenia. Vysokoškolský poľnohospodársky podnik má teda pripravených množstvo rôznorodých aktivít, ktoré úspešne spájajú produkciu so vzdelávaním, výskumom aj starostlivosťou o krajinu.

Vzorkovnica koní obsahuje v súčasnosti 18 koní.

> KONTAKT

VPP SPU, s.r.o.
Hlavná 561
951 78 Kolíňany
Konateľ: Ing. Ján Dzurjanin
Tel.: +421/ 37/ 6316 314
e-mail: dzurjanin@vppspu.sk

Rekonštrukcia závlah – nový centerpivot v Oponiciach.

Uvahy **zo Sokoliec**: bolo rozhodnutie o živočíšnej výrobe správne?

Výmera poľnohospodárskej pôdy

6 800 ha

Počet ošipáných

6 500 ks

Ročná výroba mlieka

7 miliónov litrov

Peter Lelkes prežil celý svoj pracovný život v Poľnohospodárskom družstve Sokolce. Ako mladý ekonóm nastúpil do podniku s rozvetvenou štruktúrou výroby, ktorá siahala od hovädzieho dobytku, cez ošipané až po špeciality rastlinnej výroby. Keď už ako predseda bol spoluzodpovedný za smerovanie družstva, jeho pohľad na komplexnosť poľnohospodárskej produkcie sa nezmenil. Stále prikladal živočíšnej výrobe dôležitosť.

Ťažko predsa rozhodnúť o zrušení chovu, ktorý sa rodil desaťročia a k jeho vytvoreniu bola potrebná vytrvalosť a disciplinovanosť. Ustavične hľadal možnosti, ako rozvíjať pestrú paletu činností, ktoré poľnohospodárstvo ponúka. Dnes je družstvo výnimočným zjavom na slovenskej poľnohospodárskej mape. Obhospodaruje jednu z najväčších výmer na Slovensku, chová tisíce kusov hovädzieho dobytku, produkuje ošipané, má svoju vlastnú potravinársku výrobu a stálu prácu poskytuje sto osemdesiatim zamestnancom.

Zdalo by sa, že situácia je stabilizovaná a tamojší predseda žne výsledky, ktoré za svoje bezmála štyridsaťročné pôsobenie v Sokolciach zasial. Opak je pravdou. Neistota v odvetví živočíšnej výroby zožiera celé vedenie a rastie obava, že ak urobia chybné rozhodnutie, podnik tým vážne ohrozia.

Pri prvovýrobe mlieka stále nedochádza k zlepšeniu situácie. V lepších rokoch sú v družstve radi, keď im hospodársky rok vyjde na nule. Horšie roky pravidelne odkrajujú z dobrých žitnoostrovských výsledkov rastlinnej výroby. Kým mnohí poľnohospodári z okresu Komárno už chov hovädzieho dobytku vzdali, posledných šesť producentov v regióne to stále skúša. Ich trpezlivosť však postupne dochádza.

„Vidíme potrebu revolučnej zmeny v podpore živočíšnej výroby, aby sme sa vyrovnali s tými podmienkami, ktoré majú podniky bez živočíšnej výroby na Slovensku. Na druhej strane musíme dobiehať aj subjekty so živočíšnou výrobou v zahraničí, ktoré majú vyššie štátne a európske investičné podpory, v dôsledku čoho nám už roky unikajú,“ presviedča Peter Lelkes.

Nárast cien rastlinných komodít situáciu ešte zhoršil. Asi len málokto z chovateľov by sa dnes zamýšľal nad ekonomikou výroby mlieka, ak by jeho cena stúpala priamoúmerne s narastajúcimi cenami rastlinných komodít. Situácia je však paradoxná a proti akejkoľvek logike. Ceny sóje, repky či kukurice prelomujú rekordy, odborníci hovoria, že sú najvyššie v histórii. Cena mlieka však stagnuje. Po skŕmení výnimočne drahé kukurice a vkladé práce poľnohospodára, ktorá je tiež čím ďalej nákladnejšia, dochádza k predaju mlieka v cene, ktorá sa už mesiace nehýbe z miesta. Akoby sa jej nedotýkal nárast cien energií, práce či krmív.

Peter Lelkes má pre aktuálny burzový výkyv pochopenie. Neraz ho už zažil. Prežili katastrofálnu mliečnu krízu v roku 2009 či menšiu, ktorá nastala po odstránení európskych mliečnych kvót v roku 2015. Hnevá ho iné. Nevidí záujem štátu vytvoriť stabilné podnikateľské prostredie pre tých, ktorí chcú ešte vyrábať niečo navyše.

V prípade výrazných investícií, napríklad do ustajňovacích priestorov, je opatrný. Obáva sa, že priveľké záväzie na nohe ich pri plávaní v búrlivých vodách trhu potopí. Preto aj vážne zvažujú, ako vôbec zareagovať na niekoľko ráz ohlasované investičné výzvy. Nová maštal' môže byť priveľké sústo aj pre taký podnik, ako sú Sokolce. Menšia investícia nemusí priniesť požadovaný efekt. Je vôbec potrebné investovať a nebolo by jednoduchšie obmedzovať prvovýrobu mlieka?

Petrovi Lelkesovi sa tieto otázky vynášajú v hlave preto, že pri pôde ako základnom výrobnom prostriedku súperia aj so svojimi susedmi. Sú to poľnohospodári, no aj konkurenti. Každý má záujem kúpiť čo najviac pôdy. Podnikať v chlebovom odvetví bez pôdy nie je možné. Tí, čo sú lepšie kapitálovo vybavení, sú schopní kupovať viac a často aj drahšie. Tí, čo majú živočíšnu výrobu a takmer rok čo rok vykrývajú jej straty,

Pôda potrebuje život. A život sú hospodárske zvieratá, hovorí Peter Lelkes.

majú na účtoch menej prostriedkov. Približne rovnaké je to aj pri nájomnom. S jeho výškou súperia s tými, ktorí majú podobnú výkonnosť rastlinnej výroby ako oni, prevínili sa však tým, že zásobujú Slovensko mäsom či mliekom.

Myšlienky Petra Lelkesa nie sú ojedinelé. Zhruba takto rozmýšľa takmer každý poľnohospodársky subjekt v južnej časti Slovenska. Alternatíva v podobe kvalitných pôd im poskytuje túto možnosť. Otázka je dokedy? Pôda potrebuje život. A život sú hospodárske zvieratá. Ich organická hmota stovky rokov zlepšovala kvalitu toho najvzácnejšieho, čo Slovensko robí Slovenskom. V súčasnosti sa len posledné desaťročia tvárimo, že to ide bez dobytku. Dokedy? Nestrať naša pôda schopnosť užiť nás samých? Aj tieto otázky víria v hlave Petra Lelkesa pri rozhodovaní, ako ďalej v rozvíjaní či utlmovaní komplexnosti ich výroby.

Sušička zrnín.

> KONTAKT

Poľnohospodárske družstvo Sokolce
Roľnícka 64
946 17 Sokolce
Predseda: Ing. Peter Lelkes
Tel.: +421/ 35/ 7780 051
e-mail: pdsokolce@pdsokolce.sk

Rozsiahla výmera pôdy vyžaduje výkonné traktory.

Rady Juraja Fándlyho sú aktuálne v Hornom Dubovom aj po 300 rokoch

Výmera poľnohospodárskej pôdy	1 140 ha
Počet zamestnancov	29
Počet dojníc	317 ks
Priemerná ročná úžitkovosť	9 300 litrov

Mestá ako Kežmarok, Malacky či Púchov majú spoločné to, že ich počet obyvateľov je s rozdielom niekoľkých stovák ľudí približne rovnaký. Keďže nejde o úplne malé mestečká, ale o okresné sídla, prekvapí, že ich ročnú spotrebu mlieka a mliečnych výrobkov dokáže vykryť aj veľkosťou obhospodarovanej výmery nie príliš rozsiahle družstvo. Napríklad také, ako je v Hornom Dubovom pri Trnave. Tamojší predseda Pavol Levársky orientuje jeho výrobu mliečnym smerom.

Podľa aktuálnych štatistík slovenská spotreba mlieka na obyvateľa postupne rastie. Ak v roku 2008 dosahovala 153 kilogramov, vlni to bolo takmer 180 kilogramov mlieka. Základnou jednotkou prepočtu je mlieko, v ktorom sú napočítané všetky mliečne výrobky. Ročná produkcia mlieka v Hornom Dubovom dosahuje tri milióny litrov. Produkcia prepočítaná na počet obyvateľov nám priblíži, že výroba družstva postačuje pre 17-tisíc ľudí. To je toľko, ako má jedno z troch uvedených miest.

Pravda, poľnohospodári z Horného Dubového, ktorí hospodária aj v susednom Naháči, nedodávajú mlieko slovenskému spracovateľovi. Využili príležitosť, ktorú ponúka spoločný trh Európskej únie. Ich mlieko cestuje každý druhý deň tisícky kilometrov až do talianskeho Neapola. Do partie ich zobrali pred viac ako rokom, dva poľnohospodárske subjekty z okolia, ktorým na naplnenie cisterny chýbala práve ich produkcia. „O jeden a pol centa máme lepšiu cenu, ako je priemer Slovenska. Pri našej ročnej produkcii je to vo finančnom vyjadrení 45-tisíc eur,“ vypočítava Pavol Levársky.

Kým pri surovom kravskom mlieku vzbudzuje export do zahraničia často údiv, pri

Pavol Levársky (vpravo) hovorí, že Arab ma čierne zlato v rope a sedliak v hnoji.

rastlinných komoditách to vnímame ako úplnú samozrejmosť. Naši poľnohospodári pestujú napríklad repku, aj keď neexistuje dopyt zo strany domáceho potravinárskeho priemyslu. Podobným príkladom je tvrdá pšenica, ktorú vedľa oceniť najmä talianski producenti cestovín. „Hľadáme možnosti, ako udržať chov dojníc v našom regióne. Keď sa pozriem po okolí, mnohí skončili a viacerí reálne nad ukončením produkcie surového kravského mlieka uvažujú,“ hovorí predseda družstva.

Pavol Levársky opisuje situáciu v regióne Trnave na poli, z ktorého je vidieť takmer celý chotár družstva. Čo chotár! Z pahorkatiny, ktorá sa nachádza tesne pred úpätím Malých Karpát, vidí pozorné oko do okruhu približne šesťdesiatich kilometrov. Ako záchytné body slúžia tri vysielače – bratislavský Kamzík, nitriansky Zobor a Veľká Javorina na česko-slovenskej hranici pri Starej Turej. Ako na dlani je pred nami aj obec Naháč, kde dvadsaťsedem rokov pôsobil osvietenský slovenský spisovateľ Juraj Fándly. Tu vzniklo aj jeho najznámejšie dielo Pilní domáci a poľní hospodár, ktoré pojednáva o tom, ako sa starať o hospodárstvo či dobytok. Farským poliam, ktoré v Naháči obhospodaroval, venoval vo svojej knihe aj nie príliš lichotivý prívlastok „kamenisté pustáky.“

„Presne viem, ktoré role myslel. V publikácii radil, že je potrebné ich obrábať za sucha a pohnojiť maštalným hnojom. Upozornil, že ináč roľa nevydá úrodu. Písal to svojim bernolákovským štýlom, ale to, čo platilo pred 300 rokmi, platí aj dnes. Áno, sú nové technológie a poznatky, ale tá pôda sa nespráva inak. Roľa je roľou bez ohľadu na dobu,“ tvrdí Pavol Levársky.

V družstve tak idú presne podľa odporúčania tristo rokov starého Fándlyho diela. Vďaka tomu im vyhnojené kamenisté parcely dokážu poskytnúť šesťtonové úrody pšenice, o niečo nižšie jačmeňa, desaťtonové úrody

kukurice či tri a pol tonové repky. Maštalný hnoj získa každá obhospodarovaná parcela raz za päť rokov. Koľko poľnohospodárov sa tým dnes môže pochváliť? „Ak by bolo na Slovensku viac hovädzieho dobytku, nepotrebovali by sme riešiť žiadne ekoschémy. Úplne by sa zmenil oševný postup našich poľnohospodárov. Chýbajú nám krmoviny na ornej pôde, ktoré zadržia vlahu či výrazne zlepšia kvalitu pôdy. Aj tu, kde teraz stojíme, sediaci podľa starých máp chovali kravy. Dnes tu pestujeme tvrdú pšenicu. A prečo ju tu pestujeme? Lebo ju predávame za päťsto eur,“ vysvetľuje Pavol Levársky.

Parcela, na ktorú ukazuje, je naozaj obsiata kameňmi a Levárského hnevá, že oševný postup poľnohospodárovi čím ďalej častejšie nariaďuje ekonomika, a nie zdravý rozum. Zo základnej zásady zotrvať pri chove dobytku ustúpiť neplánuje. „Uvažujeme nad investovaním do živočíšnej výroby, no na druhej strane sa toho obávame. Je to obrovské riziko. Investovať do nového kravína znamená urobiť skok nad priepasťou. Buď sa nám to podarí, alebo nie. Buď budeme 20 rokov ľahšie dýchať, alebo, ak to nevydá, do rokliny zhučíme so všetkým, čo sa nám podarilo doteraz vytvoriť. Preto mnoho ľudí uvažuje, že sa zachráni a ako ľahšiu cestu si zvolí len rozvoj rastlinnej výroby,“ hovorí Pavol Levársky.

Ten verí, že štát si uvedomí význam prvovýroby mlieka, ktorá na seba viaže aj tisícky pracovných miest. „Často sú to pritom ľudia, ktorým životný cyklus a spôsob práce v tejto oblasti vyhovuje a v inej sfére by boli ťažko uplatniteľní. Cesta k zmene našej krajiny a poľnohospodárstva je cez chov dojníc, a to bez štátu nezvládneme. Zodpovedným stačí, aby sa pozreli do Českej republiky, ako dokázali investovať do stavieb a kam posunuli ich výrobu. Takéto opatrenia by boli obrovským impulzom pre chov hovädzieho dobytku aj u nás,“ uzatvára Pavol Levársky.

Chov dojníc by si okrem čiastkových investícií zaslúžil aj komplexné.

> KONTAKT

Poľnohospodárske družstvo
Horné Dubové – Naháč
919 06 Horné Dubové
Predseda: Pavol Levársky
Tel.: + 421/ 33/ 5575 155
e-mail: ek_usek@pd-hd-n.sk

Jesenné práce v plnom prúde.

V RaOS Bojničky sú prioritou vinice

Výmera poľnohospodárskej pôdy

1 851 ha

Počet zamestnancov

34

Výnosy

2 598 086 eur

Roľnícka a obchodná spoločnosť Bojničky je známa nielen v hlohoveckom regióne ako firma, ktorá sa v súčasnosti venuje najmä špeciálnej rastlinnej výrobe – vinohradníctvu a tradičnej rastlinnej výrobe. Hospodári v terénne rôznorodom chotári obcí Bojničky a Dvorníky, sčasti aj mesta Hlohovec. Rok 2020 bol pre spoločnosť síce turbulentný (nielen pre koronakrízu), no napriek tomu sa z hľadiska hospodárenia ukázal ako pozitívny.

Nádherne terasové usporiadanie viníc je pýchou podniku, ale aj peknou scenériou chotára Bojničiek.

Nepriamo pandémie vplývala na hromadenie prebytkov niektorých komodít, a to ovplyvňovalo odbytové ceny. Predsedníčka predstavenstva RaOS-u Eva Peťovská ešte pripomenula, že v priebehu roku 2020 v spoločnosti dobiehala likvidácia živočišnej výroby. Odpredávali zvyšok stáda teliat, jalovic a vysokoteľných jalovic v celkovej tržbe takmer 138-tisíc eur. Ich ekonomika bola pre podnik záťažou a situácia pri dorábaní mäsa a mlieka sa čoraz viac zhoršovala.

V sledovanom roku pokračovala aj revitalizácia viníc z predchádzajúceho obdobia, čo je najdynamickejšie sa rozvíjajúca divízia spoločnosti. S podporou finančných prostriedkov z EÚ sa na hone Bakšajka podarilo reštrukturalizovať vinohrad s rozlohou takmer 12 hektárov. Tým sa proces ukončil a už rodí celých 66 hektárov viníc.

Spoločnosť sa zapojila aj do projektu Zelenéj nafty. Pozitívny hospodársky výsledok predstavoval viac ako 20-tisíc eur, čo je výrazne menej v porovnaní s predchádzajúcim obdobím (takmer o dve tretiny). Tieto čísla ovplyvnila nielen situácia v odvetví poľnohospodárskej prvovýroby a turbulencia na trhu, ale aj ďalšie faktory. Na porovnanie, tržby oproti predchádzajúcemu obdobiu boli oveľa vyššie – o viac ako 600-tisíc eur.

Z tradičných poľných plodín pestujú v Bojničkách najmä obilniny, olejiny, strukoviny a krmoviny. Ako sme sa dozvedeli od hospodárov, jar v sledovanom období nastúpila pomerne rýchlo a už v marci bolo možné zasieť hrach, facéliu a horčicu. V apríli siali

snečnicu a kukuricu. Problematický bol jarný ráz počas typického sucha a relatívne teplého počasia. To sa zmenilo v máji, takmer päť minút po dvanástej, dážď pomohol najmä obilninám a jarným. Nepomohlo to veľmi repke olejnej, ktorá už odkvitala. Mierny ráz letného počasia prial dozrievaniu obilnín, ale sčasti oddialil žatvu. Júl a august však boli spojené aj so zrážkami, čo prinieslo kvalitnú vlahu pod repku. Bohaté zrážky počas jesenných týždňov zase oddialili zakladanie novej úrody až do novembrových dní. Celkový sortiment divízie rastlinnej výroby teda v sledovanom roku 2020 tvorili pšenica ozimná a pšenica ozimná tvrdá, jačmeň ozimný a jarný, kukurica, slnečnica, repka ozimná a z menšej časti aj horčica, hrach krmný, pokusne aj facélia a aj mak.

Celkový ráz chladnejšieho počasia v roku 2020 sa prejavil aj vo viniciach. Podľa šéfa divízie špeciálnej rastlinnej výroby Michala Žabku chladné dni a menej slnka neprispeli k zvýšeniu cukratosti, ako v spoločnosti očakávali, skôr priniesli kyselinu. Počasie posunulo aj termíny ošetrovaní alebo ideálne ani v priebehu samotného zberu. Aspoňže sa podarilo pozbierať viac hrozna ako v predchádzajúcom roku, vyššia úroda v konečnom dôsledku priniesla aj vyššiu tržbu v porovnaní s predchádzajúcim obdobím – o viac ako 71-tisíc eur. Najväčšie množstvo hotovej produkcie hrozna putovala spracovateľovi do Hurbanova, časť do dcérskej spoločnosti Réva Bojničky pre vlastnú produkciu vína. Rozhodujúcimi odrodami viníc sú v Bojničkách Rulandské modré, Alibernet, Tramín červený, Rizling rýnsky, Rizling vlašský a Cabernet Sauvignon.

V príjmovej časti podniku tvoria najväčšiu položku tržby z predaja komodít v oblasti

Tohtoročná úroda je síce menej sladká, ale zato bohatšia.

Dorábanie hrozna je hlavne teraz po revitalizácii viníc našou prioritou, hovorí Michal Žabka.

rastlinnej výroby, ktorá je vyššia o viac ako 600-tisíc eur. Krátenie dotácií zapríčinili nižšie prevádzkové výnosy, pritom spoločnosť už nečerpala ani dotácie na živočišnú výrobu.

V roku 2020 v podniku najviac investovali do rekonštrukcie objektov. Takmer 40-tisíc eur zhltila renovácia oblúkovej haly a kamerového systému, značná časť prostriedkov si vyžiadala agrotechnika – pribudol tanierový podmietač, radličkový kyprič, osobný automobil aj vysokozdvíhový vozík. Celkové investície dosiahli hodnotu viac ako 550-tisíc eur. Veľkú položku tvorili aj priemyselné hnojivá a chemikálie, čo je výrazný nákladový prvok v divízii špeciálnej rastlinnej výroby. Naopak, po zlikvidovaní divízie živočišnej výroby poklesli aj náklady na spotrebu krmív, a to takmer o 230-tisíc eur. Pravda, na druhej strane tento krok oslabil príjmovú položku o dotácie na dojnice.

Roľnícka a obchodná spoločnosť Bojničky je v súčasnosti stabilizovanou spoločnosťou s ideálnym sortimentom viníc aj s optimálnou štruktúrou sortimentu poľných plodín. Zrušenie problematických divízií (najmä živočišnej výroby) dávajú do budúcnosti predpoklad, že firma bude napredovať, dosiahne zvyšovanie výnosov a v neposlednom rade aj zisku.

> KONTAKT

Roľnícka a obchodná spoločnosť,
a.s., Bojničky
920 55 Bojničky č. 54
Predsedníčka predstavenstva:
Eva Peťovská
Člen predstavenstva: Michal Žabka
Mobil: +421/ 905 723 288
e-mail: raos@nextra.sk;
zabka@raos.sk

Malženické družstvo ostáva verné osvedčeným postupom

Výmera poľnohospodárskej pôdy	744 ha
Počet stálych pracovníkov	27
Tržby	1,142 mil. eur
Pridaná hodnota	559 989 eur

Keď sa povie Trnavská tabuľa, mnohí vedia, že ide o nížinu s kvalitnou poľnohospodárskou pôdou, ktorá tu vznikla vďaka sprašiam, naviatym pred miliónmi rokov v ľadových dobách. Takéto oblasti si všade vo svete vysoko cenia, pretože sú mimoriadne úrodné, zabezpečujúce výživu národov. Na Slovensku, žiaľ, na nej rastú ako huby po daždi najmä priemyselné parky, no ešte stále tu nachádzame poľnohospodárske podniky, ktoré využívajú jej potenciál.

Jedným z nich je aj poľnohospodárske družstvo v Malženiciach, kde viac ako 30 rokov pestujú hustosiate obilniny, kukuricu na zrno, na siláž aj na osivo a cukrovú repu. A pritom chovajú aj hovädzí dobytok mäsovo-mliekového typu – červený holštajn. I napriek neradostnej realite, že živočišná výroba v posledných rokoch doslova ťaží ekonomiku podniku. „Možno je to aj tým, že som zootechnik a myslím si, že živočišná výroba jednoducho k poľnohospodárstvu patrí,“ vysvetľuje štruktúru výroby podniku jeho predseda Peter Čeliga.

V súčasnosti chovajú v priemere 580 kusov dobytka. Z tohto je 180 dojnic, okolo 230 kusov mladého dobytka, 45 teliat a zvyšok sú teľné jalovice. Súčasťou stáda je 120 až 130 býčkov, ktorých predaj spracovateľom mäsa zabezpečuje podniku kontinuálny príjem.

Samozrejmosťou je, že každá dojnica má responzér, ktorý cez počítač kontinuálne poskytuje kompletný prehľad o stave celého stáda. Kravy pritom zďaleka nedosahujú rekordnú dojivosť, priemerná úžitkovosť je 24 litrov na kravu a deň. Od výkupných cien mlieka sa však odvíja aj krmná dávka. Taká, aby zabezpečila výrobné náklady na liter 33 až 34 centov, lebo od odberateľov dostanú 30,8 centov. Niektoré možno mávne nad desiatinami centa rukou, ale málokto si uvedo-

mí, že pri ročnej produkcii 1,5 milióna litrov mlieka ide o čiastku 48-tisíc eur. A to nie je zanedbateľné. Keď sa k tomu pripočítajú rôzne príplatky k základnej cene (za množstvo, za obsah tuku a bielkovín...) plus dotácie, dostáva sa ekonomika mliečnej produkcie tesne nad výrobné náklady.

V rámci rastlinnej výroby v Malženiciach pestujú pšenicu – potravinársku na ploche 179 hektárov, tvrdú na 115 hektároch, na 70 hektároch sladovnícky jačmeň (5,33 t/ha), cukrovú repu. Radosť zo sľubne sa vyvíjajúcich porastov posledné roky kazí invázia hloďavcov. Hraboše ju dokázali doslova zdecimovať. Aby toho nebolo málo, ceny vstupov sú čoraz vyššie – osiva, hnojivá, pohonné hmoty, pracovná sila. A tak – suma sumárum – medziročný zisk sa oproti roku 2019 znížil o 26 percent na 2 397 eur a tržby klesli o dve percentá na 1,1914 mil. eur.

V družstve je pravidlom dorábať si krmivá vo vlastnej režií, na tento účel tu pestujú lucernu na 49 ha (senáž, balíky), kukuricu na siláž, kukuricu na zrno. Je tu dokonca aj nie celkom bežná plodina – cirok. Nevyrábajú však z neho metly, ale slúži ako oddeľovač a izolácia porastov osivovej kukurice a zároveň ako krmivo pre mladý dobytok. Vítaným spustením krmnej dávky pre zvieratá sú cukrovárnicke rezky z cukrovary v Trenčianskej Tepkej, pre ktorú v družstve pestujú cukrovú repu.

Repku olejnú by sme tu však hľadali márne. „V našom oševnom postupe jednoducho pre ňu nemáme miesto,“ poznamenáva P. Čeliga.

Hospodárskemu dvoru dominujú obrovské balíky slamy z pšenice aj jačmeňa, dovedna ich je rovných 4 764. Niektoré sú určené na podstielku, iné na krmenie. Časť z nich je prekrytá, takže daždivé a zimné dni im neublížia. A aby bol kruh výroby uzatvorený, disponuje družstvo potrebnou technikou. Jednak na vyvážanie maštalného hnoja, ale aj na obhospodarovanie pôdy. Každoročne ide časť z tržieb práve na jej nákup. Nenahraditeľný je kombajn New Holland cx-8070, aj lis na slamu a seno či krmný voz do živočišnej výroby. Rovnako ako traktory sú aj s príslušnými závesnými zariadeniami.

Kompletnú linku na pozberovú úpravu zrnín v družstve nemajú, pretože pri pomerne malej pestovateľskej ploche je výhodnejšie využívať služby iných,

Predseda družstva Peter Čeliga s agronómkou družstva (manželkou Michaelou) pri riešení pracovných úloh.

ako investovať niekoľko miliónov eur na zariadenie, ktorého návratnosť je diskutabilná.

Samostatnou kapitolou sú ľudia, ktorí by mali ochotu pracovať v poľnohospodárstve. Dvadsaťsedem stálych pracovníkov v sezóne dopĺňajú brigádnici zo severného Slovenska, bez ktorých by sa nedala zvládnuť kastrácia osivovej kukurice. Zložité je nájsť ľudí do živočišnej výroby. Veď komu z mladých sa chce ráno vstávať na štvrtú hodinu, piatok – sviatok? A napríklad na traktoristu sú zase dnes iné nároky ako pred dvadsiatimi rokmi. Nestačí vedieť zaradiť jednotku a spiatocku, súčasné stroje sú ako malé výpočtové strediská, čomu zodpovedá aj cena. Veľký traktor stojí aj 160-tisíc eur, kombajn 210-tisíc... Predseda družstva je však optimista: „Verím, že v budúcnosti sa ľudia vrátia aj k poľnohospodárstvu. Veď ješť treba každý deň“, uzatvára.

Neustály kolobeh živín – balíky slamy na podstielku aj krmenie, maštal s dobytkom, a vývoz nenahraditeľného maštalného hnoja na poľia...

> KONTAKT

Poľnohospodárske družstvo
Malženice

919 29 Malženice č. 301

Predseda: Peter Čeliga

Tel.: +421/ 33/ 7434 147, 7434 122

Mobil.: +421/ 905 803 621

e-mail: pdmalzenice@trnavanet.sk

Dojnice sice nedosahujú rekordnú dojivosť, priemerná denná úžitkovosť je 24 litrov na kravu. Od výkupných cien mlieka sa však odvíja aj krmná dávka.

V Kukučínove moderná technika drží skúsených a láka mladých

Výmera poľnohospodárskej pôdy

1 200 ha

Počet dojníc

220 ks

Priemerná úžitkovosť na dojnicu a rok

10 700 kg

dvora nepatrí z hľadiska kvality k najlepším. Skôr naopak. A to sa tamojším poľnohospodárom v posledných augustových dňoch vypomstilo. Ilovitej pôde stačilo niekoľko hodín a hrudy po práci pluhu obschli. Poľnohospodári nestihli pôdu včas zdiskovať a tak následný zásah už nepriinesol požadovaný efekt. Dokonale rozrobiť hrudy sa nepodarilo a nad

takto „pripravenou“ pôdou spoločne krútiť hlavou tamojší agronóm Roman Sivák aj predseda družstva. Uvedomujú si, že pôda nie je vhodná na sejbu malého semienka repky a hľadajú možnosti, ako z problému vyklúčkovať s čo najmenšími stratami.

Predpoved' na najbližšie dni ohlasuje zrážky, čo by rozpadu hrudiek výrazne pomohlo. Padnúť by však muselo aspoň 15 či skôr 20 milimetrov vody. Padne toľko? Zvoliť túto možnosť alebo sa pokúsiť vyriešiť problém ďalším zásahom techniky? Na záverečné rozhodnutie bežných pracovných problémov sme nepočkali.

Z myšlienok sme však vyrušili traktoristu Dušana Repiského, ktorý stál s pripravenou sejačkou neďaleko. V družstve odpracoval už takmer 40 rokov. Každý časný, ale aj minulé kukučínovský stroj mu prešiel rukami a tak je povolaný ich porovnať. „Techniku, ako máme teraz, by som nikdy nemienil za stroje, ktoré sme využívali pred desiatkami rokov. Nerozumiem tej nostalgii napríklad za starými východonemeckými Fortschrittmi. Ak v tom stroji sedíte denne, ten komfort obsluhy musí vplyvať na jej pracovný výkon,“ tvrdí D. Repiský.

Po ceste z poľa predseda družstva povie: „V podniku máte vždy aj takých, ktorých životná skúsenosť, vedomosti, ale aj povahové vlastnosti dostali do pozície ťahúňov. Najmä pri dennodennom výkone na strojoch je dôležité mať v družstve takéto osobnosti. Dušan Repiský sa za roky svojej práce u nás k týmto pracovníkom zaradil.“

To, či sa v budúcnosti k nim pridá napríklad dnes ešte študent Boris Madaj, je na jeho vlastných rozhodnutiach a o čom učiť sa. Predseda družstva hovorí, že jeho úlohou je vytvárať pre nich podmienky. Keď budú dobré, o budúcnosť kukučínovského družstva sa neobáva.

> KONTAKT

Kukučínov –
Poľnohospodárske družstvo
937 01 Kukučínov 112
Predseda: Ing. Zoltán Cibula
Tel.: +421/ 36/ 7799 197
Mobil: + 421/ 905 530 251
e-mail: pdkukucinov@gmail.com

Kukučínov je obec so šesťsto obyvateľmi v okrese Levice. Tamojšie výmerou nevelké, ale štruktúrou výroby rozvetvené družstvo poskytuje prácu necelých štyridsiatke z nich. Tak, ako takmer každému poľnohospodárskemu subjektu na Slovensku, aj tam z času na čas chýbajú kvalifikovaní ľudia. Nesiahajú však po obyvateľoch Ukrajiny či Rumunska, ako sa to občas deje. Zvolili si inú stratégiu. Jej základom je, že majú oči otvorené a tak vedia, čo sa v dedine deje. Nemôže byť predsa náhoda, že z tejto maličkaj obce bez plynu a vodovodu pochádza družstevný agronóm, zootechnik i mechanizátor. V obci žije aj Boris Madaj, študent Strednej odbornej školy poľnohospodárskej v Leviciach, ktorý chcel na tamojšom podniku absolvovať povinnú dvojtyždňovú prax. Predsedovi družstva Zoltánovi Cibulovi sa zapáčilo, že si neprišiel pýtať iba potvrdenie, ale zaujímal sa najmä o to, kde by mohol byť užitočný.

Krátka povinná prax sa zrazu pre Borisa Madaja zmenila na aktívne prežitie leta pri strojoch. Ponúkli mu letnú brigádu a on nezávážal. Mulčoval vinohrad, bol pri príprave krmovín a zažil aj vrchol poľnohospodárskych prác – žatvu. Dokonca nielen v Kukučínove, ale aj u partnerov na Turci. Už roky si v čase žatvy takto poľnohospodári vypomáhajú. Najskôr prichádzajú kombajny zo severu do oblasti Tekova, aby už o niekoľko týždňov Kukučínovčania službu oplátili na Turci.

Nezaplatiteľnú skúsenosť, ktorú Boris Madaj zažil, zdieľa aj s podobne naladenými spolužiakmi. Z dvadsiatich štyroch sú šiesti takí, ktorí svoju budúcnosť spájajú s poľnohospodárstvom. Boris je rád, že v jeho prípade je to priamo s družstvom v Kukučínove. „Je to zaujímavý podnik. Bol som pri senáži, čo dnes už nezažívate všade, alebo vo vinohrade,“ vymenúva.

Nepriamo tak poukazuje na štruktúru výroby družstva, ktorá siaha od vinohradov, cez chov ošipovaných, produkciu kravského mlieka, pestovanie cukrovej repy, až po bohatý osivársky program. Družstvo je z pohľadu stredoškolského študenta výnimočne bo-

Predseda družstva Zoltán Cibula (vpravo) a agronóm Roman Sivák.

hato vybavené aj rôznorodou poľnohospodárskou technikou. Od viacerých výkonných traktorov, cez dva kombajny, samostatný postrekovač a nechýba ani rezačka. Takouto flotilou techniky na Slovensku nedisponuje ani jedna stredná poľnohospodárska škola.

O tom, či nové technológie, ale aj kultúra družstva mladého Borisa zaujmú natoľko, že tu zostane pracovať aj po škole, Zoltán Cibula nešpekuluje. „V tejto chvíli je to výhodné pre Borisa aj pre nás. Rozhodnutie je na ňom,“ hovorí.

Družstvo vraj poskytne príležitosť každému. Nie každý sa však osvedčí. „Aj napriek moderným strojom je to namáhavá a ťažká práca. Nie vždy stačí osem hodín denne a nie každý víkend môže byť voľný. Poľnohospodárstvo je jednoducho také. Keď si poviem, že prácu spravím o hodinu či o deň, už môžem stratiť,“ zdôrazňuje predseda družstva.

V závere leta sa niečo také udialo aj v Kukučínove. Parcela neďaleko hospodárskeho

Študent Boris Madaj (vľavo) a skúsený traktorista Dušan Repiský.

PD Lieskovec – svieže hlavy plné dobrých nápadov

Výmera poľnohospodárskej pôdy	3 000 ha
Počet pracovníkov	60
Produktivita práce na pracovníka z pridanej hodnoty	16 705 eur

Manažerske kvinteto: Tomáš Baran (zľava), Veronika Megelová, Patrícia Juchová, Martina Luptáková a Jozef Čík.

Ked' dvaja zamýšľajú to isté, nedosiahnu vždy ten istý výsledok. Zlepšiť hospodárenie poľnohospodárskeho podniku finalizáciou a vlastným predajom vyskúšali v nejakej podobe vari všetky družstvá na Slovensku. Po tridsiatich rokoch trhového hospodárstva však tento cieľ dosiahol len zlomok podnikov prvovýroby. Od samého začiatku je obchodovanie delikátnou záležitosťou, ktorá si vyžaduje na jednej strane prestavbu zabehnutých vecí v podniku a súhru celého tímu. Okrem toho musia zámeru priať aj nálady v spoločnosti, ona sama musí byť zrelá na to, aby zmenila svoje nákupné zvyklosti.

V PD Lieskovec pri Zvolene sa zišlo päť P potrebných na dosiahnutie cieľa v žiaducom okamihu. Hneď na začiatku však dostala riaditeľka družstva Martina Luptáková studenú sprchu. Žiadosť o podporu prestavby bývalej maštale na obchod PPA zamietla.

V Lieskovci necúvli. Zaimprovizovali a predajňu vyčarovali z dvoch kontajnerov. Nechceli z nich mať dve búdky, ale príjemný obchodík. Obe priemyselné škátule prekryli sedlovou strechou. Aby obchodík dobre zapadol do dvora, natreli ho žltozelenými farbami, ktorými sa družstvo hlásilo k svojej podstate. Slnku, mohutnému zdroju tepla a energie uloženej do zlatých klasov obilia. Zelená symbolizovala oceán trávnych porastov, žltá bielkovín.

Mnohé družstevné obchody pochovalo prežívanie starej predstavy spojenej s družstvom: dvory boli až príliš funkcionalistické, často neusporiadané, s porozhádzanými strojmi. Keď M. Luptáková pred piatimi rokmi začala manažovať PD Lieskovec, pustila sa s družstevníkmi do upratovania, rekonštrukcií. Dvor mal hneď na prvý pohľad navodzovať pocit, že má dobrého gazdu.

S odstupom rokov vidno, že družstvo prešlo veľkou vnútornou i vonkajšou zmenou. Žltá-zelená farba je sama o sebe prirodzená, upokojujúca. Svieta na všetkých budovách, ktoré obklopuje zeleň trávnikov. Farma je vzdušná, prežiaraná kvetinovými záhonmi, zvieratá lákajú na prehliadku. Ak chceš mať úspech v obchode, buď príjemný, ústretový, ponúkni pohľad do trinástej komnaty, povedzme do telatníka. Jedno slamené teľa stojí pred predajňou. S ním akoby sa začínalo dobrodružstvo nákupu.

Tím Martiny Luptákovovej je mladý, plný nápadov, ktoré korešpondujú s digitálnou dobou a virtuálnou realitou. Ale je to aj tím, v ktorom sa snúbi stará poctivá roľnícka skúsenosť, dokonalé poznanie pôdy, zvierat, mentality ľudí. Manažment je tvorivá práca, v ktorej výsledok ovplyvňuje množstvo detailov a životných skúseností. Riaditeľka, mož-

no preto, že už predtým pracovala v inom družstve ako ekonómka, konateľka a mala skúsenosti aj z rodinnej firmy, dala dovedna výborný orchester.

Staršiu generačnú linku družstva tvoria agrónóm Ján Chalachan a mechanizátor Jozef Čík. Nezištne zasnúvajú mladých inžinierov do detailov, ktoré by pri obrábaní pôdy a spoznávaní ľudí vyplávali na povrch len po čase. Martina Luptáková priam zázračne stiahla na družstvo mladé talenty. Patrícia Juchová a Martin Kiss po absolvovaní SPU poslali životopisy. Boli z neďalekého okolia a obom imponovala riaditeľkina energia a porozumenie pre inovácie. Tomáš Baran prišiel na družstvo za obchodným partnerom. Potom sa dal do reči s Martinou Luptákovou a zistil, že tu sa rodí podnik, ktorý naplňa jeho predstavy o modernom podnikaní.

Správny kurz družstva potvrdila skúška koronakrízy v roku 2020. Ľudia začali panicky nakupovať potraviny. Pred Lieskovským farmárom – družstevnou predajňou – stáli stometrové rady kupujúcich zo Zvolene aj širokého okolia. Kupovali mlieko, syry, vajčka, brojlery na dokŕmenie, nosnice. Súčasne družstvo posilnilo internetový predaj. Jeho ponuka, ktorá stojí na vlastných výrobkoch a špecialitách lokálnych farmárov, je postavená na regionálnych špecialitách. Sú tu chuťovky z mangelice, diviny, paštety, džemy.

Poľnohospodárstvo musí zmeniť svoju tvár, svoj spôsob komunikácie s obyvateľstvom, rozbiť jednotvárne predstavy, čo je či skôr bolo družstvo. V Lieskovci pozývajú ľudí na samozber lahôdkovej kukurice či zeleného hrášku, predávajú vlastný cesnak. Pestovaním facélie dostali do chotára včelárov, od ktorých predávajú med.

Teraz agrónomka Patrícia Juchová navrhuje obsiať pole pred Lieskovským farmárom purpurovo červenou ďatelinou. Jednou ranou padnú nie dve, ale aj tri muchy. Bude semiačko, aj bielkovinová senáž pre kravky slovenského strakatého (ročná dojnnosť 8 700 kilogramov). Mladá inžinierka je presvedčená, že na pole prídu mladí a budú sa fotiť v záplave purpuru. Prečo neurobiť poľnohospodárstvo farebnejšie?

Samo o sebe je agrobiznis tvrdý oriešok. Obchod, to Martina Luptáková neskrýva, nie je zázračným prútkom, ale predsa len drží družstvo nad vodou. Prehupli sme sa do nových čias. Žiadajú si primerané formy podnikania. Pod škrupinou troch lieskových orieškov, ktoré sú v logu družstva v zovretí zrelejch obilných klasov, dozreli chutné jadierka. Slovenské poľnohospodárstvo potrebuje svieže hlavy plné dobrých nápadov.

> KONTAKT

PD Lieskovec
962 21 Lieskovec
Hrádocká 2718
Riaditeľka: Ing. Martina Luptáková
Tel.: +421/ 45/ 5370 116
e- mail: pdlieskovec01@stonline.sk

Teľatník, ktorý láka školákov.

VAŠE ESO V RUKÁVE

Joker RT

Kompaktný diskový podmietač na spracovanie strniska a predsejbovú prípravu.

Doplnková výbava - nožové valce alebo crossbar

Celoplošné spracovanie aj pri malej pracovnej hĺbke

Široký výber a variabilita valcov do každých podmienok

Vytvára veľký podiel jemnej pôdy pre optimálne vzchádzanie

Šetrný k pôde - otáčanie stroja na zadnom valci a predných kolesách

HORSCH Joker RT

5-12 m

PRACOVNÝ ZÁBER

HORSCH
horsch.com

Agro družstvo Staré napreduje vďaka šikovným ľuďom

Výmera poľnohospodárskej pôdy	1 429 ha
Počet stálych pracovníkov	18
Tržby	967 927 eur
Zisk po zdanení	19 935 eur

Pár kilometrov od okresného mesta Michalovce leží smerom na sever obec Zbudza. Túto lokalitu poznajú mnohí vďaka ložiskám soli, v súčasnosti, žiaľ, nevyužívaným, podobne ako v prípade známejšieho prešovského Solivaru. Ale nielen soľou je Zbudza známa. Hlavné sídlo tu má aj úspešný a ekonomicky stabilný poľnohospodársky podnik – Agro družstvo Staré. Družstevnú formu hospodárenia nepovažujú jeho členovia za prežitok dávnych čias, ale za niečo, čo má uplatnenie aj v súčasných trhových podmienkach. V konečnom dôsledku je to najmä o ľuďoch, ich šikovnosti a odbornej zdatnosti, čo kolektív tunajších zamestnancov spája na výbornú.

Družstevný chotár ohraničuje z južnej strany kanál napájajúci Zemplínsku Šíravu a zo severnej siahá takmer až po mesto Strážske. Zo západu tvorí hranicu rieka Laborec, v blízkosti ktorej sú aj úrodnejšie polia. Tie menej bonitnejšie sa nachádzajú na opačnej strane pod lesmi Vihorlatského pohoria. Agro družstvo obhospodaruje polia v katastrach Starého, Oreského a Zbudze, pričom v každej z nich vlastní aj hospodársky dvor. V Zbudzi a v Oreskom chovajú dojčiacie kravy a v Starom je linka na pozberovú úpravu a skladovanie.

Na 1 156 hektároch ornej pôdy sú pravidelne najviac zastúpené obilniny, nasleduje sója, repka a postupne narastajúce plochy zrnovej kukurice. Vlnajšiu sejbu repky sprevádzalo sucho a na celú plochu 163 hektárov prebehla sejba prakticky do prachu. „Repka nám minulý rok kompletne vzišla približne až po mesiaci, po zrážkach v druhej polovici septembra,“ spomína predseda Ing. Vladimír Čižmár. „Tesne pred dažďami sme ešte stihli zasiať 35 hektárov ozimnej tvrdej pšenice.“ Túto plodinu vyskúšali v družstve po

Predseda Ing. Vladimír Čižmár sa môže spoliehať aj na účtovníčku Ivetu Chabovú (vľavo) a ekonómku a zároveň podpredsedníčku Ing. Lenku Hlinkovú.

prvýkrát a nesklamala ani 5,5-tonovú hektárovú úrodu, ani výkupnou cenou. V čase našej augustovej návštevy mali celú kvalitnú produkciu tvrdej pšenice dobre uskladnenú a čakali na rast už vtedy zaujímavej ceny, prekračujúcej 300 eur za tonu. Dodáme ešte žatevný výsledok pri repke – v priemere pozberali po 3,3 tony z hektára.

Minulú daždivú jeseň bolo nesmierné náročné zasiať ozimnú pšenicu. Aj keď s ťažkosťami a mimo agrotechnického termínu, nakoniec s pomocou dvoch vlastných sejačiek Lemken a Väderstad stihli zasiať celú plánovanú výmeru 545 hektárov (mäkké odrody ozimnej pšenice). „Posledné zasiaté pšenice neboli poriadne povzchádzané ešte ani koncom roka. Na jar sme aplikovali potrebnú výživu, vrátane listovej a porasty kva-

litne ošetrili. Veľmi to pomohlo, v kombinácii s vhodným priebehom počasia na jar,“ doplná Ing. V. Čižmár. Pod úrody mäkkej pšenice, v priemere tesne nad päť ton z hektára, a vlastne aj repky, sa podpísali júnové horúčavy. Vzhľadom na to, ako porasty vyzerali a koľko do nich v družstve investovali, očakávali lepšie výsledky. Významné miesto má v osevnom postupe sója, tento rok na 245 hektároch, z toho na 45 hektároch je určená na osivo pre spoločnosť IPK Agro.

Kukurica na zrno je relatívne novou plodinou na miestnych poliach. V tejto sezóne zabrali 170 hektárov, z toho je 40 ha na siláž. Kukuričnú siláž pre potreby vlastného chovu mäsového dobytku zberajú len raz za dva roky. Chovajú približne 200 kusov s prevládajúcim plemenom limousine. Porasty kukurice aj sóje vyzerali teraz v auguste nádejne, úrody sa tak dali očakávať lepšie ako vlni. Vtedy pozberali sóju s výsledkom 2,8 až 3,5 tony z hektára a úroda zrnovej kukurice atakovala v priemere 12 ton z hektára. Keďže družstvo nevlastní sušičku, kukuričné zrno predávajú odberateľom vo vlhkom stave. Pestovanie plodín na družstevných poliach má pevne v rukách mladý agrónom Ing. Rastislav Tekáč.

Pri traktoroch dominuje zelená farba John Deere.

Pri ťažných prostriedkoch vsadili na John Deere, celkovo vlastní päť traktorov tejto značky. Výkonovo najsilnejším je model 8295 R. Spomenúť však musíme John Deere 8100-ku s rokom výroby 1998. Dnes má tento traktor na počítadle motohodín prekročené číslo 34-tisíc a ďalej spoľahlivo pracuje. Pri zbere sena nachádzajú uplatnenie ešte aj staršie Zetory. Spomedzi závesnej techniky používajú náradia prevažne od výrobcov Bednar, Farmet, Lemken, Väderstad, Zuhhammer, Krone a najnovšie pribudol do strojového parku mulčovač na kukuričné strnisko Falc.

V posledných rokoch v družstve investovali do traktorovej dopravnej techniky. Nezabúdajú pritom ani na staršie nákladné vozidlá Liaz a Tatra, ktoré udržiavajú v dobrom technickom stave.

> KONTAKT

Agro družstvo Staré
072 23 Zbudza 185
Predseda: Ing. Vladimír Čižmár
Mobil: +421/ 918 391 941
Tel.: +421/ 56/ 6475 120
e-mail: agrostare@gmail.com

Tvrdošínske družstvo podalo žalobu na ministerstvo pôdohospodárstva

Výmera poľnohospodárskej pôdy

1 540 ha

Počet zamestnancov

60

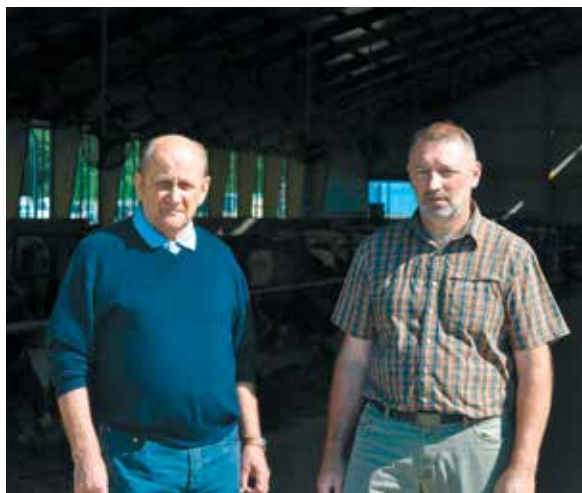
V prvé septembrové dni ministerstvo pôdohospodárstva zverejnilo tlačovú správu o tom, že časy, keď z dôvodu jedného nedostatku v žiadosti boli pozastavené všetky podpory poľnohospodárov, sú dávno preč. Nepriamo tak poukazovalo na prípad družstva v Tvrdošíne, ktoré v dôsledku neprávoplatného rozhodnutia Pôdohospodárskej platobnej agentúry malo pozastavené nielen európske, ale aj štátom vyplácané podpory.

Prostriedky, ktoré družstvu zadržovali, boli mnohonásobne vyššie, ako tie, ktorých sa týkala samotná nezrovnalosť. „Som rád, že z dôvodu vykonštruovaného problému zo strany PPA voči družstvu dochádza k zmene legislatívy. Nerozumím však, prečo bude môcť PPA podľa novej legislatívy blokovat až dvojnásobok z vyčíslenej nezrovnalosti, keď prípadný záväzok žiadateľa je vždy riešený záložným právom v zmluve o nenávratný finančný príspevok,“ uvádza predseda družstva Anton Palider.

S touto otázkou k Pliderovi sme sa obrátili na tlačový odbor agroministerstva. Ten pre poľnoinfo.sk argumentuje: „Maximálne dvojnásobok neoprávnene čerpanej sumy považujeme za dostatočnú zábezpeku ochrany záujmov SR a EÚ.“

Pre korektnosť je potrebné uviesť, že v minulosti nebol stanovený strop zadržania sumy. To je aj dôvod, že údajná 140-tisícová nezrovnalosť odrezala oravské družstvo na dva roky od všetkých európskych a štátnych podpôr.

Platobnou agentúrou schválený projekt spochybnila kontrola Úradu pre verejné obstarávanie, ktorý však podľa Metodického pokynu a nariadení Európskej komisie nie je uvedený v zozname inštitúcií, ktoré môžu vykonávať kontroly u prijímateľa NFP. „ÚVO konal na základe podnetu PPA a skonštatoval, že predseda družstva mohol mať vplyv na výsledok verejného obstarávania. Z tohto

Predseda družstva Anton Palider a vedúci živočišnej výroby Cyril Orčík.

dôvodu PPA nevyplatila všetky priame platby, ani druhú a tretiu žiadosť o platbu. Zároveň museli byť vrátené vyplatené prostriedky na rekonštrukcie maštali, pritom rozsudok Súdneho dvora EÚ C-538/13 vo svojom výroku nepozná slová „mohol mať vplyv,“ pozná len slová „mal vplyv“ alebo „nemal vplyv“ na výsledok verejného obstarávania,“ vysvetľuje Anton Palider.

Po článkoch, ktoré portály aktuality.sk a poľnoinfo.sk zverejnili v marci 2021, prišli na tamojšie družstvo kontrolóri PPA, aby vykonali tretiu a zároveň poslednú kontrolu na mieste k žiadosti o platbu. Boli podľa predsedu družstva zaskočení, že idú kontrolovať projekt, ktorého dokumenty boli už dávno založené v archíve.

Postup kontrolórov považuje predseda za prísny a dôsledný, no poctivý a v konečnom dôsledku spravodlivý. Záverečný protokol im podľa neho nevytkol žiadnu chybu. Veril, že dlho očakávaná posledná kontrola so sebou prinesie aj vyplatenie investičnej podpory. Nestalo sa tak.

„Dnes už bývalý generálny riaditeľ Sekcie rozvoja vidieka na agroministerstve po dvojročnom konaní potvrdil posledné – tretie účelové rozhodnutie PPA, ktoré sa tým stalo právoplatným,“ tvrdí predseda družstva. Preto začalo vedenie družstva tento nedoriešený problém riešiť už s novým rezortným šéfom Samuelom Vlčanom. „Boli sme milo prekvapení, keď sme po rokoch stretli osobu, ktorá sa reálne zaujíma o to, či sa v Tvrdošíne bude naďalej vyrábať mlieko a najmä zamestnávať 60 stálych pracovníkov, živiteľov rodín,“ hovorí vedúci živočišnej výroby Cyril Orčík.

Anton Palider svojho kolegu dopĺňa, že ministerstvo si je podľa neho plne vedomé chýb, ktorých sa PPA dopustila voči družstvu. Z tohto dôvodu družstvo podalo na súd proti agrozortu žalobu, ktorú dôvodilo najmä tým, že rozhodnutie vychádza z nedo-

statočného až účelovo vyhodnoteného skutkového stavu.

„Uskutočnené tri kontroly zo strany PPA preukazujú dodržanie transparentnosti, hospodárnosti a najmä efektívnosti zrealizovaného verejného obstarávania, keď rozdiel ponúkanej ceny medzi víťazným a v poradí druhým uchádzačom je takmer 700-tisíc eur. To je popri napádanej nízkej nerealizovateľnej cene zo strany ÚVO aj logický dôkaz o tom, že nemohlo ísť o konflikt záujmov,“ zdôrazňuje Anton Palider.

O žalobe hovorí v reakcii pre poľnoinfo.sk aj tlačový odbor agrozortu. „Európska komisia potvrdila auditom možné porušenie konfliktu záujmov a v tomto prípade ide o korekciu vo výške 100 percent z predmetu zákazky na stavbu. Je možné, aby požiadal súd SR o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia. Vzhľadom na skutočnosť, že evidujeme správnu žalobu, nebudeme sa k veci bližšie vyjadrovať,“ informuje MPRV SR.

V pozadí jedného príbehu z rekonštrukcie dvoch maštali sa odohráva príbeh iný: Vďaka novým investíciám sa v oravskom družstve začala písať úplne nová kapitola produkcie kravského mlieka. Viani boli najúspešnejším chovateľom slovenského strakatého dobytku u nás, s úžitkovosťou 9 969 litrov na dojniciu. „Od 380 dojníc dojme na prvých laktáciách až polovicu z nich. Je preto reálny predpoklad, že úžitkovosť bude ešte rásť,“ očakáva Cyril Orčík. Dokazujú to aj čísla. Za prvý polrok dosiahli 10 100 litrov a veria, že Silvester im prinesie 10 300 litrov na dojniciu a rok. „Na nárast úžitkovosti netlačíme, aby nám nenastali problémy v reprodukcií či s končatinami,“ dodáva Cyril Orčík.

Tamojší poľnohospodári dobytku nestruháju paznechty a ich ani neošetrujú v dezinfekčných brodoch, pretože zvieratá majú posilnenú imunitu najmä cez minerálnu výživu. „Za každým vyrobeným litrom mlieka sú stovky riešených maličkostí. Tá hlavná je, že pred 30 rokmi sa začal kreovať kolektív, ktorý chcel z tvrdošínskeho družstva vytvoriť pojem na slovenskej mliečnej mape. Títo ľudia sú dodnes súčasťou družstva a vďaka tomu, že roky pristupujú zodpovedne k svojej práci, dnes máme výsledky, ktorým by som ešte pred pár rokmi neveril, že je ich vôbec možné dosiahnuť,“ uzatvára Cyril Orčík.

> KONTAKT

ŽIAREC, poľnohospodárske družstvo

027 44 Tvrdošín

Predseda: Ing. Anton Palider

Tel.: + 421/ 43/ 5324 940

Fax: +421/ 43/ 5322 392

e-mail: ziarec@orava.sk

Viani bolo družstvo v Tvrdošíne najúspešnejším chovateľom slovenského strakatého dobytku na Slovensku.

V Soli investujú do techniky a rozširujú chov dojníc

Výmera poľnohospodárskej pôdy	1 629 ha
Počet stálych pracovníkov	36
Výnosy	1 111 841 eur
Zisk po zdanení	5 949 eur

V čase našej návštevy skúšali nové náradie na spracovanie pôdy, agregované s tento rok kúpeným traktorom John Deere 8R 280. Na snímke zľava: strojník Juraj Soták, zástupca spoločnosti Agrokom – Plus Ing. Gabriel Kvočka, predsedníčka Ing. Helena Hudáková, agrónóm Ing. Ján Sukovský a mechanizátorka Ľudmila Žipajová.

JRD Sol' bolo v časoch minulého režimu symbolom pokroku: moderné technológie tu zavádzali medzi prvými v Československu. Ocenením Nositeľ Radu Práce sa vo vtedajšej dobe mohlo pochváliť len zopár najlepších poľnohospodárskych podnikov v celom štáte.

Na úspešnú históriu sa od roku 2005 snaží nadviazať nový subjekt s názvom Agrodružstvo v Soli. Kolektívu 37 zamestnancov na čele s predsedníčkou Ing. Helenou Hudákovou, sa to postupne aj darí. Svedčia o tom nielen pribúdajúce ocenenia za hospodárske výsledky, ale najmä nové investície do techniky a živočíšnej výroby. Pomerne často sa v posledných rokoch stretávame so

správami o zrušení chovov mliekových kráv. Nie je to prípad družstva v Soli, kde, naopak, v dohľadnom čase plánujú zvýšiť stav dojníc z 200 na 300 kusov. Zlepšujú pritom starostlivosť o zvieratá, ktoré na oplátku odpovedajú rastúcou úžitkovosťou.

Družstevný chotár sa rozprestiera neďaleko okresného mesta Vranov nad Topľou, v katastrach obcí Sol', Rudlov, Hlinné a čiastočne Vyšný Žipov. Úrodnejšiu časť chotára lemuje rieka Topľa, ktorá občas vie skomplikovať hospodárenie podmočením a zaplavením polí. Smerom k Slanským vrchom už klesá úrodnosť pôdy a zvyšuje sa aj svahovitosť.

Vlani v družstve zažili nesmierne náročný zber sóje. Z výmery 200 ha to stihli ešte pred dažďami, ale k zberu posledných 40 ha sa dostali až v novembri. Ešte problematickejšou sa ukázala sejba ozimnej pšenice. „Sme zvyknutí mať pšenicu na výmere okolo 450 ha, ale vlani sme dokázali zasieť len 300 ha,“ vysvetľuje Ing. Helena Hudáková. „A z toho bolo 150 ha zasiatych s rozmetávaním priemyselných hnojív, keďže sme nevedeli inak vstúpiť do poľa. Takto založené porasty nevyžerali na jeseň vôbec dobre, mysleli sme, že ani neprežijú zimu. Po kvalitných jarných prihnojeniach však to už začínalo vyzeráť lepšie a výsledky zo žatvy neboli nakoniec vôbec zlé. Na lepšej parcele sme zaznamenali úrodu 7,5 t/ha, o 2 tony viac ako celý priemer pri obilninách. Na inej parcele už bola úroda tesne pod štyri tony z hektára, ale to už hovoríme o pôde nízkej

bonity v svahovitejšej časti nášho chotára.“ Výpadok ozimnej pšenice nahrádzali v družstve jarnými odrodami pšenice a jačmeňa. Uplynulý pestovateľský ročník jarninám príliš neprial a vlastne ešte lepšie sa ukázala sejba rozhádzovačom ako nahrádzanie jarninami. Jarný jačmeň v podniku pestovali na 106 ha a sypal v priemere po štyri tony z hektára. Viac sklamala jarná pšenica, ktorú zasiali na 25 ha a urodilo sa len okolo tri tony z hektára. Úroda ozimného jačmeňa bola lepšia, zo 60 ha pozberali v priemere 5,15 t/ha vo výbornej sladovníckej kvalite.

Na úrode repky sa podpísalo sucho a vysoké teploty pred zberom. Vzhľadom na starostlivosť a aplikované dávky hnojív bol konečný výsledok 2,8 t/ha miernym sklamaním. Zo 162 ha pozberali spolu 450 ton repky. „Po prvýkrát za približne 30 rokov sa nám stalo, že sme ani nestihli predzberovú úpravu desikáciou a repka doslova vyschla,“ hovorí predsedníčka a k výkupným cenám dodáva: „Tento rok je atypický vývojom nákupných cien. Repku sme mali dopredu zazmluvnenú, najvyššiu cenu pri časti produkcie sme dosiahli len 420 eur za tonu. Bolo to výrazne menej ako 540 eur, ktoré sa ponúkali za tonu hneď po zbere. Inak kontrahujeme dopredu len menšiu časť pšenice a sóje.“

Významné zastúpenie na poliach družstva má už štvrtý rok sója, túto jeseň ju zberajú z 220 ha. Kukuricu zo 100 ha zosilážujú a 60 ha pozberajú ako vlhké zrno, ktoré zakonzervujú (CCM). Pod jariny každoročne zaorávajú maštalný hnoj na 100 ha, čím sa dnes môže pochváliť už len málokterý poľnohospodár.

V miestnom družstve má živočíšna výroba pevné miesto a podieľa sa na celkových tržbách približne 50 percentami. V poslednom čase sa podarilo zvýšenou starostlivosťou zlepšiť zdravotný stav v chove hovädzieho dobytku a nakúpiť napríklad aj jalovice od iných chovateľov. Aktuálne sa u 200 dojníc plemena slovenské strakaté predpokladá prekročenie ročnej úžitkovosti 7 500 litrov na dojnicu. „V našich podmienkach chceme chovať minimálne 300 dojníc. Práve k takejto stavu by sme sa chceli čoskoro dostať,“ tvrdí Ing. H. Hudáková. Živočíšna výroba napreduje pod taktovkou skúseného zootehnika Ladislava Sukovského.

Pri téme živočíšna výroba napadne mnohých ako prvý problém s ľuďmi, ochotnými pracovať v tomto odvetví. V Soli hľadajú riešenie aj v zamestnávaní miestnych Rómov. Našli takto siedmich spoľahlivých zamestnancov, z toho šiesti pracujú prevažne so zvieratami a jeden v rastlinnej výrobe ako obsluha stroja.

> KONTAKT

Agrodružstvo v Soli
094 35 Sol' 12
Predsedníčka: Ing. Helena Hudáková
Mobil: +421/ 905 434 104
Tel.: +421/ 57/ 4496 391
e-mail: agrosol@slovanet.sk

V Soli plánujú už čoskoro výrazne zvýšiť stavy dojníc.

Kto vojde Rúfusovými schodami do neba? Aj ekohospodári z Liptova

Výmera poľnohospodárskej pôdy	1 246 ha
Počet pracovníkov	40
Zisk pred zdanením	9 475 eur
Špecifikum	diverzifikované horské biopoľnohospodárstvo

Schodmi do neba nazval Milan Rúfus do oblakov stúpajúce úzke šviky roľčiek, ktoré v Liptovskej Tepličke vyrvali z moci pralesa predkovia dnešných Tepličanov. Génia výtvarne rozprávkevej krajiny zachytil majster fotografie Liptova Martin Martinček. Inšpiroval mnohých, ale idúc s odstupom času po jeho stopách nenašli to, čo videl on. Územie vymodelovali v pozoruhodnom súzvuku príroda, drevorubači a roľníci. Naďalej ho mení čas a postupujúca civilizácia. Jedno však zostáva: Za skyvu chleba sa podnes deň platí v Liptovskej Tepličke ochotou nechať sa priahat' do jarma zeme.

Anna Glejdurová, ktorá už vyše dvadsať rokov stojí na čele družstva v Liptovskej Tepličke, si živo pamätá dve doby: dožívajúce patriarchálne hospodárenie na pôde, symbolom ktorého bol volský záprah, a modernizmom presiaknutú súčasnosť. Sama ju formuje, usilujúc sa zachovať to najlepšie z dedičstva predkov.

Predseda družstva Anna Glejdurová s kytičkou pamajoránu.

rozhľad, ktorou z krížnych ciest sa ubrať ďalej.

Pandemické obmedzenia v teplickom družstve prežili s vypätím všetkých síl, pričom odvážne zainvestovali aj do obnovy techniky v nemalej sume 300-tisíc eur. Nový traktor a vlečníak, ktorý odvezie odrazu 16 okrúhlych obrích balíkov sena, garantuje, že dobytok tu bude mať počas dlhej zimy dosť krmiva. Snaha využiť projektovú podporu bola márna, namiesto nej prišiel k slovu lízing.

Anna Glejdurová neskrýva, že po prvom pandemickom roku je družstevná ekonomika napnutá na prasknutie. Zastavil sa predaj mäsového dobytku na export, po väčšinu roka bol zatvorený agropenzión Dolinka, zimná lyžovačka nepriniesla lyžiarov a s nimi spojené príjmy. V družstve museli siahnuť na samé dno ľudských aj finančných rezerv, aby udržali kurz rozvoja.

Nezmeraviť, vždy po kríze príde fáza rastu, tak by sa dala charakterizovať stratégia, ktorú presadzujú v Liptovskej Tepličke. Chotár družstva leží v lone Národného parku Nízke Tatry. Prevalu v ňom majú lúky a vysokohorské pasienky, ornej pôdy je poskromne, len 66 hektárov z celkovej obrábanej plochy 1 241 hektárov. Množstvo predpisov chránia-cich cenné biotopy roky nedovoľuje žiadne intenzívne formy hospodárenia. Ak je dnes PPD Liptovská Teplička synonymom ekologicky úspešného hospodárenia na pôde, nie je to náhoda. Vlastne robia tam to, čo ich predkovia, len modernejším spôsobom. A majú rastúci trh konzumentov ekopotravín.

Kľúčovými produktmi, ktoré majú dobrý cveng od Bratislavy po Košice, sú zemiaky, široký sortiment mliečnych výrobkov z ovčieho aj kravského mlieka počnúc stopercentnou ovčou bryndzou a končiac niťami z kravského biomlieka. A ponúkajú krehké hovädzie mäso z plemena limousine. Doby-tok spása hľňe pasienky, kilogram sviečkovice vyjde na 20 eur. Za takú cenu sa nedá kúpiť nikde na Slovensku, ani v akcii nejakého reťazca, ktorý hovädzie doviezol z Írska. No kým importované mäso putuje krížom cez Európu bezmála tritisíc kilometrov, hovädzina z Liptova nestráca zbytočnou prepravou ani deň.

Družstvo má vlastnú mliekareň aj bitúnok, predaj z dvora. K predajničke pribudol altánok, poznajú ho turisti, peši aj cykloturisti, čo sa zastavia nielen na pohár zrnice. Povešť o poctivých výrobkoch sa prenáša sociálnymi sieťami od kamaráta ku kamarátke, od známeho k známemu. To je zaručená nesprofat-

novaná reklama, do ktorej potravinoví giganti lejú milióny.

Teraz družstvo realizuje jeden zaujímavý medzinárodný projekt. Výskumný ústav trávnych porastov a horského poľnohospodárstva v Banskej Bystrici, Lesy SR a univerzita v Krakove hľadajú spôsob, ako uchovať cenné biotypy. Kedysi, a Anna Glejdurová to v mladosti sama praktizovala, zmetali „kvetenu“, teda semená tráv a bylín, ktoré opadli v šopách, kde sa uskladňovalo seno. Potom ich vysievali na miesta, kde boli ležoviská pasúceho sa dobytku, alebo nimi obnovovali diviakmi rozryté pasienky. Teraz tím mladých vedcov vyvinul stroj, ktorý očesá semená tráv a bylín rovno na lúčach. Na metri štvorcovom ich rastie okolo 50, tu je tajomstvo nielen vône, ale aj liečivých účinkov horského mlieka.

Toto leto sa vrátili do penziónu Dolinka turisti. Prišli aj Česi, ktorí sa nezľakli protichodných informácií o podmienkach dovolenky na Slovensku. Chutila im výborná kuchyňa, bol to okrem nádherných vychádzok po lúčach a kopcoch Nízkeho Tatier aj skvelý gurmánsky zážitok.

V mliekarni vyrábajú špeciality z ovčej hrudky.

Rakúšania radi ukazujú, ako pod majestátnym Grossglocknerom fungujú vysokohorské farmy. Aj Slovensko sa môže pochváliť citlivým hospodárením uprostred hôr. Pastier Rastislav Bulava praskne bičom, aby pohol vpred stádo limousinov. Na zadošťanských lúčach vyše 1 200 metrov nad morom zaznie cengot spiežovcov. Na široko naďaleko sa nesie symfónia zvonkohry – nadchýňa okoloídúcich turistov a odstrašuje medvedov a vlkov. Mimochodom, jedno tefa sa vľčej savorke aj tak podarilo ukoristiť.

Nezabúdajme, že sme v stálom kontakte s divočinou. Vzťahy medzi ňou a človekom boli, sú a budú vždy krehké. Družstvo v Liptovskej Tepličke však našlo spôsob, ako toto pravidlo udržať na prospech človeka, domestikovaných i divo žijúcich zvierat.

> KONTAKT

Poľnohospodársko-podielnícke družstvo
059 40 Liptovská Teplička č. 556
Predseda: Anna Glejdurová
Tel.: +421/ 52/ 7893 241,3
e-mail: predseda@ppdteplicka.sk

Růfusove schody.

Keď sa po revolúcii rozdelilo družstvo v Štrbe, súčasťou ktorého bol aj chotár Liptovskej Tepličky, razom sa ozvali kувici, že osamostatnené družstvo v kraji, kde líšky dávajú dobrú noc, nebude mať dlhého trvania. Lenže koho vopred pochovávali, bude dlho žiť...

Družstvo v Tepličke prežilo transformáciu lepšie ako mnohé iné podtatranské družstvá, neovládol ho kapitál ani slovenských, ani zahraničných investorov. Ako ho z vlastnej vôle založili gronkári – Tepličania, tak naďalej patrí im a Slovensku zároveň. Veď v ich chotári sa nad slovenskou krajinou vypína ako maják Kráľová hoľa, aby chránila i dávala správny

PD Magura Zborov patrí k väčším zamestnávateľom v okrese

Výmera poľnohospodárskej pôdy	3 570 ha
Počet stálych pracovníkov	95
Tržby	1 961 260 eur
Zisk po zdanení	2 139 eur

Družstvo v Zborove zamestnáva takmer 100 ľudí, ktorí chovajú 2 000 kusov dobytky, ročne dodajú do mliekarene bezmála päť miliónov litrov mlieka, vzorne spolupracujú so samosprávou. Pri téme o pestovaní plodín však v prvom rade spomínajú divú zver, ktorá tu vo veľkej miere ovplyvňuje dosahované úrody, možno najvýraznejšie na Slovensku. Napríklad za posledných sedem rokov sú z tohto dôvodu reálne vyčíslené škody vyše jedného milióna eur. A „odmena“ zo strany štátu pre poľnohospodárov, ktorí sú úspešní aj v takých náročných podmienkach? Medziročné zníženie dotácií pre PD Magura Zborov až o 160-tisíc eur!

Okres Bardejov patrí k ekonomicky slabším z hľadiska ponuky práce. O to cennejšie je tu zopár väčších zamestnávateľov. A medzi nich patrí aj Poľnohospodárske družstvo Magura Zborov, kde nachádza prácu mnoho živiteľov rodín. Nepochybne k tomu najviac prispieva silná živočíšna výroba, najmä chov kráv s trhovou produkciou mlieka.

Agronóm a zároveň podpredseda družstva Ing. Vladimír Mikulák a predseda Ing. Peter Mlynár sa myšlienkami vracajú na začiatok minulej sezóny: „Vlani na jeseň sme stihli zasiať celú výmeru 450 ha ozimných obilnín ešte pred dažďami. Repku už tretí rok nepestujeme, vlastne ani nemôžeme pestovať z dôvodu enormných škôd, ktoré nám spôsobuje divá zver. Žiadnou výnimkou u nás nie sú 200- až 300-kusové stáda, ktoré porasty spásajú a tiež ušľapávajú. Za chýbajúcou repkou v osevnom postupe je nám veľmi ľúto, keďže ide o vynikajúcu predplodinu a trhovú komoditu.“ V Zborove hospodária na celkovej výmere 3 500 ha

poľnohospodárskej pôdy, z toho je 1 300 ha ornej. Náročná bola sejbá počas tohtoročnej jari. Napríklad kukuricu a jarnú pšenicu siali v troch etapách. Práve posledne menovanú plodinu to poznačilo najviac. Vývoj nedobehla ani v priebehu celej vegetačnej doby a priemerný výsledok 1,5 tony z hektára bol najhorší v histórii družstva.

Jednoduchá nebola ani sejbá kukurice. Ing. V. Mikulák k tomu hovorí: „Dvadsať hektárov sme museli preosiať, pretože z celej tejto plochy nám vybrali osivo diviaky. Vyskúšali sme aj jeden nový postup s pridaním páľivej papriky k osivu kukurice. Jednej takto zasiatej parcely sa diviaky ani nedotkli, ale na druhej to veľmi nepomohlo. Tam čoskoro po sejbě zapršalo, preto pripúšťame možnosť zmytia páľivej zložky z osiva.“ Zatiaľ v tomto regióne populáciu diviakov podstatne neznižil ani africký mor ošípaných, pritom v okolitých okresoch nákaza vyčíňa už dlhšie. Ing. P. Mlynár však počas rozhovoru pochválil poľovníkov: „V poslednom čase sa naša spolupráca s miestnym poľovníckym združením zásadne zlepšila.“

Silážnu kukuricu by stačilo zasiať na 160 ha, ale vzhľadom na škody od divjej zveri bolo potrebné osev zvýšiť až na 250 ha. Ani takáto rezerva nemusí každý rok stačiť. Pred dvomi rokmi napríklad až 70 ha boli porasty silážnej kukurice tak zdevastované, že sa tam neoplatilo poslať rezačku. „Vlani sme museli doviezť zo Stropkova tisíc ton siláže,“ doplnila predseda.

Žatvu 2021 v Zborove môžeme v krátkosti opísať slovami – dlhý príbeh so zlými výsledkami. Počasie neprišlo plodnám počas vegetácie a ani v období zberu. Napríklad v auguste spadlo dvojnásobné množstvo zrážok než obvykle. Začali zberať ozimný jačmeň už 11. júla a 80 ha kosili dva týždne s jedným vlastným kombajnom John Deere. Mimo chodom, rovnakej značky sú aj novšie traktory a úplne novučká rezačka. Ale vráťme sa späť k žatve a ďalším plodinám. Raže sa urodilo v priemere po štyri tony z hektára, ozimného jačmeňa 2,9 tony, ozimnej pšenice 3,3 t/ha. Sklamal aj pestrec mariánsky úrodou len 0,4 tony z hektára, pričom v minulosti sa darilo získať aj po celej jednej tony z hektára.

V Zborove chovajú aktuálne až 1 940 kusov hovädzieho dobytky a s počtom dojníc vyše 650 kusov sú dnes pravdepodobne najväčším chovateľom vo východnej polovici Slovenska. „Tieto počty chceme udržať. Mierne rozširujeme chov mäsového plemena charolais, s ktorým sme začali v roku 2014. V súčasnosti dosahujeme úžitkovosť 8 800 litrov mlieka na dojniciu za rok,“ tvrdí hlavný zootechnik Ing. Branislav Reviľák. Vlani dodali do Michaloviec (Syráreň Bell) 4,7 mil. litrov mlieka, tento rok by už mali presiahnuť úctyhodných päť miliónov. Predtým smero-

Predseda Ing. Peter Mlynár pred novou rezačkou John Deere 8400i, ktorá pribudla do Zborova v tomto roku.

valo mlieko do Humenskej mliekarene, kým neskrachovala. „V Humennom nám zostalo 600-tisíc eur a po konkurze sme z nich dostali len päť tisíc,“ zdôrazňuje Ing. P. Mlynár.

Tieto údaje stoja za zamyslenie: Aké investície by si mohli v posledných rokoch dovoliť poľnohospodári zo Zborova, keby mali na účte aj tých 600-tisíc eur za dodané svoje mlieko a jeden milión za zničené plodiny?

Zootechnička Ing. Bibiána Bilavská sa vzorne stará o dobytok na stredisku Stebník.

Hlavný zootechnik Ing. Branislav Reviľák svojej práci veľmi dobre rozumie.

> KONTAKT

Poľnohospodárske družstvo
Magura Zborov
Zákutie 137
086 33 Zborov
Predseda: Ing. Peter Mlynár
Mobil: +421/ 905 537 819
Tel.: +421/ 54/ 4798 337
e-mail: predseda@pdmagura.sk

Alexander Pastorek (vľavo) s kolegami na farme.

Bude **slovenské mlieko** onedlho vzácnosť?

Chov mliečného dobytká bol, je a bude chrbtovou kosťou poľnohospodárstva. Vo chvíli, keď sa z chovateľa stal roľník, objavil súvis medzi úrodnosťou pôdy a zvieratami ako mostom obnovujúcim základ, z ktorého vyrastá všetok život na Zemi. Na Slovensku klesá nielen úrodnosť pôdy, ale z roka na rok máme aj menej mliečnych fariem. Ekonomika drví dielo, ktoré s vervou, znalosťou veci a hrdosťou na dosiahnuté výsledky buduje aj Alexander Pastorek. Vedie spoločnosť Agrocoop Imeľ a Slovenský zväz prvovýrobcov mlieka.

V akom stave sa nachádzajú mliečne farmy na Slovensku? Odkiaľ a kam sa uberáme.

Niekedy je štatistika výrečnejšia ako siahodlhé vysvetľovanie. Na konci septembra tohto roku bolo na Slovensku ešte 366 prvovýrobcov mlieka. Bolo, lebo na konci roka nás bude ešte menej. Situácia je naozaj veľmi zlá. Všimnime si pred štyrmi rokmi – v roku 2018 vyrábalo mlieko ešte 435 fariem. Za ten čas ubudlo 85 producentov mlieka. To je katastrofa. Čo je ale ešte horšie, kým v predchádzajúcich troch rokoch ubúdalo ročne okolo 15 fariem, teraz to vyzerá, že ročný úbytok bude viac ako dvojnásobný, dosiahne hranicu 35 fariem. Rok 2021 tak vstúpi do histórie chovu dojníc ako rok totálneho úpadku. Iba ešte pripomeniem, že pri vstupe do

EÚ, v roku 2004, bolo na Slovensku 800 mliečnych fariem.

Stratili sme viac ako polovicu fariem. Úmerne k tomu klesá stádo dojníc, teliatok, jalovičiek. Aký je vývoj produkcie a predaja mlieka?

Platí – menej fariem, menej mlieka. Našťastie, jeho produkcia neklesla priamoúmerne zníženému počtu fariem. Z jednej miliardy litrov mlieka sme padli asi na 800 miliónov, krajina teda vypije o jednu pätinu slovenského mlieka menej. Okamžite ho nahradilo dovážané mlieko a mliečne výrobky.

V zlej správe je aspoň jedna dobrá, rastie intenzita, užitočnosť, na farmách od jednej kravy nadoja viac mlieka. Nezanechali chovy tí farmári, ktorí neuniesli obrovský tlak konkurencie? Alebo to, čo sa deje, je už nezdravý jav, ohrozujúci podstatu slovenského mliekarstva?

Ekonomicky vzaté, tí, ktorí nadoja desať litrov mlieka od kravy denne, čo je zhruba 3 500 litrov za rok, nemôžu zostať na trhu. Lenže v roku 2021 zatvárajú farmy aj chovatelia, ktorí mlieko vedia robiť. Medzi nimi sú farmári, ktorí sú v rebríčku top 100, to znamená, že z mliečnej scény odchádzajú najlepší. Hrozné je, že neodchádzajú len tí s najslabšími parametrami výroby a predaja, ale aj najlepší, ktorí vedeli mlieko

vyrábať efektívne. Okrem toho tu nejde len o ekonomiku, ale o stratu zmyslu života. Miznúce farmy sú aj tragédiami ľudskými, spájajú sa s nimi osudy ľudí, ktorí s chovom dobytká úprimne spojili celý svoj život.

Ako túto ľudskú stránku vníma slovenská politika?

Na poslednom stretnutí so štátnym tajomníkom som povedal, že ľudia sa zmocňuje dezilúzia. Sám som investoval do vlastnej farmy za ostatných 10 rokov obrovské peniaze. Nedostali sme žiadne dotácie, ani cent. Zrejme aj preto, že som vždy otvorene hovoril, čo si o úpadku poľnohospodárstva myslím. Vlni sme modernizovali farmu za vyše milión eur a tento rok za ďalší pol milióna. Ale straty z produkcie sú také obrovské, že otázka stojí aj u nás, či má naša tvrdohlavosť a snaha pokračovať vôbec nejaký zmysel? Páchame ekonomickú samovraždu.

Azda nehodíte za hlavu celoživotnú prácu?

Jedno je sentiment a druhé – či podnikáte so ziskom, alebo s rastúcou stratou. Nebudeme ju prehlbovať len preto, aby nás niekto pochválil, že ešte robíme mlieko, že sme dobrí chlapi. Jednoducho to takto ďalej nejde. Na poslednom predstavenstve zväzu sa tak isto vyjadrili mliečni farmári z každého jedného regiónu na Slovensku. Upozorňujeme na katastrofálny stav, lebo

nechceme, aby to takto ďalej pokračovalo. Ibaže zatiaľ nás nik nepočúva.

Prečo?

Neviem, na čo ešte politici čakajú. Som zvedavý, ako zareagujú na naše požiadavky, ktoré sme im teraz predložili, budeme sa dožadovať ďalšieho stretnutia. Aj týmto dávame najavo, aký záujem má slovenská vláda o to, aby ľudia na Slovensku pili svoje čerstvé mlieko a jedli mliečne výrobky. Máme ešte päť rokov vyplakávať, že sme stratili sebestačnosť vo výrobe mlieka? Naozaj sme ich stratili, lebo štát pre našu vec nič neurobil. Nič pre mlieko, nič pre zeleninu, ovocie, pre bravčové mäso. V mlieku ešte držíme 80-percentnú sebestačnosť, ale nevážíme si to.

Ak sa nedosiahne zmena, čo hrozí?

Polovica zamestnancov by musela odísť. Keď v Agrocoop Imeľ pracuje šesťdesiat ľudí, určite by si tridsať muselo hľadať prácu inde. Živočišná výroba robí pri dnešných cenách rastlinných komodít obrovskú stratu. Na každom hektári, kde vyrábame pre dobytok krmoviny, strácame 500 eur zisku. Ak nám ekonomika výroby mlieka zlomí chrbticu, je ohrozených okolo 10-tisíc zamestnancov v celom mliečnom sektore.

Číže s vami pôjdu ku dnu aj mliekarne?

A čo budú spracúvať, keď nebudú mať mlieko? Sú nemenej zúfalí ako my. Takých bezradných som ich ešte nevidel za posledných 15 rokov môjho šéfovania tomuto zväzu. Majú vážne obavy, ako to celé dopadne. Už dostávajú otázky od zahraničných investorov, ktorí do mliekarní vložili investície. Znepokojení sú v bratislavskom Rajo, za ktorým je nemecký kapitál, či michalovská mliekareň, za ktorou sú Francúzi. Pýtajú sa, čo sa to na Slovensku deje. Chceli by zvyšovať produkciu, ale kto z farmárov bude vyrábať mlieko, keď na ňom prerába.

Bijete na poplach. Dočkáte sa zmeny?

Odozva je zatiaľ veľmi vlažná. Dvakrát sme žiadali o stretnutie ministra, dvakrát nemal na nás čas. Poslal štátneho tajomníka, ten sa tváril, že nás chápe, zatiaľ sme nedostali žiadnu reakciu. To bolo týždeň pred dušičkovými sviatkami. Ešte mu dáme týždeň času, ale potom už sa budeme pýtať, či máme oznámiť verejnosti, že po rozpade výroby bravčového mäsa prichádza rozpad

Na začiatku výroby mlieka je teliatko.

mliekarenstva. Jednoducho oznámime: končíme! Mlieko a mliečne výrobky už sa doma vyrábať nebudú, ľudia budú mať v obchodoch zahraničné. Napriek tomu, že tu stále kvákame – kupujte slovenské. Slovenské sa minú, nebudú! K tomuto spejeme závratnou rýchlosťou.

V Strategickom pláne sa uvažuje s podporou 500 eur na veľkú dobytku jednotku pre všetky mliečne kategórie. Prinieslo by to stabilizáciu ekonomiky mliečnych fariem?

Áno, potrebovali by sme takúto dotáciu ako soľ, aby sme zrovnali krok so zahraničnou konkurenciou. Zatiaľ je to však holub na streche. Nemáme nič potvrdené. Keby sme to videli čierne na bielom, keby to oznámil niekto, kto si stojí za slovom, potom by sa situácia upokojila. Bol by to signál pre chovateľov, ktorí potiac krv držia farmy nad vodou. Iba pripomeniem, že táto dotácia by aj tak prišla až od roku 2023. Číže treba prežiť ešte jeden krvavý rok.

Dokázate to?

Aby sme udržali chovy, potrebujeme ešte jednorazovú podporu. Inak sa nám nepodarí preklenúť budúci rok. Keď štát pomôže, vyjadří záujem o mlieko, základný pilier výživy, potom zotrváme a obetujeme zvyšné

núdzové groše na to, aby sme živočišnú výrobu celkom nestratili.

Pri poslednej mliečnej kríze vláda na poslednú chvíľu pomohla finančnou injekciou 30 miliónov eur. Aká pomoc by priniesla prežitie?

Aspoň taká, ako pred piatimi rokmi.

Vyslyšia vašu požiadavku?

Neviem. Za seba aj kolegov odkazujem, že sa zachováme podľa príslovia Ako sa do hory volá, tak sa z hory ozýva. Keď sa porozumenia – nie slovného, ale reálneho, podporeného finančne, nedočkáme – skončíme s chovom dojníc a budeme robiť to, čo je ziskové. Veľmi dobre vieme, čo všetko prináša chov dobytka, ale súčasný vývoj nás zahnal do slepej uličky. Nedá sa konať spoločenské dobro za cenu záhuby seba samého. Vieme, že verejné zdroje sú napnuté, ale potrebujeme, aby nám niekto vyslal pozitívny signál. Potom môžem žiadať od kolegov: skúsme ešte vydržať. Ale keď nepríde žiadna reakcia, keď nie je žiadna vôľa veci meniť – aspoň zatiaľ ju nevidíme, ako máme reagovať? Sľubovali zmenu? Kde je? Sú zodpovední za tento štát, nie my. My zodpovedáme za naše podniky, za ľudí, ktorí v nich pracujú a živia svoje rodiny. Nechceme, aby vyšli na mizinu.

Súčasťou investícií do chovu je aj technika na zapracovanie maštalného hnoja.

„Pomáhajú
nám **podnikať**
s istotou.“

Kde vstúpi mor, život sa končí

Mor na prahu novoveku ničil Európu. Čierna smrť, tak ho vtedy prezývali, v 14. a 15. storočí postihla 50 miliónov ľudí. Opäť vyčíňa, no v inej podobe. Naprieč celým svetom sa šíri africký mor ošipaných a likviduje ich po miliónoch. Živé dvory premieňa na farmy duchov ako v družstve Agropol Boľkovce. O prácu prichádza takmer 30 zo 45 ľudí. Z titulu vyššej moci tu nútene zabili 8 154 prasiat. Predbežná škoda je vyše jeden milión eur.

Ľudia, čo zažili riadený kolaps farmy neďaleko Lučenca, naň nezabudnú dokonca života. Tím šiestich mužov z bratislavskej veterinárskej centrály, vyškolený na extrémne situácie, metodicky usmrcoval zvieratá. Malé, odrastené aj prasnice, v ktorých sa už hýbali mláďatá. Obrovská rodina zvierat musela zahynúť, aby ostatné farmy prežili. Krutú, odpornú povinnosť vykonali cudzí ľudia, nik z domácich by sa na to nepodušľal. Neplakali len ženy, aj chlapom zvieralo hrdlo. Farma všetkým prirástla k srdcu, bola chlebovou istotou v rozbúrených nepokojných časoch.

Po piatich apokalyptických dňoch na prelome júna a júla zostala jedna z najlepších slovenských fariem bez jediného živého tvora. Ešte aj dva strážne psy sa pobrali za ošipanými do zvieracieho neba. Maštale, kde krochali tisíce prasidiat, ovládlo stiesňujúce, dušu ubíjajúce ticho. Ľudia sa len pomaly vyrovnávajú so skutočnosťou, ktorú si nevedeli predstaviť ani v najčernejšom sne. Alebo áno?

Rastislav Sločík, štyridsaťpäťročný predseda boľkovského družstva, patrí k novej generácii poľnohospodárov. Po vysokej škole ho otec priviedol na družstvo, aby chlapec ukázal, čo v ňom je. Práve prišli na Slovensko dánski investori. Usadili sa v Jesenskom v okrese Rimavská Sobota, kde prebudovali farmu bývalého štátneho majetku. Rýchlo preskočili slovenský chovateľský štandard.

Dáni sú svetovými lídrami vo výrobe bravčového mäsa. Je za tým len kapitál, know-how, dravá dobyvateľská vikingská povaha? Ich výborné výsledky na Slovensku jedných

Mor im prevrátil život naruby – Rastislav Sločík (zľava), Maroš Antalík a Gabriel Holko.

provokovali, iných motivovali. Mladý poľnohospodársky inžinier Sločík sa išiel s otcom nie raz pozrieť do Jesenského, aby prišli na to, čo robia noví susedia lepšie. Zauznamenili si, že raz sa konkurentom vyrovnajú.

Nie ústup ale vzostup

Agropol Boľkovce dnes patrí k nemnohým slovenským poľnohospodárskym podnikom, ktoré ešte chovali ošipané. Pár rokov po vstupe Slovenska do Európskej únie nastal rýchly úpadok fariem. Trh s bravčovým mäsom sa úplne zmenil. Ovládli ho nadnárodné obchodné reťazce, ktoré diktovali cenu. Ak ju mäsokombináty, v tom čase prechádzajúce až nezmyselnou modernizáciou, nedokázali akceptovať, objednali si reťazce lacné prebytkové mäso z Európy. Poľnohospodári dostávali za ošipané menej a menej, chýbali im zdroje na obnovu fariem, a tak sa od stratovej výroby odstrihávali. Z 2,6 milióna

ošipaných chovaných v roku 1990 sa stádo o tri desaťročia neskôr scvrklo na nejakých 600-tisíc zvierat. V réžii dánskeho kapitálu je dnes zhruba 40 percent produkcie bravčoviny na Slovensku.

Družstvo v Boľkovciach bolo jedným zo slovenských podnikov, ktorý sa dotiahol na úroveň porovnateľnú s Dánmi. Veterinárny lekár Maroš Antalík, donedávna vedúci chovu na lučenskej farme, prišiel na družstvo pred sedemnástimi rokmi. Mal za sebou skúsenosť z viacerých fariem, ale zakotvil až v Agropole. Vysvetlenie, prečo zostal práve v tomto družstve, hovorí samo za seba.

„Nielen mňa, ale aj ostatných priťahovala na farmu dobre zaplatená práca. Robil som aj inde, kde peniaze pritekali na účet nepravi-

Utáraná politika

Túžim po oživení farmy. Už tu mám prvého živého tvora psíka Čibejsa. O nejaký čas otestujeme skúšobnými prasiatkami, či je farma po hĺbkovej dezinfekcii naozaj čistá. Lenže veľa bude závisieť od toho, či poľovníci naozaj zosekajú stavy diviakov na únosnú mieru a či sa nám ľudia, ktorí mali neopakovateľné chovateľské skúsenosti, vrátia späť. Dostávajú odstupné, ale zároveň si hľadajú náhradnú prácu, rodiny musia z niečoho žiť. Budúcnosť je plná neistôt, ale zabojujeme o ňu.

Našu farmu nezničil mor, ale politika, ktorá kašľala na poľnohospodárstvo. Som hlboko sklamaný z politikov, nevidím už ani jedného, ktorý si stojí za tým, čo povie. Robia si z nás dobrý deň, keď si myslia, že stačí povedať – prepáčte. Ľudia, ktorí prišli o prácu a opäť musia začínať od znova, už toho majú plné zuby.

Gabriel Holko, správca farmy Lučenec

Prázdny pavilón – mŕtvy pavilón.

delne. Tu sa nestalo, aby sme čakali dva-tri mesiace na výplatu,“ porovnáva pomery Maroš Antalík. Práve zárobková istota najviac stabilizovala kolektív ľudí. Antalík podotkne, že jadro tvorili tridsiatnici, štyridsiatnici a prichádzali čoraz mladšie ročníky. Každý si vedel spočítať, čo si môže dovoliť, rodiny si vedeli plánovať budúcnosť.

Chovateľský tím sa utváral bezmála 20 rokov. Ľudia mali možnosť kariérneho rastu. Gabriel Holko začínal na farme, kde pracovala aj jeho mama, ako nočná služba. Bdel nad pôrodnými prasnic. Potom mu zverili insemináciu, neskôr sa stal zooteknikom. „Náš predseda sa od začiatku prejavoval ako náročný šéf. Nútil nás ustavične vzdelávať sa. A keď sme si mysleli, že už je to dobré, opýtal sa: A nedalo by sa lepšie? Zakaždým sa ukázalo, že sa dalo,“ rekapituluje vzostup

farmy Gabriel Holko. Sločik bol prísny nielen na ľudí, ale aj na seba. Budiček ho zobúdzať o štvrtej ráno. Sadol do auta, prešiel si boľkovskú aj lučenskú farmu. Kto z manažérov si dnes naordinuje takýto tvrdý režim dňa? Priamočiary, inteligentný a, áno, líder s charizmou.

Keď sa na poslednom zjazde družstevných roľníkov v decembri roku 1989 pýtali Františka Čubu, predsedu kedysi chýrneho JZD Slušovice, či sa z Československa stane ázijský tiger ako zo Singapuru, odvetil, áno, ak budeme ochotní pracovať usilovnejšie a nápaditejšie. Sločikovi sa nelenilo a nad prácou premýšľal.

V Dánsku aj bohatý farmár chodí v montérkach a gumákoch po maštali. Keď chovateľ nevidí zvieratá, nevie, čo sa s nimi deje. Maroš Antalík hovorí, že Sločikovi nič neuš-

Poľovníci a ich pohľad na vec

Poľovníci majú záujem loviť diviaka. Pravda, musia im to umožňovať vhodné vegetačné podmienky v teréne a prijaté opatrenia. Tvrdí to **Alojz Kaššák**, hovorca Slovenskej poľovníckej komory.

Aká je populácia diviakov na Slovensku? Môže ich byť až 200-tisíc?

Podľa jarného sčítania a po prirátaní prírastku vypočítaného koeficientu sú kmeňové stavy v letnom období približne vo výške 100-120-tisíc. S údajom 150-200-tisíc sme sa ešte nikde nestretli.

V júli minister Vlčan žiadal razantne znížiť denzitu diviakov. Koľko sa ich podarilo odloviť?

V roku 2019 sme ulovili 75-tisíc kusov diviacej zveri. Vlni aj z dôvodu pandemických opatrení, zákazu organizovania spoločných poľovačiek či cestovania z okresu do okresu, o niečo menej, teda 62-tisíc kusov. Záujem loviť diviaka je stále, avšak musia nám to dovoľovať vegetačné podmienky v teréne a prijaté opatrenia. Keď sme loviť nemohli z dôvodu obmedzení, napr. v marci tohto roku, ulovili sme len 900 diviakov. No už v júli, keď bolo možné organizovať spoločné poľovačky, stúpili úlovky na takmer 8-tisíc. Za 5 mesiacov tohtoročnej poľovníckej sezóny (marec-júl) ich

poľovníci odlovili viac ako 20-tisíc.

Do lovu na diviaky by malo zasiahnuť 63-tisíc poľovníkov. Považujú to za svoju vec všetci poľovníci? Niektorí hospodári poľovných revírov vraj diviaky skôr ochraňujú, ako znižujú ich početnosť.

Všetci poľovníci nemajú možnosť loviť, nie sú zaradení v žiadnom poľovnom revíri, nenachádzajú sa na Slovensku, či dokonca nevlastnia žiadnu zbraň, ale sú len kynológmi alebo sokoliarimi, takže počet reálnych lovcov diviakov je o niečo nižší. Rezort pôdohospodárstva teraz umožnil loviť všetkým – v štátnych revíroch bude lov bezodplatný pre každého, kto oň požiada. Hneď, ako nám to vegetácia umožní, budú sa organizovať spoločné poľovačky, ktoré sú najefektívnejšie.

Neovplyvnil mor záujem o divinu u bežných spotrebiteľov?

Predovšetkým africký mor je na ľudí neprenosný. Záujem o divinu je naozaj dobrý. Na západnom Slovensku je najväčší dopyt po divine z diviaka či danielovej zveri. Snažíme sa prezentovať čo najviac bezpečnosť potravín a samotnej diviny kúpou priamo od poľovníkov, a to najmä cez aplikáciu PredajDiviny.sk. Za osem mesiacov minuloročnej sezóny sa týmto spôsobom predalo 9 ton

diviacieho mäsa. Predaj je však značne obmedzený, nakoľko sa nedá robiť už v zónach, ktoré sú ohrozené africkým morom ošipovaných. Tam môže ísť mäso z diviaka po negatívnom teste na AMO len na vlastnú spotrebu, nie na predaj.

Poľnohospodári vyčíslujú škody spôsobené zverou na milióny eur a tvrdia, že z roka na rok rastú. Podľa niektorých je to aj dôsledok zákona z roku 2009, ktorý neberie ohľad na reálny stav zveri. Čo vy na to?

Pri zostavovaní plánov chovu a lovu sa prihladá aj v súčasnosti na škody spôsobované zverou, a to najmä v regiónoch, kde sú stavy zveri naozaj vysoké. Štatistika odlovu raticovej zveri stúpa o desiatky percent ročne. Nestagnujeme alebo neklesáme, naopak, lov sa viac ako 180-tisíc kusov zveri ročne. Poľovníci venujú lovu veľa zo svojho voľného času. Obyčajný človek si nevie predstaviť, koľko tolerancie treba na to, aby napr. otec-hlava rodiny trávil na love toľko času, koľko iný otec trávi s rodinou. Za 10 rokov stúpol odlov jelenej zveri dvojnásobne, danielovej zveri 5-násobne, diviacej zveri štvornásobne. Poľovníci robia naozaj maximum a ulovia toľko zveri, koľko im poľnohospodárska krajina, príroda, vegetácia a najmä sami ľudia pohybujúci sa v krajine dovoľujú.

Keď bolo na farme veselo.

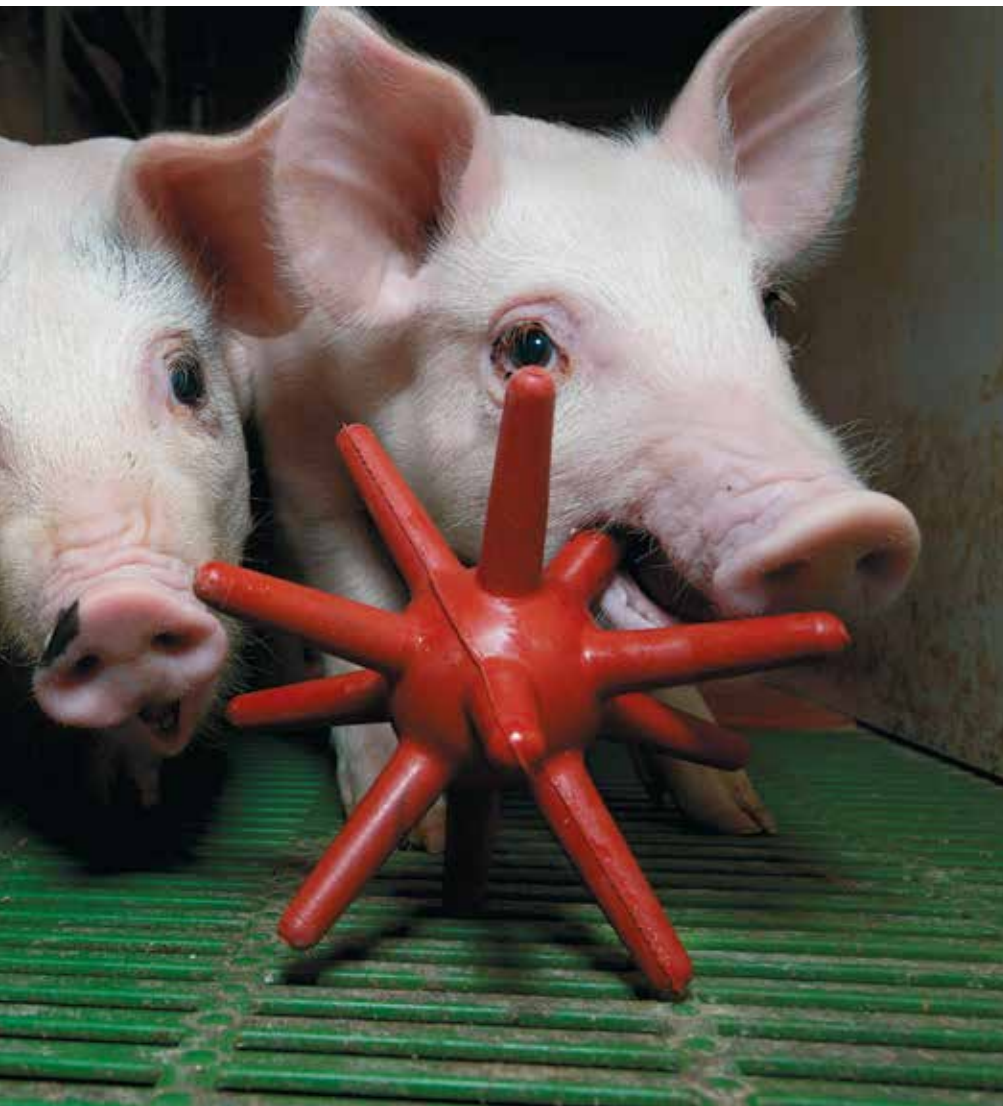
lo. Občas s ním bývali nepríjemné rozhovory. Chyby nikomu neodpúšťal. Náročnosť nebola márna. Stádo z roka na rok lepšie prosperovalo. Dnes únia razí heslo Z farmy na stôl. Mesačne len z lučenskej farmy odchádzalo na vidličku spotrebiteľov 800 až tisíc ošipovaných. Boli z nich tisíce rezňov. Na farme s 8-tisíc zvieratami bol úhyn iba 1,5 percenta.

Škodné diviaky

Na prelome rokov 2014/2015 sa objavil africký mor v Pobaltí, Poľsku, neskôr v Maďarsku a v roku 2017 prekvapujúco v Zlíne. Bolo len otázkou času, kedy ho diviaky, jeho prirodzení nositelia v prírode, zavlečú cez zelenú hranicu na Slovensko. Hory a chotáre boli plné diviakov, ak sa nakazia, označujú vírusom celé prostredie.

Čo môže urobiť podnik, ktorý chová ošipované? Opevniť ho betónovým plotom. Ten už na farme stál. Družstvo zakázalo svojim pracovníkom chovať ošipované, aby malo istotu, že ľudia nedovlečú z drobnochovov nákazu na farmu. Na konci roka dostávali družstevníci v Boľkovciach 160-180 kilogramové prasa ako deputát, prémie za to, že rešpektovali prísne bezpečnostné opatrenia.

„Vravel som, hocikedy si vezmem prasa z farmy, lebo viem, ako sme ho chovali, čím krmili. Keď som sem prišiel ako mladý veterinárny lekár, neveril som, že pri takej koncentrácii môžu byť zvieratá zdravé a v poho-

Zmena, lenže aká

Opatrenia proti šíreniu moru prišli päť minút po dvanástej. Vyrástol som v poľnohospodárskej rodine. Otec, aj moji starí rodičia boli tak ako ich predkovia spätí s pôdou. Ľudí čoraz viac dráždia reči politikov o sebestačnosti. Pamätáme si, ako vyzerala dedina nášho detstva, mladosti a čo je z nej dnes.

Keď som prišiel v roku 1998 z vojny ako mladý veterinár na družstvo, mali tam kravy, ovce, ošípané. Teraz v rozborených maštaliach rastú stromy, všetko je zdevastované. Polia obrábajú veľké spoločnosti, ktoré žijú z dotácií, toto je podstata poľnohospodárstva. Neexistovala a neexistuje koncepcia rozumného riešenia ako poľnohospodárom a vidieku pomôcť.

Nešéfoval som len osemtisícovej farme, ale mám aj malé hospodárstvo. Na veľkej farme som profesionálne rástol, na malej vychutnával vôňu dozrievajúceho obilia, čerstvo zoranej zeme, ktorú som sám pooral. Každá z fariem mi dávala potešenie, také, aké pozná len roľník. Zárobok z veľkej časti istil rodinný rozpočet, to, že bude na splátku hypotéky aj lízingov strojov, čo som si kúpil na moje gazdovstvo.

Lenže so 120 ovcami nezabezpečíte potravinovú sebestačnosť Slovenska. Predstava, že takýchto fariem vznikne teraz extrémne množstvo, je politickou ilúziou. Generácia ľudí, ktorí mali vzťah k poľnohospodárstvu a pôde, je už dávno preč, potravinová budúcnosť je v takých farmách, akú vybudovalo družstvo v Boľkovciach, malé sú doplnkom na spetrenie regionálnej ponuky.

Na farme ošípaných sme nechali s kolegami kus života, boli by sme radi, keby sa opäť zaplnila zvieratami. Som skeptik, štát rieši veci, ako si úradníci zvykli – pomaly, nedôsledne, ale naše rodiny nepočkajú, treba ich živiť. Dostal som nejaké ponuky, vyhodnocujem ich.

Maroš Antalík, veterinárny lekár na lučenskej farme

de bez liekov – antibiotík. Stlačili sme úhyn na 1,5 percenta. Nič lepšie nehovorí o tom, že sme sa naučili chovať ošípané, aby bolo dobre im aj nám,“ zdôrazňuje Maroš Antalík.

A predsa farma padla. Dodnes nie je jasné, ako sa vírus nehládac na celý reťazec opatrení tam dostal. Napokon veterinári dospeli k názoru, že vírus mohli preniesť hľadavce, hmyz. Neďaleko farmy je hora a pred explóziou moru náhle zosmradla. Rozkladali sa v nej zdochliny diviakov.

Koľko vlastne žije diviakov v prírode? Náznaky sa rôznia. Poľovníci tvrdia, že ich v tejto chvíli nie je viac ako 100-tisíc až 120-tisíc. Zato poľnohospodári, ktorým nielen diviaky, ale aj ostatná zver, najmä jelenia, srnčia a nepôvodná danielia spôsobuje ročne škody za deväť miliónov eur, odhadujú, že sa ich po lesoch, lúkach a poliach potuluje viac – 150-tisíc, ba objavujú sa odhady dokonca na úrovni 200-tisíc.

No nech je to číslo blízke hornej či dolnej hranici odhadu, diviakov je viac, než ich unesie príroda, veď korzujú už po predmestiach Bratislavy, Žiliny, Pezinka. Jedno z prvých nariadení, ktoré v júli krátko po svojom vymenovaní prijal nový minister pôdohospodárstva Samuel Vlčan znelo: znížiť radikálne denzitu, teda hustotu, výskyt diviakov v prírode. Na sto hektárov pôdy by malo byť len 0,5 diviaka. V prípade boľkovského družstva, ktoré hospodári na 1 100 hektároch pôdy, by to znamenalo 5-6 diviakov na celý chotár.

Každý má svoj diel zodpovednosti

„Premnožené čriedy diviakov, ale aj inej zveri mali byť už dávno zredukované. Stav, ktorého sme svedkami, nevznikol včera, ani pred rokom, ale je aj dôsledkom toho, ako je organizované poľovníctvo,“ myslí si Rastislav Sločík. Až do roku 2009 platil zákon z čias socializmu (1962). Keď ho napokon znovelizovali, zákonodarcovia ho ušili, nielen Rastislav Sločík je o tom presvedčený, na mieru novej vrstvy poľovníkov. Len tak sa mohol narodiť zákon, osou ktorého je iba formálny plán lovu a chovu, nezohľadňujúci reálny vývoj čried zvierat v prírode a už vôbec nie tzv. kmeňové normované stavy zveri. Keď minister Vlčan ohlásil radikálny boj proti premnoženým diviakom, povedal, že loviť by ich mohlo 63-tisíc poľovníkov. Toľko ich oficiálne evidujú.

Koľkí z poľovníckej armády, ktorá je väčšia ako profesionálne vojsko, sa reálne zapoja nielen do lovu, ale aj do zberu rozkladajúcich sa zdochlín, keď celá polovica má bydlisko v inom okrese, než je revír, v ktorom poľuje? A aké sú to poľovnícke spoločnosti, keď podmienkou členstva je vstupný poplatok 5-tisíc eur a ročný členský poplatok vyjde na dve tisíc eur? To sú otázky, ktoré si kladie Rastislav Sločík a spolu s ním aj ďalší poľnohospodári, vinohradníci či poľovníci, ktorí síce vlastníu pôdu, ale stoja mimo združení.

V živote nič nie je jednoznačné a čierno-biele. Organizovaných poľovníkov do krvi

uráža, keď sa ich niekto odváži označiť len za lovcov, sú predsa aj chovatelia. Pokrivenie ustálených procesov, ktoré im predhadzuje na oči poškodená strana, považujú za skresľovanie toho, čo sa reálne odohráva v životnom prostredí – spoločnom pre zver i ľudí. Ustálené vzťahy v prostredí, ktoré potrebujú zvieratá i ľudia podľa poľovníkov deformujú práve poľnohospodári. Vadia im veľké lány, narušené oševné postupy, ktoré najmä v podnikoch, kde nič nechovajú, vyúsťujú do pestovania monokultúr. Odmietajú reči o kastovníctve poľovníctva.

Kto má pravdu, keď od chotára k chotáru či od jedného poľovného revíru k druhému môže byť situácia nielen v odtienkoch, ale aj v základných farbách iná. Otázka znie: občas či spravidla? A kto bude kráľom Šalamúnom, čo spravodlivo nielen rozsúdi lež aj nastolí

Slovenská vydavateľská skupina pre vás pripravuje:

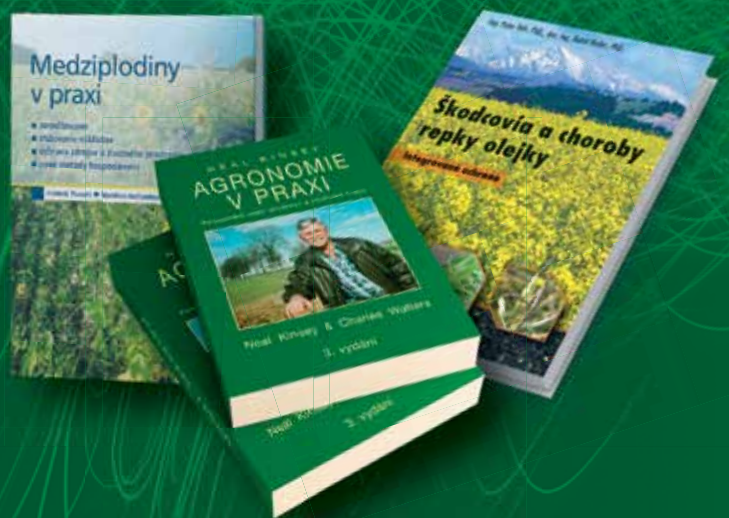
• Vydávanie časopisov

• Prognózy cien komodít

• Vydávanie odborných publikácií

• Súťaže NAJkrajšie zviera, NAJ inovatívnejší stroj

• Organizovanie konferencií a diskusných fór

pravidlá vedúce k dobrému hospodáreniu v krajine? No predsa tí, čo vedú štát, ved' ide o vec verejnú, ktorá sa v konečnom dôsledku dotýka celej spoločnosti.

Ako sa v tom, čo sa desaťročia zauzľovalo, vyznať? Mnohé veci azda najlepšie vysvetľujú detaily. Rastislav Sločík porovnáva dve dekády v hospodárení boľkovského družstva. Podotkne, že pestujú plodiny v nezmenenej skladbe na 75 parcelách, nemajú teda žiadne megahony. Kým v prvom desaťročí im zver spôsobovala škody na únosnej hranici, v druhom zožrala úrodu za šesťdesiat až stotisíc eur ročne. Na mobile premietne záber, ktorý je typický pre okres Lučenec. Poľom sa ženie stádo danielov. Črieda akoby nemala konca-kraja. Je hladná a žerie všetko, čo jej poľnohospodárska samoobsluha ponúka.

V Agrospole na skúšku oplotili 160 hektárov poľa lesníckym pletivom v dĺžke sedem kilometrov. Stálo ich to 58-tisíc eur a naozaj v tejto časti chotára sa pohyb zveri znížil, škody klesli. Lenže družstvo nedokáže z roka na rok ohradiť celé obrábané územie, má množstvo iných výdavkov, bez ktorých by bol chod podniku nemysliteľný. Vlni okraje jedného z kukuričných honov vykosili, aby vznikol plác, na ktorom by boli diviaky pre poľovníkov ako na dlani. Nepomohlo, nájazdy diviakov pokračovali.

Vedeli, čo chcú. Vie to štát?

V družstve stoja pred otázkou, ako ďalej. Celú úrodu krmného obilia, kukurice, ale aj sóje premieňali na bravčové mäso. Bolo to mäso s najkratšou uhlíkovou stopou. Najvzdialenejšie pole ležalo 10 kilometrov od maštali s ošípanými. Vyrábali si vlastné krmné zmesi a bioplynová stanica spracúvala hnojovicu.

Tam, kde sa chovajú zvieratá, sa celkom prirodzene produkuje hnoj. Ten je dnes pre okolie všetkých slovenských fariem spoločenský problém. V Boľkovciach ho elegantne

Rastislav Sločík pred dobou morovou.

vyriešili – hnojovicu sústredili do bioplynovej stanice a vyrobili z nej dve užitočné veci: jej spálením ročne dodali do rozvodnej siete 8 000 MWh elektrickej energie, čo je spotreba troch tisíc domácností. Druhým cenným produktom bolo 26-tisíc ton digestátu, organického hnojiva, ktoré zapracúvali do pôdy.

„Vlni sme zainvestovali 400-tisíc eur do

modernizácie živočíšnej výroby. V objektoch, ktoré máme, nejde chovať kravy, ovce, kozy, sme chovatelia ošípaných,“ hovorí predseda družstva a dodáva: „Naučili sme sa chovať ošípané, ak to pôjde, vrátame sa k nim.“ Podmienkou oživenia chovu je čo najskôr obmedziť počty diviakov. Minister Vlčan v júli hovoril o odstrelе okolo stotisíc diviakov.“

V posledných mesiacoch idú ceny potravín hore. Na koni budú tí, čo ich produkujú, nie Slovensko, ktoré ich za miliardy eur dováža. Obchodná bilancia krajiny je mínus dve miliardy eur ročne. Namiesto vývozu obilia a kurčiek treba revitalizovať farmy ošípaných a hydiny. Nebude to drahé? Začínať od nuly je vždy drahé. Nie je však riskantnejšie byť odkázaný na milosť a nemilosť svetového trhu a jeho dražšie ponuky potravín?!

V každom podnikaní je ukryté riziko. Možno ho minimalizovať poistením. Poistovne po tom, čo sa stalo v Boľkovciach, považujú farmy ošípaných za rizikové a za poistenie si treba priplatiť. Ak si má Slovensko vyrobiť dosť vlastného mäsa, a teraz spotrebu najobľúbenejšej bravčoviny z vlastnej produkcie pokrýva len na

40 percent, mal by štát prispieť na poistné. A, pravdaže, čo najskôr dostať do rovnováhy s možnosťami prírody stavu diviacej zveri. Jeseň bude z toho pohľadu rozhodujúca.

Od toho, ako zvládne Slovensko diviaki rébus a následne oživenie fariem, naozaj závisí, kam sa bude uberať potravinová budúcnosť krajiny.

Prečo niet inej voľby

Nemožno dopustiť, aby sa v okolí fariem považovali uhynuté diviaky. To, čo sa prihodilo v Boľkovciach, je viac než dostatočnou výstrahou, hovorí profesor **Jozef Břeš**, ústredný riaditeľ Štátnej veterinárnej a potravinovej správy

Nepremárnalo Slovensko vzácny čas v boji proti africkému moru (AMO)? Česi pred štyrmi rokmi v okolí Zlína vystrieľali všetky nakazené diviaky a odvtedy je ich územie čisté.

Žiaľ, z rôznych dôvodov sme čas stratili. Mor nebol len záležitosťou veterinárov, ale aj poľovníckej komory a tiež pozemkových a lesných úradov, ktoré patria pod ministerstvo vnútra. Až keď sa veci vyhrotili, vláda mi dala možnosť, aby som do toho zasiahol. Ešte do konca leta v niektorých

poľovných revíroch bola snaha ochraňovať diviaky. Mali sme veľké stretnutie s poľovníkmi v Bytči. Výsledok nemohol byť iný, len populáciu diviakov znížiť na minimum.

Ľudia sa proti koronavírusu chránia očkovaním. Nezvyšila by vakcinácia diviakov ich imunitu a tým minimalizovala prenos moru na domáce ošípané?

Určite. Svetové farmaceutické firmy vyvíjajú vakcínu proti AMO už desať rokov. V Číne, kde vybili dve tretiny ošípaných, už vakcínu majú. Nie je však certifikovaná. Aj Rusi vyhlasovali, že majú vakcínu proti AMO, ale ostalo ticho. V Európe môže byť najskôr o tri roky. Musí ju, podobne ako pre ľudí, schváliť Európska agentúra pre lieky EMA.

Bolo správne zrušiť vakcinovanie domácich

ošípaných proti klasickému moru ošípaných?

Otázka vtedy stála tak: v štáte, kde vakcinujú domáce ošípané, nebudú môcť obchodovať s bravčovým mäsom, iba doma. Slovensko nastúpilo na túto loď. Orálne, rozhadzovaním vakcíny po lesoch, sme pred pätnástimi rokmi vakcinovali proti klasickému moru len diviaky. Bolo to účinné vtedy a mohlo by byť aj dnes, len treba mať schválenú vakcínu proti AMO.

Pokiaľ teda nebude k dispozícii vakcína, nezostane nič iné, len tvrdo regulovať populáciu diviakov ako prenášateľov afrického moru?

Na Slovensku sú jediným zdrojom infekcie diviaky. Nemáme inú možnosť, ako udržať v bezpečí farmy a tým aj domácu produkciu

bravčového mäsa ako znížením populácie diviakov na požadovaný výskyt 0,4 maximálne 0,6-0,7 diviaka na kilometer štvorcový. V tomto prípade sa už populácia diviakov nestretáva tak často, čím sa potláča šírenie vírusu. Pokiaľ ide o lučenskú farmu, v jej okolí boli uhynuté diviaky. Ochranu mala farma celkom dobrú. Vírus zrejme preniesli hmyz alebo hlodavce.

Čo sa stane, keď nezvládneme obmedzenie populácie diviakov?

Musíme to zvládnuť, poľovníci predovšetkým. V opačnom prípade zreguluje nekompromisne čriedy diviakov vírus AMO. Estónsko je toho príkladom. Nemôžeme dopustiť, aby sa v okolí fariem považovali uhynuté diviaky. To, čo sa prihodilo v Boľkovciach, je viac než dostatočnou výstrahou.

JOHN DEERE

NOTHING RUNS LIKE A DEERE

NAŠOU NAJVÄČŠOU RADOSŤOU SÚ SPOKOJNÍ KLIENTI

Svet poľnohospodárstva sa rýchlo mení. Technológia a digitalizácia dnes hrajú kľúčovú úlohu pri maximalizácii výnosov a kvality plodín, pričom optimalizujú efektivnosť prevádzky. Naše riešenia v oblasti správy poľnohospodárstva Vám pomôžu prevádzkovať ziskové, trvalo udržateľné podniky, ktoré budú prosperovať.

JOHN DEERE

BEDNAR

DIECI

AGROSERVIS

spol. s r.o., Hadovská cesta 6, 945 01 Komárno

Agroservis - Západ s.r.o.,

Prevádzka: Levice,
Tovarníky, Trnava

Agroservis - Stred s.r.o.,

Prevádzka: Hybe, Oravská Poruba,
Pstruša, Rimavská Sobota, Turnianska Nová Ves

Agrokom - Plus s.r.o.,

Prevádzka: Prešov,
Michalovce

www.agroservis.sk

Ovčiarci sú hospodári aj šoumeni

Šoumeni? Áno, keď zoblečú ovečky z ich pyšných kožuškov. Po ostríhaní nezostane na nich nič, ani jediný vlások. Na salašoch ide o rutinný očistný akt. Keby sa ovce nestrihali, ich ozdoba by sa nedala spracovať na vlnu, v kožuchoch by sa usalašili paraziti. A ešte niečo: ľudia by prišli o veľkolepé divadlo. Od Anglicka po Austráliu, od Pyreneí po Tatry sa usporadúvajú každoročne majstrovstvá strihačov oviec.

Slovenská ovčiarska aréna je obklopená nádhernou kulisou Nízkych Tatier. Leží pod hrebeňom Prašivej v údolí riečky Lúžňanky. V poslednú júlovú sobotu tohto roka, keď do nej nastúpilo 12 borcov s mašinkami, lialo v Liptovskej Lúžnej ako z krhle. Ráno nebolo vidno ani na krok, hory sa zahalili do oblakov a keď dážď ustal, lesné stránne výdatne odľuškali oblaky vodnej pary. Z doliny sa parilo ako z obrovskej práčovne.

Skalným fanúšikom ojedinelého športu to ani za mak nevadí. Zišlo sa ich vari dvesto od Senca po Sabinov, priviedli so sebou deti, ktoré sa nevedeli dočkať chvíle, keď sa na pódiu objavia prví strihači. Tvrdó pracujúci ovčiari mali vždy dobre vypracované atletické postavy. Keď sa dobrý strihač pustí do práce, musí, ak si chce zarábať, ostríhať najmenej 100 až 110 oviec, to je toľko, čo ráno a večer podojí jeden valach v strunge. Na salašoch sa rodia muži, akých ospevoval Sládkovič.

Teraz však nešlo o poéziu, ale o to, kto zoberie palmu víťazstva. Nádej na úspech mal strihač, ktorý zhruba za jednu minútu stiahol s elektrickou mašinkou celé ovčie rúno dolu z ovce. Na scénu prichádzali krásavice a unikali z nej odmaskované, bľákanie tvory. Vbehli do koterca a hľadali útechu medzi rovnako vyzerajúcimi družkami. Akého osudu sa dočkali domestikované zvieratá...

Kamže to ovečky ženieme

Nebudme útlolitní, kožuch musí ísť dole, či sa to ovciam páči, alebo nie z čisto pragmatických tzv. termoregulačných dôvodov. Zvíra je odrazu ľahšie, žerie ostošesť, aby sa čo najskôr obalilo do krásy a padlo do oka na svoju chvíľu striehnucim baranom. Základný inštinkt života, človek ho už dávno odhalil a tisíce rokov ho využíva vo svoj prospech. Aj na Slovensku.

Bratia Česi nám svojho času vymysleli prezývku, označili nás za národ bačov. Bola v nej ako v každej trefnej prezývke esencia pravdy vystihujúca podstatu existencie vrchárskeho národa, jeho kultúru, zvyky, gastronómiu. A, pravdaže, aj istá neskrývajúca štipľavosť staršieho súrodenca dávajúca najavo, že základ hospodársky rozvinutejších historických zemí koruny českej už neležal v poľnohospodárstve, ale v priemysle, obchode, službách. Zato k nám susedia radi chodili a chodia na salaše – za idylou všakovakého druhu. A tak sa zrodilo množstvo vtipov. Aj o českých hľadačkách mužnej sily slovenských bačov.

Oných krásnych mužných bačov je však čoraz menej, pretože na Slovensku rednú stáda oviec. Roztápajú sa ako jarné snehy alebo grónske ľadovce v tohtoročnom horúcom lete. Len za posledné desaťročie sa početnosť ovčích stád znížila o stotisíc zvierat, teda o celú jednu štvrtinu a klesla na povážlivé minimum – chováme už len 320-tisíc

Vzrušujúce divadlo pre deti aj ich rodičov.

ovečiek. Odkedy existujú štatistiky, ešte sa v krajine pod Tatrami tak málo oviec nepáľo. Menej to bolo len rok po druhej svetovej vojne. Krutú pravdu odhaľuje Igor Nemčok, predseda družstva v Slovenskej Lupči a zároveň predseda Zväzu chovateľov oviec a kôz na Slovensku. Ide o združenie, ktoré sa usiluje mobilizovať nielen zdravé ovčiarske jadro, ale aj verejnú mienku. Úpadok v chove oviec treba zastaviť.

Igor Nemčok, ktovie už po koľký raz, vysielá verejnosti odkaz, že Slovensko ovce potrebuje, že bez nich nebude krajinou zdravou a peknou, takou, akú nám ju zachovali predkovia. Súčasnú podobu horských a podhorských území sformovalo práve ovčiárstvo, ktoré sa rozvinulo počas valaskej kolonizácie. Vrchol dosiahol v druhej polovici 19. storočia. Podľa historických záznamov sa v roku 1850 chovalo na Slovensku 1,4 milióna oviec a o ďalších 25 rokov neskôr, keď svojho vrcholu dosiahli dravým kapitalizmom poháňané bryndziarne, až 2,974 milióna oviec!

Slovensko v tom čase muselo množstvom stád pripomínať súčasný Nový Zéland, jednu z ovčiarskych veľmocí, alebo načas tak ďaleko chodiť, hornaté Škótsko. Odvtedy sa však veľa vecí pomenilo. Hľadiac do štatistiky, rýchlo zistíme, že ovčiárstvo citlivo reagovalo na obdobie krízy a konjunktúry. Keď sa v roku 1934 skončila veľká hospodárska kríza, chovalo sa na Slovensku už len necelých 333-tisíc oviec. Potom, čo sa krajinou prehnala víchrica druhej svetovej vojny a ovce skončili v žalúdkoch hladných vojakov a partizánov, sa stenčilo podľa úradného súpisu stádo oviec na 287-tisíc zvierat.

Mierové roky priniesli konsolidáciu. V roku 1970, keď sa začali rozmáhať družstvá, sa zabeleli stránne 705-tisícami oviec. Štát ovčiárstvo štedro podporoval. Vo Výskumnom ústave v Trenčíne sa tímu profesora Jozefa Laurinčika podarilo šľachtením priviesť na svet výkonnejšie plemeno pôvodnej valašky, ktorá dostala prívlastok zošľachtená. Nie ako káže gramatika zušľachtená, ale podľa stredoslovenského nárečia zošľachtená, inak

ju dodnes nikto nenazve. Má to zapísané aj v krstnom liste z roku 1982.

A v roku 2017 sa profesorovi Milanovi Margetinovi, Antonovi Čapistrákovi a Dušanovi Apolenovi podarilo vyšľachtiť ešte výkonnejšie mliečne plemeno. Dostalo jednoduché meno slovenská dojná ovca, v skratke esdeočko, ktorá pri dobrej opatere dáva aj 160 litrov mliečka. Dva razy toľko ako nenáročná, no na strmých stráňach sa dobre pohybuje valaška.

Horúce chovateľské srdce

Rok 1989 privítalo Slovensko ako rok veľkých nádejí. Revolúciou zrodení politici hlásali a verili, že v krajine sa raz dva obnovia rodinné farmy. Lenže spoločnosť aj na vidieku prešla obrovskými zmenami a rodičia mali nové ideály a predstavy o lepšom živote svojich detí. Bača, ešte na začiatku dvadsiateho storočia vážený človek v každej liptovskej, horehronskej, spišskej či šarišskej dedine, sa na konci storočia plného politických a hospodárskych prevratov prepadol na spodok rebríčka prestížnych profesií.

Nič sa nedeje na želanie, až keď si ľudia uvedomia mnohé súvislosti, sa začína skutočná zmena. Keď sa po roku 1989 začali družstvá deliť a potom rozpadáť, zakladá na troskách kedysi hrdého Agrokombinátu sídliačeho v Liptovskej Osade Štefan Črep Svojpomocné podielnícke družstvo poľnohospodárov v Liptovskej Lúžnej. Vyučený zámočník choval doma vždy pár ovečiek na prílepšenie, takých ako on bolo v dedine s takmer troma tisíckami obyvateľov neúrekom.

Kapitálom družstva boli ovce podielnikov, z ktorých vzniklo prvé dojné stádo s 350 bahnicami. Dnes má družstvo stáda dve, dovedna so 650 dojnými ovcami, mlieko spracúva vo vlastnej mliekarni. A práve v Liptovskej Lúžnej prišli družstevníci s nápadom zorganizovať majstrovstvá strihačov oviec.

Štefan Črep si spomenul na časy, keď súťaž usporadúvali ešte v Agrokombináte. Partie strihačov sa medziľahle rozutekali za prácou do sveta. Ovce chodili strihať až do Španielska. Aj tam sa konali preteky o naj-

1933

Méthode Traditionnelle
SEKT V.O.

ŠUMIVÉ VÍNO VYROBENÉ TRADIČNOU METÓDOU SEKUNDÁRNEJ FERMENTÁCIE
VO FĽAŠI, VYTVORENÉ NA POČESŤ ZNAČKY CHÂTEAU TOPOLČIANKY,
KTorej VZNIK SA DATUJE OD ROKU 1933.

Château Topolčianky

VINEYARDS & WINERY

- ESTD 1933 -

lepších strihačov. Štefan Črep sa myšlienkou natoľko nadchol, že vycestoval na Majstrovstvá sveta strihačov oviec do Nórska, priniesol odtiaľ regule pretekov a pred sedemnástimi rokmi v Liptovskej Lúžnej zorganizovali s podporou Zväzu chovateľov oviec a kôz prvé slovenské majstrovstvá. Potrebovali ich nielen preto, aby pestovali ovčiarsku vzájomnosť, ale aj ako hravý komunikačný most medzi spoločenstvom chovateľov oviec a verejnosťou.

Na poludnie, keď vrcholili sedemnásť Majstrovstvá strihačov Slovenska, sa konečne nad arénou v Liptovskej Lúžnej vyčiaslo. Do finále postúpila štvorica Marek Marko, Radovan Sepeši, Šimon Smoleňák a Juraj Decký. Favoritom bol 27-ročný Marek Marko, syn horehronského baču z Valaskej. Ovce ho naučil strihať otec. Nečudo, doma chovajú sto oviec a kto si vie ovce ostriať, ušetrí. Za jednu ovečku berú strihači euro dvadsať centov, no vlna sa predáva kilogram po 30 centov. Chovatelia nemajú z nej nijaký úžitok.

Predseda Roľníckeho družstva Hron v Slovenskej Lúpci Igor Nemčok zráta, že pri produkcii troch kíl vlny nedostane za ňu družstvo ani jedno celé euro. Lenže ovce ostriať treba. Táto chovateľská nevyhnutnosť vyjde na 2,40 eura. Biznis, z ktorého ide ovčiariov šľak trafiť, najmä keď chovajú väčšie stádo. V Roľníckom družstve Hron je to 1 200 oviec, strata ide do tisícok eur.

Vlnu oviec valašiek s hrubým vlasom nik nechce. Za babku ju skupujú Poliaci a doma z nich vyrábajú koberce. Teraz konečne aj na Slovensku premýšľajú, ako vlnu spracovať, povedzme ako prídavok do izolačných materiálov. Alebo využiť na výrobu odevov obnovením tradičných remesiel. Banskobystrický VÚC už chystá projekt, ktorý by ovčiarskemu regiónu Slovenska pomohol.

Má vôbec zmysel chovať ovce? Igor Nemčok odvetí, že sám si túto otázku položil už tisíc ráz, ale vždy, keď sa pozrie na horské lúky, pochopí, že ovce a salaše treba udržať. Nielen kvôli pravej bryndzi a oštiepkom, ktoré idú na dobyť a ako tak držia chovy oviec nad vodou. Vidí, že tam, kde sa prestane pásť, zmocní sa lúk a pasienkov les. Ten za posledné roky, ako ovčie stáda na Slovensku redli, obsadil desiatky tisíc hektárov trávnych porastov.

Krajina oplývajúca horskými lúkami, kde na metri štvorcovom rastie aj viac ako 50 rôznych voňavých bylín, ustupuje divočine.

„Alebo rozhýbeme chov oviec, alebo učičkaní hojnou ponukou potravín z dovozu, vrátane bryndze vyrobenej z importovaného ovčieho mlieka, pridáme o krajinu vymodelovanú generáciami našich predkov. To nesieme dopustiť,“ súdi Igor Nemčok.

Majster s diplomom inžiniera

Dokážeme vôbec privodiť zmenu? A ako? Do arény medzitým nastúpili štyria najlepší strihači. Ich úlohou je v čo najkratšom čase ostriať desať oviec, vyzliecť zviera z vlny donaha, ale čisto, bez šrámov na koži, ktoré môžu po sebe zanechať ostré nožičky „holia-

ceho“ strojčeka. Po necelých štvrthodinke je víťaz jasný. Marek Marko zdolal súperov časom 13 minút a 14 sekúnd a bol o pol minúty rýchlejší ako druhý Radovan Sepeši.

Marek Marko je prototypom novej generácie slovenských chovateľov oviec. Z radu súčasných vybočuje chovateľskou univerzálnosťou a zručnosťou, akou sa vždy vyznačovali špičkoví slovenskí bačovia. A ešte čímsi: má univerzitné vzdelanie, je inžinier zootechnik. Na družstve v Slovenskej Lúpci manažuje celý chov oviec, doma pomáha pri ovciach otcovi a ešte chodí s partou strihačov strihať ovce. Na pomyselnú pažbu jeho strihacieho strojčeka by sme našli 90-tisíc ostrihaných zvierat. Takýchto profilov nemáme na Slovensku veľa.

V Liptovskej Lúžnej mu fandila jeho milá. Zuzka Kubišová je študentka Univerzity vete-

ne vzdali, prešli na chov mäsových plemien.

„Zohnať ľudí do živočišnej výroby je takmer nemožné, keď odpadlo dojenie, prácu sme si o čosi zjednodušili, ale aj tak sme od rána do večera v jednom kole,“ opisuje realitu podnikania na farmách Kondrát. Zrelý päťdesiatnik vysvetlí, že podnikateľ začal, lebo si myslel, že sa bude mať lepšie. Ale potom ironicky dodá, že dobre už bolo, ale dávno. Mieni, že pokiaľ vláda nenaleje do poľnohospodárstva aspoň také podpory, ako majú susedia, ovčiarsť sa nepohne z miesta.

Nad poéziou víťazí próza

Ovce musia svojich gazdov jednoducho uživiť. Cestou k prosperite je vyššia úžitkovosť zvierat. Žiaľ, Slovensko už tridsať rokov prešľapuje v dojnosti oviec, tá sa pohybuje podľa rokov medzi 80 až 100 litrami mlieka

na bahnicu. Špičkoví chovatelia, ako sú Francúzi, nadoja od ovce trikrát viac. U nás máme takých chovateľov len zopár, napríklad RD Hron v Slovenskej Lúpci. Stádo oviec prekrížili francúzskymi lacaunmi, ktoré dávajú najviac mlieka. Ale na trhu sa súťažá nielen chovateľskými zbraňami. Do hry vstupujú národné podpory. Nielen Francúzi, ale aj Bulhari či Rumuni podporujú svojich ovčiariov viac ako slovenské vlády.

„Keď si porovnáte slovenskú dotáciu na dobyťčiu jednotku, potom zistíte, že ak chováte dobytok, dostanete podporu vyše 400 eur, ak ovce, tak len polovicu. Je to diskriminačné, preto ten úpadok v chove oviec,“ vysvetľuje Slavomír Reľovský, výkonný riaditeľ ovčiarskeho zväzu.

Vlani ministerstvo poskytlo ovčiariom mimoriadnu dotáciu 3,2 milióna eur, ide však o to, aby mali garantovanú rovnakú platbu ako chovatelia dobytka aj do rokov budúcich.

Milan Kyseľ, nový štátny tajomník, sám donedávna malý farmár v Zaježovej pri Zvolene, vraví, že o spravodlivú dotáciu nemusia mať ovčiari obavy. „Urobíme všetko preto, aby platba bola v prípade dobytka a oviec minimálne 1 : 1,“ vyhlásil na majstrovstvách strihačov.

Reči sa hovoria, chlieb sa je. „Potrebujeme, aby rezort čo najhlasnejšie odprezentoval, že peniaze budú vyplácané štandardne, že sa zmenou vládnej garnitúry nezmenia dotačné pravidlá. Zatiaľ nám chovy nepribúdajú, ale iba ubúdajú,“ opisal stav a náladu medzi ovčiarmi Slavomír Reľovský.

Pri vyhlasovaní víťazov ožiarilo oblohu slnko. Traja najlepší odchádzali s pohármi a organizátori dostali vari najlepšiu cenu. Venoval ju Milan Kyseľ. Predsedovi Svojopomocného poľnohospodárskeho družstva podielnikov Miroslavovi Glembovi daroval z vlastného chovu šteňa border colie s veselými modrými očami. Malo ojedinelú srst s krémovým tónom, zriedkavú farebnú varietu. Ide o vynikajúce plemeno ovčiarskych psov. Veď také šteňa stojí 1 500 eur. Nech prinesie šťastie nielen družstevníkom v Liptovskej Lúžnej, ale nech sa stanú sedemnásť majstrovstvá v strihaní oviec rokom, od ktorého sa bude vodiť všetkým ovčiariom lepšie.

Dve ovčiarske generácie – Igor Nemčok a Marek Marko.

rinárskeho lekárstva a farmácie v Košiciach. Ako vidia mladí svoju budúcnosť? Zuzka hovorí o dvoch možnostiach. Prvou je rodinná farma, druhou kariéra veterinárnej lekárky, ktorá má pod dohľadom chovy hospodárskych zvierat. V minulosti to bola bežná profesia, ale dnes sú v kurze skôr iné veterinárske odbory. Na strednej veterinárskej škole v Nitre si študenti vyberajú hojne kynológiu, teráriové zvieratá, ale dobytok, ošipané a ovce mladých príliš nelákajú. „Žiadalo by sa viac realnej podpory pre poľnohospodárov, čo ešte držia živočišnú výrobu nad vodou. A pokiaľ ide o mladých, treba im pomôcť pri založení rodinnej farmy,“ lakonicky zhodnotí situáciu Zuzka Kubišová.

Podobne ako Marek aj ona pochádza z gazdovskej rodiny. Zoznámili sa pri strihaní oviec. Doma chovajú ovečky a Zuzka vraví, že tri dievčatá od susedov jej často a rady pomáhajú. „Možno sa raz vydadajú po mojich stopách, robota pri ovciach im nesmrdí. Deti potrebujú príklad. Pozrite, čo ich tu je, treba len úprimný detský záujem a lásku ku zvieratám podporiť.“

Naozaj, medzi divákmi bolo veľa detí. Strihačov pozorovali so zatajeným dychom, skandovali mená svojich favoritov. Lenže láska ide cez žalúdok. Postaviť na nohy ovčiarsť znamená ekonomicky ho stabilizovať. Jeden z rozhodcov Jaroslav Kondrát, farmár z Bajeroviec vraví, že spolu so svojimi štyrmi spoločníkmi choval ešte v minulom desaťročí 1 300 oviec, teraz už len 400. Dojenia sa úpl-

OSIVO a.s.
Kalinčiakova 2391
960 03 Zvolen

IS KARMADUR

- špičková zimovzdornosť
- vysoká odolnosť proti vírusom
- vysoké a stabilné úrody
- výborná cestovinárska akosť

IS FORTIDUR

- spoľahlivá zimovzdornosť
- vysoký úrodový potenciál
- nadpriemerná stabilita sklovitosti zrna
- výborná cestovinárska akosť

www.osivo.sk

Zlatá škótska rovnobežka

John Rea s ukázkovým lososím krásavcom.

Ako zábavne vyučovať zemepis a prírodopis? Podľa rovnobežiek. Diplomata a znalec vína František Lipka raz vzdvihol vzácnosť slovenského vinohradníckeho územia, keď povedal, že ho pretína zlatá vinárska rovnobežka. Aj Škótsko má zlatú rovnobežku. A nie jednu.

Rovnobežky, križujúce Škótsko, nie sú poŕehnané vínu. Kde by sa tam vzalo? Ale lososom. Lipkom definovaná zlatá vinárska rovnobežka leží na 48. stupni severnej zemepisnej šírky. Pretína nielen zlaté vinárske vršky francúzskeho Burgundského Côte d'Or, ale aj vinohradnícky juh Slovenska. Škóti ani po posledných troch teplých dekádach však nemôžu snívať o pestovaní viniča.

Vody Atlantiku a Severného mora, ktoré obmývajú členité pobrežie škótskeho pobrežia, sú studené a plné rýb. Zhruba od 58. rovnobežky, teda o desať stupňov severnejšie, ako leží vnútrozemské Slovensko, sa začína územie, ktoré ešte stále žijú lososom. Možno preto, že je napohľad veľmi nehostinné a málo obývané.

Kedysi si Škóti pochutnávali na dravých lososoch. Ulovili ich, keď ťiahli z oceánu proti prúdu riek k ich prameňom na neresiská. Lenže časy sa zmenili, komerční rybári vylovili tisíce ton lososov a náhle prudko klesol počet rýb, ktoré sa vracali neresiť do riek. To dalo impulz na vznik komerčných fariem na chov lososov. Ich priekopníkmi sa stali Nóri, ale farmy úspešne budujú aj ich tradiční rybárski rivali z Veľkej Británie.

Divoch z morského rybníka

Pozdĺž západného pobrežia Škótska možno v rozbúrenom mori, ale aj v zamatovaných vodách škótskych lochov objaviť farmy špecializované na chov lososa – kráľa rýb Atlantického oceánu. Losos bol ešte pred štvrtstoročím pre Slovákov takmer neznámou rybou. Kapor a pstruh, k tomu haringy a údené slede, šalát z tresky plus rybie konzervy, ktorým dominovali sardinky, tvorili ešte aj pár rokov po novembri 1989 hlavnú zložku rybieho listka Slovákov.

Všetko sa zmenilo nástupom nadnárodných obchodných reťazcov, ktoré obohatili ponuku rybieho trhu o prv exotické morské ryby a plody, medzi ktorými nechýbal ani lo-

sos. Pravdaže, nebol to divý losos, ale ryba dochovaná na farmách. Juraj Masár, jeden z popredných slovenských odborníkov na chov rýb, ktorý rozvíja akvakultúru na Agro Rybej farme v Handlovej, podotkne, že to boli práve umelé chovy lososov, ktoré umožnil bežným Slovákom spoznať chuť tejto delikátnej ryby. Farmová produkcia idúca dnes v Nórsku a Británii do stoviek tisícok ton umožnila zlacnenie chovu a z lososa urobila síce nie všednú rybu, ale dostupnú aspoň raz za čas aj pre ľudí s priemernými slovenskými príjmami.

Je však losos z farmy bezpečný? Po rôznych aférach, ktoré majú za sebou rybie farmy, na to vôbec nie je ľahká odpoveď. Jedno je isté, farmy na lososy sú tu a budú, ale už to zďaleka nie sú jednoduché závody, ale z roka na rok sofistikovanejšie biotechnologické laboratória, ktoré riadia vedci monitorujúci vývoj rýb od ich zrodu až po dospelosť. Sieť takýchto moderných rybích fariem buduje aj spoločnosť Scottish Sea Farms.

Jedno nemožno Škótom uprieť, majú úprimný záujem chovať lososy, pokiaľ to je len trochu možné tak, aby im vytvorili podmienky čo najbližšie tým, keď žili voľne v prírode. V škótskych riekach možno ešte aj dnes za poplatok 50 až 100 libier loviť loso-

sy, lenže to je zážitok, ktorý si môžu dopriať športoví rybári. Losos je však dnes vo Veľkej Británii rybou číslo jedna a sú za tým rybie farmy. Zároveň sa stal skvelým vývozným artiklom – vyváža sa na všetky svetové trhy.

Zdravý a ešte zdravší

Čo je za popularitou lososa? Nepochybne je to jemná chuť tohto rybieho mäsa, pri ktorom ľudia nemusia zápasiť s kostičkami. Okrem toho je losos excelentným zdrojom omega tri nenasýtených mastných kyselín. Túto myšlienku veľa ráz podotkne výrobný riaditeľ Scottish Sea Farms John Rea. Prekvapí tvrdením, že lososy z fariem sú dokonca z pohľadu obsahu omega tri nenasýtených mastných kyselín pre ľudský organizmus prínosnejšie ako ich voľne žijúci súrodenci.

Vráťme sa na skok na Slovensko. Handlovskí baníci pred troma rokmi spustili unikátny chov rýb v tzv. recirkulačných zariadeniach. Dosahujú tam stopercentnú čistotu životného prostredia a ich sumček africký, mimochodom tiež ryba bohatá na omega tri nenasýtené mastné kyseliny, je potravinou, ktorá nie je poznamenaná nijakou civilizačnou záťažou v podobe ťažkých kovov či pesticídov. Keď Juraj Masár počuje o omega tri kyselinách, neodpustí si istú dávku sarkazmu. „Len málo z konzumentov rýb vie, čo ono písmeno z gréckej abecedy znamená v spojení s výrazom nenasýtené mastné kyseliny. Nepochybne sú človeku prospešné, ale ako to je typické pre náš marketingom ovládaný vek, stal sa z tohto pojmu nástroj posilňujúci predaj potravín, ktoré tieto cenné látky obsahujú.“

Masárov kolega zo Škótska John Rea vysvetlí, že omega tri mastné kyseliny, nevyhnutné pre rast a vývoj organizmu, srdce a krvný obeh predovšetkým, hrajú podstatnú rolu pri fungovaní mozgu a prevencii chorôb. „Náš škótsky losos je bohatý na Omega-3 nenasýtené mastné kyseliny. Vedecké štúdie dokázali, že zlepšujú elektrickú aktivitu srdca, rovnako ako svalový tonus, krvný tlak. Obete infarktu by mohli znížiť riziko úmrtia na infarkt, ak by denne konzumovali Omega-3,“ zaklinčuje svoju argumentáciu Rea. A potom vytiahne najsilnejší argument. „Urobili sme merania na obsah Omega-3 a zistili, že kým divoký losos má 2-3 percentá tuku, lososy z farmy sú oveľa zdravšie, pretože obsah cenných látok je 4-6 krát vyšší než u divo-

Život na rybej farme riadia počítače.

kých. "Ktosi z hlúčiku novinárov poznamená, že až čas ukáže, či organizovaný chov je naozaj lepší ako ten v réžii prírody. Rea odbije poznámku konštatovaním, že „vždy sa niečo nové objaví. Bude to pre nás výzva.“

Diskusia sa odohráva na palube malej motorovej lode, ktorá ráno a večer preváža obsluhu z morských sádok na pevninu. Sú dobre platené – ich priemerný ročný príjem je 31 711 libier, oproti tomu škótsky priemerný zárobok je 23 556 libier.

Čistiace rybky

Západné pobrežie Škótska v okolí Kishornu, v galskom jazyku Škótoŕ Chiseoirnu, mení každú chvíľu svoju podobu. Keď nastupujeme na loď oblečení do nepremokavých kombinéz s krikľavými oranžovými vestami, obloha je pokrytá olovenými mrakmi. Pofukuje studený vietor, loď sa hojdá z boka na bok a niektorým novinárom začína vibrovať v žalúdku. Slabšie náčrtu po pár minútach plavby prekľali pozvanie. Tryzna sa skončí, keď po dvadsiatich minútach loď zakotví pri sádke, kde čaká tím Reových kolegov.

More akoby sa zľutovalo nad nešťastníkmi, upokojilo sa a spomedzi mrakov vykukne slnko. Pod jeho zlatými lúčmi odrazu všetko zahrá živými farbami, vzdialené pobrežie je sviežo zelené, obloha ukáže krásnu jasnomodrú tvár. Posádka lososej sádky však nemá čas na romantiku a rýchlo sa púšťa do práce. Z mora vylovia niekoľko rýb, sú medzi nimi lososy aj malé rybky s čudným latinským menom *Labrus bergyllia*. Čeština má pre túto rybu názov pyskoun.

Sádka je vlastne veľká okrúhla plastová klietka s priemerom 80 až 100 metrov. Vnútri sa v troch košoch ponorených do hĺbky 30 až 50 metrov hemžia tisíce rýb. V každom je iná veková či veľkostná kategória. Rea sa zmocní urasteného lososa a začne vysvetľovať, že jedným z úskalí umelého chovu sú morské vši. Parazitujú na žiabrach lososov. Ako vyhnať parazita z húfov rýb tiesniacich sa v košoch? Kedysi na to používali na farmách chémiu, dnes sú však chemické ochranné prostriedky postrachom zákazníkov.

Aby sa vyhlí použiť chémiu, začali vedno s lososmi chovať na škótskych farmách *Labrus bergyllia*, tzv. čistiace ryby. Ide o malé ryby, ktoré požírajú morské vši a neškodí lososom. „Symbióza s pyskounom funguje, potrebujeme niektoré veci zdokonaľiť, preto investujeme do výskumu a vývoja v tejto oblasti,“ hovorí John Rea.

Potom pozve novinárov na akoby velitelský mostík rybej sádky. V kabíne sedí mladý muž za pultom s niekoľkými monitormi. Príliš pohľad na život rýb pod morskou hladinou. Podvodné kamery a senzory monitorujú všetky životné procesy. Dôležité je, aby ryby dostali optimálne množstvo krmiva a to neprepadlo bez účinku na morské dno. Nejde ani tak o stratu, ale o následné znečistenie prostredia, to totiž spätne vplyva na zdravie rýb. Scottish Sea farms sa pochvávajú, že vlni z celej populácie lososov, prežilo v mori 91,3 percenta rýb.

Oceán, ryby a ľudia

Chov lososov je biznis založený na vedeckých poznatkoch. Na farmách ide o veľa, o kvalitu životného prostredia, ktorého čistota podmieňuje trvalú udržateľnosť chovu, do ktorého sú investované obrovské prostriedky. Majú dobrú návratnosť, v roku 2018 dosiahla spoločnosť Scottish Sea Farms s výše

Život na mori, odlúčenie, ale dobré zárobky.

Pohľad na loch s lososou farmou.

40 farmami obrat 200 miliónov libier. Jedným z jej odberateľov je aj na Slovensku známy reťazec Marks&Spencer.

Škóti nedajú na svoje lososy dopustiť. „Škótsky losos bol prvou rybou a prvým zahraničným produktom, ktorý v roku 1992 získal prestížnu cenu, medzinárodne uznávanú značku kvality Label Rouge, ktorú udeľuje francúzske ministerstvo poľnohospodárstva. Značku dostal za vrcholnú kvalitu ohľadne chuti.“

O poldruha desaťrocie neskôr založili Scottish Sea Farms a reťazec Marks&Spencer značku Lochmuir Salmon. Kvalita tohto produktu sa odvodzuje od studených čistých vôd škótskeho západného pobrežia, Orkneyských a Shetlandských ostrovov. Vďaka produkčnému systému, ktorý dbá na vysokú úroveň welfare – životnej pohody rýb, má Lochmuirský losos vynikajúcu jemnú chuť a štruktúru, krásnu textúru a chuť.

Škótske farmy nechovajú jeden štandardný typ lososa. „Všetko závisí od konkrétneho trhu a chuti jeho zákazníkov,“ vysvetľuje John Rea. Francúzi chcu napríklad lososy s hmotnosťou 1,5 kilogramu, pre anglických zákazníkov Marks&Spencer chováme ryby s váhou 3 až 5 kilogramov a pre Japoncov idú až 10-kilogramové lososy. Lososy sú podľa Reu

„veľkolepé ryby, pretože ich môžeme chovať rôznymi spôsobmi a dopestovať ryby presne podľa predstáv spotrebiteľov.“

Nuž, je to unikátna ryba. Nielen tým, že začína svoj život v sladkovodných riekach či dnes čoraz viac v umelých liahňach v škótskych lochoch. Zhruba po roku je malý losos pripravený na unikátnu transformáciu svojho organizmu, keď je schopný adaptovať sa zo sladkovodných životných podmienok na slané morské prostredie. Pravda, stále tu zostáva otázka, či sa raz človeku táto dravá ryba predsa len nevymkne spod kontroly. Škóti veľa ráz zdôraznili, že more, v ktorom chovajú ryby, je čisté. Lenže more na planéte tvorí jeden veľký oceán a ten je na mnohých miestach extrémne znečistený. Ak sa ľudstvo nespamätá a nebude lepšie hospodáriť s odpadom, ktorý ešte aj dnes končí v riekach a moriach, môže to poškodiť aj krajiny s ešte čistými vodami.

A potom je tu samozrejme otázka, či sa lososy, dravé ryby milujúce slobodu a veľký priestor, už raz a navždy vyrovnali s komfortným životom v zajatí. Ak áno, vlastne sme z týchto rýb urobili rovnaké úžitkové zvieratá ako z dobytky či z hydiny. Prichádzame však na to, že aj tým v záujme vlastného prežitia musíme dopriať viac voľnosti.

roľnícke noviny®

Vychádzajú od roku 1930

... plus špeciálne prílohy:

... plus:

- Roľnícke noviny na internete (<https://rno.sk>)
- elektronický archív Roľníckych novín (<https://digi.profiexpress.sk>)
- aplikácia Roľnícke noviny (GooglePlay, AppStore)
- Newsletter Roľníckych novín do vášho e-mailu
- TV Roľnícke noviny (na webstránke <https://rno.sk>)

Predplatné vo vydavateľstve ProfiPress SK: predplatne@profiexpress.sk, tel.: 0948 050 971.

Celá ponuka vydavateľstva na <http://obchod.profiexpress.cz/>

Slovensku chýba stratégia na rozvoj potravinárstva

Ladislav Čechovič
predseda Predstavenstva SZSM

Mäso spracujúce odvetvie potvrdilo svoju pozíciu lídra v rámci celého potravinárskeho priemyslu aj v roku 2020, keď až 22 percent z celkových tržieb za predaj tovarov a služieb celého potravinárskeho priemyslu na Slovensku tvorilo práve mäso a mäsové výrobky. Ich obľúbenosť a popredné miesto v nákupných košíkoch slovenských spotrebiteľov zároveň potvrdzuje aj medziročný nárast spotreby bravčového mäsa na obyvateľa o 1,7 kg na hodnotu 37,2 kg na osobu a rok.

Napriek tomu, že rok 2020 možno z pohľadu hospodárskych výsledkov jednotlivých spoločností hodnotiť ako úspešný, celkovo pôsobenie v tomto segmente je čoraz náročnejšie. Nie je to však situácia, ktorá vznikla zo dňa na deň. Je to dôsledok dlhodobého niekoľko desiatok rokov trvajúceho finančného poddimenzovania potravinárskeho sektora v porovnaní s ostatnými krajinami Európskej únie. Dôsledkom toho sú nefunkčné vertikály a neustále sa znižujúca konkurencieschopnosť slo-

venských spracovateľov mäsa oproti zahraničným.

Ako hlavnú príčinu nižšej cenovej konkurencieschopnosti slovenského mäsa a mäsových výrobkov už dlhodobo vnímame nedostatočnú podporu potravinárskeho sektora, kde sa oproti okolitým krajinám EÚ vrátane krajín V4 in-

travinevej sebestačnosti a potravinovej bezpečnosti skôr zaujímavou témou z pohľadu zbierania politických bodov, ako serióznym záujmom štátu. Pritom práve koronakríza jasne poukázala na skutočnosť, že stabilná potravinová základňa je veľmi dôležitá pre potravinovú sebestačnosť krajiny.

vestuje do potravinárstva len v minimálnej miere. V rokoch 2019 až 2021 činila podpora celého potravinárskeho sektora v podobe Zelenej nafty v kumulatívne zhruba necelých 18 mil. eur, pričom v okolitých krajinách EÚ sa pohybuje vo výške stoviek miliónov eur ročne. Napríklad v Maďarsku je v súčasnosti vyhlásená výzva na zefektívnenie spracovateľského priemyslu s alokáciou 680 miliónov eur.

Práve v takýchto prípadoch si mnohí výrobcovia potravín kladú otázku, či nie je téma po-

Slovensko v oblasti potravinárstva zaspalo dobu a dlhodobo prešľapuje na jednom mieste. Neodstraňujeme príčiny súčasného stavu, ale riešime ich následky, pričom riešenie v podobe dlhodobej stratégie na rozvoj jednotlivých odvetví potravinárstva stále absentuje. Považujeme za nevyhnutné jasne stanoviť ciele pre ďalší rozvoj slovenského potravinárstva a zamerať podpory do tých vertikál, ktoré budú pre krajinu prínosom v ekonomickej oblasti i v oblasti potravinovej sebestač-

nosti. Súčasná nepriaznivá situácia už neposkytuje priestor na ďalšie chyby a vyžaduje si skúsený manažérsky prístup a pragmatické riešenia.

Plán obnovy s nulovým príspevkom do rozvoja potravinárstva považujeme za premrhanú príležitosť pozdvihnúť slovenské potravinárstvo na zaslúžený piedestál, ktorý mu prináleží. Ďalšia príležitosť nám práve teraz klope na dvere v podobe návrhu Spoločnej poľnohospodárskej politiky na obdobie 2023-2027 a je v rukách súčasnej vlády, ako zodpovedne sa k tomu postaví.

Z nášho pohľadu ako slovenských výrobcov potravín je však kľúčové, aby štát konečne začal reálne vnímať dôležitosť potravinárskeho sektora a pristupovať s rešpektom k tým, ktorí na jeho chod dlhodobo prispievajú.

Veríme, že predstavitelia štátu ako nositelia myšlienky potravinovo bezpečného a sebestačného Slovenska sa chopia svojich zámerov deklarovaných v Programovom vyhlásení vlády zodpovedne a prinesú krajine víziu moderného, úspešného a konkurencieschopného slovenského potravinárstva v podobe správne nastavenej stratégie.

polnoinfo.sk

**UŽ 13 ROKOV
VÁM PRINÁŠAME
ČERSTVÉ INFORMÁCIE
PRIAMO ZO ZDROJA**

Ocenenia

25. a 26. ročníka Top Agro

Stalo sa už tradíciou súťaže Top Agro, že absolútny víťaz z rebríčka TOP AGRO, najlepšie firmy v jednotlivých kategóriách dostávajú diplomy a trofeje. Aj v tomto roku, to boli umelecké ocenenia, ktoré sú dielom trnavskej výtvarníčky Laury Dokovej. Vďaka partnerským podnikom, ktoré sú ochotné prispieť do oboch súťaží aj finančnou podporou či praktickými vecnými cenami alebo produktami, získavajú v posledných rokoch osobitné ocenenia nielen víťazi kategórií, ale aj ďalšie súťažiacie firmy.

	Ocenení	Udeľuje
ABSOLÚTNY VÍŤAZ 2019	František Szaxon, Zátin	VÚB, a.s., Bratislava
ABSOLÚTNY VÍŤAZ 2020	FirstFarms Gabčíkovo, s.r.o.	BASF Slovensko, s.r.o., Bratislava
Top Agro – poľnohospodárske družstvá – produkčné oblasti 2019	Družstvo Agrospol, družstvo Boľkovce	Syngenta SK, s.r.o., Bratislava
Top Agro – poľnohospodárske družstvá – produkčné oblasti 2020	PD Popudinské Močidlany	Corteva Agriscience Slovakia, s.r.o., Bratislava
Top Agro – poľnohospodárske družstvá – znevýhodnené oblasti 2019	GAMA – PD Pavlovce nad Uhom	Agropoistenie, s.r.o., Bratislava
Top Agro – poľnohospodárske družstvá – znevýhodnené oblasti 2020	Poľnohospodárske obchodné družstvo Večec	Syngenta SK, s.r.o., Bratislava
Top Agro – obchodné spoločnosti – produkčné oblasti 2019	AGROMAČAJ, a.s., Kráľová pri Senci	BASF Slovensko, s.r.o., Bratislava
Top Agro – obchodné spoločnosti – produkčné oblasti 2020	FirstFarms Gabčíkovo, s.r.o.	Slovenský chov, s.r.o., Lužianky
Top Agro – obchodné spoločnosti – znevýhodnené oblasti 2019	MK AGRO, s.r.o., Michalovce	Agropoistenie, s.r.o., Bratislava
Top Agro – obchodné spoločnosti – znevýhodnené oblasti 2020	MATEX, s.r.o., Veľké Kapušany	VÚB, a.s., Bratislava
Top Agro – samostatne hospodáriaci roľníci 2019	František Szaxon, Zátin	Slovenská poľnohospodárska a potravinárska komora
Top Agro – samostatne hospodáriaci roľníci 2020	Zdenek Černay, Senec	ASRA, s.r.o., Ivanka pri Dunaji

Osobitné ocenenia

Najvyšší podiel tržieb zo živočišnej výroby za rok 2019	PD „GORAL“ Veľká Franková	OVISFARMA SK, s.r.o., Považská Bystrica
Najvyšší podiel tržieb zo živočišnej výroby za rok 2020	Podnik živočišnej výroby, a.s., Žabokreky nad Nitrou	Národný salón vín Slovenskej republiky
Za vynikajúce výsledky v rastlinnej výrobe	Ján Jelen, Nová Dedina	OSIVO, a.s., Zvolen
Cena SPPK	Kukučínov – Poľnohospodárske družstvo	Slovenská poľnohospodárska a potravinárska komora

Vydavateľstvo Profi Press SK, s.r.o., Nitra venovalo víťazom v jednotlivých kategóriách predplatné týždenníka Roľnícke noviny v tlačenej aj digitálnej podobe, všetkým oceneným odbornú literatúru z produkcie vydavateľstva a absolútnym víťazom novú trilogiu ochrany rastlín. Vydavateľská spoločnosť Slovenský chov, s.r.o., Lužianky venovala oceneným predplatné mesačníkov Agromagazín a Slovenský chov.

GENERÁLNY ODBORNÝ PARTNER

GENERÁLNI PARTNERI PODUJATIA

HLAVNÝ PARTNER PODUJATIA

PARTNERI PODUJATIA

GASTRO PARTNERI

ODJAKŽIVA JEDNOTKA V PREDAJI SLOVENSKÝCH POTRAVIN

Na slovenskosť sa nehráme.
Slovenských výrobcov podporujeme už odjakživa, a preto u nás
naši zákazníci nakupujú dlhodobo najviac slovenských výrobkov.

FINANCIE, KTORÉ PADNÚ NA ÚRODNÚ PÔDU

Spoločníte sa na financovanie
pre poľnohospodárov, ktoré vám
pomôže zvládnuť všetko, čo potrebujete.

VÚB BANKA

VŠETKO, ČO STOJÍ ZA TO